...RSIAE CVM ARIANIS.

1616

Biblioteka Jagiellońska.

V
B J
C
50265 I 50269
II

6806

Lesbogna

~~3776 (nrky 3775)~~

~~Adlig.) 3339,~~

4 adlig.

WTORE ZAWSTYDZENIE ARIANOW,

Przećiw V. P. Jároßowi Moſkorzowſkiemu z Moſkorzowá.

Ktory ſię ná pierwſze X. PIOTRA SKARGI *Societatis* IESV, zádáne, ozwał, y odpor ná nie dáć chćiał.

Ná co mu tenże X. SKARGA odpráwę te w imię Páńſkie zgotował.

Induantur qui detrahunt mihi pudore: & operiantur ſicut diploide confuſione ſua. *Pſal: 108.*
Erubeſcant & conturbentur vehementer: conuertantur & erubeſcant valde velociter. *Pſal: 6.*

Cum licentia Superiorum.

W KRAKOWIE,
W Drukárniey Andrzeiá Piotrkowczyká.
Roku Páńſkiego / 1608.

Prześwietnemu y przewielebnemu w Chrystuśie Oycu y Pánu, P.

PIOTROWI TYLICKIEMV,

z łáski Bożey Biskupowi Krákowskiemu, Xiążęćiu Siewierskiemu.

Szczęśliwe pásterstwo owiec Chrystusowych.

3. Reg: 19. Psal: 68. & 118. *NA Ariany, wzgárdźićiele Bogá Chrześćiáńskiego w Troycy iedynego, zápalił mię gniew Boży, y żáłość mię ziádłá: Przewielebny w Chrystuśie Oycze y Pánie dobrodzieiu moy: słysząc y wiedząc, w tym Biskupstwie W. W. iáko śmiele y bez zákazánia, słowy, náuką, y pismem iáwnym, wiárę ś. Chrześćiáńską z fundámentu obaláią, y duszę ná zgubę wieczną podáią. Ná vpámiętánie ich, puśćiłem iedno káránie: to iest, wstyd człowieku rozumnemu własny, ktorym, ná się y swoię szpetność weyrzawszy, mogliby ku sobie przyść. y nápisałem im trochę wywodow o srogich błędách ich, y to pisanie názwałem,* ZAWSTYDZENIE ÁRIANOW: *áby inego w swoich błędách y zarázách dusz ludzkich zátrzymánia y zákazánia nie máiąc: sámą sromotą swoią, odrázić się od zguby swey, y inych dusz ludzkich, mogli. Prácá*
Ioan: 6. *moiá, iáko w Bogu nádzieię mam, v tych ktore Oćiec niebieski do Chrystusá swego poćiąga, pożyteczna być mogłá: ále Ministry y stárszę szkoły Áriáńskiey ná mię oburzyłá: á zwłasczá* P. Hieronymá Moskorzovvskiego, *z drugiemi dwiemá: ktorzy dobre serce moie, y prawdę práwowierną, źle przyięli, y oney się pisániem sprzećiwili, stáre Áriáńskie*

wykrę-

wykręty ná iáſne ſłowá Boże, y ná Bogá w Troycy iedynego, wywieráiąc.

A nie tylko Boſka niecześć: ále y Krolá I. M. krzywdá, bárzo mię zábolálá. Bo P. Mosk. śmiał wiárę ábo niewierność ſwoię Ariáńſką, Krolowi I. M. Pánu náſzemu M. podáwáć ná piſmie wypráſowánym, iáwnym, y onę zálecáć, y o vwáżenie á rozſadek tego co piſze, prośić. Jeſli dobry wierny ſługá zá krzywdę ſobie bierze: gdy Páná iego, ktorego on nád zdrowie ſwe miłuie, zelżywie w oczách iego gánią, y czći iego vwłoczą: iáko Krol I. M. gdy Bogá y Páná iego w Troycy iedynego ſromocą, zábolec ſerdecznie, y iáko vkrzywdzony, vczuć żáłośći nie ma? ná táką iá poddánego śmiáłość wzdycham, y iágody moie polewam. Záłuie ſię też przed Krolem I. M. ná káznodzieię I. K. M. to ieſt ná mię: iż Ariáńſką niezbożność ná kazániach pſuie, y ludzi od tey zarázy duſzney odwodzi. By vchá náſtáwił, á przytomnym był, coby ná tę ſwoię żáłość y krzywdę Pan wielkiey łáſkáwośći y ćierpliwośći Krol I. M. powiedział: vſłyſzałby tákie y tym podobne ſłowá: Dawno y od Apoſtolſkich wiekow potepioną Ariáńſką niewierność z Kośćiołem ś. powſzechnym potepiam. Slugám Bogá Chrześćiáńſkiego w Troycy iedynego. w imię Troyce ś. Oycá/ Syná/ y Duchá ś. ochrzczony ieſtem. Chryſtuſowi ſię iáko práwemu y iednemu Bogu z Oycem y Duchem ś. kłániam/ y od niego kroleſtwá lepſzego czekam. kto tego Bogá mego nie czći: mnie ſłudze iego zelżywość czyni/ o ktorą ſię ſłuſznie gniewáć muſzę. Náśládowcám Krolow bogoboynych/ y onego Ezechiaſzá w zakonie ſtárym/ ktory hánby Bogá ſwego znieść nie mogąc/ z bolu ſerdecznego/ iáko rodzącá/ vmierał. Náśládowcám y wielkich Chrześćiáńſkich Ceſárzow y Krolow onych / Konſtántynow/ Grácyanow/ Theodozyuſzow/ Honoryuſzow/ Juſtinow/ Juſtinianow/ Károlow/ Lodwikow/ Ferdinándow/ y inych. y domowych moich/ Jágellow/ Káźimierzow/ Zygmuntow: ktorzy ſię Ariáńſkimi błędámi/ y inemi kácerſtwy brzydźili/ y te zarázy duſz ludzkich od śiebie y od poddánych ſwoich/ ktorym też do zbáwienia pomoc winni/ odgániáli. y to wiedząc y doznawáiąc: iż herezye kroleſtwá gubią/ niezgody y ſedicie/ y rebellie/ niepoſłuſzeńſtwá/ y wſzelákie ſwowolnośći do nich wnoſzą. W rzeczy ſię też ducho-

Odpowiedź Krolá I. M.

Iſa: 37.

wne y rozſądki około wiáry/ktore ty mnie P. Mosk. zlecaß/ nie
wdáie. Nie Krolewſki to ſąd: ále kápláńſki. Toć mowie / co
2. Par. 19. ieden nabożny krol rzekł: Gdźie pytánie ieſt o zakonie y roſkázániu (Bożym) o ceremoniách / o vſpráwiedliwieniu: niech o
tym kápłani vkázuią. Amáriás kápłan wáß/ w tym co ieſt Bożkiego / zwierzchność mieć ma.] Ja ſwego káznodźieie nie
ieſtem miſtrzem: ále ſłucháczem. Idźćieß obá do tego Amáriaßá: to ieſt / do Biſkupá / porządnie od świętych Apoſtołow idącego / y nawyżßego w tey Dioeceзyey kápłaná / do
Wielebnego PIOTRA TYLICKIEGO Biſkupá Krákowſkiego/ktorego Pan Bog ná ty o zakonie y náuce Bożkiey rozſądki/
poſádźił. v niego naydźiećie iáko v potomká Apoſtolſkiego náuke Apoſtolſką. on wam z piſmá ś. iáko wierny iego tłumácz
vkaże/ieſli ty P. Mosk. ábo moy káznodźieiá błądźi. etc.

Tákie słowá y tym podobne, vſłyßałby z vſt wielkiego y nabożnego Krolá Páná náßego Miło: ten P. Mosk. *ná to ſwoie do Jego K. M. piſánie. Niech ſam dozna, á w oczy ſię Pánu z temi ſwoiemi dawno potępionemi herezyámi vkaże. Słuſznie tedy do W. W. Przewielebny Biſkupie Krákowſki, odeſłáni, rozſądku prośim. Do trybunału W. W. y do wßyſtkich Biſkupow, rządźićielow, iáko mowi Apoſtoł, Kośćiołá Bożego, pozwałem* P. Mosk. *Bo do was rzekł Chryſtus: Náuczayćie wßytkie narody. Kto was ſłucha, mnie ſłucha. Wam náuká polecona, á nam poſłußeńſtwo roſkazáne ieſt.*

Act: 20. Matt: 28. Luc: 10.

Lecz Pan Mosk. *ſtáwáć do tego ſądu niechce, á do niemego ſędziego, to ieſt do piſmá, y do práwá piſánego, y do ſtátutu, ktory ięzyká y mowy nie ma, y ktorego ſobie ſwymi wykłády y glozámi iáko chce náciąga, áppelluie. A ia do ćiebie Przewielebny Biſkupie, do ſędziego żywego od Chryſtuſá poſtáwionego, do ięzyká y do vſt twoich, do* iuſtum animatum, *iáko y Pogánin ſtáry mowił, ćiągnę* P. Mosk. *y mowię mu: Y rozum przyrodzony vtráćiß: gdy ſię ſam ſądźić chceß. Coby rad káżdy obwiniony mężoboycá ábo złodźiey vczynił, mowiąc:* Pánie ſędźiá/ ſtátutu nie rozumieß / iá go lepiey wykłádáć vmiem / y ſam ſie ſądźić bede / á ćiebie zá ſędźiego nie znam. *Káżdyby ták złoczyńcá vßedł, á bez ſędziow mowiących, bez ręki y ſpráwiedliwośći, świát by zginął.*

zginął, y niepokoiom á rosterkom w domu Bożym, ktory nád wszytkie Rzeczypospolite y krolestwá porządnieysszy iest, końcáby nie było.

Gdy tedy do tego kościelnego y kápłáńskiego sądu, nie stáwił się Pan Mosk. á owcá tá swego się Pásterzá záprzáłá, y w wilczą się osobę obróćiłá, y żadnego posłuszeństwá zwierzchnośći Bożey kápłáńskiey, nie oddáie: proszę o wyrok nań y sentencią. Bo mász tę moc od Chrystusá Bogá nászego dáną: Komu zátrzymaćie grzechy, mowi Pan, zátrzymáne są. It: Co zwiążećie ná ziemi, związáne będzie y w niebie. Do tey prośby niech mi pomaga, przyczyná y odesłánie Krolá Iego M. Páná nászego Miło. ktory też y o swego káznodzieię czyni, áby w náuce swey zelżonym nie był. Y nie było mi trudno ten wyrok v W. W. wyprośić w te słowá, ktore ia P. Moskorzowskiemu odnoszę y wszytkim oznáymuię. Y są tákie: Ioan: 20. Matt: 18.

Wysłuchawszy obudwu/ y pismá ich przeczytawszy/ ták w imię Páńskie/ Ja Piotr Tylicki Biskup Krákowski/ wyznawam y skázuię. X. Piotr Skarga kápłan Societatis Iesu, káznodźieiá Krolá Je° M. broni wiáry w Bogá Chrześćiáńskiego w Troycy iedynego/ y wysławia bostwo Chrystusá Páná nászego/ z Oycem y z Duchem ś. społeczne. y ma po sobie pismo ś. y obiáwienie w nim z niebá/ ma rozumienie y náukę Prorocką y Apostolską/ ma po sobie wszytkie Concilia/ Doktory/ męczenniki/ cudá/ y wszytkie wieki/ y wszystkich stanow Chrześćiáńskich wiárę od Apostołow záczętą/ y áż do nászych lat porządnie prowádzoną: Dla tego náukę iego y dobrą chęć ná obronę prawdy Bożey pochwalam/ y potwierdzam. Ták wszyscy wierzym. ták wyznawamy z Kośćiołem ś. Kátholickim. to wiárá Chrześćiáńska. záte y vmrzeć chcemy. A Páná Mosk. y inych pisánie/ ktorym się Ariáńska niewiernosć dáwno potępiona/ y háńbienia ná Troycę przenawyższą/ wzbudza: y Chrystusá przedwiecznego Bogá y Páná nászego czynionym Bogiem twierdźi/ y wieloboztwo pogáńskie wprowadza/ y fałszywemu Bogu cześć boską oddáie: niechay ma Anátheme/ Anátheme. Biskupi wyrok ná Ariany.

To wyrok kápłaná Bożego, zá ktory W. W. dzięki nieśmiertelne. A iż go nie słucháią synowie odszczepcy, á dusze swoie gubią: płáczem się zá-

 lewam.

lewam. Wiem że mi tey żáłośći nie tylo W.W. pomaga: ále mię w niey, iáko włásny pásterz y oćiec swoich dzieci, przemagaß: Stáray że śię tym więcey, ábyś tym vpádłym pomoc dawał, á owieczek swoich od tych wilkow bronił. Ná to ćię Pan Bog postáwił, y ná ták wysokie mieysce wyniosł, y dałći wielkie dáry swoie: ábyś temi, iáko dobrym naczyniem, ná cześć iego w ludzkim zbáwieniu robił. Posłał ćię Pan Chrystus ná żniwo swoie, ná praca do winnice swoiey, ná połow ryb wiela: mowiąc do ćiebie, iáko do drugiego Piotrá: Duc in altum, & laxate retia. Maß z łáski Bożey serce w miłośći ku Chrystusowi zápalone. y gdyby ćię tymże imieniem ktore ná sobie nośiß, twoy Chrystus pytał: Petre, amas me. ozwałby śię, y po dzieśięćkroć obłápiáiac nogi iego, mowiłby: Tu scis Domine, quia amo te. Ty wieß Pánie, że ćię miłuię. A on mowi: pokaż że mi tę miłość ná owcách moich, y z miłośći ku mnie, z páßczeki ie wilkow wyryway, á krew moię droga ná nich vßánuy. Dałći Przewielebny Oycze, Pan Bog wielka madrość Biskupią y Senatorską, ktorą Krol I. M. Pan náß Miło: w tobie vpátrzył, y on madry y wielki Krol Stephan, gdyś niżße choc wielkie vrzędy, zwłaßczá wielgo Sekretárskie y Pieczętárskie sprawowáł: y przeto ćię ták wysoko podniosł, ábyś tey madrośći y dowćipu w dobrym y lepßym polu záżywał, z tą zwłaßczá z láty rosłacą doznáłośćią. Znáią w tobie ludzie wßyscy, czyste y ostrożne sumnienie, y wielką boiaźń Boża, znáią niewinność y spráwiedliwość, y vprzeyme nie dwoiste serce. y dla tego ćię wßyscy miłuią. znáią obyczáie kápłáńskie y wzor duchowieństwá, znáią pokorę ku wßystkim, y ono bez łákomstwá miłośierdzie, ktorym hoyną rękę ná vbogie y znędznione nápełniaß, y rospraßaß, y Bráctwá ná posługę vbogich podźwigaß. znamy w tobie serdeczne Oyczyzny y Krolá I. M. zámiłowánie, y pilne praw wßytkich y przystoyności przestrzegánie, y czuyne nie leniwe rzeczy świętych odpráwowánie, y ine okrásy dałći Pan Bog, ktore śię, wstydowi W. W. dogadząiąc, nie miánuią.

Záżywaymyż tych dárow Bożych, ná obronę duß ludzkich, á zwłaßczá od zarázy Ariáńskiey, ktora śię to Biskupstwo W. W. w tey Krákowskiey y Sendomierskiey ziemi, y ná Podgorzu, od nieprzyiaćielá, iáko zły kakol, podśiewa. Miedzy inemi pomocámi, gdyż drugie nam nawálność heretycka, zá słábośćią náßych Kátholikow, wydárłá: są też y kśiąßki ná

prze-

przestrogę ludzką, y ná oznaymienie y ohydzenie fałszow kácerskich: ktore ácz w Láćińskim pismie mocno y dostátecznie obálone y vmorzone są: ále w Polskim nászym ięzyku, bárzo ich skapo. A ći ludzie Polszczyzną nawięcey proste zwodzą: zástáwić się im tymże ięzykiem potrzebá. Bárzo ie śćiskamy y záwstydzamy, tákim krotkim y zwięzistem, chytrośći ich opisowániem. y pożyteczno iest, iáko doświádczamy, tákie im Kśiąszki podmiátáć, á nakłádom ná ták wielce zbáwienną pomoc, nie przepuszczáć. Pokornie do łáski W. W. niegodne modlitwy y służby moie oddáię. Dominus protector tuus & merces tua magna nimis. W Krákowie w oktawę Bożego Ciáłá. Roku Páńskiego, 1608.

W. W. mego Miło: Páná y Dobrodzieiá

Nanizszy sługá,

X. Piotr Skarga,
Societatis Iesv.

Regestr rozdziałow y summy ich.

Pierwsza Część.

1. Chrześćiáństwo wszytko obala kto Bogá w Troycy iedynego háńbi, y táki nigdy Chrześćiáninem być nie może, y tego imieniá godny nie iest kártá 3.

2. Iż Pan Chrystus był przed tym niżli sie z Pánny vrodził y o iego przedwieczności 10.

3. Iż dwoy iest rodzay P. Chrystusow, przedwieczny z Oycá, y doczesny z mátki, y dwie náturze w nim, boska y ludzka 18.

4. Dowody z Prorokow, iż Chrystus tymże Bogiem iest co y Oćiec 25.

5. Dowody z nowego Zakonu, á naprzod z Ewángeliey ś. Janá: iż Pan Chrystus tymże iest Bogiem iedynym co y Oćiec 29.

6. Dw

6. Drugie świádectwá z teyże Ewángeliey ś. Janá 36.
7. Z Ewángeliey ś. Mattheuszá y Lukaszá o Boſtwie Páná náſzego świádectwá 43.
8. Apoſtolá ś. páwlá o Boſtwie Chryſtuſowym z Oycem iednym świádectwá 50.
9. Po dzielách práwie Boſkich Chryſtuſowe Boſtwo poznáć 54.
10. Nowi Ariani P. Chryſtuſowi Boſkie dzielnośći przyczytáią: á Bogiem go práwym znáć niechcą 58.
11. Z tego iż ſie Chryſtuſowi iednáka cześć y pokłon iáko y Oycu dáie: wielki dowod iż ieſt tymże iednym z nim Bogiem 61.
12. Rozbiiánie pofałſzowánego piſmá/ z ktorego bluźnierſtwá ná Boſtwo Chryſtuſowe bierzą. Jedná śiekierá ná wſzytki w obec 63.
13. Odpráwá ná to co z piſmá pokrzywionego przeciw Boſtwu Páná náſzego Ariani przywodzą 65.
14. Jáko Ariani z rozumkow niektorych zmyślnych/ Boſtwo Chryſtuſowe zelżyć chcą 70.
15. Duch S. ieſt trzećią w Boſtwie perſoná rozdzielna/ tymże iednym Bogiem z Oycem y z Synem 75.
16. O czterech dołách w ktore Ariani wpádli pſuiąc wyznánie Troycey przenawyżſzey/ y Boſtwo Páná Jezuſowe. Doł pierwſzy iż dwu Bogow máią. 79.
17. Drugi doł y przepáść/ iż czynionego Bogá prawdziwym Bogiem Ariani zowią 82.
18. O trzećim dole y przepáśći iż dárowny Bog práwym Bogiē nie ieſt. 83.
19. Czwarty doł w ktory Ariani wpádli: iż Boſka cześć ſtworzeniu oddáią/ y ſzczere báłwochwálſtwo ſtroią. 85.

Wtora Część.

1. O Tribunale Kośćiołá Kátholickiego Apoſtolſkiego. O Conciliách y Biſkupách/ o Doktorách ſtárowiecznośći y Succeſsiey 88. iáko ſie heretycy ſądu boią.
2. Jeden być muśi tribunał ná ſąd o ſporách w wierze/ bez ktorego iedność wiáry y náuki Chrześćiáńſkiey ſtánąć nie może 90.
3. Tym tribunałem y ſtolicą miſtrzowſką prawdy Bożey/ piſmo ś. ſámo nieme/ bez ięzyká ludzkiego być nie może. 93.
4. Tym Sędzią Piotrá ś. Chryſtus ſam vczynił/ y ſwoy mu tribunał zlećił 96.
5. Iż przywileie Piotrowi ś. nádáne/ ná ie° ſie też náſtępniki śćiągáią. 99.
6. Iż Biſkup ſam Rzymſki náſtępnik ieſt ś. Piotrá/ y ná iego vrząd y práwá wchodzi 100.
7. Jáko Concilij y Zborow Oycow świętych nie wſtydzą ſie Ariani. 102.
8. Jáko bez wſtydu Doktorámi świętymi Ariani pogárdzáią 105.
9. Jáko Ariani od tribunału kośćielnego vćiekáią/ á ná Sędziego ſpráwiedliwego porządnie od Bogá dánego miotáć ſie potwarzámi zelżywemi nie wſtydzą 112.
10. Iż Papież święty ktory Kośćioł Boży ſpráwuie/ nie ieſt Antichryſtem 116.
11. Zámknienie te° piſánia Miniſtrem Rákowſkim/ y ſzláchćicem bez imienia 123.

WTORE

WTORE
Záwſtydzenie Arianow.

Przećiw V. P. Jároſowi Moſkorzowſkiemu z Moſkorzowá.

Ktory ſię ná pierwſze przez X. *PIOTRA SKARGE Societatis IESV* żądáne ozwał, y odpor ná nie dáć chćiał.

Ná co mu tenże X. SKARGA odpráwę te w imię Páńſkie zgotował.

SAwſtydziłem was Ariani: ále ſłuſznie. Bo iáko Ariuſz Bogá Chrześćiáńſkiego w Troycy iedynego odſtępuiećie, y wſzytko Chrześćiáńſtwo obalaćie: Syná Bożego Páná náſzego IESV CHRISTA, ſtworzenim y młodſzym niżli Ariuſz, czynićie, y práwe boſtwo iego háńbićie: Duchá ś. dárem tylo á nie perſoną być zmyslaćie, y tákże ſię boſtwá iego przyćie. Czego chcąc z piſmá bronić, w tákieśćie ſię brzydkie błędy y fałſzywe náuki záwichłáli: iż mowić y náuczáć muśićie, że dwá ſą Bogowie: y tym pogáńſtwo wprowadzaćie. iż Bog práwy ſtworzony y czyniony być może: y tym rozumu przyrodzonego odſtępuiećie. iż ſtworzonemu Bogu cześć ſię Boſka oddáwáć ma: y tym báłwochwálſtwá brzydkiego náuczaćie. A ſtoiąc w tym niemądrym vporze, piſmo ś. gmátwaćie, y ono glozámi ſwemi y wykłády, w Chrześćiáńſtwie y v ś. Doktorow kośćielnych nieſłychánemi, mážećie. Kośćiołá ſię ś. Kátholickiego ktory zánżdy był y będzie, przyćie, y ná ſąd ſię iego y ná żaden trybunał y ná ſędziego żadnego nie dáiećie. Stáre dawno od wſzytkiego Chrześćiáńſtwá kácerſtwá potępione wſkrzeſzaćie, y niektore nowe á nieſłychánę błędy ná zgubę wſzytkiey wiáry Chrześćiáńſkiey, wznieċaćie. Nákoniec fałſzywego iákiegoś Chryſtuſá wprowadzaćie, á nie tego w ktorego świát

Słuſzne záwſtydzenie Arianow.

Brzydkie ich błędy.

wſzytek Kátholicki vwierzył. A więc ſię tu nie máćie czego wſtydźić? ieſt czego w prawdźie. O czym iużem iedno piſmo Polſkie ná was puśćił: ná ktore iżeśćie ſtáre plotki Ariáńſkie y fałſzywe pokrzywienia piſmá ś. wyrwáli: powtorzę zá pomocą Bożą to záwſtydzenie wáſze. Jeſli was, ktorzy czoło nierządnice, iáko Prorok mowi, y ſzyię iáko żelázną máćie, do vpámiętánia nie záwſtydzę: tedy drugie z pomocą Bożą przeſtrzegę, á ſwoie dobre ſerce ku obronie czći Bogá mego, pokażę.

Wtore zá-wſtydzenie
Ierem: 3. & 6.
Iſa: 48.

Pſal: 143.
Modlitwá.

Boże w Troycy iedyny, náucz ręce moie do tey woyny, y pálce moie do tego boiu. Czći twoiey máluczkiemi śiłkámi memi, ále ſercem gorącym, bronić chcę. Dla chwały twey wſpomoż mię: vżal ſię nád krzywdą ſwoią, y o bluźnienie imieniá twego podnieś mocną práwicę ná pomoc moię.

JESV CHRISTE, nieſtworzony wieczny Boże, czyń o zelżywość ſwoię. Oto ćię z ſtworzeniem mieſzáią, y inſzym od Oycá, to ieſt fałſzywym Bogiem czynią. day mi Duchá ś. od ćiebie y Oycá pochodzącego, ná obronę y náukę prawdy.

P. M. Pag: 238.
Pan Chryſtus inſze ma ćiáło w niebie, mowi P. M.

Przeczyſta mátko Boża, pożáłuy krzywdy ſwoiey: oto ćię nád wſzytkie Anyoły nawyżſzą poniżáią, á z proſtemi niewiáſtámi rownáią, iákobyś ſczerego człowieká, á nie Bogá porodźiłá. y miáłáby ono przenaſławnieyſze imię Bogárodzice vtráćić? á zwłaſzczá gdy ieſzcze nieprzyiaćiele twoi mowić śmieią, iż Syn twoy przenamilſzy inne ćiáło ma w niebie, á nie to ktore wźiął ze krwie przeczyſtey twoiey. iáko ſię tym obráźić nie maſz? izali ná inſze w niebie pátrzyſz? y w niebie ći ludźie máćierzyńſką cześć twoię wydrzećći chcą. Nigdy to nie będźie. Vproś mi v Syná twego potężną śiłę, ná obronę ſławy iego y twoiey, áby ſię oczy tych záślepionych otwarzáły, á do pokuty zbáwienney przywodźić mogły.

Swięći w niebie zoſtáwili náukę o Troycey ś.

Wſzyſcy Swięći Boży, ktorzy iuż ná Troycą przenawyżſzą y ná boſtwo ſpolnego Páná náſzego JESV CHRISTA pátrzyćie, y w tey wierze, ná tey źiemi iáko y my, y w tych pokuſách będąc, do tegośćie ſzczęśćia ktorego záżywaćie przyſzli, y tákaśćie nam náukę o Troycy ś. krwią wáſzą y poty oblaną zoſtáwili, wſpomożćie mię. Przyſtąpćie do Chryſtuſá mowiąc zá mną: Ten robaczek twoy ſſtárzáły, gniewa ſię o niecześć y krzywdę twoię, y pomoc chce dáć błędnym, áby krew twoiá ná nich nie ginęłá: przypuść prośbę iego, á day mu ſłowo mocy twey ná powſtánie y ośwjecenie vpádłych. A ony z nimi y z námi y ze wſzytkim ſtworzenim twoim, wychwaláć ćiebie ná wieki będźie. Amen.

PIER-

PIERWSZY ROZDZIAŁ.

Chrześćiáństwo wszytko obala, kto Bogá w Troycy iedynego háńbi, y táki nigdy Chrześćiáninem być nie może, y tego imienia godny nie iest.

NApisałem w pierwszym záwstydzeniu Arianow dźiśieyszych: iż przedni mistrzowie tey sekty/ Bogá Chrześćiáńskiego w Troycy iedynego odstepowáli/ y Bostwá sie przedwiecznego Páná nászego *Iesv Christa* przeli. Co iż z niewiernośći y oszukánia szátáńskiego/ y z vporu ná vpadek wiáry Chrześćiáńskiey czynili: przekonáni/ y od wszytkiego świátá potepieni zgineli/ y pámiatká ich w kśiegách tylo Kátholikow zostawáłá. Po trzynastu set lat/ z kácerstwá Luterskiego y Kálwińskiego wyrostá znowu tá niewiernośc/ y tu sie szczepić v nas w tym niepokalánym Kátholickim krolestwie poczełá. Obrońcá iey ozwał sie Pan Hieronym Moskorzowski/ ktory tegoż w piśmie swym iáwnie náucza: iż Bogá w Troycy iedynego nie zna/ á iż Chrystus práwem przedwiecznym Bogiem y spolistotnym z Oycem y z Duchem ś. nie iest. co mowi iáko práwy Ariánin. A iednák zwáć sie Ariáninem nie każe. Dla tego/ iż Arius przyćiśniony poczatkiem Ewángeliey ś. Janá/ widzac iż przez Słowo Syn Boży y Chrystus rozumieć sie muśi / przez ktorego świát wszytek stworzony iest / y ktory sie stał człowiekiem: skłonił sie do tego wymysłu/ twierdzac: iż Słowo ábo Syn Boży Chrystus / był pierwszym y naprzednieyszym stworzeniem / ex non entibus, to iest z niczegoż stworzony / y był czás kiedy on nie był (erat quando non erat) ále gdy stworzony stánał / przezeń zás Pan Bog wszytko stworzył. y ták text ś. Janá falszował. A Pan Moskorzowski z swemi z wietszym niewstydem náucza / iż Chrystusá przed mátka iego przeczystá nie było / á Bogiem nigdy przedtym áni Synem Bożym nie był/ dopiero po zmartwychwstániu Bogiem go vczyniono. Coż tu zá rożnośc P. M. od Ariuszá: w tym zle kácerstwo / w tym gorsze: przed sie rodzáiu nie mie-

Ariáńska náuká zginełá byłá dawno.

P. Mosk: práwy Ariánin.

Fol: 8. Athana: ora: con: Ari.

Arius iákiego Chrystusá być zmyślał.

Ioan: 1.

Arius stáry oćiec, czym roiny od synow Rákowskich.

nie mieni / ále go potwierdza. Chory ociec gdy syná chorszego nizli sam zostáwi / przedsie nazwisko oycowskie ná synu polega. Jesli tákze iáko Ariusz ábo szpetniey bostwo Páná Chrystusowe háńbi / y Bogá Chrześciáńskiego w Troycy iedynego odstepuie: potomkiem iest prawdziwym Ariuszá / ktory tey slepoty oycem y kácermistrzem był. Smiele wyznawa Pan Mo-storzowski / iż w Bogá w Troycy iedynego nie wierzy / á Chrystusá czynionym Bogiem być twierdzi: iákoż sie z Ariáńskiego imienia y dziedzictwá potepioney náuki iego wyzuie? Jesliście nie Ariani: czemuż zá nie odpowiádaćie / y bledow ich broniće? Jam ná Ariany pisał: iesliście nie tákiemi / á co wam zá krzywdá? mogliście ná to nie stekáć co was nie boli. lecz trudno sie wam tego oycá záprzeć / ná ktoregośćie dziedzictwo w bledách strászliwych nástapili / y iego sie stáremi árgumencikami ktore sie v Oycow nászych S. náyduią / wspieraćie / y ták śmiele ná Bogá Chrześciáńskiego w Troycy iedynego nástepuiećie.

Fol: 9.

Ariuszá bronią, á zwáć sie Ariany nie każą.

Cżym śmieli ná Ariany Kátholicy.

A my Kátholicy / wierni Troycey nawyższey wyznawcy / dáleko śmieley y z wietszym sercem y z mocną prawdą te niewierność wászę obalamy / máiac iuż ná was gotowe od Oycow świetych z pismá ś. zbroie y oreża / y wszytkie do szczesliwey z wámi woyny przypráwy: ktoremi oycowie wászy polec y ginać musieli / á wy iuż przez 13. set lat pogrzebioney tey sekty odbieżeć y wstydzić sie iey muśicie. Nie przelekniem sie chytrośći y sylogizmikow / y lápáczek wászych / ktoremi pismo świete krećićie / y prawdy w nim iásney vchodzić chcećie. y ták w imie Páńskie poczynam.

Turkom y Zydom podobni Ariani.

Twierdze to y dowodze / iż Chrześciáństwo wszytko obala / kto Bogá w Troycy iedynego nie zna / y táki nigdy Chrześciáninem być nie może / áni tego imienia godnym iest. Naprzod vkazałem w pierwszym záwstydzeniu / iż Turkom y Zydom podobni są / ktorzy Chrześciáńskiego w Troycy Bogá odstepuią: bosmy tym od nich rozni. Ná co P. M. nic powiedzieć nie mogł. To tylo w rzeczy vdátnie wyznał / iż Oycá niebieskiego bez Syná / y bez Duchá ś. być nie rozumie: ále y to nie szczerze. Bo gdy Syná doczesnego / y sámym stworzeniem czyni / á

z Duchá ś. śmierć/persony mu żadney nie dáiąc/ ieno ięo nie-
mym dárem Bożym zowiąc: coż tu od Máhometá y Tálmutu
rożnego ma?

Mowi/ iż świeci Apostołowie o tym Bogu w Troycy ie- Fol: 8. & 9.
dynym nie náuczáli /y pismá o tákim Bogu nie máß. Tá wy- *Apostołowie Troycą ś. ná Chrzćie wy znawáli.*
mowká prozna / y od prawdy dáleká. Bo ieśli Apostołowie o
Bogu w Troycy nie náuczáli: á iákoż wedle roskazánia Páná
y Bogá swego / w imię Oycá / y Syná / y Duchá ś. chrzćili?
To tu trzey/ á bostwo iedno/ y moc iedná. Trzey/ iż inßy Oćiec/ Matth: 28.
inßy Syn / inßy Duch ś. ále moc iedná / y bostwo ná odrodze-
nie zbáwienne iedno. Bo nie mowi/ w imioná: ále w imię/ iáko
iednego. otoż Troycá/ y Bog w Troycy iedyny. Co się y ná
chrzćie Páńskim pokazáło: Oćiec w głośie mowiącym/ to Syn Matth: 3.
moy namilßy: Syn ze chrztu w ćiele wychodzący: Duch ś. w
osobie gołębiczey ná Chrystuśie zostáiący. otoż trzey. A Bog
ieden. otoż Troycá. Z czego iáko się wywichláć chce P. M. niżey
się pokaże.

Ná drugą wymowkę: Iż słowá tego Troycá/ iáko y perso- *Druga wymowká o wyráźnym piśmie.*
ny y iestestwá ábo substánciey / wyráźnie w piśmie ś. nie máß.
Alec ná tym nic nie należy: gdyż rzecz sámá iest / o słowá spor
być nie ma. A też bez słowá tego/ Troycá/ y persony/ y iestestwá/ 1. Ioan: 5.
łácno nam Ariany pokonáć. A to ták. Trzey są/ mowi pismo/ *Bez słowá persony y iestestwá, przekonáni Ariani.*
ieden Oćiec/ drugi Syn/ trzeci Duch ś. Pytam/ ieśli Oćiec iest
práwym Bogiem? Mowią Ariani/ iest práwym Bogiem. A
Syn ieśli iest práwym Bogiem? Mowi P. M. iest práwym Bo-
giem/ y Boską mu cześć wyrządzamy. To dobrze. Acz to nie w Fol: 4.
ßczerośći mowi/ iáko się pokaże: ále muśi mowić. Bo Syná
pismo ś. ná wielu mieysc BOgiem wysławia. A Duch świety
ieśli też Bogiem? Ná to się kręci P. M. y sám iednák w śidło Fol: 8.
swe wpada. Mowi: Duch ś. záwżdy był w Bogu. Záwżdy być / á *Duch ś. záwżdy był: toć Bogie był.*
niestworzonym być/ własność iest práwego Bogá. Otoż z ich
wyznánia/ ácz nieuprzeymego/ Duch ś. Bogiem iest. A nie mo-
gą mowić ináczey: bo pismo ś. Bogiem go ná wielu mieysc zo-
wie/ iáko będźie niżey. A w tych słowiech: *Chrzćićie w imię Du-* W rozd: 15.
chá S. bostwo się iego funduie. iż grzeßne odradza / y zbáwie-

 nie ná

nie ná chrzćie dáie iáko y Oćiec y Syn: toć Bogiem iest. Jesli Duch ś. nie Bogiem/to y Oćiec nie Bogiem/z ktorym spolna te moc ma/y spolnie ná świetym chrzćie zbáwienie dáie.

Postapmyß dáley: Możemli to wierzyć/ iż sa trzey Bogowie? Nie możem/ bobyśmy spogánieli/ y w báłwochwálstwo sprosne wpádli. Jednego Bogá chwalim/iednego nam pismo ś. vkázuie/ o iednym nam Chrystus opowiedźiał. Jesli tedy trzey sa á w bostwie iednym/ y nie máß trzech Bogow ále ieden: otożeś bez słowá Troyce/ y bez słowá persony/ Ariáninie przekonány. My ták wyznawamy: Wierze w Bogá iednego/ ktory iest Oćiec/Syn/y Duch ś. Wierzym w iedno bostwo/ w ktorym iest Oćiec/Syn/y Duch ś. y tym wyznániem sachmy Chrześciánie/ od Zydow y Turkow rożni. Ariani iż tákiego Bogá nie máia: do Zydow sie y Turkow skłániáia/y Chrześciánie być nie moga/y imieniá tego godni nie sa.

Słowá persony y iestestwá nie ná dowod vżywamy. Słow tych/Troycá/personá/iestestwo/ vżywa Kośćioł ś. ná wyznánie wiáry/nie ná dowod prawdy. Bo dowodu dosyć z tego co sie powiedźiáło. z ktorego sie nietylo ludzkie/ ále y piekielne wßytkie rozumy nie wykreca. Ale gdy pogánin y Philozoph spyta: czym sa trzey? náuczamy/personámi. czym ieden? odpowiádamy/ bostwem y iestestwem. otoż Troycá. Vżywamy tez tych słow/ ná zdrády heretyckie/ Sámosáteńskie y Ariáńskie. Náuczał Sámosátenus/ iż toż iest Oćiec co y Syn/toż Syn co y Duch ś. mießáiac y nie dźielac person. Kośćioł S.

1. Ioan: 5. vkázuiac z pismá dowod/iż Jan ś.mowi: *Trzey sa*, inßy nierodzony/inßy rodzony/inßy pochodzacy: náuczył iż rożność iest w personách. A gdy Ariani w obłudności mowili: Chrystus iest Bogiem y Syn Boży/ á w sercu kłámáli/ myślac/ iż nierodzony Syn ále czyniony/ y ták vchodźić przygány chćieli: Kośćioł

Iednoistotność porázilá Ariany. ná nie puśćił imie consubstantialis, iż Syn y Duch ś. iedney nátury/iedney substánciey y iestestwá/ y iednego bostwá z Oycem. Tu iuż przeskoczyć nie moga Ariani. łápáczki ich vstawáły/y nas Kátholikow przy tym słowie nie oßukáia. Prożna

Consubstantialis. tedy iest wymowká niewierności ich/iż Troycy/persony/substánciey/ w pismie nie máß. Bo rzecz sámá iest: iż *Trzey sa, á ći trzey*

1. Ioan: 5.

iedno ſą, iáko Jan S. mowi / boſtwá iednego y nátury iedney. Pewny zátym ieſt y niezbity dowod náß ná nie / iż Bogá Chrześciáńſkiego w Troycy iedynego odſtepuiac / do Zydow y Turkow ſie chylą / y przetoż Chrześciánie nie ſą.

Drugi ná nie dowod mamy iż Chrześciánie nie ſą / gdyż ſie ze chrztu ś. ktory ieſt w imie Oycá y Syná y Duchá S. nie rodzą / ná ktorym tá wiárá / y wyznánie trzech w iednym boſtwie / grzeßne odradza y zbawia. Ariani iż tákiey wiáry nie máią / áby Oćiec / Syn / y Duch S. w iednym boſtwie byli: chrzeſt ś. pſuią / y w nim ſie rodźić nie mogą. Pan náß o tym odrodzeniu Chrześciáńſkim mowi: *Jeſli ſię kto nie odrodzi z wody y z Duchá ś. kroleſtwá Bożego nie oglądá.* y vſtáwił chrzeſt w wodźie / y dał mu te forme: Chrzćićie w imie Oycá / y Syná / y Duchá ś. Wßyſtko Chrześciáńſtwo do tego czáſu te wiáre ma / iż kto ſie nie ochrzći w imie Oycá / y Syná / y Duchá ś. pogáninem ieſt / Chrześciáninem nie ieſt. y ſtáry Tertullianus y Optatus y ini / zowią Chrześciány *rybámi Bożemi*, bo ſie w wodźie iáko ryby rozumne rodzą.

Drugi dowod iż Ariani nie ſą Chrześciánmi.

Chrześciánie ná Chrzćie ſię rodzą. Ioan: 3.

Tert: lib: de Bapt. Opt: lib: 3. con: Parme.

Náto P. M. przynośi ßczere wymyſły y glozy głowy ſwey. Mowi naprzod / iż tych ſłow / Chrzćićie w imie Oycá / y Syná / y Duchá S. vżywáć Pan Chryſtus Apoſtołom ná ponurzániu kazał / nie ná odrodzenie zbáwienne ná ſyny Boże / ále ná poznánie y ná náuke / ábyſmy ználi Oycá ktory ieſt przyczyną pierwßą zbáwienia / y Syná przez ktorego nam wolą ſwoię obiáwił / y Duchá S. przez ktorego ſercá wiernych pieczętuie. To ßczere wymyſły y glozá niewiernośći / y wzgárdá słowá Bożego / ktora ſie tym iednym słowem obala / *Chrzćićie*: to ieſt w wodźie obmywáyćie / w imie y mocą Oycá / y Syná / y Duchá ś. iáko czynili Apoſtołowie. Jzali nie inßa wiádomość y náuká / á inßy Sákráment Chrztu ś? przed chrztem náuczáią doroſłych: ále náuká chrztu im nie dáie. z náuki nie rodzą ſie Chrześciánie / ále z wody y Duchá ś. iáko ſam Chryſtus roſkazał: *Kto ſię nie odrodzi z wody y Duchá S. kroleſtwá Bożego nie oglądá.* Kośćioł nigdy od poczatku Cáthechumenow / ábo wiáry náuczonych y do chrztu ś. przyprawionych / zá wierne Chrześciány nie miał / poki by ſie nie ochrzćili. Gdyż náuká y wiárá od ludźi nábyta / nie

Fol: 12. 13. *Glozá Ariáńſka.*

Act: 8. & 10. *Inßy Chrzeſt, inßa náuká.* Ioan: 3. *Wiárá nábyta y od Bogá wlana.*

czyni

czyni wiernego Chrześciániná / y zbáwienia ieſzcze nie dáie: ále oná ſámá/ ktora ná chrzćie/ábo ná iego prágnieniu/Duch ś. moca ſwoia Boſka w ſercá wlewa / wierne czyni / y ná ſyny ie Boże odradza/y zbáwienie im dáie.

Powtore mowi/ y tu widźim iáko ſlowá Bożego odſtepuia / á glozy ſwe podmiátáia: iż wodá máteryálna ná chrzćie odrodźić nie może. Bo odrodzenie náſze duchowne ieſt/ á wodá żadna do ſercá nie przenika.

Chrztu ſię záprzal. Tu ſie iuż Chrztu ś. záprzal: tu iuż Sákráment ten/ bez ktorego wedle ſlow Páńſkich/ żaden zbáwiony być nie może/ wyrzućil.

Mar: 16. Pan rzekl: *Kto vwierzy á ochrzći ſię, zbáwion będzie.* A on mowi: Wiárá/ Slowo Boże/ Duch ś. zbáwienie y odrodzenie dáie/ á nie wodny chrzeſt.

Wodny Chrzeſt. Lecz do wiáry przylożyl Pan *JESVS* wodny chrzeſt: á P. M. czemu go wyrzuca? Bo ſlowem iego gárdźi. Wodá/ práwi/ do ſercá nie przenika.

Wodźie ſlowo Boże moc dáie. Ale Bog w Troycy iedyny / Oćiec / Syn/ y Duch ś. dáie te moc wodźie/ iż ná ćiálo pada á ſerce oczyśćia. Mogl wode morſka podnieść iáko mury ná przeſzćie z niewoley Egiptu: á ná chrzćie nie może iey dáć tey mocy/ áby ſlowem y moca iego odradzálá/y z niewoley á mocy dyabelſkiey nas wybawiálá? Ten tylo temu nie wierzy/ktory o ſlowie y mocy Bożey nic nie trzyma.

Sákrámēt ze dwu rzeczy. Abo niewie/ iż Sákráment ze dwu ſie rzeczy ſpaia: z widomego elementu/ y z niewidomey mocy y láſki Bożey. Abo niewie/ iż iáko człowiek duſze ma y ćiálo/ ták tez wedle oboiey cześci/ lekárſtwo od Bogá zgotowáne mu ieſt.

Act: 10. Act: 9. Abo nie pomni co czynili Apoſtolowie / y tym ktorzy iuż byli Duchá ś. wźieli/ iáko im do wodnego chrztu/ iáko y ś. Páwlowi kazano.

Ale ſie podobno P. M. iáśnieyſzym onym ſlowem Bożym

Ioan: 3. *Wodá y Duch ś. iedno ieſt Aryanom.* vpámieta: *Kto ſię z wody y Duchá ś. nie odrodzi, kroleſtwá Bożego oglądáć nie może.* Nie vpámieta/ ále ie wywraca y odmiáta/ mowiac: Jedno ć to/ wodá y Duch S. Ale Chryſtus rozdźielil. Nic to.

Falſze ich o Duchu ś. Ale powiádaćie/ iż Duch ś. nie ieſt Bogiem: iákoż moc iego ná odrodzenie y zbáwienie ściagáć ſie ma/ gdyż ſam Bog zbáwienie dáie? Záſlánia ſie P. M. onym ſlowem ś. Chrzćićielá:

Matth: 3. *Będzie was Chryſtus chrzćil Duchem S. y ogniem.* Jáko tu / práwi/ zowie ogień Duchem S. ták tez y wode zowie Duchem świetym. To ſzczera plotká y oſzukánie. Jnſza wodá/ inſzy ogień/ inſzy Duch ś.

Raz w ogniu Duch S. ná Apostoły zstąpił / á on ogień iáko y gołębicá nie byłá Duchē ś. Chrystus ogniem chrzćić się nie kazał/iedno wodą. y sam wodą w Jordanie ochrzczony/ y Apostołowie wodą chrzćili/ y wszytek świát Chrześćiáński / przy wodnym chrzćie do tego czásu zostáie / y przezeń zbáwiennego odrodzenia y Chrześćiáńskiey dostoynośći nábywa. O Boże/ iákie to záślepienie? iáko zámieszány rozum? iáka wzgárdá iásnego słowá Bożego y náuki Apostolskiey/y zwyczáiu y wiáry/ y rozumienia wszytkiego ná świećie Chrześćiáństwá? Wola Chrztu ś. odstąpić/nizli sie Bogu w Troycy iedynemu/ ktorego my ná chrzćie wyznawamy/y iego sie mocą we trzech personách odradzamy / pokłonić. Zá tę wzgárdę Troyce przenáświetszey/tákie karánia y ślepotę odnoszą: iż śmieia mowić/że wodnego chrztu do zbáwienia nie potrzebá. W czym ich niewiernosć pismo ś. y wszytek świát Chrześćiáński potępia. Pierwey byli Nowochrzczeńcy: á teraz sie iuż zstáli Trácochrzczeńcy. Poszli z cnoty w cnotę.

Act: 2. Ogień y gołębicá nie byłá Duchem ś. Wodny Chrzest. Chrzest ś. odmiátáią Ariani.

Nákoniec przywodźi ná mie moie słowá z kazánia mego/ iákobych ia nápisał rzeczy przećiwne. Raz/práwi/mowi/ iż bez wiáry w Troycą ś. odrodzenia żadnego nie masz: drugi raz iż Apostołowie zániechali drugdy táiemnice o Troycy ś. wykládáć/dla trudnego iey rozumienia. y wywraca słowá moie. Ale ia ták mowię / y tákem w onym kazániu o Troycy przenawyższey nápisał: iż żaden bez wiáry w Troycę S. Oycá / Syná/ y Duchá ś. odrodzenia y zbáwienia nie ma. Bo sie chrzćić káżdy w to imię muśi. y tom przyłożył: iż Apostołowie / iáko y my dźiś/prostym y do poięćia trudnym/táiemnice Troyce ś. doskonále nie wypowiádáli. Dosyć mieli ná wyznániu y wierze w Oycá/w Syná/y Duchá ś. głębokość o personách y iestestwie w prostym wyznániu zámykáiąc. mlekiem/iáko mowi Apostoł/ dźiećinną á nie twárdą potráwą/one karmiąc: ináczey nizli dorosłe. o ktorych mowi tenże Apostoł: *Miedzy doskonálemi mowim mądrość.*

Fol: 14. Prostym táiemnice o Troycey ś. nie záwżdy wykládano. Mleko dźiećiom. 1. Cor: 3. 1. Cor: 2. Dźiećiom Duch ś. wlewa wiárę.

O dźieći y niemowlętá/ co mi zámiátá P. M. tá iest kośćielna náuká: iż dźiatki máią wiárę ktorą habitualem zowiem/

Chrztem ś. ſámym ná duſze ſwoie wláná / z łáſki y dáru y mocy Duchá ś. ktora wiárę/poki ſámi nie doroſtą/ zá nie kmotrowie wyznawáią. O czym oſobne mamy ná te nowe Aryány przekonánie. ktorzy nietylo doroſłe w moc dyabelſką dáią: ále y dźieci ſwym okrućieńſtwem zábiiáią. O dwu Bogách Ariáńſkich będźie czás mowić niżey/y o Credźie Apoſtolſkim. Ná ten czás to zámykamy ná co ſię záwźięło: iż Ariani w Bogá iednego w Troycy niewierząc/y chrzeſt wodny odmiátáiąc: Chrześciánie nie ſą/y tego imienia przeſławnego godnemi być nie mogą. Iáko bez Bogá Chrześćiáńſkiego/ták też y bez Sákrámentow Chrześćiáńſkich zoſtáią/ktoremi ſię od Turkow y Zydow y Pogan oddźielamy/ y temi zwierzchownemi háſły poznawámy. Ariani ći nowi/gdyż ſię chrztu y Bogá Chrześćiáńſkiego w Troycy záprzeli: gdźież ſię obrocą? czymże od Pogan y Zydow rożni będą / gdy od tey chorągwie chrztu Chryſtuſowego vćiekli?

Háſło Chrześćiáńſkie.

Zániechawſzy wielomowſtwá ich y ſwarni słownych/do ſámey rzeczy y do wywodow boſtwá Chryſtuſowego poſpieſzym ſię / ſwego á nie ich porządku pátrząc / á to czym wiárę świętą Kátholicką gubić y poniżyć chcą/odćináiąc. Figlownymi wykretámi y łápáczkámi ich nie długo ſię zábáwim/á pokażem: iż krople prawdy y piſmá ś. ktorym ſię chlubią/ná tákie ſtráſzliwe błędy y kácerſtwá ſwoie nie máią.

ROZDZIAŁ WTORY.

Iż Pan Chryſtus był przedtym, niżli ſię z Pánny przeczyſtey vrodził. y o iego przedwieczności.

Y. Ioan: 1. PIerwſze o tym świádectwo ieſt z początku Ewángeliey Iáná ś. ktore ſię częſto ná rożne dowody przećiw fałſzom Ariáńſkim / wſpomináć muśi. Bo nieprzekonána ieſt w nim prawdá / o wieczności y o boſtwie Chryſtuſá

Matt: 28. Páná náſzego. Iáko y w onych słowách: *Chrzćićie w imię Oycá, y Syná, y Duchá S.* mocne y doſtáteczne ieſt / przećiw nieprzyiaćiołom Troyce świętey przekonánie. y innychby żadnych/okrom tych dwu/przećiw Arianom dźiał y ſtrzelby nie potrzebá.

Tych dwu murow miedźiánych Ariani nigdy nie przebiiá/y ná nich głowy swoie potłuka.

Gdy tedy mowi S. Ewángelistá: *Ná początku było Słowo.* przez Słowo/Syná Bożego rozumie/ ktory záwżdy v Oycá był/y Bogiem był/przez ktorego świát stworzony iest/y ktory sie ostał człowiekiem. Skoro Jan ś. rzekł: *Słowo sstáło się ćiá-tem:* záraz też rzekł/ *iżeśmy chwałę iego widzieli, iáko iednorodnego od Oycá, pełnego łáski y prawdy.* A niżey Jan Chrzćiciel mowi: *Bogá nikt nie widział nigdy. Syn ktory iest ná łonie Oycowskim, ten wy-powiedział.* A niżey: *Widziałem,* práwi/ *y świádczyłem, iż to iest Syn Boży.* otoż Słowo iest Synem iednorodnym Bożym: ktory po-czątku nie ma/á záwżdy był. odkąd iedno poczniesz/tedy iuż był: á iákoż przed Márya z ktorey człowieczeństwo wźiął/ być nie miał? Tym świádectwem Janá ś. wszyscy Doktorowie ko-śćielni wieczności Syná Bożego dowodzą. y owszem oni 318. Oycowie ná Concilium Niceńskim/tym Ariuszow fałsz o stwo-rzonym Chrystusie przed wszytkim stworzeniem/ zráźili y przekonáli.

Słowo iest Syn Boży.

Chrześci-áńscy Do-ktorowie tym Ariuszá przekonáli.

Athan: epi: ad Africa-nos Episc.

Pewna nieomylna prawdá iest: iż tu Jan ś. Słowem zo-wie persone Syná Bożego/ ktora przez sie iest w osádźie swey/ rozumna y dzielna. nie słowo myślone ábo mowione/ iákie v ludźi iest. Bo słowo myślone v ludźi/ nie iest persona w sobie stoiaca/ y nic nie dźiała. Tákże y mowione słowo/ ná wietrze zostáie/ á persona nie iest. Lecz słowo Boże dwoiákie iest: Jedno nie właśne do ludzkiego podobne/ ktore Prorocy Boży przynoszą y mowia: Ták Bog rzekł/ták roskazał/ to wola iego. Drugie iest właśne/ktorym sam siebie rozumie/y swoie istność wyraża/w ktorym iest wszytká madrość y moc Bostwá iego. To musi być persona/ to iest rzecza w sobie stoiaca/rozumna y czy-niaca. Ludźie tákiego słowá mieć nie moga: Bo nie sa iáko Bog. Ludzkie słowo nie iest człowiekiem/ nie żyie/ nie czyni. Ale Boskie to Słowo/ Bogiem sámo w sobie iest/ y świát v-czyniło/y człowiekiem sie sstáło/y dáło moc ludźiom áby synmi Bożymi byli: y cudá czyniło/ y było widźiáne/ iáko iednoro-dny Syn v Oycá/ pełny łáski y prawdy. Toć bez pochyby to

Słowo my-ślone nie iest perso-na áni mo-wione.

Słowo Bo-że dwoiá-kie.

Ioan: 1.

Słowo perſona ieſt dźielna y Synem Bożym/ktory ieſt Chryſtus/ktoremu ſie te wſzytkie dźielności od Ewángeliſty Janá świetego przyczytáia.

Stárych Doktorow rozumienie.
Ignacius.
Irenæus.

Teć náuke y tych ſłow rozumienie tákie/ máia wſzyſcy świeći ſtárzy Doktorowie. Jgnácius vczeń S. Janá *epiſtola ad Magneſianos* mowi: *Syn ieſt ſamego Oycá Słowo, nie mowione ále iſtotne. Bo nie ieſt głos mowy ſłowney, ále Boſkiey mocy, rodzone ieſteſtwo. Jrenæus lib: 1. cap: 1. Jan,* prawi/ *o iednym Bogu y o iednym* IESVSIE CHRISTVSIE *przez ktorego wſzytko ſię ſtáło, powiáda y twierdzi: iż on ieſt Słowem Bożym iednorodnym, y ſtworzyćielem wſzytkiego, świátłośćia káżdego człowieká oświecáiaca, ktory do ſwoich przyſzedł, y ſtał ſię człowiekiem, y mieſzkał w nas.* Toż inni mowia: *Baſilius oratione contra Sabellianos & Arianos. Athanaſius oratione contra gregales Sabellij. Auguſtinus de Trinitate lib: 1. cap: 6. Ambroſius lib: 4. de fide.* y inni. Długoby ie wyliczáć/ y ſłowá ich kłáść. Toż po wſzytkim świećie Chrześćiánie Kátholicy wierzyli záwżdy y wierza.

Baſilius.

Wykład Ariáńſki Ewángeliey ś. Janá.

Pátrzmyż iáko te Ewángelia glozuie y wykłáda P. M. iáſne y literálne ſłowá Janá ś. porzućiwſzy/ y iemi pogárdźiwſzy. Naprzod/ przeć nie mogac/ iż Jan ś. Chryſtuſá y Syná Bożego Słowem zowie: ná tym ſie ſádźi: iż Jan ś. mowiac/

1\. *V Bogá wſzytko wiecżne.*

Ná poczatku było Słowo, to ieſt/Syn Boży Chryſtus/nie rozumie o wieczności Páná IESVSA, ále o poczatku Ewángeliey/ gdy Jan Chrzćićiel záczynáć ia poczał. To glozá śmiáła/y przydátek cudzołożny. Bo Jan ś. nie mowi: Ná poczatku Ewángeliey/áni ná poczatku Chrzćićielá/było Słowo y Syn Boży: ále przedwiecznie y záwżdy/gdy mowi/ *ná poczatku był.* odkad iedno poczniesz/iuż był. á zwłaſzczá gdy przydáie: *Słowo było v Bogá.* v Bogá wſzytko wieczne ieſt/iáko ſam Bog wieczny ieſt. A gdy dokłáda/ *Słowo było Bogiem*: potężnie bárzo wieczności ſłowá tego popiera. Bo Bog záwżdy ieſt/á poczatku nie ma. Otoż tu golemi y proſtemi ſłowy Jan ś. wieczność y przedwieczność Boſka Chryſtuſowe/ vkázuie. A P. M. fałſz y ſłowá/ o ktorych Jan ś. nie myślił/y ktorych nie nápiſał/ſwowolnie przydáie.

2\. Mowi dáley y wykłáda P. M. To Słowo było v Bogá ná poczatku: to

tku: to iest/ tylko Bogu było wiádome/ á nie ludziom. To ßczery wymyst. *Było v Bo-*
Bo nie wiádomośćią ále rzeczą y personálnym iestestwem Syn *gá.*
Boży był wiecznie v Oycá. Jáko sie z drugich słow tegoż E-
wángelisty/ ktore sam przećiw sobie przywiodł/ pokázuie. Mo-
wi tenże ś. Ewángelistá o Chrystusie: *Co było ná poczatku, cosmy* 1. Ioan: 1.
słyßeli, cosmy oczymá náßemi widzieli, ná cosmy pátrzyli, y ręce się náße
dotykáły, o Słowie żywotá. y żywot ziáwił się nam, y widzielismy, y świád-
czymy, y opowiádamy wam żywot wieczny, ktory był v Oycá, y vkazał się
nam. Tu Jan ś. Chrystusá Syná Bożego y Słowo/ zowie ży-
wotem wiecznym/ ktory był v Oycá/ y ziáwił sie y vkazał w ćie-
le/ ták iż nań pátrzyć y dotykáć sie go mogli. Jesliż tedy żywo-
tem iest wiecznym Chrystus: toć wieczny iest/ y był záwżdy v
Oycá/ y vkazał sie w ćiele. Otoż był v Oycá nie wiádomośćią
ále iestestwem/ żywotem y wiecznośćią/ rzeczą sámą y personą.
Jesli go przedtym niżli sie ziáwił y vkazał nie było: toć nie ziá-
wiony ále znowu vczyniony y stworzony iest. Lecz Jan ś. nie
mowi/ dopiero vczyniony: ále bedąc wieczny y żywotem wie-
cznym v Oycá/ ziáwiony y vkazány iest: toć był przed vkazá-
niem y ziáwieniem. Bo ná tym czego nie máß/ ziáwienie być
nie może. Widźićieß swoie pohańbienie/ y falße wykłádow
wáßych. pátrzćie y ná swoie głupstwo. Powiádaćie/ iż sie Syn
Boży od wćielenia w żywoćie Pánieńskim począł/ y sámemu
tylo Bogu wiádomy był á nie ludźiom: to głupie y sobie prze-
ćiwnie mowićie. Izali o nim niewiedźiał Anyoł Gábryel/ y
Przeczysta mátká iego/ y Jozeph/ y Helzbietá/ y Zácháryaß?
O mizerni ludźie. Vćiekánie od iásnych słow Ewángeliey/ w
ćiemnośći was y głupstwo głebokie prowádźi.

Idźie ießcze z swoim wykłádem: *á Słowo było Bogiem.* Bo- 3.
giem/ prawi/ iest Chrystus: ále nie tymże co Oćiec. y dowodźi *Słowo by-*
ták: *Jesli Słowo było v Bogá:* toć inßy iest v ktorego iest/ á inßy *ło Bogiem.*
ten ktory v niego iest. y przetoż tymże Bogiem nawyżßym być *Inßy w*
nie może. Boby był nawyżßy/ nád nawyżßego. Co on innemi *personie,*
słowy ćiemniey wyraża/ ále rozumienie iego y dowod/ táki iest. *ále tenże*
Ná co mu odpowiádamy: Inßy iest Syn Boży y Słowo w *w bostwie.*

 perso-

personie/ inszy v Bogá y z Bogá: ále tenże w bostwie. inszy Oćiec ktory rodźi Syná y Słowo przedwiecznie/á inszy rodzony Syn. Ale ich bostwo iedno. Bo mowiąc Jan ś. *Słowo było v Bogá*, záraz dokłáda: *Słowo było Bogiem.* v Bogá był/ y od Bogá rodzonym być/to personá. á Bogiem być / to iestestwo y náturá Boża. O płochoto ná czym sie wieszasz / á iásności słow świętey Ewángeliey nie przypuszczasz?

4. *Bogowie dwá, czyniony y nie czyniony.* Poczwarte wnosi ono o dwu bogách pogáństwo / ná co więcey śmiechu/niżli odmowy potrzebá. Słowo/ práwi/ było Bogiem/ále inszym czynionym y dárownym Bogiem. Jan ś. o dwu bogách niewie/y wszytká wiárá y náuká nászá prorocka y Apostolska/tym sie wieloboſtwem brzydźi. O czym niżey głupstwo sie ich y ślepotá szerzey odkryie.

5. *Słowo stworzyćielem.* Smie ieszcze P. M. prawde ś. Ewángeliey wywrácáć/ ktora mowi: *przez Słowo, y Syná Bożego/wszystko stworzono ábo vczyniono iest.* Zna Jan ś. Chrystusá zá stworzyćielá świátá: á P.M. stworzeniem go czyni. Czymże to ták iásne słowo y prawde Ewángelisty obálić chce? Tym / iż nie mowi: wszystko przezeń stworzono / ále wszytko przezeń vczyniono. słomą mur mocny obala. O rozumie. Azaż to ná tym mieyscu nie iedno stworzenie y czynienie? czego y indźiey w pismie ś.pełno/pátrz ná pierwszy y wtory rozdźiał *Genesis.* Izali Apostoł o Synu Bożym nie mowi: *Wszystko przezeń stworzono iest.*? y owszem/szerzey sie śćiąga czynienie/niżli stworzenie/ktore sie w nim zámyka. Czynienie iest y bez máteriey y z máteriey / y śćiąga sie ná widome y niewidome/ná przyrodzone y te ktore są nád przyrodzenie/ Boskie dźiełá.

Gen: 1. & 2. *Toż czynienie co y stworzenie.*

Colos: 1.

6. *Wszytko sie przez słowo sstáło.* Nákoniec gdy mowi Ewángelistá: *Wszystko się przez. Słowo sstáło, y świát się przezeń sstał.* P.M. to wszytko ná sáme Ewángelią obrácá: Wszytko/práwi/przez Chrystusá sstáło sie/to tylo co do Ewángeliey służy. To szczera omylność. Bo mowi Jan S. *Swiát przezeń sstał się.* Ewángelia nigdy sie świátem nie zowie: á świát wszytko w sobie zámyka. y Apostoł dokłáda: *iż przez Chrystusá wszystko stworzone iest ná niebie y ná ziemi widome y niewidome.* Gdźież tá wászá prawdá Ariani? gdźież tu iedná kroplá pismá ś.

Colos: 1.

ſmá ś. w tych wáßych wykłádách? Zadney cżći v was piſmo ś. nie ma. ná text ś. Ewángeliey/iáśnieyßy niżli słońce/ciemność wymyſłow ſwoich kłádźiećie. y iáwnie ſie z Ewángeliey náśmiewáćie/iáwnie ią potwarzaćie: gdy nád słowá w texćie proſte y iáſne/tákie plotki y fałße niewiernośći y pogáńſtwá pełne z tákiemi wykłády wnośićie. ktore wykłády iáka ſie wżdy powaga wſpieráią/niech powiedzą. Máli P. M. táka authoritatem, táka miſtrzowſka nieomylna kátńedrę/ ták obiáwiona/y cudy vmocniona z niebá mądrość/ áby ſam wymyſłem ſwoim włáſnym/prawie iáko inßy Ewángeliſtá/przećiw Janowi S. táki wykład ſwoy przynośił? kto mu tákiego błazeńſtwá y plotek pomaga? ktory Doktor/ ktore Concilium/ ktory wßytkiego Chrześćiáńſtwá narod/ktory Kośćioł ták to rozumiał? ktoż mu vwierzy y zá nim poydźie? Ten ktory nie tylo o wierze Chrześćiáńſkiey niewie: ále y rozum przyrodzony vtráćił. wietßego wſtydu był Arius/ktory wyznawał wedle tey Ewángeliey Janá ś. iż Pan Chryſtus był przed ſtworzeniem świátá/pierwey niżli świát ſtánał/y przezeń záś wßyſtek świát ſtworzony ieſt. Acz w tym błądźił/iż przed ſie ſtworzeniem Chryſtuſá czynił. Lecz te nowe dźieći iego/ná wietßy ſie niewſtyd zmogły/ y bytnośći Chryſtuſowey przed rodzeniem z mátki nie znáią/ y żadney mu mocy do ſtworzenia świátá nie dawáią. To tedy ieſt napierwße y nagłebße świádectwo z Ewángeliey ś. Janá/ ktore Ariáńſkie zamki y brámy piekielne obala/ á wyznáwáć nam y wierzyć każe: iż Chryſtus náß przedwieczny y bez poczatku Bog ieſt/ y był záwżdy/ y niżli ſie z przeczyſtey Pánny národźił.

Powagá ich wykłádu iáka.

Ariuß był wſtydliwßy niżli ći nowi.

1.

Ide do inych świádectw o teyże wiecznośći Syná Bożego/iż był przed wćieleniem z przeczyſtey mátki. Mowi ſam Pan Chryſtus do Nykodemá: *Zaden nie wſtąpił w niebo iedno ten ktory sſtąpił z niebá, Syn człowieczy ktory w niebie ieſt.* Otoż Syn Boży był w niebie pierwey niżli ná źiemię sſtąpił w żywot Mátki przenaświetßey. Jákaż tu glozę Ariánin Rákowſki wymyśli? Zali ſie tych Páńſkich słow nie záwſtydźi?

2.

Swiádectwo.

Ioan: 3.

Z niebá przyßedł Chryſtus.

AJa-

3. A Jáná przeſtáńcá/ ányolá w ćiele/ iáko ſie záwſtydźić ma/
Ioan: 3. ktory toż mowi : *Ten co z gory przyſzedł, náde wſzytkie ieſt. kto z źiemie*
ieſt, z źiemie ieſt, y o źiemi mowi. kto z niebá przyſzedł, náde wſzytkie ieſt.
Otoż Pan *Iesvs* z niebá przyßedł/ y náde wßytkie ieſt. á iákoż
go przedtym niżli ná źiemię ſtąpił/ nie było?

4. Jeßcze mowi o ſobie ſam Pan *Iesvs* : *Zſtąpiłem z niebá nie*
Ioan: 6. *iżbych moię wolą czynił, ále wolą tego ktory mię poſłał.* A niżey : *Iam ieſt*
chlebem ktorym z niebá zſtąpił. Mowćieß y ßemrzyćie Ariani/ z to-
wárzyßmi teyże niewiernośći z Káphárnáity : *Izali to nie ieſt*
Iesvs ſyn Iozephá? znamy mátkę iego y oycá: á iákoż to mowi iżem z nie-
bá zſtąpił? Co wam ná tę niewiernośc powie Syn Boży przed-
wieczny / ſłuchayćie : *Nie ßemrzyćie, nie może nikt do mnie przyść,*
ieſli go Oćiec ktory mię poſłał nie poćiągnie. Jákoby rzekł Arianom
tym : nie z Bogáśćie/ wiáry nie maćie/ ſłowom moim nie wie-
rzyćie/ iżem w niebie przed wieki był/ y ſtámtąd w żywot mátki
mey wſtąpiłem/ ludzki vpadek náprawowáć ná źiemi.

5. A one ſłowá Páńſkie / tę Arianow nowych niewiernośc
Ioan: 8. potępiáią: *Pierwey niżli Abráhám vczyniony ábo ſtworzony ieſt, iam*
Pan Chry-ſtus przed Abrámem. *ieſt.* Mniemáli Zydowie niewierni / áby Páná *Iesvsa* przed
lat 50. nie było/ iáko y ći mniemáią / iż go przed mátką przeczy-
ſtą nie było. A Pan o ſobie mowi : iż ießcze przed Abráhámem
Inßy czyniony, inßy ktory záwżdy ieſt. ieſtem. A tę rożnośc dáie znáć: iż Abráhám czyniony y ſtworzo-
ny / á on nieſtworzony / y ono Boſkie imie máiący : Jam ieſt.
Ná co ták piße Auguſtyn ś. *Vważ á poznay táiemnice : czynienie do*
Exod: 4. *ludzkiey nátury ſłuży, á ieſt do Boſkiey. Nie mowi Pan : Pierwey niżli*
Tract: 43. in Ioan. *Abram był, iam był: ále, pierwey niżli Abram vczyniony ábo ſtworzony*
był, iam ieſt. á nie mowi, vczynionym ieſt. Bo ná początku vczynił Pan
Bog źiemię y niebo : y ná początku było Słowo. niż Abráhám ſtał ſię, iam
ieſt. Poznayćie ſtworzyćielá, á rozeznayćie ſtworzenie. Toż inni Do-
ktorowie ná te ſłowá piſzą / *Chryſoſtomus, Theophilactus, Euthimius, Leoncius.* Skąd niech ſromotę odnoßą ći/ ktorzy twier-
dzą/ iż Chryſtuſá przed Máryą przeczyſtą nie było. Jeſli przed
Abráhámem był / y záwżdy ieſt : á iákoż przed Máryą nie był?

Obeyrzy-

Obeyrzymy śie y ná to co Apostoł mowi: *Wiećie o łásce Páná* 6.
Iesv Christa, iż dla nas vbogim się sstał, gdy był bogátym, ábyśćie 2. Cor: 8.
wy iego vbostwem wzbogácieli. Pytam ieśli w tym żywoćie poki *Kiedy był*
był ná ziemi/ był kiedy bogáty Pan *Iesvs?* Izali śie nie vbo- *bogátym*
go vrodził? izali co miał bogátego ná ziemi? Nędzniey żył/ iá- *Pan Iesus*
ko sam mowi/ niżli ptaszkowie y liszki/ ktore máią gniazdká y iá- Matth: 8.
my swoie / á Syn człowieczy nie ma gdźie głowy skłonić. Coż
tedy zá bogáctwo y kiedy ie dla nas opuśćił? w ten czás gdy śie
dla nas vbogim człowiekiem sstał / będąc záwżdy od wieku
przebogátym Pánem. Toć tedy był przedtym / niżli niski y
vbogi stan przyiął. Coż tu iáśnieyszego być może/ iż Pan Chry-
stus był przedtym niżli tu ná vbostwo sstąpił?

A ná innym mieyscu mowi: *Wyniszczył śię Pan Jesvs, postáć* 7.
ábo formę niewolniká ná śię biorąc. Ieśli przedtym niż śie sstał czło- Philip: 2.
wiekiem y niewolnikiem/ (bo káżde stworzenie v Bogá iest nie- *Z czego śię*
wolnikiem) nie był pánem wolnym: z czegoż śie wyniszczył/ y *wyniszczył*
co dla nas opuśćił? á ieśli śie dla nas wyniszczył: toć był y miał *P. IESVS.*
swoie dostoyność/ nim śie człowiekiem y niewolnikiem sstał.

Tenże Apostoł mowi: *Jesvs Chrystus wczorá y dziś y ná wie-* 8.
ki. To iest záwżdy/ y wiecznie y przedwiecznie. Co śie zgadza Hebr: 13.
z onym słowem Janá ś. w Obiáwieniu/ ktore często o Chrystu- 9.
śie powtarza: *Ktory był, y ktory iest, y ktory przyidzie.* Apoc: 1.

Jeszcze mowi Apostoł: *Wszystko przezeń śię vczyniło, y w nim śię* 10.
stworzyło, á on iest przed wszytkiemi. ine rzeczy stworzone są czásow Colos: 1.
swych: á Chrystus stworzyćielem iest. Gdyby stworzeniem był/
rzekłby Apostoł: on iest stworzony przed wszytkimi. Ale tego
nie mowi/ iedno iż przezeń y w nim wszytko stworzono iest. Iá-
koż przed Márya przeczystą nie był?

A gdy Jan ś. mowi o Chrystuśie: *Ten iest prawdziwy Bog y* 11.
żywot wieczny. Prawdźiwy Bog záwżdy iest/ á początku nie ma. 1. Ioan: 5.
Wieczny iest bez czásu/ á nigdy / iáko mowi Psalm/ nie vstáie.
Był tedy záwżdy Chrystus/ y przedtym niżli śie tu z mátki po-
czął. Otoż przećiw temu ták śmiáłemu zelżeniu Páná y Bogá
naszego *Jesvsa* tyle pismá vkázuiem. Boże áby im pomogło/

á nátákie zelżenie Syná Bożego vſtá záwárli/ á piſmem ſie S. ktore ſie im ták iáſnie ſprzećiwi/ nie pokrywáli.

12. Wſpomnie tu iedno ſłowo P. M. Mowi ták ná iednym
1. Cor: 1. mieyſcu: Mylt ſie ná tym X. Skárgá: áby ten Zydowſkiey y Tureckiey wiá-
Fol: 8. ry miał być/ ktory wierzy Bogá iednego ſtworzyćielem bez Syná/ ácz nie bez
Duchá S. poniewaź ten záwżdy w Bogu był/ táko moc iego święta oſobná
Duchowi ś. dáie przedwiecznoſć iż záwżdy w Bogu był: á Sy-
1. Cor: 1. nowi nie dáie/ ktorego Apoſtoł zowie mocą y mądrośćią Bożą.
Bog nigdy nie ieſt bez mądrośći. Jeſli kiedy Chryſtuſá nie było/ tedyć Oćiec zoſtawał bez mocy y mądrośći/ y bez ſłowá. Ale iż to brzydko mowić: toć záwżdy Syn z Oycem zoſtawał/ y ſłowo záwżdy było v Bogá/ iáko Jan ś. obwołał. Toć był Syn przedwiecznie/ á nie dopiero z pánny ſtworzony ieſt. Ták święty Athánázyuſz *in epiſt: de decretis Nicœnæ Synodi.* y przed nim *Dyoniſius Romanus* y *Origenes.* iáko támże świádczy. Ja ſie baczeniu P. M. dźiwuie/ iż Duchowi ś. przedwiecznoſć dla mocy dáie/ á Synowi iey dla teyże y v Apoſtołá wyráźnieyſzey przyczyny/ vmyka/ y Bogá bez ſłowá y mądrośći/ od wieku czynić chce.

TRZECI ROZDZIAL.

Jż dwoy ieſt rodzay Páná Chryſtuſow, przedwieczny z Oycá, y docześny z mátki. y dwie ma náturze, Boſką y ludzką.

O Docześnym Chryſtuſá rodzeniu z przeczyſtey mátki przey nie máſz/ y dla teg wywody o nim opuśćim. o wiecznym z Oycá mowią Ariani/ iż piſmá ś. nie náyduią/ ámy ie z pomocy Duchá ś. vkażem/ do ktorego oni ábo oczy
1. zámknione/ ábo ſercá zátwárdzone máią. Mowi Pan BOg v
Iſa: 66. Prorolá Izáiaſzá: *Jzali ia ktory drugim rodzay dáię ſam rodzić nie mam? Mowi Pan. Jeſli ia ktory inym rodzenie dáię, niepłodnym zoſtáwać mam? mowi Pan Bog twoy.* Z tych ſłow vczym ſie/ iż boſtwo ieſt płodne/ y w nim ieſt rodzay/ o ktorym tenże Prorok/ opiſuiąc Chryſtuſá y mekę iego/ rzekł: *Rodzay iego kto wypowie?* y nie
2.
Iſa: 53. mowi o rodzáiu z mátki/ ktory ácz bez meżá y dźiwny: ále powierzchnie był poſpolity y widomy. Lecz mowi o ſkrytym y

niewypowiedźiánym rodzáiu iego Boſkim/ ktory ieſt/ á obiąć go nikt nie może.

V Sálomoná zás Mądrość o ſobie mowi: *Od wieku zrządzonám ieſt, y z dawnośći niż ſię źiemiá ſtáłá. Jeßcze głębokośći nie było, á iam iuż byłá poczętá.* (iáko w żywoćie) *przed wßytkiemi gorámi y págorkámi, iużem ſię rodźiłá.* Tá Mądrość Boża / mowi Apoſtoł/ ieſt Syn Boży Chryſtus. A iż nie ieſt dar/ ále perſoná dźielna/ przydáie niżey: *gdy Bog záwießał fundámentá źiemie, iam z nim wßytko vkłádáłá, ábo ſtworzyłá.* Dar nie żywy y w ſobie nie ſtoiący/ nic nie dźiała: ſámá perſoná dźielna ieſt. Otoż ſię tu rodzay Syná Bożego/ y perſoná iego iáſnie náyduie. 3. Prou: 8. 1. Cor: 1.

Tenże Prorok ná końcu tychże kśiąg zoſtáwił one słowá: *A kto wſtąpił w niebo y z niebá ſtąpił? kto w ręku ſwoich trzyma wiátry? kto záwinął wody iáko w ſukniey? kto poſtáwił wßytkie kráie źiemie? ktore ieſt imię iego, ktore imię Syná iego, ieſli wieß?* Przemożny/ wßechmogący Bog/ ktorego náturá ieſt niewybádána/ oto ma Syná tákże niewypowiedźiáney nátury. Gdźie Syn tám Oćiec/ y tám rodzay. Bo to relatiua, iedno być bez drugiego nie może. 4. Prou: 30.

Słuchaymy co mowi Dawid Prorok w onym pełnym táiemnic Boſkich Psálmie: Mowi Pan Bog do Syná / *z żywotá przed iutrzenką vrodźiłem ćię.* Otoż rodzay przed ſtworzeniem świátá / á rodzay Chryſtuſá Syná Bożego. Toć iáſne y niewątpliwe słowo / ktore P. M. wywroćić chce y ſkrzywić. Naprzod inßa Biblia wykłádu podeyźrzánego vkázuie / ktoregośmy przyiąć nie winni. my ná wulgaćie z kośćielnego poſtánowienia przeſtáiem/ y z żadney iney Bibliey y z textu / táiemnic y náuk wiáry náßey / nie dowodźim. Bo bez końcá násiali tych Bibliy / z roznemi wykłády heretyckimi y pofalßowánemi. Potym mowi / iż ia tego piſmá *z żywotá przed iutrzenką vrodźiłem ćię*, innym piſmem nie popieram. Otom iuż wyżßey popárł / y ießcze niżey tegoż z innych mieyſc piſmá ś. dołożę. Nákoniec wykład ná te słowá rozny / Márká Antoniußá Fláminiußá / przywodźi. ktory náßego Kátholickiego wykłádu o wiecznym rodzáiu Syná Bożego nie pſuie / áni gáni: ále ſwoy / o rodzáiu doczeſnym z dźiewice przeczyſtey / wedle ſwego nabożeńſtwá 5. Psal: 109. Fol: 77. *Biblia wulgátá to náßá.* P. M. Fol: 80. Flaminius.

 do nie-

do niego przypaia. Co mu wolno. Pytayże go w innych pismách iego/ieśli po Aryáńsku o bostwie Chrystusowym y Troycy ś. wierzy: naydźieß záraz P. M. swoie v niego potepienie. A my ná Fláminiußá młodego nie záwźietego/nie autorizowánego/y nápoly ćiemnego máło dbamy. Mamy Doktory wielkie y świete/y stáre/przyiete/ktorych śie pisániem kośćioł oświeca. Przywodźim Greckie y Láćińskie. Táki iest *Gregorius Nazianzenus, Basilius, Chrysostomus, Athanasius, Augustinus, Hilarius.* y ine wßytki/iáko iest niżey: ktorzy żywot ten boski z ktorego śie Syn rodźi/ iestestwem y substáncia boska rozumieia.

Ioan: 1. ktora też Jan ś. łonem zowie / ná ktorym záwżdy przebywa. A tu przedwieczne Syná Bożego rodzenie / iáko w iáśney literze vkázuia.

Ariani rádziby Doktorom by ie po sobie mieli. Z czego dáie śie znáć/iż Ariani stárzy y ći młodźi / ßukáli y ßukáia świádectw Oycow stárych y świetych / áby swoie wymysły wspieráć/ich powaga mogli. A iż áni oni náydowáli/áni ći nowi náyduia: ládá kogo śie / y Fláminiußow ćiemnych y młodych chwytáia: iáko ná dol z gory lecacy/ y rośczki słábe y źiołá zágárnuie / áby śie ná nich zostáć mogł. A gdy nie máia ná czym śie zostáć / gánia y háńbia świete Doktory y powagi im vwłocza. oni iedno słowko y to watpliwe záchwyćiwßy / bronić śie im chca: á my gdy ie hurmem y kupa Doktorow náieżdżamy: pátrzyć ná nie niechca/y tył podáwáć mußa. Co z iákiey desperáciey czynia/niżey śie lepiey pokaże.

5. W tychże Psálmiech czytamy y drugie o tym rodzáiu świádectwo.

Psal: 2. Mowi P. Bog do Chrystusá: *Syn moy iesteś, dźiśiem ćie vrodźił.* Otoż rodzay wieczny. Bo *dźiś*, v P. Bogá wieczność

V P. Bogá dźiś, wieczność iest. iest / y v niego wßytki czáśy przeßłe y przyßłe / y rzeczy wßytkie ktore były y beda / obecne sa/iáko dźiś. ogárnuie wßytko záraz wiádomość y madrość Boża. By co v niego nowego było/ábo mu co odchodźiło y przychodźiło/Bogiem by nie był. Tey Theologiey nie rozumie P. M. y P. Szláchćic/ia ich vczyć iey teraznie

Fol: 84. bede. Te słowá P. M. obraca ná zmartwychwstánie/ y z wykłádem tegoż Fláminiußá wyieżdża. Ale choćby śie duchownym rozumieniem ná zmartwychwstánie obroćić y poćiagáć mogły:

przedśie

przed ſie literálne rozumienie pewnieyſze ieſt. Zmartwychwſtánienie ieſt właſne vrodzenie/ ále żywotá przywrocenie. Apoſtoł ś. do Zydow litery ſie trzymáiąc/ te słowá iáko brzmią rozumie: y tám Chryſtuſá nád ányoły przekłáda/ y wyſokość iego boſką wynośi/ mowiąc: *Do ktorego ányołá kiedy rzeczono: Syn moy ieſteś, dziśiem ćię vrodził?* To tu nie o zmartwychwſtániu mowi/ w ktorym niewielka ieſt nád ányoły wyſokość/ y ludźie ie świecić mieć będą: ále mowi o Synoſtwie y rodzeniu przedwiecznym/ ktorym y ányołow Bogiem ieſt. y przez tegoż Syná Bożego ſtworzeni ſą/ iáko ná inym mieyſcu mowi: iż mu ſie ányołowie iáko Bogu ſwemu kłániáią. co támże Apoſtoł przywodźi. Bo wyżſzey rzekł o tymże Synie: *iż przezeń świát vczyniony ieſt.* y niżey o nim mowi: *Tyś Pánie ziemię fundował, y dźieło ręku twoich ſą niebá.* Toć ſie tu przedwieczność y rodzay boſki P. Chryſtuſá vkázuie. Trudnoż P. M. ná to żeláżo gołą y z ćiáłá vczynioną ręką náćieráć. Mocne to y żeláżne/ o rodzáiu przedwiecznym Syná Bożego/ słowá y wywody. Idę do drugich z nowego zakonu.

Zmartwychwſtánie nie ieſt właſnie rodzenie. *Hebr: 1.* *Pſal: 96.* *Hebr: 1.*

Piſmo nowego zakonu/ Chryſtuſá Synem Bożym vmiłowanym/ vpodobánym/ iednorodnym/ właſnym/ y pierworodnym zowie. w káżdym tym słowie wſzczepiony ieſt rodzay. Ná przemienieniu ná gorze Thabor BOg Oćiec rzekł do Chryſtuſá: *Ten ieſt Syn moy vmiłony, w ktorym mi ſię vpodobáło, tego ſłuchayćie.* Gdy mowi/ *moy Syn:* rodzenie dáie znáć/ iż go Oćiec rodźi. Nie ieſt práwy ſyn/ ktory z żywotá y z rodzáiu nie idźie. Nie Heliaſz/ nie Moyżeſz/ nie Piotr/ nie Jan/ nie Jákob ſynem ieſt tákim: ále ten ſam JESVS. y ći zwáć ſie ſynmi mogli: ále nie rodzonemi/ nie ze krwie/ po náſzemu mowiąc/ nie z żywotá: ále z łáſki y przywileiu. Toż mowi przy chrzćie Janowym/ tenże Bog Oćiec do tegoż Chryſtuſá: *Ten ieſt Syn moy.* Jeśli Syn/ toć rodzony.

Z nowego zakonu o rodzáiu przedwiecznym świádectwá. *1. Matt: 17.* *Rodzony.* *2. Matth: 3.*

A gdy mowi/ *vmiłony:* dáie znáć/ iż ſie miłość Oycowſka nágoręcſza ná Syná rodzonego y ze krwie idącego/ wylewa. Ná czynionego z łáſki/ nie táka áni ták wielka.

Vmiłony.

Vpodobánie y polegánie kochánia Oycowſkiego nie náyduie ſie/ áni przeſtáie/ iedno ná rodzonym/ z żywotá y ze krwie ſynie.

3. Vpodobány.

4. Apostoł mowi: *Własnemu Synowi swemu nie przepuścił, ále go zá nas wßytkich wydał.* To prawie własny/ ktory iest rodzony. Dárowni nie są własni synowie/ iedno z łáski.

Własny. Rom: 8.

5. Mowi P. Chrystus o sobie y Oycu swym: *Ták Bog vmiłował świát, iż Syná swego iednorodnego dał.* otoż rodzay / ktorym się táki ieden vrodził. żaden iny przed nim / żaden iny po nim. y Jan ś. Chrzćićiel y Ewángelistá ták go zowie. Apostoł też tegoż Páná IESVSA *pierworodnym przed wßystkim stworzeniem* zowie. otoż rodzay / á ták przedwieczny / iż pierwey się Chrystus z Oycá vrodził/ niżli wßytko stworzenie vczynione iest.

Iednorodny. Ioan: 3. Ioan: 1.

6. Colos: 1.

7. Piotr ś. náuczony z niebá wyznał/ mowiąc: *Tyś iest Chrystus Syn Bogá żywego.* otoż rodzay. Te wiáre miał nie od ludźi/ o rodzáiu tákim Boskim/ ále od Oycá niebieskiego tey głębokiey y wysokiey táiemnice dosiągł. By Chrystus był Synem Bożym dárownym / czynionym / á nie rodzonym / iáko ini świeći spráwiedliwi: ná to nie potrzebá było Piotrowi obiáwienia od Oycá niebieskiego. Tego się náuczył / czego od żadnego człowieká mieć nie mogł: iż BOg ma Syná rodzeniem przedwiecznym. Tu Piotr ś. iáko y Jan záczynáiąc swoie Ewángelią/ wysoko iáko orzeł wynieśiony iest / ná kosztowánie táiemnice Troyce przenawyższey / y ná wiádomość o trzech personách w Bostwie. Wiáre te iego / iáko fundáment wßego Chrześciáństwá/ vblogosłáwił y vdárował Pan *IESVS.* y ná nim y wyznániu y vrzędźie iego zbudował kośćioł swoy. y tey wiáry o Bostwie práwym y iednym z Oycem y Duchem S. brany piekielne nie obálą.

Matth: 16.

Piotr ś głębokie y wysokie miał obiáwienie.

Stąd się nieomylnie zámyka: iż Pan *IESVS* ma náture Boską. Bo się Bog z Bogá rodźi. Synowie są Boży dárowni y sposobieni ábo czynieni / oni o ktorych mowi Moyżeß: *Vsłuchaćieli głosu Páná Bogá wáßego ábyśćie chowáli roskazánie iego, będźiećie synámi Páńskiemi.* A oni o ktorych Chrystus mowi: *Miłuyćie nieprzyiaćiele wáße, ábyśćie byli synámi Oycá wáßego ktory w niebie iest.* A oni o ktorych Jan ś. mowi: *Dał im moc sstáwáć się synmi Bożymi.* To synowie z dáru y przywileiu ábo z sposobienia. Drudzy są synowie własni z rodzáiu y z nátury: Abráám vrodźił Izá-

Bog z Bogá się rodźi, iedney nátury syn z Oycem.

Spasobieni synowie. Deut. Matth: 5. Ioan: 1.

Synowie z nátury.

dźił Jzáaká/ Jzáak Jákobá etc. Pierwßy nie ſą teyże nátury co Oćiec: ále ći drudzy mußą być teyże nátury ktorey oćiec. Jeſliż my tego z piſmá dowodźim / iż Chryſtus nie ieſt dárowánym áni z ſpoſobienia áni z przywileiu Synem Bożym / iáko Ariani mowią: ále rodzonym y włáſnym: zátym idźie / iż ieſt teyże nátury z Bogiem / y práwym Bogiem. Tey conſequenciey / mowi ś. Athánáſius / y ſam dyabeł zbić y przeć nie może. A przetoż dyabeł mowi: *Jeſliś Synem Bożym ieſt, możeß z kámienia chleb vczynić.* y pokażeß z rodzáiu boſtwo ſwoie / iáko ſyn włáſny Boży / moc y wßechmocność iego / z rodzáiu y náturę máiący. A nie mowi: Vpros v Bogá áby z kámienia ſtał ſię chleb; ále roſkaż iáko Syn Boży teyże mocy y nátury / ktorey Bog ſam ieſt. y ták dyabeł w wierze o Synu Bożym / Ariany przechodźi. Otoż my z piſmá ś. obiáwionego vkázuiem / iż Chryſtus ieſt rodzony y náturálny Syn Boży. Zá czym to bez chyby západa / iż ieſt Bogiem / á tymże co Oćiec. bo boſtwo iedno ieſt. Jzáak nie tymże ieſt człowiekiem co Abráhám: bo ludźi wiele ieſt. ále Syn Boży tymże ieſt Bogiem: bo Bog y boſtwo iednoż ieſt *numero* ábo liczbą.

Sam dyabeł nie zbićie tey conſequenciey.

Athan: ſer: 3. con: Ari.

Diabeł ſynowi Bożemu náturę Boſką przyczyta.

Ieſli ſyn Boży rodzenim: toć Bog práwy

Chryſtus ſam práwne y dárowne ſyny czyni / iáko Apoſtoł mowi: *Poſłał Bog Syná ſwego z niewiáſty pod zakonem vczynionego, áby tych ktorzy byli pod zakonem okupił, żebyſmy przyſpoſobienia ſynowſkiego doſtáli.* Jeſliż on czyni ſpoſobione ſyny Boże / pewnie ſam włáſny y rodzony Syn ieſt Boży / iedney nátury z Oycem. Co w onych słowách ſwoich dał rozumieć / gdy mowi: *Sługá nie zoſtáie w domu wiecznie, ſyn zoſtáie wiecznie. Ieſliż Syn was wyzwoli, prawdziwie wolni będziećie.* Wßyſcyſmy ſłudzy y niewolnicy Boży / y ſtworzenie iego: może nas z domu ſwego kiedy chce wygnáć. Sam ieſt Syn iego włáſny y rodzony dźiedźic Chryſtus / ktory záwżdy trwa v Oycá. Temu wolno iáko dźiedźicowi / ſługom y niewolnikom dárowáć wolność / y ſynmi ie Bożemi ſpoſobionemi zásługą ſwoią / czynić. Jeſli tedy Chryſtus Synem Bożym ieſt vrodzonym náturálnym: rożnym ieſt od wßytkich ſtworzonych / y ſam ieden ieſt teyże nátury / y tegoż boſtwá co y Oćiec.

Galat: 4.

P. Chryſtus czyni ſyny ſpoſobione, toć ſam włáſny Syn.

Ioan: 8.

Ták prawdą piſmá ś. ściśnieni ſtárzy y ći wieku náßego

Ariani /

Ariani/ ábo Ebionitowie y Eunomiani/ wymyslili zbywánie mowiąc: Iż Chrystus iednorodnym iest Synem Bożym / dla tego iż sam miásto męża/ w żywocie Pánny tego sámego tákiego Syná vrodził. Lecz dla tego iednorodnym być nie może. Bo y Iádámá Pan Bog bez niewiásty vczynił/ á iednák iednorodnym synem nie iest. y ryby / y bydło wszytko bez nasienia stworzone iest. A gdy Anyoł mowi: *Duchem się świętym pocznie:* Synem Duchá ś. miałby zwánym być Chrystus / nie Synem Bogá Oycá. To iuż tá plotká wzlata y vćieka. Nie dla tego Synem nawyższego zwány iest / iż się z Pánny bez męża vrodził: ále iż będąc od wieku Synem Bożym náturálnym / iáko się dowiodło / ludzką náturę wźiął z Pánienki przeczystey / y one w swoiey persónie Boskiey synowskiey ziednoczył/ y tymże iest Synem Bożym ktorym záwżdy był/y Synem też człowieczym w iedney persónie. Bo ono złączenie ná persónie się kończy / ktora iest Bogiem. A zátym to mocno západa: iż Chrystus ma rodzay Boski / przedwieczny / ktorym iest iednego bostwá y nátury z Oycem. co się ieszcze niżey obiáśni. Gdyż tedy o tym przedwiecznym rodzáiu Syná Bożego ták wiele pismá ś. vkázuiemy: iáko śmiał wypuśćić ono złe słowo P. M. iż o nim pismo niewie/ áni go zna. wie y zna: y Prorocy / y Ewángelistowie / y Apostołowie głośno o tym rodzáiu przedwiecznym Syná Bożego / iáko się vkazáło / opowiádáią. ále Ariani widząc nie widzą. oko tylo iedno ná docześny rodzay otwarzáią: á drugie ná przedwieczny zámknione máią. Ktory iż iest/ iáko Prorok mowi/ niewypowiedźiány/ y żadnym rozumem nie obiety: każe nam o nim milczeć P. M. á ná Kredźie Apostolskim przestáwáć. Ale co nád rozum z obiáwienia wierzymy / wyznáwáć nam vsty Apostoł każe. wiárę gubi / kto ią rozumem á nie posłuszeństwem mierzyć chce. zbáwienie gubi / kto tego co wierzy nie wyznawa / gdźie potrzebá. A w Kredźie ktore y dźieci pieią/Ariani swoie pohánbienie náyduią. Gdy wierzym w Páná *Iesvsa Christvsa:* izali go zá prawego Bogá nie mamy? á ktoż/ iedno sprosny Pogánin / w stworzenie wierzy? A gdy go iedynym y iednorodnym w tymże Kredźie zowiemy:

Zbywánie Arianow, iż się Pan Chrystus bez męża vrodził.

Dla czego się Pan od Anyołá Synem Bożym zowie.

W Rozd: 13. Fol: 10.

Isa: 53. Fol: 81.

Rom: 10.

W Rozd: 14.

wiemy: izali Boskiego y przedwiecznego rodzáiu iego w tymże Kredzie nie wyznawamy? o tym Kredzie Apostolskim kto- *W rozd. 14.*
rym sie wspieráć chcą/ szerzey sie mowić nie zániecha.

ROZDZIAL CZWARTY.

Dowody z Prorokow, iż Chrystus tymże Bogiem iest co y Oćiec.

MA Chrystus y Boską y ludzką náturę/ iáko sie pokazáło. *Dwie náturze w Chrystusie*
obie prawdziwe/ nie zmyślone/ rzeczywiste. O ludzkiey sporu z Aryany nie masz: práwym go y sámym człowiekiem wyznawáią. Lecz boską náturę w nim odmiátáią. A Chrześciánie wierzą y dowodzą z pismá S. iż Chrystus boską máiąc náturę/ iest práwym Bogiem/ tym co y Oćiec. Ná co te pismá S. nieomylne literálne/ iásnieysze nád słońce przywodzim. Naprzod z stárego zakonu y pismá Prorockiego.

Pierwsze v Báruchá ábo Jeremiaszá/ ktory wystawia prá- *1. Baruch 3.*
wdziwego y iednego Bogá/ temi słowy: *Wielki iest y końcá nie ma, przenawyższy y niezmierzony. Nikt niewie drog iego, ktory zgotował ziemię od wiecznych czásow, y nápełnił ią bydłem, wypuszcza świátłość* (ábo słońce) *y chodzi, záwołá iey, słucha go w boiázni. gwiazdy świecą ná straży swey y vweseliły się: záwołano ich, y rzekły: owośmy. y świecą mu z rádością, ktory ie stworzył. Tenći iest Bog nász, y nie będzie poczytan iny przećiw iemu. Ten wynálazł wszytkę drogę vmieiętnośći, y podał ią Jákobowi sludze swemu y Izráelowi miłemu swemu.* Pytamże Arianow: iesli to práwy Bog y iedyny/ nád ktorego inszego nie masz/ ktorego ták ten Prorok opisuie/ ktory ziemię y to co ná niey iest stworzył/ y roskázuie słońcu y gwiazdom/ y dał zakon Izráelczykom? práwyli to Bog/ nád ktorego inszego nie masz? odpowiedzćiesz/ bo ináczey nie możecie: Práwy/ y sam ieden. Słuchayćiesz co mowi záraz: *Potym ná ziemi był widzian y z ludźmi obcował.* A to kto/ ktory ná ziemi był widziány y z ludźmi obco- *Bog z ludźmi obcował.*
wał? Pewnie Chrystus ktory sie stał człowiekiem práwym. Bo ináczey/ trudnoby z ludźmi towárzystwo wieść miał. Otoż Chrystus tym Bogiem iest Izráelskim iednym / y nád ktorego inego nie masz. y ma dwie náturze: Boską / ktora świát stwo- *Dwie náturze.*

rzył/y zakon podał: ludzka / w ktorey z ludźmi obcował y to-
1. Ioan: 1. wárzyszył/iáko Jan ś. mowi: *Mieszkał z námi, widzieliśmy go, y dotykáliśmy się go.*

Doktorowie ná to mieysce. Z tego mieyscá święći y stárzy Doktorowie mocno Aryány kołátáli. *Athanasius lib: de suscepta natura. Basilius 4. con: Eunomium. Nazianzenus orat: 4. de Theologia. Eusebius 6. Demonstra: Euang. cap: 19. Cyrillus lib: 10. con: Julianum. Chrysostomus in oratione quòd Christus sit Deus. Theodoretus in Baruch. August: 9. de ciuitate cap: 33. Hilarius 5. de Trinitate. Ambrosius lib: 1. de fide ad Gratian: cap: 2. Cyprianus lib: 2. con: Judæos,* y ini. Dosyćby ná tym sámym iednym świádectwie. kto ná tym nie przestánie/y tysiąc mu drugich nie pomoże. Jednák dla więtszego przekonánia niewiernośći ludźi tych/ kłádę drugie.

2. Izáiasz mowi: *Máluczki się nam vrodził, y Syn dány nam iest.*
Isa: 9. & 7. Gdy mowi/ *máluczki*, náturę ludzką miánuie: á gdy mowi/ *Syn dány*, Boską námienia: iż przedwiecznie Synem będąc/dány nam iest / z onym dokłádem: *Bogiem zwány będzie.* Jákim Bogiem? przedźiwnym. To Bostkie też ímie: *Tyś*, práwi / *sam przedziwny.*
Psal: 85. & 71. A tenże Izáiasz wyższey rzekł: *Owo Pánná pocznie y porodzi Syná, y názwáne iego imię będzie Emmánuel: to iest z námi Bog.* Otoż Syn z Máryey vrodzony / BOgiem iest / tymże ktorego synágogá chwaliłá. tenże / máiący dwie náturze / ludzką z Pánny / boską z tego imieniá BOg / y Bog z námi. Jákoby rzekł: Bogá nam vrodźi / iáko ia Bogárodzicą zowiem. Ták święći Doktorowie Aryany płoszáli/y oni ktorzy się wspomnieli/ y ini.

3. Tenże Izáiasz *widział Bogá ná stolicy wysokiey y podnioslęy, y około niego Seráphiny wołaiące, Swięty, S. S. Bog zastępow, pełná wszytká ziemiá chwały iego.* To widzenie Jan Ewángelistá do Chrystusá przytyka/y mowi: *To rzekł Izáiasz, gdy widział chwałę Chrystusowę, y o nim mowił:* iáko Zydowie słucháć go nie mieli/záslepione oczy máiąc. Otoż tu Chrystusá ma zá tegoż Bogá ktory był w máiestáćie widźiány / y ktoremu ányołowie troyświęte pienie oddawáli. y dla tego Páwel ś. y Duchowi ś. też chwałę przypisuie: dáiąc znáć o iednym bostwie we trzech personách. y tu tákże dwie náturze Chrystusowe wyrázone są: boska w rowney

Isa: 6.
Ioan. Chrystus w máiestáćie Boskim.
Acto: 28. Duch ś. w máiestáćie

chwale

chwałe z Oycem y z Duchem ś. á ludzka / w ktorey Zydy záślepione náuczał.

Jest y w Psálmách iáśne świádectwo o Boskiey náturze Chrystusowey / gdy roskázuia Anyołom: *Pokłońcie się iemu wszyscy Anyołowie iego.* To roskazánie Apostoł wykłáda / iż o Chrystusie dáne iest. *Gdy,* práwi/*wwodził pierworodnego ná świát, mowi: Pokłońcie mu się wszyscy Anyołowie Boży.* A ztąd sie pokázuie/iż Chrystus tymże iest prawdziwym Bogiem/ ktoremu sie Anyołowie kłániáia/ iáko tworcy swemu y nawyższemu Bogu. To tu trudno Arianom przeskoczyć. Mowia/iż Bogiem iest Chrystus/ ále czynionym. Lecz Dawidowi y Apostołowi wiecey wierzyć potrzebá/ktory inego Bogá/ieno iednego prawdziwego nieznał. A gdy Chrystusá wedle wykłádu Apostolskieg Bogiem názwano / y pokłon Boski oddáwáć mu kazano: rownym go Bogiem z Oycem wyznáwáć musim/o ktorym rzeczono: *Sámemu Bogu służyć y kłániáć się będzieß.* 4. Psal: 96. Hebr: 1. *Anyołowie kłániáią się Chrystusowi iáko Bogu swemu. Dawid nie znał Bogá czynionego.* Deut: 6.

Przydam ieszcze pismo ś. v Izáiaßá / ktory ták prorokuie: *Bog on sam przyidzie, y zbáwi nas. y w ten czás otworza się oczy ślepych, y vßy głuchych otworem stáną. w ten czás chromy iáko ieleń poskoczy, y ięzyk się niemych rozwiąże.* Otoż tu o Chrystusie/ ktory te cudá czynił/mowi Prorok/iż Bogiem iest. *Sam Bog,* práwi / *przyidzie y zbáwi nas,* y tákie cudá czynić bedzie. Toć Chrystus ktory przyßedł do nas z tákimi cudy/sámym prawym Bogiem iest/ktorego lud wychwalał mowiąc: *Dobrze wßytko vczynił, y głuchym słuch y niemym mowę dał.* Otoż dwie náturze / y ludzka w ktorey przyßedł / y boska w ktorey cudá czynił. Ta prawda pismá tego *Athanasius lib: de humanitate verbi,* Hieronym ná to mieysce/ *August: orat: de quinque hæres. cap: 6. Cyrillus in Joan: cap: 4. lib: 28. Cyprianus lib: 2. con: Judæos,* y ini / iáko Zydy ták y Ariany záwstydzáli. 5. Isa: 35. *Bog przyiydzie y cudá czynić bedzie.* Marc: 7.

Przywiode y ono vcießne proroctwo Jeremiaßá/ktory mowi: *Oczekiwánie Izráelá zbáwiciel iego czásu vćisku: czemu będzieß iáko gość ná ziemi, y iáko podrożny wstępuiacy ná pomießkánie? Czemu będzieß iáko mąż tułáiacy się, y iáko mocny ktory zbáwić nie może?* Otoż maß Chrystusá ktorego czekáli Izráelczycy/ktory wedle człowieczeń- 6. Ierem: 14. *Bog ná ziemi gośćie.*

wieczeństwá domu nie miał / iáko podrożny po cudzych się do-
mách tułał/mocy swey ná krzyżu odstąpił / ná ktorego wołáli:
Drugie zbawiał á sam śiebie wybáwić nie może. A coż zá tym? wnet
o nim tenże Prorok mowi: *Ty Pánie iesteś w nas, y imię twoie wzy-
wáne iest nád námi, nie opuszczayże nas.* Otoż Chrystus ktory ták ná
ziemi gośćiem być miał / mocy swey y páństwá swego zánied-
bawszy / Bog iest Izráelá / ktory ie mocą swoią rządził / y zá
swoy lud przyiął/y ktorego ná potrzeby swoie wzywáli. O iáko
to iásne słowá y ostre oczom Ariáńskim?

7. Mich: 5. Jest y v Micheaszá ono proroctwo/ ktore synágogá ná py-
tánie Herodá krolá odkryłá/gdy się dowiádował: gdźie się ná-
rodźić miał obiecány Messyasz? oni przywiedli Prorockie sło-
Matt: 2. wá: *Ty Bethleem namnieysześ w tyśiącách Judy, z ćiebie mi wynidzie
pánuiący w Izráelu, á wyśćie iego od początku ode dni wiecznych.* Ewán-
Pan Chrystus wieczny Bog. gelia Janá ś. oto y v tego Proroká zákryta byłá. Od początku
gdy ieszcze nic nie było/ być y byt mieć/y wieczność ktorey po-
czątku nie mász: to iest sámego Bogá práwego własność. Otoż
ták wieczny/y od początku przed stworzeniem świátá przeby-
wáiący/iest tenże Bog ieden z Oycem/ktory się w Bethleem v-
Ioan: 1. rodźił Messyasz. o ktorym Jan ś. mowi: *Nápoczątku było Słowo,
á Słowo było v Bogá, á Bogiem było Słowo.* Ták ś. Hieronym *in hunc
locū. Eusebius 7. demonst: Euang: cap: 2. Chrysost: in demonstratione
quòd Christus sit Deus. & in Psal: 44. Cyrillus de Trin.* y ini.

8. Isa: 48. Przydam y osme Prorockie z Duchá ś. o bostwie Chrystu-
sowym obiáwienie. Mowi v Izáiaszá Pan Bog: *Słuchay mię
Iákobie y Izráelu ktorego ia wołam. Iam sam, iam pierwszy y ostátni. rę-
ká też moiá fundowáłá ziemię.* A niżey mowi tenże P. Bog: *Przy-
stąpćie do mnie, á słuchayćie tego, nie z początku táiemniem mowił, od czá-
su nizli się sstáło byłem tám, y teraz Pan Bog posłał mię y Duch iego.* Tu
Bog Izráelski mieni się być posłánym od Bogá y od Duchá ie-
go. Ten posłány nie iest inszy/ iedno Chrystus Syn Boży. O
Chrystus Bog fundował ziemię posłány od Bogá y Duchá iego.
Apoc: 1. ktorym też mowi Jan ś. iż iest pierwszym y ostátnim / y on
Hebr: 1. vfundował ziemię/iáko Apostoł nápisał. y od Oycá y Duchá ś.
iáko sam wyznawa/ wedle człowieczeństwá posłány iest. Ten
tedy wedle drugiey nátury/ to iest wedle boskiey/ Bogiem iest

Izráel-

Izráelskim tymże co y Oćiec. A owszem tu śie wszytkie trzy persony Troyce przeświętey miánuią. Te táiemnice w tey Proroctwiey mowie vpátrzyli ludźie wielcy / Duchá ś. pełni / stárzy kośćielni Doktorowie. *Ambrosius lib: 2. de fide cap: 4. Augustinus lib: 20. de ciuitate cap: vltimo. Eusebius lib: 5. demonstrat: cap: 6. Athanasius in sermone de Deipara. Chrysostomus serm: de sancto & adorando Spiritu. Hieronymus & Cyrillus in Isaiam.* *Trzy persony Troyce S.*

Podobne temu świádectwu są słowá v Zácháryaszá tákie: 9.
To mowi Pan zastępow &c. wychwalay á wesel się corko Syońska, oto ia idę y mieszkáć będę w pośrzod ćiebie, mowi Pan. y przystánie wiele narodow do Páná dniá onego, y będą moim ludem, y będę mieszkał w pośrzodku ćiebie, y dowiesz się że Pan zastępow posłał mię do ćiebie. Słyszysz Ariáninie / iż Pan zastępow posłał ná świát tego / ktory miedzy ludźmi przemieszkał / y do siebie wiele narodow przyćiągnął. Ktoż to iny iest iedno Chrystus Syn Boży / Pan zastępow / iednegoż bostwá z Pánem zastępow / to iest z Oycem swoim? Przedrzyćie oczy / ná tákie iásne pismá Prorockie o bostwie Páná nászego. Nie maćie tey świátłośći ná táiemnice pismá ś. ktora mieli stárzy bogonośni Oycowie / te słowá vważáiąc / y iemi ślepotę wászę lecząc. iáko ś. *Ambrosius lib: 2. de fide cap: 3. Augustinus de ciuitate lib: 20. cap: vltimo. Hieronymus in Zachariam. Eusebius de demonstratione lib: 5. cap: 25.* y ini. Co święći Prorocy ćiemno nápisáli / to Ewángelia iásno nam oświećiłá. Z ktorey iuż wyliczáć świádectwá o tymże bostwie Páná Chrystusá nászego poczniem: áza ći błędni rychley k sobie przyidą / á ślepotę swoię pogárdzą. *Zach: 2. Pan zastępow od Páná zastępow.*

ROZDZIAŁ PIATY.

Dowody z nowego zakonu, á naprzod z Ewángeliey ś. Ianá, iż Pan Chrystus tymże iest Bogiem, iednym co y Oćiec.

Wystáwiem zá pomocą Duchá ś. kilánaśćie świádectw wielkiego Apostołá y Ewángelisty / prawdę y táiemnice wiáry nászey z piersi Chrystusowych czerpáiącego / ktoremi bostwo Páná nászego iednoż z Oycem obwoływá. Napierwsze iest y naiáśnieysze / y ná Ariany napotężniey- 1.

 sze y bár-

Ioan: 1. ße y bárzo ostre ono / ktore zá tytuł y głowe y fundáment wiáry nászey / w kazániu Ewángeliey wysádźił: *Ná początku było Słowo, á Słowo było v Bogá, á Bogiem było Słowo.* Słowo iest Syn Boży / iáko y Ariani przyznawáli / ktore Bogiem Jan ś. miánuie. o dwu bogách Jan ś. niewiedźiał / y Ewángelia iednego tylko wßedźie sławi. Muśi zátym Syn Boży tymże Bogiem być / gdyż mu śie wiecznosć bez początku y Boskie imię / y stworzenie wßytkiego co iest / dáie. Bo sam Bog wieczny iest / y początku nie ma / y sam niebo y źiemie stworzył. Gdźie poczniesz / tám iuż *erat*, tám iuż był. Poczni od początku świátá: iuż był. Poczni od sto tyśiecy lat przed stworzeniem świátá: iuż był Syn Boży Słowo. Te słowá iuż śie wyżßey wyłożyły / y od glozy Ariáńskiey oczyśćiły / y ießcze niżey obiáśniáć śie będą. Bo są pierwßym y burzącym dźiáłem ná nieprzyiaćiele Troyce przenawyżßey / y bostwá Páná nászego. Sáme te wßytkie niewiernosć Ariáńską rozgromić mogą.

Słowo y Syn Boży Bog ieden z Oycem. Sam Bog wieczny.

Wrozdz: 2. Burzące dźiáło ná nieprzyiaćiele Troy-ce S.

2. Wtore iest świádectwo ono / gdy Pan Iesus z wody wino vczynił: mowi Jan ś. *Ziáwił chwałę swoię, y vwierzyli weń vczniowie iego.* Gdy świeći cudá czynią: chwały swey nie ziáwiáią / y owßem żadney sobie nie przyczytáią. Bo wiedzą / iż nie ich mocą / ále Boską cud śie dźieie / y żadney z tego czći swey nie chcą. Bo nie ich iest: wßytkie ná P. Bogá kłádą. Jáko Piotr ś. czynił / gdy chromego zleczył: *Co,* prawi / *ná nas pátrzycie, á nam śię dziwuiećie, iákobysmy to mocą nászą vczynili?* Ale tu Pánu Chrystusowi Jan ś. moc one Boską y chwałe dáie: iż sámą wolą y milczánymi słowy / wodźie roskazał obroćić śie w wino: y swoię chwałe w odmiánie nátur / ktorą sam tylko ten co ie stworzył vczynić może / pokazał. Swoię chwałe ziáwił iáko Bog / ktory cudá własną mocą czyni / á chwałe onę ktorą widźiał Izáiasz przy troyświętey pieśni / ktora sámemu Bogu służy / á żadney stworzenie bráć sobie nie może. *Chwały mey nikomu nie dam,* mowi Pan Bog / ktorą záwżdy sámemu Bogu oddáiem / mowiąc: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* o ktorey rzekł Apostoł: *Sámemu Bogu cześć y chwałá ná wieki wiekom. Amen.* Tę chwałe Boską swoię ná tym cudu Chrystus pokazał. A dla tego przy-

Ioan: 2. Ziáwił chwałę swoię. Bog sam iest Bog chwały. Acto: 4. Isa: 6. Ioan: 12. Isa: 42. 1. Tim: 1.

go przyłożył Ian ś. *vwierzyli weń vczniowie iego.* Wierzyć nie
może nikt w stworzenie/bez bałwochwálstwá/iedno w sámego
Bogá. A Bog ieden iest. Chrystus tedy/gdy swoia moca cudá
czynił / y swoie z nich chwałe zbierał: Bogiem práwym y ie-
dnym z Oycem iest.

Wiárá nie iest iedno w sámego Bogá.

Trzecie / gdy Páńskie słowá do Nikodemá kłádźie: *Zaden* 3.
nie wstapił w niebo, iedno ten co sstapił z niebá, Syn człowieczy ktory w
niebie iest. Gdy mowi/ *sstapił z niebá:* o wieczności swoiey kto-
ra v Oycá záwżdy był/ dáie znáć/iáko sie wyzszey też rzekło. A
gdy mowi tenże Syn człowieczy / ktory ná źiemi iest/ záraz też
w niebie iest: obecność swoie wszedźie bedaca/y wszytko ná nie-
bie y ná źiemi ogárniaiaca/ opowiáda. wszedźie być y ná niebie
y ná źiemi záraz: własność iest sámego iednego Bogá. Otoż
tákim iest Pan Chrystus.

Ioan: 3. Wszedźie być Boska iest własność.

Czwarte / gdy Ian ś. słowá Iana Chrzćićielá o Chrystu-
śie kłádźie/ mowił ták Ian ś. iż *Chrystus z gory y z niebá przyszedł, y* 4.
nád wszytkie iest. Z niebá przyszedł: toć tám záwżdy y wiecznie
był. A iesli nawyzszy iest nád wszytkie: toć y nád Anyoły y nád
wszytko stworzenie/co sámemu Bogu przystoi. Bo wiecznego
y nád wszytkie nawyzszego nie máß iedno sam Bog. Y przydá-
ie wyzszey mowiac: iż *Chrystus Syn Boży iednorodny iest ná łonie Oy-*
cowskim. choć go tu ná źiemi vkázował Ian Chrzćićiel: przed sie-
go być ná łonie Bożym / to iest w istności y náturze Oycow-
skiey opowiádał. Coż sie przez łono Oycowskie rozumieć ma/
ieno náturá y iestestwo Boskie/ktore ma spolne z Oycem/ y dla-
tego iednym z nim Bogiem iest.

Ioan: 3. Z niebá przyszedł y nád wszytkie iest, y ná łonie Oycowskim. Ioan: 1.

Piate iest v tegoż Ewángelisty wielkie y iásne o bostwie 5.
Páná nászego świádectwo/gdy pisze: *Chćieli Zydowie zábić Páná*
IESVSA, iż nie tylo soboty nie záchował: ále Bogá zwał swoim Oycem,
rownym się Bogu czyniac. To sa słowá y rozumienie sámego tego
ś. Iana/ ktory to pisze: dáiac przyczyne dla czego Zydowie Pá-
ná zábić chćieli: iż sie rownym Bogu czynił. y pewnie był mu y
iest w bostwie rownym: gdyż ták on sam po sobie to pokázował.
Nád co iásnieysze świádectwo być nie może: iż Pan IESVS toż
ma bostwo/ też náture boska/y tymże Bogiem iest iáko y Oćiec.

Ioan: 5. Chrystus rowny Bogu.

Ariani/

Fol: 116. Ariani/ y P. M. mowi / iż rowność tá byłá w cudách ktore czy-
nił. ále tákie y wietße Apoſtołowie czynili: á rownemi Bogu
niebyli. Jákie to zbywánie y krzywienie proſtey mowy piſmá ś.
My tákí ich wykład tepimy/ y iáſnemi słowy / y świádectwem
śś. Doktorow: ktorych ieſli nie przyimuią/ iednák ſie záſromáć
Doktorowie święći. mogą/ ieſli rozum y wſtyd máią. Ták Chryzoſtom *Hom: 38. in
Joannem.* ktory to vważa/ iż nie mowi: zwał ſie / ále czynił ſie
rownym Bogu/ cudámi tego popieráiąc. Ták Auguſtyn ś. *in
Joannem,* ták *Athanaſius,* ták *Hilarius 7. de Trin.* zá coż ſtoi y kto-
rey powagi być ma ten falßywy ich wykład?

Ioan: 5. A to co Pan zátym mowi: *Nie może nic z śiebie Syn czynić, ie-
dno to co widzi Oycá czyniącego. Bo co on czyni, toż y Syn iednákoż czyni:*
potwierdzą / mowi ś. Chryzoſtom / tey rownośći z Oycem: iż
nic przećiwnego Oycu czynić nie może / áni tego czegoby też
Oćiec nie czynił/ gdyż ſą rownego boſtwá y iſtnośći / y mocy/
y dźielnośći/ iáko tám dokłáda Pan mowiąc: *Co Oćiec czyni, to y
Syn iednákoż czyni. Jáko Oćiec wzbudza vmárłe y ożywia, ták y Syn kto-
re chce ożywia.* Otoż gdźie iedná moc y dźielność: tám iedno ie-
ſteſtwo ábo ſubſtáncia y boſtwo.

Fol: 116. Nie inßy Bog Oćiec, á inßy Syn. Coż ná to P. M.? przyznawa / iż Syn Boży rownym ieſt
Bogu/ ále nie tymże ieſt Bogiem co Oćiec: to ieſt/ inßym Bo-
giem. Prawdy nie mogąc znieść/ do oney ſię pogáńſkiey dźiu-
ry kryie/ o dwu Bogách báłwochwálſtwo nam ſwoie wtrácá-
iąc. co ßczere ieſt pogáńſtwo / ktorego vßy Chrześćiáńſkie nie
ćierpią. Niechże powie/ czym Pan Chryſtus rowny ieſt Bogu?
Czym rowny Syn Oycu. Ieſli tym/ iż/ iáko on mowi/ czynionym ieſt Bogiem: toć wiel-
ka nierowność/ táka/ iáka gárncá od gárncarzá. A ieſli cudámi
Nie czynie nim cudow. ktore czynił / iákoż y to mowi: toć y Apoſtołowie y inni świe-
ći/ tákże iáko y Chryſtus ich/ będą bogámi. y będźie tyle bogow/
ile cudownych mężow Bożych. Czymże wżdy rowny? Day ſię
náuczyć P. M. Tym/ co támże záraz nápiſano: *Zwał Bogá Oycem
ſwoim, czyniąc ſię rownym Bogu.* Rowność oná/ w náturze ieſt Sy-
nowſkiey. Bo Syn rodzony teyże nátury ieſt co y Oćiec. Prze-
toż gdy ſię Synem Bożym zwał: rownym ſię w boſtwie Bo-
gu czynił/ iáko Bog z Bogá. A iż boſtwo w náturze ieſt iedno/

y Bog

y Bog iedenieſt numero ábo liczba: Syn tymże Bogiem być musi/ co y Oćiec. Bo o wielu bogách áni myslić. W ludzkiey náturze/ Abráhám y ſyn iego Izáák / nie ſą iednym w liczbie człowiekiem / bo wiele ludzi innych ná świećie ieſt. Ale Bog Oćiec z Synem / iednym Bogiem ieſt. Bo tylo ſam ieden ieſt Bog/á nie máß dwu áni trzech: iáko ſłońce ſámo iedno ieſt. Bog iedenn numero.

Jeſt y tá rowność Oycá niebieſkiego z Synem / nie tylo w náturze iedney Boſkiey / ále y w dźielnośćiách. Bo co Oćiec czyni / to tákimże ſpoſobem Syn czyni. *Oćiec wſkrzeſza vmárłe, Syn tákże ożywia ktore chce*, táż mocą y tymże boſtwem. y przydáie/ *ktore chce*: dáiąc znáć / iż nie dárowną moc ma / ále ſwoie włáſną/tez co y Oćiec/iż iey vżywa iáko chce. Ná to wykręćił náyduie P. M. z tákiego podobieńſtwá: Porucznik toż czyni co y hetman / á iednák rowny hetmánowi nie ieſt. Lecz Chryſtus náß nie ieſt porucznikiem wedle boſtwá/o ktore tu ſpor ieſt/ále ſámym hetmánem/ábo ráczey pánem y rownym Bogu/y tymże Bogiem co y Oćiec. Apoſtołowie porucznikámi byli/ iáko słudzy: ále to Syn iedynorodny w domu Oycá ſwego/iedney nátury z Oycem. Wnosi y on domyſłek/ mowiąc: Jeſli Chryſtus rownym ieſt Bogu: toć nie tymże ieſt ktoremu rownym ieſt. Ná to odpowiádamy: Nie tymże ieſt Syn Boży w perſonie co Oćiec. Bo inßy Syn rodzony / inßy Oćiec nierodzony: ále tymże ieſt w boſtwie co y Oćiec/y rowność tá ná boſtwie ieſt. Rownoſć w mocy. Chryſtus nie ieſt porucznikiē wedle boſtwá.

Szoſte ieſt gdy Pan mowi: *Jáko Oćiec żywot ma ſam w ſobie, ták też dał Synowi mieć żywot w ſámym śiebie: y moc mu dał czynić ſąd, bo ſynem człowieczym ieſt.* w tych słowiech dwie ſwoie náturze Chryſtus oznaymił/y dwoie dánine. Jedne náture Boſką/ iż ma żywot ſam w ſobie iáko y Oćiec. Bo tego żadne ſtworzenie nie ma: ále żywot od ſtworzyćielá bierze. Druga ludzką/gdy ſie ſynem człowieczym być zna. Dwoie też dánine kłádźie: iedne wedle boſtwá/ktora nie dárem/ iákoby tego pierwey nie miał/ ále rodzenim z Oycá bierze przedwiecznie/bez czáſu/iáko ſyn iedney nátury z Oycem/Bog z Bogá/świátłość z świátłośći wynika/ bez czáſu: máiąc to wßytko co Oćiec ma / z przyrodzenia nie z dárowánia: iáko gáłęźie z korzeniá nie dániem/ále rodzeniem 6. Ioan: 5. Sam w ſobie żywot.

Mieć co dá rownego., Bogu nie przystoi.

wynikáia. Druga dánine ma wedle człowieczeństwá wysłużona/iż ma wszystek świát sądzić. Tych dwu nátur niechcąc Ariani vważáć/ dánine te mieszáią. y gdyby Chrystus wszystko miał z dáru doczesnego: pewnieby Bogiem práwym nie był. Ale nie ták iest: ma to z bostwá wszystko co Oćiec ma/z przyrodzenia y nátury/ iáko syn rodzony/ ktory od Oycá rodzay bierze. y tym tylo od Oycá rożny iest/ iż on bez czásu rodzony/ á Oćiec nierodzony. á w żadney iney rzeczy rozności nie mász/ á wielka w iednym bostwie rowność.

Fol: 118. Pismo Ariani odmiátáią.

A ná to co odpowiáda P.M? śmiele przy/iż Chrystus nie ma sam w sobie żywotá ták iáko Oćiec. A Ewángelia mowi: *Jáko Oćiec ma żywot sam w sobie, ták y Synowi dał żywot mieć sámemu w sobie.* Przygánia żem wyłożył *sam z śiebie,* á nie ták iáko on chce/ *sam w sobie, nie z śiebie.* ná czym nic/byle ták/ iáko y Oćiec/ choć sam w sobie choć sam z śiebie/á wo ták iáko Oćiec/nie iáko ktore stworzenie/ ále iáko stworzyćiel. To iest własność bostwá nieomylna/ták w Oycu iáko y w Synie. Żadne stworzenie sámo w sobie żywotá nie ma. Bo ábo go kiedy nie było/ábo go nie będźie/ ábo nie swoią mocą trwa. Syn Boży nie iest táki: ma sam w sobie żywot y iestestwo/ iáko y Oćiec. A choć dánina/ ále przedwieczna y rodzona. Nie mász tu/ mowi P. M. wzmiánki rodzenia. Jest y indźiey iáko sie pokazáło/ y tu. Bo Syn bez rodzenia nie iest/ á mowi/ *Syn ma toż co y Oćiec:* otoż rodzenie.

Stworzenie żywotá z śiebie nie ma.

Fol: 119. & 120. Hebr: 1. Glozy y łápáczki. Od litery iásney do figur vćieka. Origenes. Słowá bez dowodu.

Glozy zás iego y łápáczki ná one słowá Apostolskie: *Przez Syná swego vczynił Bog wieki,* to iest świát stworzył/ *y on iest iásność chwały y wyrázenie istnośći iego, y nośi wszytko mocą słowá swego:* szczere są báśni. Od iásney litery vćieka do figur duchownego rozumienia/iákoby Origenes/z ktorych dowodu ná wiáre nie mász/ y ktorych tylo swoia sáma kátedra mistrzowska wspiera. y przetoż ná dym idą. Są słowá bez dowodu/mowá bez prawdy. Jedno słowo Apostolskie támże pisáne/ mgłe te figurek iego rozbiia/gdy mowi Apostoł: *do Syná rzeczono, Tyś Pánie ná początku ziemię fundował, y dźiełá ręku twoich są niebá.* Z tych słow trudno sie wykręćić. Vłápił y ono słowko moie: Pan IESVS ma tákąż náture iáko Oćiec rodzeniem wiecznym pochodzącą/ y mowi:

Dokto-

Doktorowie Kátholiccy/rodzenie Synowi/á pochodzenie Duchowi ś. dáia. toć miedzy Synem y Duchem ś. nie bedzie rożność. Lecz on Kátholickiey Theologiey nie powmuie. bo Duchá Kátholickieğ nie ma. Niewie iáko nieuk w ſzkole náſzych Doktorow/ iż w boſtwie dwoie ieſt pochodzenie: rodzeniem y tchnieniem. iedno ſpoſobem wiádomośći/drugie ſpoſobem miłośći. chwyta ſie ládá czego/ ná źiemie z ſwemi wymyſły ſpadáiac. iedno ſłowo Páńſkie miia/ á drugie przydáie. y czyni ſobie árgumenćik z páieczyny/mowiac: Bog Oćiec wſzytko od ſámego śiebie czyni/ á Pan JEzus nic od ſámego śiebie nie czyni: Przetoż Bog Oćiec y Pan JEzus iednym iſtnośćia być nie moga. Pátrz iákie oſzukánie. Nie mowi Pan Jezus/ iż on nic z śiebie ſámego nie czyni. Nie máſz tego/ y ſzczery to ieſt przydátek: ále mowi: Nie może nic czynić Syn z śiebie/iedno to co widźi Oycá czyniacego: iż iedná ieſt wola y moc Oycá z Synem/ Syn nic nie czyni/ czegoby v Oycá nie widźiał/ y coby wedle iego woli nie było. y przydáie to/co kole P.M. *Cokolwiek Oćiec czyni, to y Syn iednákoż czyni.* Gdy mowi/iednákoż iáko y Oćiec/ á Oćiec ſam z śiebie czyni/toć y ſyn. Omyłká tedy to ieſt y przydátek/ áby Syn ſam z śiebie nic nie czynił/ gdyż ták iáko y Oćiec czyni. y przydáie ieſzcze iáko ſie wyżſzey rzekło: *Jáko Oćiec ożywia vmárłe, ták y Syn ktore chce ożywia.* á wiec to nie ſam z śiebie/gdyż ożywia ktore chce/y tákże iáko y Oćiec: A on árgumenćik słábiuchna ieſt perzyna: Oćiec dał Synowi mieć żywot ſámemu w ſobie: Pan Jezus Syn Boży nie dał Oycu mieć żywotá ſámemu w ſobie: Przetoż Pan Jezus tymże Bogiem co y Oćiec nie ieſt. Ná to mowie: inſzy Oćiec/ á inſzy Syn w perſonie. Sábeliáńſkiey mieſzániny nie przypuſzczamy. Syn od Oycá rodzeniem przedwiecznym bierze: ále Oćiec od Syná nie bierze. bo Oćiec ieſt źrzodło boſtwá/ ktore rodzenim ná Syná wylewa. y przetoż Syn/ Bog z Bogá/ nátura ieſt tymże Bogiem co y Oćiec. Niechże te wykretne łápáczki vſtepuia/ á prawdá niezrozumiána/ ále obiáwiona niech wiecznie ſtoi.

Duchá Kátholickiego nie ma.
Dwoie pochodzenie w Troycy S.
Argumenćik z páiczyny.
Argumenćik słaby.

7. Siodme v tegoż ś. Janá o boſtwie Páná náſzego świádectwo ieſt ono/ gdy Żydowie słowom Páńſkim przygániáli y mowili: *Lat pięćdźieśiat nie máſz, á miałeś Abráhámá widźieć?* Pan im od-

Ioan: 8. Chryſtus przed Abráámem ieſt.

im odpowiáda: *Nizli Abráhám ſtworzony ábo czyniony ieſt: iam ieſt.* Gdźie o wiecznośći ſwey oznáymuie/ y ſłowo ſobie właſne Bo-
Exod: 4. gu przywłaßcza/ ktory rzekł Moyzeßowi/ ták mie zowią: *Jam ieſt ktorym ieſt.* Bogu właſno ieſt ſámemu záwżdy być/ y nigdy ſie nie mienić. co ſie wyżßey ßerzey przywiodło. O przekłádách
W Rozd: 2. Bibliey ná to ſłowo Boſkie/ *Jam ieſt ktorym ieſt,* mowić nie potrzebá. My Kátholicy przy wulgáćie/ ná dowody około wiáry zoſtáiem. Bo te ſáme Kośćioł autentikował: wieśćie ſie precz z ſwemi po ſtokroć pofalßowánemi bibliámi.

ROZDZIAL SZOSTY.

Drugie świádectwá z teyże Ewángeliey ś. Janá.

8. Sme ieſt ono: *Ja y Oćiec iedno ieſteſmy,* mowi Syn Bo-
Ioan: 10. ży. Ná co ták piße Auguſtyn ś. *W tych ſłowiech,* práwi/
Tract: 36. in Ioan. *wolniſmy od błędow Ariuſſá y Sábelliuſſá, iáko od Scylle y Chárybdy. Bo gdy Pan mowi, iedno: znáczy iedność iſtnośći y rowność iey w obu, ktorey ſię przał Ariuß. A gdy przydáie, ieſteſmy: rozdzielność perſon vkázuie, ktorey Sábellius odſtępował.* To nie P. M. ále wielki Kośćielny Doktor. Toż náucza *Athana: ſerm: 4. con: Arianos.* z tychże słow Páńſkich dowodząc iednoiſtoſtwá Oycá y Syná. y *Hilarius 7. de Trinit.* y *Baſilius lib: 1. con: Euno.* y *Ambroſius lib: 1. de fide cap: 3.* y ini. Jeſli iedno ſą/ tedyć ábo w perſonie/ ábo w ieſteſtwie y ſubſtánciey/ nie w perſonie: bo dwie czyni/ mowiąc *ieſteſmy:* tedyć w ieſteſtwie y boſtwie/ ktore iedno ieſt numero.

Iedno ieſteſmy.

Ia y Bog iednoſmy, żadne ſtworzenie tego nie rzecze. Co mowią Ariani: iż ſą wolą y zgodą iedno. toć też ták ſą Anyołowie y ſpráwiedliwi iedno/ y Chryſtus nie będźie nic nád nie miał/ y káżdy świety mogłby mowić: Ja y Bog iednoſmy. Zadne ſtworzenie tego nie śmie mowić: ále ráczey/ iáko dokłáda *Atha:* mowiąc: Kto tobie Pánie miedzy pány rowny ieſt/ ábo kto ſie rownáć z Pánem z ſynow Bożych może? Jedno mogą być y w iednośći/ w domu iednym/ czeladź z goſpodárzem/ iż go ſłucháią/ y wolą iego czynią: ále inácżey ſyn y dźiedźic iedno ieſt z oycem. Oni iáko ſłudzy/ á ten iáko krew y náturá iego.

Czeladź y ſyn z goſpodárzem iáko iedno.

Ioan: 17. Przetoż y one ſłowá ktore Pan mowi prosząc Oycá/ áby

wierni

wierni iego byli iedno / iáko y my sámi ſachmy iedno: prozno do tego przywodzą / áby tá Syná z Oycem iedność byłá táka / iáka ludzi świetych ieſt z Bogiem. Inákßa dáleko. To ſłudzy y ſtworzenie: á to Syn rodzony: Inákße iego iákoby po krwi (iż ták mam rzec) y náturze ziednoczenie.

Inákßa iedność świetych z Bogiem.

Z iedności boſtwá ſwego z Oycem / podobieńſtwo y wzor ná kościoł ſwoy P. Chryſtus vkazał / áby byli iedno / iáko Oćiec z ſynem iedno ſą: álec oney iſtotney iedności w tym nie zámknał. Bo tey żadne ſtworzenie ná ſobie wyráźić y náſládowáć nie może. Iáko tez rzekł tenże Pan Chryſtus: *Bądźćie miłośierni, iáko y Oćiec wáß niebieſki miłośierny ieſt.* Nigdy człowiek ták zupełnie miłośierny być nie może: ále krople máłą boſkiey tey cnoty y podobieńſtwo liche mieć może. Iedność świetych z Pánem BOgiem nie táka ieſt iáko Oycá niebieſkiego z Synem. troche tylo podobna: á ſámá w ſobie niewymownie rożna. Swięći ſie wolą y miłośćią iednoczą z Pánem BOgiem: ále Bog Oćiec z Synem náturą / y iákoby krwią iedno ſą. Ták *Athanaſius ſerm: 4. con: Arianos.* y *Cyrillus lib: 11. in Ioannem cap: 20.* y *Chryſoſt: Hom: 1. in Ioannem.*

Luc: 6.

Doktorowie.

Nie ieſt tedy Syn z Oycem iedno / wedle woley y zgody / ále wedle nátury boſkiey. Bo tám iáśnie rownym ſie być w mocy z Oycem wyznawa gdy mowi: *Owiec moich nikt z ręku moich nie wyrwie.* y záraz dokłáda: *Ja y Oćiec iedno ſmy ſą.* Nie mowi / iedney woley: boby to nic do obrony owiec nie ſłużyło: ále iedney mocy ieſtechmy / ktorą wiernych owiec náßych bronić możem. Ták ś. Bázyli. by inßy był / á inßy od Oycá / nie mogłby ták bronić y z táką mocą iáko Oćiec. Reká Oycowſka / reká ſynowſka ieſt. Moc Oycowſka / y moc ieſt Synowſka: á zátym iedno boſtwo / gdźie iedná moc Boſka. Zátym Oćiec y Syn Bogiem iednym ieſt.

Iedność w mocy Boſkiey.

Toż Zydowie rozumieli / iż ſie rownym Bogu y Bogiem czyni. y záraz ſkoro to Pan rzekł: *Ja y Oćiec iedno ieſteſmy*: kámienie nań porwáli / y mowią: Nie o dobre vczynki kámionowáć ćie chcemy: ále o bluźnienie / iż bedąc człowiekiem czyniß ſie Bogiem. A Pan co? Nie rzekł: BOgiem ſie nie czynie / y

Ludźie iákiemi bogámi. *Psal: 81.* *Poświęcenie z cudow.* owszem potwierdźił swoie bostwo/ gdy mowi: ludźie pismo bogámi zowie/ á mnie iáko Bogiem nie zwáć/ ktorego poświećił Oćiec/ y posłał ná świát? To poświecenie nie iest iáko mowią Ariani z cudow/ ktore czynił: ále iest ze złaczenia persony Boskiey z człowieczeństwem/ ktore sie ná bostwie/ iáko mowim/ *hypostaticè* osádźiło: iż człowiek á Bog ieden iest Syn Boży/ we dwu náturách. A słusznie sie Bogiem zowie y Synem Bożym z nátury/ nie ták iáko ludźie z łáski y dárow/ ábo z vrzedu Bożego/ bogámi sie zowią. To iest własne poświecenie á osobne/ iż człowieczeństwo Chrystusowe/ bez persony swey/ ná Boskiey sie synowskiey personie osádźiło/ ták iż własnośći Boskie ma/ iż mowim: Bog sie z Pánny národźił/ Bog ćierpiał y vmárł. Nie bostwem: ále iż ten co vmárł/ w personie był y iest Bogiem. Tákiego poświecenia żaden Pan ná vrzedźie/ choć go bogiem ná podobieństwo zowią/ nie ma/ áni go żadne stworzenie mieć może. To sie ták wymysłki y krzywienia pismá y glozy Ariáńskie płoszáią/ á iáko plewá od wiátru rozwiewáią.

Toż być Bogiem co Synem Bożym w Chrystuśie. *Psal: 81.* Tu sie też dáie znáć/ iż toż iest w Chrystuśie Synem Bożym być/ co Bogiem być. Żydowie mowią/ *Bogiem sie czyniſz*: á Chrystus mowi/ *Synem iestem Bożym.* nie bluźnie/ iáko wy mowićie/ czyniąc sie Bogiem: Bo Synem Bożym iestem. nie tákim iáko ini ludźie/ ktorzy sie bogámi y synmi Bożymi w piśmie zowią/ ále inákszym: to iest/ z poświecenia personálnego iáko sie rzekło: iż moie człowieczeństwo w Boskiey sie personie ziednoczyło/ y iestem prawdźiwym człowiekiem y Bogiem. A dokłáda tey v ludźi rzeczy niepodobney/ y niezrozumiáney dowodząc: *Jeśli*, práwi/ *nie czynię cudow Oycá mego, nie wierzćie mi: á ieśli czynię, cudom wierzćie, á wiedzćie iż Oćiec we mnie iest, á ia w Oycu.* Nátoć też cudá czynił Chrystus/ áby z nich poznawano/ iż iest z Oycem iednym Bogiem/ Oćiec w nim á on w Oycu. Czynili świeći cudá: ále nie ná to áby sie Bogiem pokázáć chćieli. Ná to/ iż iedno iest wedle woley á zgody Syn z Oycem/ cudow nie potrzebá/ bo to y świeći máią: ále tego cudámi dowodźić słuszno było/ iż Chrystus z Oycem iedney mocy y bo-

Cudá ná to czynił Chrystus, áby sie Bogiem iednym z Oycem pokazał.

stwá ie-

ſtwá iednego ieſt/ á on w Oycu á Oćiec w nim / Bog z Bogá/ bostwá iednego / perſon rożnych. A to rozumieiac Zydowie/ iż toż mowi co y pierwey/ á Bogiem ſie czyni/ ná iego ſpráwie nie przeſtáiac: przedſie go poimáć chćieli. á on vſzedł z reku ich. By im był Pan powiedział / że ſie ia Bogiem nie czynie: przeſtáliby byli ná tym/á do iego ſie poimánia nie porywáli.

Dźiewiate ieſt ono Páńſkie słowo: *Wierzyćie w Bogá,y w mię wierzćie.* Tu ſie Pan *Iesvs* Bogiem czyni tym w ktorego Zydowie y Apoſtołowie wierzyli / iáko prawdźiwie mowi ś. Auguſtyn. Bo ieśli weń wierzyć mamy iáko y w Oycá: toć on tymże Bogiem ieſt iáko y Oćiec. Ná to mowi P. M. Iż pierwſzym wzgledem w Oycá wierzyć mamy/ á wtorym wzgledem w Chryſtuſá. Apoſtołowie iáko Zydowie náuczyli ſie w iednego Bogá wierzyć: á potym náuczył ich Chryſtus/ iż też weń iáko w drugiego Bogá wierzyć máia / gdyż on Bog ieſt dla dáney y dárowney ſobie mocy Bożey. Coż to zá glozá? wſzák ſie piſmá trzymaćie? Izali Pan Iesvs mowi / pierwſzym wzgledem / wtorym wzgledem? izali to nie wáſze wymyſły? o dwu bogách nie Chryſtuſowá ále pogáńſka ieſt náuká. Dla dárow Bożych czynić kogo prawym Bogiem: izali to nie dźiećinne głupſtwo/w czynionego Bogá wierzyć/ y w nim wſzytke myśl y nádźieie położyć / y miłowáć go nád wſzytko/ iáko ſproſne y głupie báłwochwálſtwo? o czym niżey. Ná wykłádźie P. M. przeſtáwáć/ á iáſne literálne słowá opuſzczáć / y kośćielnemi świetemi y Duchá Bożego pełnemi Prorokámi gárdźić/ co zá rozum? y tu ſie znácznie pokázuiećie/ iáko ſzczerym piſmem pogárdzaćie/y nic o prawdę w nim iáſna niedbaćie / y glozámi ſwemi nie tylo krzywićie / ále łamiećie piſmo ś. Co zá wymyſł o dwu wiárách y o dwu bogách? Apoſtoł woła: *Ieden Pan Bog, iedná wiárá, ieden chrzeſt:* á ten mowi / dwá ſa bogowie/czyniony y nie czyniony: dwie wierze/iedná pierwſza wzgledna / druga wtorowzgledna. A chrztu w wodźie y obmyćia Sákrámentálnego nie potrzebá: wyżſzey powiedźiał. Nowy drugi zakon / y inſza Ewángelia/ ábo ráczey báśni ſwoie przynoſza. Szalony kto im wierzy. Słowá ktoremi ſie wſpiera P.M. ſam ſie iemi zábiia. Gdy Pan mowi: *Kto w mię wierzy,* *nie wie-*

Marginalia: 9. Ioan: 14. Tract: 67. in Ioan. — *Glozá o pierwſzym wzgledźie.* Fol: 55. 56. — *Dárowny Bog, co zá Bog.* — *Wymyſł o dwu wiárach y dwu bogách.* Epheſ: 4. — *Nowa Ewángelia o dwu bogách.*

Iedná wiára w Syná y w Oycá, bo iednym Bogiem ſą.

nie wierzy w mie: ále w tego, ktory mię poſłał. Nie zákazał P. Chryſtus w ſie wierzyć/ y owßem roſkazał: ále wiárá weń táż ieſt co y w Oycá. Bo on tymże Bogiem y iednym Bogiem ieſt z Oycem/ ná świát wedle człowieczeńſtwá od Oycá poſłány. Kto w Syná wierzy/ w Oycá wierzy: bo ſą nierozdźielnego boſtwá/ y iednym Bogiem.

10. Ioan: 14. *Kto widzi Syná widzi Oycá.*

Dźieśiąte ſie w Ewángeliey ś. Jáná o boſtwie Chryſtuſowym mieyſce náyduie: *Philippie*, mowi Pan *IESVS*, *kto mię widzi, Oycá mego widzi. nie wierzyß, iż ia w Oycu á Oćiec we mnie ieſt?* Nie mowi tu Pan o powierzchnych oczách ćieleſnych/ ále o wierze/ iáko zácżał: *Wierzyćie w Bogá, y w mię wierzćie.* kto mie widźi wiárą/ y Oycá widźi. Bom ia w Oycu/ á Oćiec we mnie ieſt. Co ſie o iednym boſtwie rozumie/ iż w nim ſobie rowni/ iáko mowi ś. Athánáſius. Co w Oycu wiárą widźićie/ y co o nim wierzyćie/ to y we mnie wßytko naydźiećie. O czym Apoſtoł

Hebr: 1. *Podobieńſtwo.*

ták mowi: *Jż Syn Boży ieſt iáſność chwały y wyráżenie iſteſtwá Oycowſkiego.* Jáko ná pieczęći pod woſkiem/ wßytko ſię wyraża/ co ieſt ná pieczęći ná żeláźie ábo śrebrze/ y namnieyßa kreſká znáczna zoſtáie. Ták w Synie wßytko ieſt boſtwo Oycowſkie. Kto go wiárą widźi/ Oycá też widźi. okrom perſon/ iż inßy nierodzony á inßy rodzony.

Fol: 62. 63. *Glozá Ariáńſka.*

Náto P. M. dźiwną glozę náyduie: Widząc/ práwi/ náukę Páná Jezuſowę/ widźiełi Bogá/ to ieſt wolą Bogá Oycá náßego/ ktora o zbáwieniu náßym przez Páná Jezuſá w náuce iego świętey obiáwiona/ y mocámi iego dowiedźiona ieſt. Lecz Pan Chryſtus mowi: *Kto mię widzi*, nie kto náukę moię widźi. nie przeſtáią glozowáć y przykłádáć czego w texćie nie máß. Náuká nie ieſt perſoná/ mowá Jároßowá nie ieſt Jároß. wielka śmiáłość/ glozá zmyślona y łápáczká/ kto iey vwierzy? kto od słow Páńſkich odſtąpi/ á zá wymyśł ſie ludzki weźmie? izali wielkiego głupſtwá vydźie?

Ja w Oycu á Oćiec we mnie/ mowi P. M. ták ieſt w Oycu iáko y ktory święty/ o ktorym rzeczono: w Bogu mießka/ á Bog w nim. Ale wyżßey ſie pokazáło/ iż inákße ieſt mießkánie ſługi v páná/ á inákße mießkánie ſyná v oycá. Jnákßa iedność. Pan z ſługą iedney ſą woley/ y zgody iedney/ y miłośći iedney: ále nátury y krwie nie iedney. etc.

Jedenna-

Jedennaste iest: gdy Pan *IESVS* mowi do Oycá swego niebieskiego: *Moie wszytko twoie iest, á moie twoie.* A ktoreby stworzenie mowić ták do Bogá śmiáło? ktoryby napirzednieyszy Anyoł ná tákie słowá puśćić się mogł? stworzenie káżde / y Chrystus Ariáński ktorego zá czynionego y dárownego máią / mowić muśi: od ćiebie wszytko stworzyćielu / twoie wszytko co mam / nic się v ćiebie słusznie vpominác nie mogę. Co mi z łáski dáiesz / to mam. Lecz ták mowić: Wszytko co twoie Boże / to y moie: nie może tego śmiáłego słowá rzec / ieno rowny Bogu / Syn y dźiedźic / nie stworzony ále rodzony. Z ktorym ma spolne bostwo / spolną chwałę / spolną moc y pánowánie przed wieki. nic nie wyimuie / ále wszytko zámyka. A nietylo to o vczniách mowi / ále czyni *vniuersalem*, y vczniowie ktoreś mi dał twoi są / y moie wszytko twoie iest: á twoie moie iest. Co y wyższey rzekł: *Wszytko co ma Oćiec, moie iest.* Ták ś. *Athanasius ad Episcopos Africanos*, y ini Doktorowie / ktorzy tym ták iásnym pismem Ariáńską niewierność płoszáli. 11. Ioan: 17. *Moie wszytko twoie.* *Ariáński Chrystus nie może ták mowić*

Dwánaste świádectwo iest w Ewángeliey ś. Janá o Bostwie Chrystusowym / ono wyznánie ś. Thomaszá Apostolá: *Pan moy y Bog moy.* Tenże Jan ś. nápisał o ś. Thomaszu Apostole / iż do Páná *IESVSA* vyżrzawszy go po zmartwychwstániu rzekł: *Pan moy y Bog moy.* Rzekł mu Pan *IESVS*: *nie badź niedowiernym, ále wiernym.* A on odpowiedźiał: vczynię to Pánie / y iuż czynię. wierzę z tákiego zmartwychwstánia twego / iżeś ty iest Pan moy / y Bog moy. Pierweyem tego nie wierzył / ábyś ty był onym prawym iednym Bogiem / o ktorym nas náuczył Moyzesz mowiąc: *Słuchay Izráelu, Pan Bog twoy, Bog ieden iest:* ále teraz iuż wierzę. Tą prawdą gromili Ariany święći stárzy Doktorowie Kośćielni / *Athanasius epistola ad Maximũ Philosophum, August: epist: 174. Chrysost: Hom: de Trinitate.* Támże słowá z Psálmu przywodźi ś. Chryzostom: *Rękámi memi Bogám szukał, y nie omyliłem się.* Po bliznách mácáiąc dopytał się o Bogu / iż ten ktory ná krzyżu przebity był / Bogiem iest onym iednym Izráelskim / ktoremu z ludem swoim służył. Stárzy Ariani o dźiwne się wykręty ná te słowá kusili: ále im nie poszły / 12. Ioan: 20. *Pan moy y Bog moy.* Psal: 76.

ná tákich y ták iáśnych słowách prawdy porániéni / záwrzeć vstá muśieli. Nowi ći náßy do godney śmiechu dźiury vćiekáią.

Fol: 130. Mowi P. M. iż Thomaß Apostoł náuczył śie był od Chrystusá / iż są dwá Bogowie. Gdźie tego Chrystus náuczał / nie pokázuie. My vkázuiem / iż Pan Chrystus iednego Bogá vkázował. Czemu śmie wprowádzáć báłwochwálstwo y wieloboſtwo / ktoremu śie wßytko piſmo ſprzećiwia? Oná to prawdá ich: przy piſmie ſtoim. Oto przy figlárſtwách ſwoich wymyſłow ſtoią.

Dwá bogowie. *Tego w piſmie nie máß.*

13\. Oſtátnie tegoż S. Janá z liſtu iego świádectwo przekłádam: *Badźmy, mowi / w prawdźiwym Synie iego. Ten ieſt práwy Bog y żywot wieczny.* Coż może być iáśniey rzeczono? izali to nie iáko słońce słowá? Mowią: Syn Boży Chrystus / ieſt práwy Bog: ále czyniony. Toć falßywy y obludny / ktory czynionym bedąc zá práwego śie Bogá vdáie: gdyż nie máß práwego Bogá ieno ieden / nieſtworzony / wieczny. Tákim ieſt náß Chrystus / y tákiemu śię Kośćioł Boży kłánia. Jáko rzekł Chrystus o Oycu ſwym: *To ieſt żywot wieczny, áby ćiebie ſámego poználi práwego Bogá.* Ták też o Chrystuśie ten wielki świádek mowi: *ten ieſt práwym Bogiem.* y przydał: *y żywot wieczny.* przyznawáiąc mu wieczność boſką / bez czáſu / iż wiecznie záwżdy żył / y ſam żywot wieczny wiernym ſwoim dáć może. ktoregoby dáć nie mogł / by go ſam przedwiecznie nie miał. Tego świádectwá ná Ariany záżył *Cyrillus Alex: 2. Theſauri, cap: 1.* y *Baſilius,* y *Nazianzenus, Ambroſius, Hieronymus in cap: Jſa: 65. Hilarius 6. de Trinitate.* y ini. Co Eráſmus nieſtátek bredźi / náto śie ogladáć iáko ná Luterſkiego oycá nie potrzebá.

1. Ioan: 5. Práwy Bog Chryſtus.

Fol: 127. A ná to co mowi P. M? pierwey poczał text nicowáć / iż te słowá: *Ten ieſt práwym Bogiem y żywotem wiecznym,* do Oycá śię śćiagáią. potym przyzwala / iż Chrystus ieſt prawdźiwym Bogiem / y żywotem wiecznym modo ſecundario, á Oćiec modo primario. A to co zá glozá? ſkąd śie wźielá? z ktorego ieſt piſmá wyiętá? Nicowánie to nie poydźie. Bo miánowawßy Syná Jan ś. *Badźmy,* mowi / *w prawdźiwym Synie Bożym.* (bo ini ſą czynieni y nie práwi áni rodzeni ſynowie) y záraz mowi: *Ten ieſt práwy Bog y żywot wieczny.* Nie máß tu modum primarium,

Glozá, modo primario & ſecundario.

ámi secundarium. Bo w bostwie stopniow y rozdźiałow nie
máß. Jáko sie nie sromáia / obrácáć / wywrácáć / y w prawdźie
fałßu ßukáć? Alec go nie nálazßy / do oney dźiury swoiey vćie-
ka P. M. Bog prawdźiwy sam Oćiec / á Syn Bog czyniony. A żywot wieczny
Oćiec ma modo primario, á Chrystus modo secundario. Lecz czyniony Bog
nie iest prawdźiwy / ále zgołá fałßywy bog / ktory żywotá wie-
cznego z śiebie nie ma. Jesli Chrystus iest Bogiem iáko Jan
S. mowi / Bogiem prawdźiwym / mowi *Cyrillus 2. Thesau: cap: 13.*
istotnie á nie vdźielnie tym iest. Jesli prawdźiwy Bog: nátu-
ra BOg iest. A *modus primarius* y *secundarius*, wymyślna iest
okrom pismá y prawdy glozá / ktora iest wiecey śmiechu / niżli
odmowy godná.

ROZDZIAL SIODMY.

Z Ewángeliey Máttheußá S. y Lukaßá, o bostwie Páná náßego świádectwá.

PIerwße iest z onych Anyelskich słow do Jozefá / kto- 1.
re nápisał Máttheuß ś. *Názowieß imię iego JESVS, bo* Matth: 1.
on zbáwi lud swoy od grzechow ich. To własność sámego Grzechy
Bogá / grzechy odpußczáć / y duße vspráwiedliwiáć / y oczy- gládzi
śćiáć / y w nie łáske przyiáźni Bożey wlewáć / y one ożywiáć. Já- Chrystus.
ko mowi Prorok: *Ktory Bog podobny tobie, ktory oddalaß nieprawo-
śći y miiaß grzechy ostátkow dziedzictwá twego?* Gdy mowi: *Ktory* Mich: 7.
Bog podobny tobie? rozumie Pogáńskie bogi / y wßytkiego stwo-
rzenia moc / iż żadna zgłádźić grzechow nie może: y dokłáda
Ewángelistá z Jzáiaßá / o Chrystusie z pánny vrodzonym / iż Isa: 7.
iest Emmánuel / to iest BOG z námi / ktory nas od grzechow
zbawia.

Wtore iest ono mieysce / ktore sie w pierwßym záwstydze- 2.
niu położyło. Gdy pytał Pan IESVS vczonych w pismie / y ká- Matt: 22.
płanow y zakonnych: Messyaß co zá oycá ma mieć? á oni po- Chrystus
wiedźieli: Dawidá. Pan im drugi iego / (to iest swoy) rodzay czyim Sy-
vkazał / z Psálmu tegoż Dawidá słowá przywodząc: *Rzekł Pan* nem.
Pánu memu: posadź się ná práwicy moiey. Y pyta ich: *Jákoż Dawid* Psal: 109.

zowie

zowie go Pánem? á ieſli go Pánem zowie, iákoż ſynem iego ieſt? y náuczył ich / iż Chryſtus ieſt Pánem y Bogiem Dawidowym/ y inego Oycá ma przedwiecznego / z ktorym ieſt iednym Pánem y Bogiem Dawidowym. Rozdźielił perſony/*rzekł Pan do Páná:* ziednoczył boſtwo: *iż iednym ieſt Pánem, y Oćiec y Syn.* Ná co nie vmieli odpowiedźieć oni vczeni y kápłani: zá nie waży ſie odpowiádáć P. M. ále mu ſie vſtá iáko y onym zámkną.

Fol: 74. Mowi naprzod: iż nie był Chryſtus Pánem Dawidowym áż po vwielbieniu/to ieſt po zmartwychwſtániu. Bo Chryſtuſá ieſzcze nie było. Co ſzczera omylność. bo ieſli go nie było/á iákoż do nich mowił: *Rzekł Pan Pánu memu?* A wyżſzey ſie mocno y doſtátecznie wywiodło: iż Chryſtus Syn Boży záwżdy był. Mowi potym: iż Chryſtus ieſt Dawidowym Bogiem: ále inſzym/ nie tym co Oćiec. y bronić ſie chce oną ſłomą/ktorą ſobie vplotł: iż inſzy ieſt czyniony y práwy Bog/ á inſzy nie czyniony. Co ieſt ſzczere pogáńſtwo/iáko ſie iuż dokłádáło/ y niżey o ſproſney tey náuce mowić ſie będźie. Z tego co wedle człowieczeńſtwá Pan Iesvs ma/y z tey doſtoynośći y podwyżſzenia/ ktore poniżeniem ſwym przez śmierć/ nád wſzytki Anyoły wyſłużył: nigdy Bogiem práwym być nie mogł. Bo im iuż był od wieku bez człowieczeńſtwá. Co tám przydáie ná on wierſz

Szczery falſz.

Szczeraplotká o dwu bogách.

Dárowny Bog być nie może.

W Rozd: 3. tegoż Pſálmu: *Z żywotá przed iutrzenką vrodziłem ćię.* ná to ſie iuż powiedźiáło/y plotki ſie támty ná wiátr rozwiły.

3. V tegoż Ewángeliſty znáczne ieſt ieſzcze wyznánie Páná
Matt: 26. Iesvsa v Káiphaſzá/ y przed śmierćią: iż on ieſt Synem Bożym/nie czynionym áni ſpoſobionym: boby mu o to Káiphaſz bluźnierſtwá nie zádawał/ áni go ná śmierć ſkázował: ále rodzonym/y teyże nátury z Oycem/boſtwá iednego. iáko ſie piſáło w pierwſzym záwſtydzeniu/y powtárzáć nie potrzebá.

Wyznánie Páńſkie v Káiphaſzá.

Fol: 85.86. Ná odpowiedź tylo P. M. odpor dáie: Mowi / iż Páná náſzego nie pytał Káiphaſz ieſli ieſt Synem Bożym: ále tylo ieſli ieſt Chryſtuſem? To nie ieſt ták. Bo go ták pyta: *Powiedz nam ieſliś ty CHryſtus*
Marc: 14. *Syn Boży?* y Márek ś. dokłáda: *Jeſliś Syn Bogá błogoſłáwionego?* Potym mowi: iż Káiphaſz niewiedźiał iż Bog Syná przedwiecznego miał. Mogł niewiedźieć/ále z kazánia Páná náſzego to ſłyſzał: iż ſie czynił Synem Bożym/to ieſt rownym Bogu. Bo to y sámi

Zydowie

Zydowie ták wykłádáli. Jeßcze mowi: poprzyśięgał go ná Bogá/ Ioan: 5.
á iákoż miał rozumieć o nim/iż był tymże Bogiem/przez ktore° był poprzyśiężony? Ioan: 10.
Odpowiádam: iż Káiphaß o dwu bogách niewiedźiał: ále to
rozumiał/iż Syn teyże nátury iest z Oycem

Nákoniec rokuie/ wiele pismá przywodząc: iż Chrystus śię *Ná iedne*
Oycu vniżał/ modłe do niego czynił. etc. Niech przydáie iż vmárł/zbie- *tylo nátu-*
ráiąc człowieczey iego nátury dźiełá y spráwy. A o boskiey ná- *rę Ariani*
turze w Chrystuśie/ czemu słowá pismá ś. opuszcza? czyni to *pátrzą.*
iáko syn stárych Arianow/ ktorzy ná człowieczeństwo Páná
náßego pátrzyli/á wiárą do bostwá iego śięgáć niechćieli. Jáko
oni Káiphaßowie/ Annaßowie/ y Zydowie/ ktorzy mowili: *Zydowskie*
Człowiekiem iesteś, á czyniß śię Bogiem. ták y oni máiąc Zydowskie *oko.*
oko/ toż mowią. Pátrzą ná to gdy Chrystus mowi iáko czło- Ioan: 10.
wiek práwy: *Oćiec nád mię więtßy iest: á nie pátrzą áni słyßą gdy*
mowi: *Wierzyćie w Bogá: wierzćież y w mię. Ia y Oćiec iedno iesteśmy.* Ioan: 14.
Co ma Oćiec to ia wßystko mam. Co Oćiec czyni to ia tákże czynię. Słowo Ioan: 10.
iest Bogiem. Swiát przezeń vczyniony iest. Bogiem iest nádé wßystko bło- Ioan: 5.
gosłáwionym ná wieki. Amen. &c. O ślepoto/długoż w ten doł Zy- Ioan: 1.
dowskiey niewiernośći vpádáć będźieß? O prawdźiwey nátu- Ioan: 1.
rze Boskiey w Chrystuśie/ iuż dosyć wiele przywiodłem pismá/ Rom: 9.
y ießcze przywiodę. Ná ktore oni nigdy do prawdy nic nie po-
wiedzą/áni powiedźieli. ná figle tylo swoie y wywroty y figury
śię pußczáią/od litery y prawdy prostego textu pismá ś. vćiekáią-
iąc/wymyśláią/iáko *Origenes*, duchowne fałßywe wykłády/kto-
re sobie káżdy wynáleść może / y ktoremi żadna prawdá wiáry
náßey dowodźić śię okrom literálnego rozumienia/nie może.

Z onego ostátniego słowá w Ewángeliey tegoż S. Mát- 4.
theußá nie zániechaymy/ ktorym Pan IESVS Apostołom ro- Matt: 28.
skázuie/mowiąc: *Szedßy náuczaycie wßytkie narody, chrzcząc ie w imię* *Chrzćićie*
Oycá, y Syná, y Duchá ś. w ktorych słowiech iedno śię bostwo we *w imię Oy-*
trzech personách zámyka/ iż Syn y Duch ś. tymże iest Bogiem *cá, y Syná,*
co y Oćiec: gdyż iedná iest ich moc ná chrzćie ś. ná dánie zbá- *y Duchá S.*
wienia. Ten dowod ácz śię wyżßey ná wyznánie Troyce ś. po- *W Rozd: 1.*
łożył; ále dla niektorych wywrotow Ariáńskich/áby śię zráźiły *Pogromná*
powtorzyć śię musi. Z tych słow wielki iest ná Ariany pogrom/ *Ariany.*

ktorzy sie trzech person w Bostwie iednym záprzeli. Jáko sie śmie-
ia ták iásnym słowom sprzeciwić? oto trzey: Oćiec/Syn/Duch
ś. oto iedno imie nie imioná/iedná moc/ iedno bostwo ná odro-
dzenie y zbáwienie dusz ludzkich. zá czym to zámykáć sie muśi:
iż Syn y Duch ś. tymże Bogiem iest co y Oćiec/iáko sie w pier-
Fol: 91. wszym záwstydzeniu dolożyło.

Chcąc vchodźić ták mocney prawdy/ P. M. Choć tu/ práwi/
są trzey/ ále nie są personámi. y chcąc persony gubić / dáie przykład z
1. Ioan: 5. słow listu ś. Janá: *Trzey są ktorzy świádczą, Duch, y wodá, y krew, á ći*
Trzey są. *trzey iedno są.* Tu/ práwi / są trzey/ále nie są osobámi. Co zá przyrow-
nánie duszę/ wody y krwie/ do bostwá nieogárnionego? Co z á
podobieństwo człowieczeństwá do bostwá / y źiemie do niebá?
Rożne y dálekie od śiebie rzeczy / y przeto iednákie być nie mo-
gą. Jan ś. w tych słowiech / y przedtym położonych / ktorych
nie śmiał wspomnieć P.M. dwie náturze w Chrystuśie wyzna-
Trzey w iednym bostwie. wa: Boską y ludzką/ gdy mowi: *Trzey są ktorzy świádectwo dáią ná*
niebie: Oćiec, Słowo, y Duch ś. á ći trzey iedno są. Jákoby rzekł/trzey są
w iednym bostwie/ w ktorym iest wtora persona Słowo/ Syn
Dwie náturze. Boży tegoż iednego bostwá iáko Oćiec y Duch ś. A ludzką Chry-
stusá Páná náture wyznawa / gdy mowi: Trzey tez są (iuż nie
w niebie) świádczący/ále ná źiemi o prawdźiwym człowieczeń-
stwie Chrystusowym: Duch abo duszá Páná Iesvsowa, kto-
rą ná krzyżu wypuśćił iáko prawdźiwy człowiek. y wodá y
krew/ktora z boku iego wyszłá. W tym iest podobieństwo y ná
niebie y ná źiemi/ iż trzey: ále w tym wielka nierowność bez
żadnego podobieństwá: iż tám sie bostwo / á tu człowieczeń-
stwo Páná Chrystusá wyświádcza. Jeśli iedno są Syn z Oy-
cem y Duchem ś. toć ieden Bog prawy. Bo trzey iedno są. Je-
śli vmárł/y krew y wode z boku wypuśćił: toć prawy człowiek.
Przeto krew y wodá rzecz niema y nierozumna / iáko persona
być ma? Lecz Oćiec Syn y Duch ś. persony są w iednym bo-
stwie. Bo ći trzey iedno są/ mowi Jan ś.

Persone przyznawa y opisuie. A nie mogąc vyść persony w bostwie P.M. opisuie co to per-
soná/y mowi: Personá ábo osobá nic inego nie iest iedno istność nierozdźiel-
ná rozumna. y stąd chce záwieráć / iż my Kátholicy trzy istnośći
w bostwie

w Bostwie stáwim: inßa w Oycu / inßa w Synie / inßa w Duchu S. y ták tyle bedźie Bogow / ile iest istnośći. Ale omylnie opisał persone / y zátym potwarz wielka ná wyznánie Kátholickie kłádźie. Persone madrzy Theologowie wßytkiego Chrześćiáństwá y vczeni Philozophowie / ták opisuia: *iż iest subsistentia ábo z Grecká hypostasis, osádá nieiáka ná istnośći, rozumna y dzielna z swoiemi własnośćiámi.* Tym rożna od iestestwá ábo substánciey y nátury: iż ma ná náturze / swoie osobliwość niewdźielna. W iednym Bostkim iestestwie / iest Oćiec / ktorego osobliwość iest / być nierodzonym. iest Syn / ktorego osobliwość iest / być rodzonym. iest Duch ś. ktorego osobliwość iest być / od obu pochodzacym. Plećie kto mowi / ábyśmy trzy istnośći w Bostwie kłádli / ktore iedno sámo iest w liczbie y *numero.* Potwarz to ná práwowierne niespráwiedliwa.

Nie trzy istnośći w bostwie.

Personá co.

Rożność persony od nátury.

Nie rozumna też y prozna P. M. przymowke czyni / ná Papieżá Dámázá: żeby on trzy substáncie w Bostwie kładł. Tego o nim mniemánia był *Theodoretus* y ini Grekowie / iż tego słowá *persona,* wolał ná wyznánie Troyce przenawyższey vżywáć / á niżli *hypostasis.* Grekowie nie rozumieiac Láćińskiego iezyká / mniemáli áby toż byłá personá co *substantia.* Lecz rozność iest táka / iáko śie powiedźiáło. O czym do tego Papieżá Hieronym ś. pisze. y *Nazi: orat: in laud: Athan.* y *August: de Trinit: lib: 5. cap: 8.*

Fol: 93.

Dámásus Papież nie znał trzech istnośći.

Epist: 57. ad Damasum de hypostasi.

Sćiśniony Pan Most: ta iedna moca y imieniem iednym Oycá / Syná / y Duchá ś. ná chrzćie y ná dawániu zbáwienia ludzkiego: widzac gdy Syn y Duch ś. tákże iáko y Oćiec chrzest y odrodzenie zbáwienne dáie / y zátym iednego bostwá z nim być muśi: odkrył wielki swoy iad ná bostwo Páná náßego / od iásnego słowá Bożego vćiekáiac. Mowić ták śmie o Pánu Chrystusie / iż ták ná chrzćie odradza ná zbáwienie / iáko Ewángelia odradza / y iáko krew iego odradza / y iáko Moyżeß lud Izráelski z Egiptu wywiodł. To iest / śrzodkiem tylo iest Pan Chrystus y instrumentem v Oycá / nie swoia moca ále moca oycowska sobie dárowána czyniac / iáko y świeći Apostołowie. W tákim wielce bluźnierskim rozumieniu / naprzod náyduie śie sroga nieprawdá. Bo iednákoż o Oycu y o sobie Pan Chrystus y o Duchu ś. mowi: *Chrzćićie w imię*

Fol: 93.

Wielki iad ná P. Chrystusá.

Instrumentem Páná czynia Ariani.

Oycá, y

Oycá, y Syná, y Duchá ś. nie máß tám tego rozdźiału/ mocy włá-
ſney y mocy dárowney: iáko to on śmie zmyśláć? y przykłády
Głosy Ariáńſkie. dáleko rozne iáko śmie przywodźić/ y głozy ſwoie wtáczáć/ ten
ktory nam o głozy nieſłußnie przygania? Pátrz iáka tu głozá
ßátáńſka/inſtrumentem Chryſtuſá czynić. Nie pátrzy ná wiel-
Ioan: 5. kie y pewne ono ſłowo: *Co Oćiec czyni, to y Syn tákże czyni. Oćiec
ożywia, y Syn ktore chce ożywia. Iáko Oćiec ma żywot w ſámym ſobie:
ták dał (rodzeniem nie dárowániem) y Synowi mieć żywot w ſámym
ſobie.* Nie pożyczána tu moc/ nie inſtrumentálna áni śrzodko-
wa/ ále włáſna/ táż ktora Oćiec ma y Duch ś.

Nákoniec niedba ná ták wiele piſmá / ktorym ſie iedność
Boſtwá Oycowſkiego z Synem y z Duchem ś. dowiodłá / y ße-
roko obiáśniłá / Prorockim y nowego zakonu piſmem S. Do
tákiey deſperáciey y wielkiego ná Páná Chryſtuſá bluźnienia
przychodza. vćiekáiac od wyráźnego piſmá / śmieia Chryſtuſá
Moyzeß ſługa, á Chryſtus Synem. do mocy Moyzeßowey przyrownáć/ ktory tylo ſługa był/ iáko
mowi Apoſtoł/w domu Bożym: á Chryſtus iáko Syn w domu
ſwoim z inákßa dáleko moca / iáka rodzenim ma Syn od Oy-
Hebr: 3. cá/ przyßedł. V Moyzeßá y inych ś. ſług Bożych moc byłá dá-
rowna/ ále v Chryſtuſá wrodzona y iedná z Oycem y Duchem
Hebr: 3. świetym. A z tego ſłowá Apoſtolſkiego pokázuie ſie ſpolne Bo-
Spolne boſtwo Syná z Oycem. ſtwo Chryſtuſowe z Oycem niebieſkim. Bo ieſli dom Oycá ie-
go/ dom ieſt iego/ nie iáko ſługi y przychodniá/ ále iáko Syná
y dźiedźicá: toć ſpolne ma Syn Boży Chryſtus z Oycem ſwo-
im pánowánie / y władza / y moc / zátym y Boſtwo náturálne
y rodzone.

Fol: 92. Przypomnie y one śmiechu godna łápáczke iego ná ty ſło-
wá: *Chrzćićie w imię Oycá, y Syná, y Duchá ś.* Gdy nácieramy nań/
Fol: 92. oto tu iedno imie y moc y Boſtwo we trzech. P. M. odpowiáda:
Ellipſis. iż tu trzy imioná rozumieć ſie máia wedle Grámmátyki / y figury ktora Ellipſim
zowia. Mowi tu Pan Iezus per Ellipſim. y toż waży imie co y imioná. O
Grámmátyku / táiemnice Boſkie y Słowo Boże figurkámi
zmyślonemi mierzyß / y ſłowá Duchá ś. odmieniaß. Toć y tu
te figure położyß/ gdy piſmo mowi: *Bog ieden ieſt:* iż ſie trzey Bo-
gowie rozumieć moga *per Ellipſim*, y ták gdźie bedźie chćiał /

vczyni ſobie figure. Nie ſtáło mu piſmá y prawdy/ y do tákich wykretow śmiálego glupſtwá pełnych/ puſzcząć ſie muśi.

Co tám niżey názbierał piſmá/ ktore ſámo tylo człowieczeńſtwo Chryſtuſowe vkázuie/ ná to mu ſie iuż powiedźiáło/ y ieſzcze vſłyſzy vporu ſwego záſrománie: iż oká drugiego obroćić niechce/ ná ine gromádne słowá/ ktore boſtwo Páná náſzego ſławnie wynoſzą. Nie tylo iáko ná człowieká: ále iáko y ná Bogá pátrzyć ma ná ſwego miſtrzá vczeń wierny tego Páná/ kłániáiąc ſie y mowiąc z Apoſtołem: *Pan moy y Bog moy.*

Piſmo o człowieczeńſtwie zbiera á o boſtwie miia.

Idze do drugiego Ewángeliſty/ do Lukaſzá ś. v ktorego ieſt ono znáczne słowo Anyołá Bożeg/ o iednym boſtwie Chryſtuſá z Oycem/ gdy o Janie Chrzćićielu mowi: *Wiele ſynow Iſráelſkich obroći do Páná Bogá ich, á on przed nim poydźie w duchu y mocy Eliaſzá.* Otoż tu Páná Chryſtuſá/ przed ktorym Jan drogę mu gotuiąc przyſzedł/ Anyoł zowie Bogiem ſynow Izráelſkich/ do ktorego Jan prowádźił Jedrzeiá y ine/ mowiąc: *Oto báránek Boży, oto ten ktory gładźi grzechy świátá.* Obie náturze w nim vkázał: y ludzką/ wedle ktorey vmrzeć miał iáko báránek/ ná krzyżowey ofierze: y Boſką/ wedle ktorey grzechy świátá wſzytkiego gładźi y oddala. Co ſam tylo Bog práwy może. Ták to wykłáda *Irenæus lib: 3. cap: 11.* y *Chryſoſtomus*, y *Beda*, y *Euthimius* ná to mieyſce/ y ini. Coż ná to P. M.: wywrotow prawdy z glozy ſwey dobywa: ále mu ſie w śmiech obracáią. przyſzedł/ práwi/ Jan przed Bogiem Oycem pierwſzym względem/ á przed Chryſtuſem wtorym względem. A to z czyiey głowy glozá? á to gdźie w piſmie? Anyoł z proſtá mowi: *Obroći Ian ludźie do Bogá ich, y przed nim przyidźie.* przedkimże Jan przychodźił? przed Chryſtuſem. bo to iego przeſłániec. Coż to zá Chryſtus? Bog Izráelſki/ ieden z Oycem. To bez względow wymyslnych mozgu Ariáńſkiego. Wierz ich plotkom/ á te iáſne Ewángeliey słowá Anyelſkie porzuć/ y ná świętych Doktorow podporę niedbay. To rozum. Pewna rzecz/ gdy ſie do Chryſtuſá ludźie obrácáli/ y do Oycá ſie iego/ iáko do iednego z nim Bogá/ obrácáli/ y przez iego człowieczeńſtwo y odkupienie/ z Bogiem ſie iednym/ Oycem/ Synem/ y Duchem ś. iednáli.

Luc: 1.

Fol: 128.

Glozá Ariáńſka pierwſzym względem.

2. Luc: 1. Y ono v tegoż Ewángelisty oycá Janowego Zácháryaszá słowo/Bostwo Chrystusowe oświadcza: *Ty dziecino zwány Prorokiem nawyższego będzieß. Bo poydzieß przed Pánem gotowáć drogi iego.* Jan był Chrystusowym sługą y prorokiem / á Chrystus tu się zowie nawyższym/ ktore imie sámemu Bogu służy/ iáko psalm

Psal: 82. mowi: *Ty sam Pánie nawyżßy po wßytkiey ziemi.* Jáko y ono w drugim psálmie słowo: *Człowiek się w niey vrodził, to iest w Syonie: á tenże ią vfundował nawyżßy.* Dobrze y prawdziwie náuczáią/

In Psal. Hieronym ś. y Augustyn: iż się to o Chrystusie rozumie/ktory się miedzy Izráelem vrodził / y ono krolestwo ich / sam iáko Bog vfundował. Gdy się tedy Chrystus nawyższym zowie/ tym ktorego prorokiem y przesłáńcem był Jan ś. ktoremu to słowo sámemu służy / Bogiem być musi. Jdziem zátym do Apostolskiego/ Páwłá ś. pismá/ w ktorym też prawdę vmacnia/ iż Chrystus iest iednym Bogiem z Oycem.

ROZDZIAL OSMY.

Apostołá ś. Páwłá, o Bostwie Chrystusowym z Oycem iednym świádectwá.

1. Rom: 9. *Bog wieczny Chrystus.* PJerwße iest ono y wielkie y wyráżne do Rzymian: *Chrystus iest z Izráela wedle ćiáłá, ktory iest nád wßytko Bog błogosłáwiony ná wieki. Amen.* Bogá Izráelskiego zwano Bogiem błogosłáwionym / ktory iest náde wßytko / y wieczny. Táki sam ieden iest. Tákim iest Chrystus / y te mu Apostoł nazwiská dáie. Bog z nátury / nád wßytko co iest nawyżßy/ iáko ten z ktorego wßytko iestestwo stworzone wynika / y ktory wieczny á nigdy poczatku nie máiacy iest. A iż táki ieden y bostwo iedno: tedyć Pan Chrystus tymże iest Bogiem iednym z Oycem y z Duchem ś.

Doktorowie. Ták iego bostwá z tych słow Apostolskich dowodzą Oycowie święći/ *Chrysostomus, Theodoretus, Theophilactus in hunc locum. Irenæus lib: 3. cap: 18. Tertullianus lib: contra Praxeam. Hilarius lib: 4. de Trinitate. Cyprianus lib: 2. contra Iudæos cap: 6. Augustinus lib: 2. de Trinitate. Ambrosius lib: 1. de fide, cap: 5.* y ini/ktorych długo wyli-

go wyliczáć y słowá ich kłáść. ktoremi ieśli gárdzą / tedy śię wżdy wstydźić tákiey powagi osob wielkich muszą.

Coż ná to P. M? do oney iámy Pogáńskiey y bálwochwálskiey vćieka / stworzonego Chrystusá BOgiem prawym / iáko począł/czyni. iákoby Apostoł o tákim czynionym bostwie iego mowił. Lecz go iuż z tym odpráwiono: iż Apostoł iednego Bogá chwalił y sławił/y my wszyscy Chrześciánie o dwu Bogách prawdźiwych niewiemy/áni chcemy wiedźieć. Jeśli Sędźiaki pismo bogámi zowie: tedy nie dla nátury boskiey/áby ią mieli: ále dla sámego máłego podobieństwá to czyni: iż moc boską przy sobie / ná czynienie spráwiedliwośći / y ná gárdłá y máiętnośći ludzkie máią: á sámi/iáko támże w tym Psálmie mowi/ złośći y grzechow mogą być pełni/w ćiemnośćiách chodzą/y iáko ludźie vmieráią y vpadáią. Jeśli tákim Bogiem swego Chrystusá Ariani czynią: niech przy nim sámi zostáią. Nász Chrystus nigdy sędźiakiem nie był ná źiemi/á żadnym śię grzechem nie zmázał/y iest słusznie od ś. Páwłá Bogiem wszechmocnym nád wszytkim stworzeniem/ y ná wieki przywitány/ y niskim tym pokłonem vczczony: Amen. y inszego nádeń z Oycem y z Duchem ś. Bogá nie mász. Fol: 132. *Dwá bogowie Ariáńscy.* Psal: 82. *Bogowie źiemscy, grzechow pełni.*

Chrystusá też nászego w tych słowiech Apostoł opisuie we dwu náturách. w ludzkiey ktorą wźiął z Jzráelá: y w boskiey/ ktorą náde wszytko y ná wieki Bogiem iest błogosłáwionym. Jáko bostwo y Bog dźielić śię nie może áni rozdwáiáć / á iáko nawyższe dáry y dostoynośći boskie stworzeniu dáne / Bogiem go prawym czynić nie mogą: niżey śię szerzey ieszcze ogłośi. Przygánia mi P. M. iż wyznawam o nawyższym Bogu/iż iest w personách niezmiesszány / á w bostwie nierozdźielny: ále śię iuż o tym wywodow násłuchał. Ná opisániu persony bárzo śię myli/iáko go iuż wyższey odpráwiono. *Dwie náturze w Chrystuśie.*

Drugie iest ono do Philipensow: *Gdy,* práwi / *był w postáći (in forma) Bożey, nie poczytał zá łup,iż był rownym Bogu,ále śię sám wyniszczył, postáć ná śię niewolniká biorąc.* To iest/nikomu krzywdy nie czyniąc/áni śię z tego chlubiąc / mogł śię zwáć rownym Bogu. Postáć tu ábo formá iest / istnosć y náturá / nie ksztáłt zwierzchowny/ 2. Philip: 2. *Chrystus rownym Bogu.*

chowny. iáko náucżáią śś. Doktorowie Greccy/ *Athanasius ser: 4. con: Arianos. Basilius lib: 1. & 4. con: Eunomium. Nazianzenus orat.: 5. de Theol. Nissenus lib: de sermone Dei in monte. Cyrillus lib: 3. Thesauri cap: 2.* To wßytko Grekowie / ktorzy wiedźieli/ co to *Morfi,* á po náßemu *forma,* iż iest sámo iestestwo y náturá á nie kßtałt powierzchowny. Co się y z tego pokázuie: iż iáko ludzką náturę prawdźiwą á nie powierzchnią / Chrystus przyiął/ ktora tymże słowem *(forma)* opisána iest: tákże się też tymże słowem práwa náturá boska opisuie/w ktorey Chrystus był/ y z ktorey się prawdźiwie bez krzywdy niczyiey y bez hárdośći/ chlubić mogł. Czego y to słowo wspiera / *wyniszczył się.* A z czegoż się wyniszczył/ieśli Bogiem pierwey nie był? Jeśli záwżdy był stworzeniem y niewolnikiem: nie miał się z czego wyniszczáć á vpokorzáć. Jeśli nie był bogátym / iáko się wyżßey z tegoż Apostołá przywiodło: á iáko się zstał vbogim?

Formá iest substáncia ábo iestestwo.

2. Cor: 8. Fol: 134. *Zbywánie Ariáńskie.*

Wymysły Ariáńskie mowią: Tym się mogł chlubić/iż cudá czynił/ choroby leczył/y śmierći/dyabłom/wiátrom roskázował. &c. Piekne zbywánie. iákoby ini świeći cudow nie czynili: á nigdy rowni Bogu iáko Syn iest nie byli. Wykłádom Oycow ś. niech vstępuią/ nie tylo Greckim ále y Láćińskim. *Ambrosius lib: 2. de fide cap: 4. & epist: 47. Hieronymus in cap: 1. ad Titum. August: lib: 2. contra Maximinum.* dla ich wymysłow y desperáckich o pismie wykłádow/izali odstąpić się od ták iásnego w pismie świátłá y textu otworzystęg/y od tákich przesławnych mistrzow godźiło/á rozumnemu to przystało?

3. Colos: 1. Trzećie iest ono do Kolossensow/ gdźie Páná Iesusa Apostoł wyznawa być stworzyćielem wßytkiego/o ktorym niżey się w tym idącym zá tym rozdźiale mowi.

4. 1. Cor: 10. Czwarte iest do Koryntyan. Náucza wielce iáśnie Apostoł: iż *Zydowie ná puśćzy Chrystusá kuśili, gdy od węzow poginęli.* Lecz wiemy/ iż tám sámego prawego swego Bogá kuśili / mowiąc: *Nie máß ná tey pustyniey chlebá, nie máß wody, odraża się dußá naßá od tey leguchney potráwy.* Jeśli tedy Chrystusá tám kuśili/ toć Chrystus tymże iest prawdźiwym BOgiem / ktory Zydy mánną kármił. Otoż iednym y tymże Bogiem iest Chrystus.

Chrystusá kuśili Zydowie ná pußczy. Num: 21.

Podobne

Podobne temu mieyscu wyznánie ieſt v drugiego Apoſto- 5.
łá tákże dziwnie iáſne. *Iesvs*, práwi / *lud z ziemie Egiptſkiey* Thade.
wybawiáiąc, drugi raz tych co nie wierzyli pogubił. Coż może być pro- IESVS lud
ściey y znácznicy rzeczono? Ten co wywiodł lud z Egiptu/ był- z ziemie
że práwym Bogiem? A kto śmie tego przeć? Otoż Pan Iesvs wybáwił.
tym Bogiem ieſt. Bo on wywiodł z Egiptu/ y on lud grzeſzny
ná puſzczy zá niedowiárſtwo gubił. Záwrzeć tu vſtá káżdy
Ariánin muſi/ y glozy mu żadne nie pomogą. Sam Pan Bog
on lud prowádził/ mowi Moyżeſz/ á Bogá z nim obce° nie było.

Szoſte do Tytuſá. Apoſtoł Chryſtuſá zowie wielkim Bo- 6.
giem/ gdy mowi: *Czekamy błogosłáwioney nádzieie y przyſcia chwa-* Tit: 2.
ły wielkiego Bogá, y zbáwićielá náſzego Iesvsa Chryſtuſá. Kogoż Wielki Bog
czekamy? ktoż ná ſąd przyidźie? Chryſtus. otoż ten ieſt wielki Chryſtus.
Bog. Coż może być iáśniey powiedźiano? Nie Oycá/ ále Sy-
ná czekamy ná ſąd oſtátni/ á ten ieſt wielkim Bogiem/ á Bog ie-
den. Toć Syn iednego boſtwá y nátury z Oycem/ y tenże ied-
nym wielkim Bogiem.

Siodme. Tenże Apoſtoł mowi do duchownych Epheſkich: 7.
Poſtáwił was Duch ś. Biſkupámi, rządzić kośćiołem Bożym, ktorego krwią Acto: 20.
ſwoią doſtał. A ktoryż Bog krwią ſwoią doſtał kośćiołá/ to ieſt/ Bog krwią
duſz ludzkich ktore ſą kośćiołem Bożym/ ieno P. Chryſtus? kto- ſwoią nas
ry krwią ſwoią nas odkupił/ będąc y prawdźiwym człowiekiem doſtał.
y prawdźiwym Bogiem/ ktory ieden ieſt.

Byłoby ieſzcze wiele mieyſc tákich piſmá ś. tákże nád ſłoń-
ce iáśnieyſzych/ ktore boſką náturę w Chryſtuśie práwie w oczy
kłádą/ y tymże Bogiem być/ ktorym y Oćiec ieſt/ vkázuią. ále
kto tym nie wierzy/ y w więtſzey liczbie wywody mu nie pomo-
gą. O wywrotnych wykłádách Arianow/ niżey ſię ieſzcze mo-
wić będźie / w iákie kąty y w ćiemnośći od ták iáſnego promie-
niá ſłow piſmá ś. vćiekáią. Ná vmocnienie boſtwá Páná Chry-
ſtuſá náſzego/ ieſzcze y to przyłożę/ iż po dźiełách práwie boſkich
y ſámemu Bogu włáſnych / Chryſtuſowe boſtwo poznáć ká-
żdy może.

ROZDZIAL DZIEWIATY.

Po dziełách práwie Boskich Chrystusowe bostwo poznáć.

I. *Stworzenie świátá* Ierem: 10. Stworzenie świátá własnie iest sámego Bogá práwego. y mowi Prorok: *Bogowie ktorzy nie vczynili niebá y ziemie, niech zginą z ziemie y z podniebia.* To stworzenie Chrystusowi pismo s. dáie. Mądrość Bogá ktora iest Synem Bożym/ mowi: *Gdy Pan Bog záwieszał fundámenty ziemie, iam z nim wszytko skłádáłá.* Co Jan S. iáko sie wyższey mowiło / ná głowie swey Ewángeliey wystáwił / *przez słowo*, y te mądrość Boża / *wszytko sie sstáło, á bez niego nic się nie sstáło.* y Apostoł náucza: *w nim:* to iest w Chrystusie/*wszytko iest stworzono ná niebie y ná ziemi, widome y niewidome, y ányołowie, wszytko przezeń y w nim stworzono iest.* y indziey: *Jeden Pan Jezus Chrystus przez ktorego wszytko.* Gdy tedy Chrystus stworzył wszytko: iáko Bogiem nie iest / tymże co y Ociec? Tá sámá prawdá / ták iásnie y często w pismie s. vdána / może wszytko Ariáńskie ná bostwo Chrystusowe nástawánie/obálić. Tu sie kręcą y siłą / iákoby te świádectwá wywroćić. Ale ná żelázo/gołą ręką trudno. Nowy słowá s. Páwlá do Kolossensow ták P. M. wyszpocić chce. Mowi tám Apostoł o Chrystusie / iż iest pierworodny wszytkiego stworzenia. y dlatego Chrystusá miedzy stworzenie kłádzie/iákoby pierwey stworzony był/iáko mowił Arius. y tu sie iuż do Ariuszá przyznawa/ ktorego sie pierwey nie vprzeymie zárzekał.

Chrystus y mądrość Boża świát stworzyłá. Prou: 8. Ioan: 1. Colos: 1. 1. Cor: 8.

Wykręty Ariáńskie.

Przyznawa się do Ariuszá P. M.

Lecz nie mowi Apostoł/ áby był pierwszym stworzeniem/ ále iż rodzay swoy ma z Oycá y miał przed wszytkim stworzeniem/ y on iest rzeczy stworzonych przyczyną. Co wnet zátym wyraża mowiąc: *W nim wszytko stworzono iest, ná niebie y ná ziemi.* Gdyby był stworzony/nie mogłby stworzenia z niszczegoż tworzyć. Bo tey mocy stworzenie mieć nie może. Potym mowi P. M. iż tu Páwel s. nie mowi áby Chrystus stworzył niebo y ziemie/ále to tylo co ná niebie y ná ziemi. A my mowim: iednáż to moc y zá iedno idzie/ stworzyć wszytko co ná niebie y ná ziemi / iáko y stworzyć niebo y ziemie. Izali łácniey Anyoły stworzyć / niżli widome to niebo y ziemie? Co tenże Apostoł iásniey ná inym mieyscu

twierdźi/do Chrystusá mowiac: *Tyś Pánie ná początku vfundowat źiemię, y dźieło ręku twoich sa niebá.* A wyższey: *Przezeń*, to iest przez Chrystusá/ *vczynił wieki.* to iest/ świát y wszytko co ná nim iest. A Ian ś. znácznie rzekł: *Swiát przezeń vczyniony iest.* Potrzecie mowi P. M. Iż sie w tych słowiech Apostolskich/stworzenie duchowne y przekształtowánie rozumieć ma. Bo Anyołowie przekształtowáni sa/iż Chrystusowi służyć poczeli/y ták od Chrystusá stworzeni. O Boże co zá wymysły y plotki wyśmiania godne. nie miał sie do czego innego iuż vćiec/ áż do tey bayki. Gdźież to w piśmie przekształtowánie? skadże tá glozá? Apostoł mowi/ *wszytko przez Chrystusá vczyniono iest y ná niebie y ná źiemi, widome y niewidome, y Throny, y Pánowánia, y Księstwá, y Mocy, wszytko przezeń y w nim stworzone iest:* á Pan ten mowi: przekształtowano iest. Ktoż stworzenie przekształtowánim zwáć może? O ślepoto niesłychána/ iáko prawdę odmiátasz/á w ćiemności vmyślnie leżiesz.

Hebr: 1.

Ioan: 1.
Fol: 138.
Przekształtowánie anyołow.

Glozy y przydátki do pismá ś.

Stworzenie przekształtowánie v Arianow.

Chce sobie y onemi słowy pomoc támże niżey położonemi: *Przez Chrystusá przeiednano wszytko w nim, y vspokoiono przez krew krzyżá iego y co ná ziemi y co w niebie.* Ale insze iest stworzenie/insze vspokoienie. stworzył Pan Chrystus wszytko iáko Bog/á vspokoił iáko poyśrzednik nász/ przez krew y człowieczeństwo swoie. Trudno tu wierćieć.

Nákoniec ták sylogizmuie ten Pan: Oycá pismo nie zowie pierworodnym wszytkiego stworzenia/ á Syná ták zowie/ toć nie bedźie Syn tymże Bogiem co y Oćiec. A my odpowiádamy: Tymże Bogiem iest/ bo teyże wszechmocności iest ná stworzenie świátá: ále nie tey persony. Inszy nierodzony Oćiec/ y przeto pierworodnym zwáć sie nie może: á inszy rodzony Syn z niego/ bostwo przedwiecznie y nature iego bierzacy: y przeto pierworodny iest. Pierwey sie vrodził z Oycá niż wszytko stworzenie. Niestworzony ále rodzony/przed wszytkim stworzeniem od wieku. przez ktorego/ iáko záraz dokłada Apostoł/ wszytko stworzono iest. Masz oboie y vczynione y stworzone/ábyś rozności miedzy temi słowy nie szukał.

Silogizmik páięczyny.

Pierworodny przed stworzenim.

Tu sie ruszyć tych Arianow godźi. Iáko oni nam o słowo persony y istności ktoremi Bogá w Troycy iedynego wyznawamy/

Ariani w persony

nam przymowki czynia. wamy/ iż ich wyráźnie w piſmie nie máß/ przyganiáia: á ſámi ſłowá przećiwne ſámemu wyráźnemu textowi wtaczáia. kto ſtworzenie zwáć ma *przekſztáłtowánim?* izali chleb może zwáć ká- mieńmi? á ießcze z táka śmiáłośćia / iż iednego ze wßytkiego świátá Chrześćiániná nie máia/áni miánuia/ktoryby ták śmie- le z piſmá ś. śmiać ſie ważył.

2. Drugie ieſt właſne dźieło Boſkie/ wßytko co ieſt ſtworzo-
Dochowánie wßytkiego właſne Bogu. nego/reka ſwoia wſpieráć y dochowywáć. To ſám tylo odprá- wuie ten co ſtworzył. Jáko y Pogáńſkie wierße Apoſtoł przy- wodźi: *W Bogu żyiem, ruſzamy ſię, y ieſteſmy.* To zátrzymánie rze-
Hebr: 1. czy ſtworzonych tenże Apoſtoł Chryſtuſowi przyczyta mowiac:
Acto: 17. *Nośi wßytko słowem mocy ſwey:* á iákoż práwym iednym z Oycem Bogiem być nie ma?

3. Wiedźieć ſercá y myśli ludzkie ſam Bog może/iáko rzekł: *Ja*
Sercá y myśli wiedźieć. *Pan bádáiacy ſercá, y doznawáiacy nerek.* Te ſłowá o ſobie Chryſtus Jezus mowi: *Jam ieſt doznawáiac nerek y ſercá.* By nie był tymże
Ierem: 17. Bogiem: iákoby to śmiał o ſobie twierdźić? y ták mowiac/
Apoc: 2. dał znáć / iż myśli ludzkie wiedźiał / nie z obiáwienia y mocy dárowney: ále z ſwey włáſney / iáko y Oćiec. A mowi o nim
Ioan: 2. Jan ś. *On wiedział co ieſt w człowieku.* A Piotr ś. *Pánie, ty wieß*
Ioan: 21. *wßytko.* y wßyſcy Apoſtołowie mowia: *Teraz wiemy iż wßytko wießy,*
Ioan: 16. *á nie potrzebá áby ćię kto pytał.* y drugi Ewángeliſtá: *Widzac* IESVS
Matt: 9. *myśli ich, rzekł. &c.*

4. By Pan IESVS nie był práwym Bogiem/á iákoby śmiał
Dáie żywot wieczny. mowić: *Dáię owcom moim żywot wieczny?* Co właſno ieſt ſámemu
Ioan: 10. Bogu/ktory o ſobie mowi: *Bog ſpráwiedliwy, y nád mię ktoryby zbá-*
Iſa: 45. *wiał inego nie máß.* izali ktore ſtworzenie może dáć żywot/y chwa- łe niebieſką/ ktorey ſam z śiebie nie ma?

5. Gdy Pan IESVS grzechy ſwoia moca odpußcza: izali nie
Luc: 7. ſámego Bogá właſne dźieło czyni? izali to nie prawdá / iż od-
Matt: 9. pußczáć grzechow nikt / iedno ſam Pan Bog nie może? Chry-
Odpußczenie grzechow. ſtus odpußcza grzechy nie pożyczána moca áni nádána: ále ſwoia właſna. Bo mowi Apoſtoł: *Nośi wßytko słowem mocy ſwey,*
Hebr: 1. *oczyśćiáiac grzechy* taż moca. Jákoż Bogiem práwym tym co y Oćiec nie ieſt? Tym dowodem boſtwá Chryſtuſowego śćiśnio-

ny Ariáński Rákowski minister Smalcius: musiał się pismá ś. Smalcius fol: 17. iáko bluźni.
y prawdy záprzeć y mowić: iż Chrystus ná ziemi grzechow odpuszczáć
nie mogł/iedno karánia doczesne zá grzechy: to iest/niemocy odpuszczał y vzdrawiał. A Chrystus sam mowi: *Syn człowieczy ma moc odpuśćáć grzechy ná ziemi.* y pierwey duszę chorego onego/grzechy mu odpuszczáiąc/zleczył: toż niemoc iego / ktora mogłá być karániem zá grzech/vzdrowił: y ná duszy y ná ćiele moc swoię boską pokázuiąc. O iákoć przy piśmie stoią/o iáko ie/o prawdźie rospáczywszy/y oną się zbrzydźiwszy/w błoto wzgárdy swoiey miecą/y po nim/iáko wieprze po perłách depcą. o iáko zelżywie Páná wszytkiey chwały y Bogá prawdźiwego poniżáią y háńbią / y obłudnie go czczą/obaczyć rostropny czytelniku możesz. Matt: 9.

By Chrystus stworzeniem był/ á bostwá swego własnego z Oycem spolnego nie miał/iákoby mowił: *Jáko Oćiec wskrzesza vmárłe y ożywia, ták y Syn ktore chce ożywia.* Toć nie z pożyczáney y dárowney mocy/ ále z swey własney/ iáka Oćiec ma / ktorą sam wedle woley swey rośćiąga iáko chce. Jákaby to byłá / iż ták mam rzec (odpuść Pánie / ty nas bluźnierstwá przećiwnikow mowić przymuszáią) hárdość y szálbierstwo/gdyby ták mowił/ á Bogię tákże iáko y Oćiec nie był: y ieszcze przydáie: *Co ieno Oćiec czyni, toż y tákże* (to iest własną mocą) *syn czyni*, iáko iest wyższey. 6. Ożywienie vmárłych własną mocą. Ioan: 5.

Roskázował Pan Iesus dyabłom y mowił: *Głuchyy niemy duchu, ia tobie roskázuię wynidz od niego.* Roskázował wiátrom y morzu/roskázował vmárłemu: *Lázárzu wynidz.* ktoć roskázuie/ten swoią własną mocą czyni. A iż to boska moc: pewnie Bogiem iest Chrystus. 7. Marc: 9. Roskázowánie własną moc vkázuie.

A ná vpewnienie tey mocy swey własney/ Chrystus dawał ią drugim / iáko swoię á nie pożyczáną. Dawał moc Apostołom áby cudá czynili: Toć Pan swoią á nie cudzą mocą władnący. Czego sam podpárł gdy mowił: *Jesli nie czynię dźieł Oycá mego* (ktore sam tylo Bog czynić może) *nie wierzćie mi. á iesli czynię á mnie nie wierzyćie: wżdy dźiełom wierzćie, ábyśćie poználi, iż ia w Oycu, á Oćiec we mnie.* To iest/bostwáśmy y mocy iedney ná tákie cudow czynienie. Acz wedle nátury ludzkiey y one słowá iego wielką prawdę máią: *Wszytko mi dáne iest od Oycá mego.* y ono: 8. Dawánie mocy drugim. Matt: 10. Matt: 11.

Philip: 2. *Dárował mu Bog imię nád wszystko imię.* y ono: *Daná mi iest wszytká*
Matt: 28. *moc ná niebie y ná ziemi.* Co się wszytko o przyiętym człowieczeństwie rozumie/ w ktorym podwyższenie swoie wysłużył. Lecz boska moc iego/ dźiedźiczna y vrodzona/ á nie dárowna iest.

ROZDZIAL DZIESIATY.

Nowi Ariani P. Chrystusowi Boskie dzielnośći przyczytáia: á Bogiem go práwym znáć niechcą.

Zaćmiony rozum ich/ przećiwieństwá nieostrożne przynośi. To co sámemu práwemu y wszechmocnemu Bogu własno iest/ w Pánie Chrystusie wyznawáia: á Bogiem go práwym znáć niechcą/ tylo czynionym go zelżywie vdáią. Słowá są P. M. Wyznawa X. Skárgá/ iż wedle mocy nábytey Pan Jezus może dáć sługom swoim żywot wieczny. Zá tą tedy mową y zá tákiemi słowy/ pytam X. Skárgi/ y nawyższy ná niebie y ná ziemi vrząd/ ktoryż iest iedno Bogiem być? ktoż może wszytko wedle woley swey czynić/ y dobro prawdziwe Boskie/ iáko iest żywot wieczny/ sługom swoim dárowáć/ ieno Bog? Gdy tedy Pan Jezus Názáráński ná nawyższy vrząd iest od Oycá wyniesiony: gdy wszytkim y żywotem wiecznym włada y száfuie podług woley swey: iákoż Bogiem nie iest/ á Bogiem od Oycá czynionym? Náto P. M. odpowiádam. Naprzod w kazániu moim o Troycy przenawyższey/ wyznałem dwoie moc w Chrystusie Pánie nászym: iedne boską wieczną y dźiedźiczną: drugą wedle człowieczeństwá wysłużoną/ o ktorey święta onego mowi Ewángelia: *Daná mi iest wszeláka moc ná niebie y ná ziemi.* Jáko są w Pánie Chrystusie dwie náturze/ boska y ludzka: ták też są te dwie mocy w nim. oboiá náturá ma swoie własnośći/ á iedná się w drugą nie odmienia. służył nászemu zbawieniu iáko człowiek: ále ie rozdawa iáko Bog. wysłużył nam żywot wieczny iáko człowiek/ vbostwiony w persónie boskiey: ále ten żywot wieczny dáie iáko Bog. krwią swoią okupił grzechy násze iáko człowiek: ále ie odpuszcza iáko Bog. Náuczał nas w ćiele drogi zbáwienney/ iáko Pan y mistrz nász: ále wiárę y náukę wlewa w sercá násze/ iáko Bog. Nie mieszamy nátur w Chrystusie/ iáko Eutyches potępiony/ zá ktorym wy Ariani idźiećie/ gdy náturze ludzkiey stworzoney/ boskie y sámemu Bo-

Dwie náturze, á iedná się w drugą nie odmienia.

Zá Eutychesem idą Ariani.

mu Bo-

mu Bogu włáſne dźielnośći przyczytaćie. y ták nátury nieſzáćie/mowiąc: iż wedle ludzkiey y ſtworzoney nátury/żywot wieczny dáie. To wielka omyłká y kácerſtwo.

Ná drugie pytánie: Ieſli nawyżſzy vrząd ná niebie y ná źiemi ieſt/ Bogiem być? ták odpowiádam: Pan Bog nie ieſt vrzędnikiem/ ále Pánem. vrzędy też Bogá nie czynią / ále lżą máieſtat iego. gdyż on Pánem nád pány / á ſam wſzytki vrzędy ná źiemi y ná niebie rozdáie. Niewiem co zá rozum w tym pytániu? Ieſli Chryſtuſá dla vrzędu nawyżſzym Bogiem czynią: przećiwne ſobie rzeczy mowią. Bo ieſli ieſt Bogiem / tedyć Pánem á nie vrzędnikiem. á ieſli vrzędnikiem/toć nie Bogiem ále ſługą.

Ná drugie pytánie.
Bog nie ieſt vrzędnikiem.
Vrzędy Bogiem nie czynią.

Potrzećie/gdy pyta: Ieſli kto może dáć żywot wieczny ieno BOg? mowić ſię nie może/ieno ſam Pan Bog żywot wieczny dáie/iego to włáſne dźiełó: iáko y grzechow odpuſzczáć y człowieká vſpráwiedliwiáć/ nie może ieno práwy nawyżſzy Bog. A gdy zátym to záwiera P. M. Toć Chryſtus ieſt Bogiem / gdyż żywot dáć wieczny y grzechy odpuśćić może. odpowiádam: Wielka to prawdá / y nic ſię prawdźiwſzego w iego tym piſmie nie náyduie. My Kátholicy po Chryſtuſowych Bogu włáſnych dźiełnośćiách / boſtwá iego dochodźim / iáko ieſt w rozdźiale dźiewiątym. y ták z wámi záwieramy: Ktoż może żywot wieczny dárowáć ieno Bog? Pan Chryſtus dáie żywot wieczny: toć BOgiem ieſt. ſzczera prawdá. Chryſtus vſpráwiedliwia y grzechy mocą ſwoią odpuſzcza: toć Bogiem ieſt. wielka prawdá. To gdy wy ták Ariani zámykaćie: ſkłádnie y prawdźiwie iáko mądrzy czynićie.

Ná trzećie
Dobra conſequentia.

Lecz gdy przydáiećie/ iż Chryſtus Bogiem ieſt czynionym: tuśćie wſzytko podrwili / tuśćie głupſtwo ſwoie y záślepiony rozum wydáli. Izali czyniony Bog Bogiem prawym ieſt? y owſzem táki/fałſzywym ieſt Bogiem. y źleby to y z oſzukániem o ſobie táki Bog mowił: ktory będąc ſtworzony/nieſtworzonymby ſię/ co włáſno ieſt Bogu/ czynił. W tym wielkich dwu ſlepot Ariani vchodźić nie mogą: Iedney/iż Chryſtuſowi włáſne Bogu ſámemu vczynnośći przyznawáią: á prawdźiwego mu boſtwá/ ktore iedno ieſt/nie oddáią. Drugiey / iż ſwemu Chryſtuſowi nievprzeymi ſą/á iego oſzukáć chcą/y z niego ſię śmieią.

Podrwili wſzytko Ariani.
Czyniony Bog práwym Bogiem nie ieſt.
Dwie ſlepoćie Ariáńſkie.

Ariani z ſwe° Chryſtuſá żárty ſtroią. Pátrzmy iákie to naśmiewiſko: Mowia / Pan Chryſtus má
moc ná niebie y ná ziemi. y wedle woley ſwoiey komu chce żywot wieczny dáie/
Bogiem ieſt prawdziwym ná nim ſie z ſercá iáko ná ſwym Bogu kontentuiem/
on grzechy odpuſzcza/weń iáko w Bogá wierzym. Y ták go w máieſtácie
wyſokim poſádziwßy/y nád Anyoły y nád wßyſtko ſtworzenie
podniozßy: wnetże go z tego máieſtatu zrzucáia mowiac: Czy-
niony ieſt Bog/ y ták iáko y my ſtworzony. z pálacu krolewſkiego do
piekárniey go miedzy chłopſka czeladż mieca / y rowno z ſtwo-
rzonemi niewolniki mießáia.

P. M. Fol: 240. Pánem náßym ieſt/ mowia/ ále pánem ſie doſkonáłym nie vrodził/áż po
zmartwychwſtániu doſkonáłym pánem zoſtał. Toć go vczćili / y ſłowo
Anyołow / ktorzy ſkoro ſie vrodził Pánem go y Chryſtuſem
P. M. Fol: 241. ogłaßáli. Synem Bożym ieſt / mowia/ ále nie był przed zmartwychwſtá-
niem doſkonáłym Synem Bożym. toć go vczćili / y ſłowo Oycá nie-
bieſkiego do niegó po chrzćie y ná przemienieniu ſpußczone vßá-
Fol: 239. nowáli. Synem Bożym ieſt práwi / ále z łáſki y ſpoſobieniem/ iáko y my.
P. M. Fol: 239. toć go vczćili. Jeßcze mowia: iż Chryſtus grzechy odpußczał y vſprá-
wiedliwiał: á ſam doſkonáley świątobliwośći y mądrośći nie miał/bo ſie w niey
pomnażał. toć go vczćili. o iáko ſłowo Ewángeliey ták ſproſnie
wykłádáiac/wielce Páná zelżyli. Jákoż miał vſpráwiedliwiáć
ine tu ná ziemi bedac/ ktory ſam doſkonáley świątobliwośći y
ſpráwiedliwośći nie miał? Jáko miał nas náuczáć y w práw-
dźie nas vbeſpieczáć/ieſli ſam przy doſkonáley mądrośći nie zo-
P. M. Fol: 246. ſtawał? Náuczáia: iż krew y męká Páná Chryſtuſá/ tey ieſt z śiebie wagi/
iáko y inego człowieká/ tylo z oſoby iego czyni ſie ważna. A gdy ich ſpytaß:
coż zá oſobá iego/y ſkad ma tę powagę/ áby mogłá krwia y mę-
ka ſwoia y śmiercia grzechy wßytkiego świátá płáćić / y żywot
wieczny kupić? odpowiádáia: iż oſobá ábo perſoná w Chryſtuśie ßcze-
rze ludzka y ſtworzona ieſt/y nic w ſobie Boſkiego z nátury nie ma/ieno z łáſki y
z dáru. A my mowim: Perſoná ßczerego ſtworzenia końcem y
miárą obięta/záſłużyć żywotá wiecznego bez końcá/ y nieobię-
Fol:6. & 7. tego/nie może. *Finiti ad infinitum nulla comparatio.* Ná co P. Szlá-
chćic w brod ták nas odpráwuie: Prawda to/práwi/ iż męce Páńſkiey
y śmierći żadnego doſyćvczynienia nie przyczytamy. y bluźnieniem zowie
1. Cor: 6. to co Apoſtol rzekł / y wßyſtek świát Chrześćiáńſki wyznawa.

Toć męke

Toć mekę y śmierć Páńſką vczćił: iákie z niey żárty Zydowſkie y Pogáńſkie czyni?

Owa tá cześć / ktorą oni ná ſwego Chryſtuſá kłádą / poſzłá ná one / ktorą żołnierze Piłatowi Pánu náſzemu oddawáli. w purpurę go obłoczą / á nágiego krzyżuią. koronuiąc go / ále ćier- *Iáko czczą*
niem. toć go vczćili. Zbáwia nas / mowią Ariani / y grzechy nam od- *ſwe° Chry-*
puſzcza: ále to nie z śiebie ma / iáko y my. toć go vczćili. Bogiem ieſt / ále *ſtuſá Aria-*
nie dawno náſtał / gdy ſię z Máryey począł. toć go vczćili. Boſką mu rę- *ni.*
kę czynią / iż dáie żywot wieczny / á głowę nań gliniáną ſtáwią / iż vczy-
niony ieſt iáko y ine ſtworzenie. toć go vczćili. Izali táka vprzeymość ku Bogu być ma? Co to zá ſzyderſka cześć? izali to nie ſzczere naśmiewiſko z Páná ſwego? Niechże ſię tego wſtydzą. A ieſli co Boſkiego w nim znáią / czego ſię ſtworzeniu przywłaſzczáć nie godzi: niechże mu ſię z námi / iáko Bogu prawdziwemu y z Oycem y Duchem ś. iednemu / z sercá iáko naniżſze ſtworzenie iego pokłonią / mowiąc: *Gloria Patri, &c.*

ROZDZIAL IEDENNASTY.

Z tego iż ſię Chryſtuſowi iednáka cześć y pokłon iáko y Oycu dáie, wielki dowod iż ieſt tymże iednym z nim Bogiem.

SAm Pan IESVS oznaymił wolą Oycá ſwego / iż chce
to mieć: áby ták *wſzyſcy czćili Syná, iáko czczą Oycá; y kto nie* Ioan: 5.
czći Syná, Oycá nie czći ktory go poſłał. Niechce Pan Chry-
ſtus / iáko ſię z tych słow pokázuie / áby cześć iego byłá oddzielo-
na od Oycowſkiey. y on ieſt / iáko Apoſtoł mowi / ktoremu przy- Philip: 2.
klęka wſzelkie koláno w niebie / ná ziemi / y pod ziemią. y káżdy
ięzyk wyznáwáć ma / iż on ieſt w chwale Bogá Oycá: to ieſt /
teyże vczeſtnik czći y chwały / w ktorey Oćiec ieſt. Y mowi ſam
o ſobie: *Przyidzie Syn człowieczy w chwale Oycá ſwego.* y ná inſzym Matt: 25.
mieyſcu: *Przyidzie, práwi, w máieſtáćie ſwoim.* chwałá Oycá / ie- Luc: 9.
go ieſt: máieſtat iego / tenże co y Oycowſki. Anyołowie y świę- *Anyołowie czći Boſkiey*
ći ſtrzegą ſię / áby im nikt czći Boſkiey nie oddawał: iáko ieſt w *nie przyi-*
piśmie ś. ále Chryſtus ią przyimuie. Bo iego ieſt własna / y *muią.*
Bogiem ieſt wſzytkiego ſtworzenia. Przyiął ią od krolow we Apoc: 19.
Matt: 2.

Ioan: 9. złobie máluczkim leżac. Przyiał ia od ślepon árodzonego/ gdy go spytał: *wierzysz w Syná Bożego?* A on rzekł / *wierzę.* y pokłonił mu sie / cześć Boską oddáiac. Przyiał ia y od vczniow/ ktorzy przyklekáiac do nog iego pokłon mu Boski oddawáli/
Matt: 14. mowiac: *Prawdziwie iesteś Synem Bożym:* to iest/Bogiem. Przy-
Ioan: 20. iał y od Thomaszá / ktory przypadáiac do niego / mowił: *Pan moyy Bog moy iesteś.*

By nie był godny teyże czći Bogu sámemu powinney/kto-
Latria. ra latria zowiem: rzekłby iáko ś. Piotr/ *człowiekiem iestem, nie ie-*
Acto: 10. *stem Bogiem.* Powiedziałby iáko Anyoł: *Nie czyń tego: Boskiey*
Apoc: 19. *czći nie day mi, społsługá y towárzysz twoy iestem, Bogu się kłániay.* Izali prawdziwszy ányoł y Piotr ś. nizli Chrystus? Izali niesprawiedliwość y szálbierstwo iákie w nim sie náleść może? Byłby tákim/gdyby Bogiem nie bedac/zwáć sie Bogiem/y Boską cześć od ludzi y ányołow odbieráć śmiał. Rozkázuie Bog Oćiec(mowi ś. Apostoł) áby mu sie iáko Synowi iego ányołowie pokłonili / y też cześć ktora własna iest Bogu / iemu oddawáli: iáko tymże Bogiem co y Oćiec nie iest? Wzywa go Szczepan ś. iáko Bogá / y to wzywánie cześć w sobie Boską ma. wzywáia go wszyscy wierni/ y wiáre y nádzieie w nim pokłádáia. y Apostoł zákochánia swego y chluby swey niechce w nikim inszym posádzáć/iedno w nim: iákoż mu czći Boskiey nie dáie? Bárzo dáie. A iesli cześć y chwałe sámemu Bogu służaca ma/y od ludzi ia y ányołow przyimuie: iákoż Bogiem y tymże iednym/ ktoremu táka cześć służy / nie bedzie? W czym iákie głupstwo po sobie pokázuia nowi Ariani Rákowscy/cześć Boską Chrystusowi przyznawáiac/á bostwá mu prawego y z Oycem iednego vmykáiac; niżey sie dotknie. Tegom ostátniego wywodu vżyć chćiał ná rowność bostwá Chrystusowego z Oycem/ktory wielce iásny y iáko pálcem dotkliwy stánać w oczách Ariáńskich może.

Boská cześć Pan Chrystus przyimuie.
Hebr: 1.
Acto: 7.
Galat: 6.

ROZDZIAL DWANASTY.

Rozbiiánie pofałszowánego pismá, z ktorego bluznierstwá ná bostwo Chrystusowe biora, iedná śiekierá ná wszytkie w obecz.

Przycho-

PRzychodźim do rozbiiánia fałßywie przywodzonego piſmá ś. ktorym bluźnierſtwo ſwoie ná boſtwo Páná náßego Ariani pokrywáią. Fundáment ieſt wßytkich wywrotow ich: pomießánie dwu nátur w Chryſtuśie Pánie náßym. ktorych ták mocne y wielkie wywody wyżßey iuż w tym piſmie ſtánęły.

Pomießánie dwu rożnych nátur.

Niechcą ſię náto obeyrzeć / iż Pánu náßemu zbáwićielowi / raz ſię niſkie y podłe tytuły: drugi raz wyſokie y Boſkie / dáią. raz mowi piſmo: iż Syn człowieczy: drugi raz iż Syn Boży ieſt. Raz o ſobie mowi / iż ieſt mnieyßy niżli Oćiec: drugi raz / iż ieſt rowny Oycu. raz go Apoſtoł niewolnikiem: drugi raz Pánem y Bogiem zowie. Raz mowi / iż ieſt bogáty: drugi raz iż ieſt vbogi. Te rozne przezwiſká nie mogą być wedle iedney nátury / ále wedle dwu: to ieſt / ludzkiey y Boſkiey. Co podło y niſko / to wedle człowieczeńſtwá: á co wyſoko y nád ſtworzenie / to wedle boſtwá przyczytáć ſię Pánu ma. Co gdy Ariani mießáią: tą iedną śiekierą Oycowie ś. ſtárzy / ich fałße rośćináli. Nátykáli vßy ich / iż to á to wedle ludzkiey / á to á to wedle Boſkiey nátury bráć ſię ma. Włożę tu poważne słowá ś. Grzegorzá Názyánzá / potym do niektorych oſobnych sfałßowánych od nich słow piſmá ś. przyſtąpię. Pißę ták ten ś. wielki Theolog.

Rożne przezwiſká, rożne nátury vkázuią.

Vrodził ſię Chryſtus, ále iuż vrodzony był (to ieſt przedwiecznie z Oycá.) z niewiáſty ſię vrodził, ále z dziewice. iedno ludzkie, drugie ieſt Boſkie rodzenie. w iednym bez mátki, w drugim bez Oycá. oboie z boſtwá ieſt. Noßony był, w máćierzyńſkim żywoćie: ále od Proroká (Ianá) w żywoćie poznány, ktory przed ſłowem (to ieſt przed Synem Bożym) dla ktorego ſtworzony był, wyſkákował. w pieluchy vwiniony był: ále pogrzebne prześćierádłá ożywßy zrzućił. we żłobie położony był: ále od Anyołow vczczony. gwiazdá go wydáłá, y krolowie mu ſię kłániáli. Czemuż ſię ty tym odtrącaß, ná co oczy pátrzą: á tego czego rozumem dochodzić możeß, nie widziß? Wygnány ieſt do Egyptu: ále nieczyſte nabożeńſtwo Egyptſkie obálił. Nie miał pięknośći y okráſy v Zydow: ále v Dányelá nakráśnieyßy był nád wßytkie ludzie. y ná gorze oczy vczniow iáſnośćią przeráźił, y ſtał ſię świetnieyßy niżli ſłońce, przyßłą iáſność oznaczáiąc. Ochrzczony był iáko człowiek: ále grzechy głádził iáko Bog. y dla tego ochrzczony, áby

Nazyanzenus orat: 3. de Theologia ſub finem.

Rodzenie Boſkie.

Tu co ſłowo, to piſmo S.

wodzie

wodzie poświęcenie dał. kuszony był iáko człowiek : ále zwyćiężył iáko Bog: y każe nam być wielgomyślnemi y mocnemi, iż swoią mocą świát zwyćiężył. Głod ćierpiał: ále wiele tyśięcy ludzi karmił, y sam iest niebieskim ożywiáiącym chlebem. Prágnął: ále wołał: kto prágnie, przychodź do mnie á piy. y obiecał wiernym, iż iáko zrzodłá wody wytryskáć máią. vprácowány był: ále tych ktorzy są sprácowáni y obćiążeni, ochłodą został. Obćiążony był spániem: ále po morzu lekki chodził, y wiátry gromił, y Piotrá tonącego podniosł, y wyniosł. Pobor dał: ále z ryby, y krolem iest pobor wyćiągáiących. Názywáli go Sámárytanem y Dyabełnikiem: ále onemu Sámárytanowi, ktory z Ieruzálem idąc miedzy łotry wpadł, zdrowie dáie, y dyabły goni, y oni go znáią, y milony czártow ná głębokość pogrąża, y ná kśiążę dyabelskie, iáko blisko vpadáiące pátrzy. kámionowáć go chcą: ále poimáć go nie mogą. Modli się: ále sam modlących wysłuchawa. Popłákuie: ále sam łzy vśmierza. Pyta gdzie iest Lázarz położony (bo człowiekiem był) ále Lázárzá od śmierći do żywotá wzbudza (bo Bogiem był.) przedáią go y tanie, tylko zá trzydześći śrebrnych: ále w tym świát drogo bárzo, to iest swoią krwią okupuie. Prowádzony był iáko owcá do zábićia: ále Izráelá, á teraz wszytek świát karmi. Jáko bárának zámikł: ále słowo iego ná puszczy wołáiący rozgłośił. vbolał y zránion: ále wszytkie niemocy y choroby oddala. Ná drzewie krzyżowym podnieśiony, y przybity był: ále nam drzewo żywotá przywroćił, y łotrá spotwiszącego zbáwił, y wszytko ná co się pátrzy, záćmił. octem go nápawáią, y żołć zá pokarm podáią: ále ktoż wodę w wino obroćił, y gorzkość onę oddalił? Ten ktory iest wszytek słodki y pożądáły. Duszę podáie: ále wroćić ią moc sobie zostáwuie. zásłony się rozdzieráią: (bo gorne się otwieráią.) Opoki się pádáią, vmárli się do żywotá przyzywáią. vmiera: ále żywot dáie, y śmierćią swoią śmierć gubi. Pogrzebiony iest: ále zmartwychwstał. Do piekłá sstąpił: ále dusze wywodźi, y do niebá wstępuie, y przyidzie sądźić żywych y vmárłych.

Fol: 95. & 140. Poty ten ś. Obeyrzy śie ná te wielkiego y świętego Doktorá słowá Pánie Mośćí: ktorys o niskośći człowieczeństwá Páná nászego pismá náwtykał: á tos drugie o wysokośći bostwá iego práwego opuśćił. Tu co słowo/to pismo ś. nie máchlowáne áni figurowáne/ iáko v Arianow. Nátym śie báwisz ná co oczy pátrzyć mogły/ y co śie rozumowi vdátnieysze zda: á do tego myśli nie przykłożysz/ czego wiárą Kátholicką/ gdyby ią miał/ śięgáć możesz.

ROZDZIAL TRZYNASTY.

Odpráwá ná to, co z pismá pokrzywionego przećiw bostwu Páná náßego Ariani przywodzą.

NA dwu naprzednieyßych mieyscách pismá ś. vpory ich 1.
polegáią / y w nich fundámenty swoie / ná Chrystuso- *Dwoie pi-*
we bostwo nástepuiąc / pokłádáią. Jedno iest ono / co *smo krzy-*
Anyoł do przeczystey Bogárodźice rzekł: *Duch Swięty przyy-* *wią.*
dzie ná cię y moc nawyzßego záśloni tobie, y dla tego co się z ćiebie náro- Luc: 1.
dzi świętego, zwáne będzie Synem Bożym. Widząc oni iż toż iest P. M.
Bogiem być co Synem Bożym być / y mieć z rodzenia náturę Fol. 107.
Oycowską: tym chcą tego vchodźić / iákoby sie z tych słow po-
kázowáło / iż dla tego sie Pan Chrystus Synem Bożym zowie /
iż z Duchá S. bez meżá poczęty iest. Ná co im táki odpor dá-
iem. Nie Synem Bożym / ále Synem Duchá ś. ktory męskie
nasienie mocą swoią zástąpił / zwáćby sie Pan Chrystus z ich ná *Bylli Chry-*
te słowá wymysłu miał. co iż sie mowić nie może: nie dla tego *stus Synem*
Pan Chrystus Synem sie Bożym zowie. y Jádam pierwßy *Ducha S.*
człowiek / nie tylo bez meżá / ále y bez niewiásty stworzony iest:
á iednák tego imienia nie doßedł / áni żaden Anyoł / iáko Apo-
stoł mowi. A też pierwey niżli ná ochrone czystośći pánieńskiey
Duch sie ś. wspomniał: Anyoł iuż Chrystusá ktory sie vrodźić
miał Synem nawyzßego (Bogá) názwał. Toć znáć / iż nie dla
tego názwány iest Synem Bożym iż bez meżá spráwą Duchá ś.
poczęty iest. Prawdźiwa przyczyná tá iest / dla ktorey sie Chry-
stus vrodzony z Pánny Synem Bożym zowie: iż iuż był przed- *Przyczyná*
wiecznym y przyrodzonym Synem Bożym / iáko sie pokazáło. *imienia Sy-*
y Názianzenus wyzßey położony dotknął: iż ten ktory sie zá *ná Bożego.*
czásu stał Synem ludzkim / człowieczeństwo wźięte z Pánny
przeczystey / w Boską synowską w swoie przedwieczną persone
ziednoczył. y nie są dwá synowie / iáko Nestorius błądźił: inßy
z mátki docześnie / á inßy z Oycá przedwiecznie rodzony: ále *Nie dwá*
Syn Boży ieden Chrystus / we dwu náturách. o ktorych iuż *synowie.*
wielkie y zupełne wywody wyzßey stánęły. Prozno tedy z tych
słow Anyelskich bostwo Páná náßego psowáć chcą / z ktorych

ſie ieſzcze więcey vmacnia. Prozno tym rodzay iego inſzy przedwieczny zátłumiáć ſie wáżą / wedle ktorego záwżdy ieſt / y był iednym Synem Bożym. Pierweyby przedwieczne ſynoſtwo iego obálić : toż z tych słow pomoc ſwoim błędom bráćby mieli.

2. Drugie piſmo. Acto: 2. P. M. Fol: 17. 19. Czyniony Bog.

Drugie też mieyſce piſmá ś. zá wielką podporę kácerſtwá ſwego pokłádáią/ ono co Piotr ś. rzekł : *Zápewne niechay wie wſzyſtek dom Izráelá, iż y Pánem go y Chryſtuſem vczynił Bog, tego Iezusa ktoregośćie wy vkrzyżowáli.* Z tych słow vtwierdźić to chcą / iż Chryſtus ieſt czynionym od Oycá Bogiem / nie tym co Oćiec/ ále inſzym. To niezmierna ślepotá/y wykretáctwo bez wſtydu. Izali tu mowi Piotr S. vczynił go Bogiem? Pánem tylo y Chryſtuſem wedle człowieczeńſtwá/ w ktorym tego / ſtawſzy ſie dla nas niewolnikiem/ nie miał/ vczyniony / y nád wſzytko wynieſiony ieſt. Zá ono poniżenie ná krzyżu/ſtał ſie wedle człowieczey nátury Krolem nád krolmi/y Pánem nád pány. y wźiął moc ná niebie y ná źiemi / nie z ſtrony boſtwá / bo ie záwżdy miał/ rodzeniem y dźiedźictwem przedwiecznym : ále z ſtrony człowieczeńſtwá/ w ktorym zá poſłuſzeńſtwo y poniżenie/ onego pánowánia doſtał.

Pogáńſka służbá dyabelſka wieloboſtwo.

Te słowá S. Piotrá wźięli Ariani ná zmocnienie BOgá czynionego/o ktorym nigdy Piotr ś. nie myślił/áni wiedźiał/y wielośćią ſie bogow iáko Pogáńſką y dyabelſką służbą brzydźił. y nie máiąc tego słowá/*vczynił go Bog Bogiem*, ieno/*vczynił go Bog Pánem y Chryſtuſem* : śmieią ná tym fałſzywym przydátku te náuke o dwu bogách fundowáć. y tym P. M. mocne z piſmá S. Kátholickie o boſtwie práwym y iednym wywody/rozbijáć ſie kuśi. A my ten iego z piáſku fundáment/ iednym tym słowem rozbiiamy : iż tám nie mowi/Bogiem go / ále Pánem vczynił. y to wedle ſámego człowieczeńſtwá / w ktorym poniżony y vkrzyżowány/przewyſoko wynieſiony ieſt. Bo Piotr S. Duchá ś. mądrośći pełny/nie tylo o dwu bogu Zydom onym náuki v nich brzydkiey á pogáńſkiey / nie przekłádał : ále y o iednym Boſtwie Chryſtuſá z Oycem y Duchem S. ktore wſzytká Apoſtolſka náuká z námi pochwala / ná on czás y ná początku y ná onym pierwſzym kazániu / wyznánie vmyślnie opuśćił: Aby

onych

onych prostych y nowych vczniow nie wzgorßył / y od śiebie nie odrážił. O czym ś. Chryzostom ták nápisał: *Jesli, práwi/ sámego Chrystusá, gdy im o rownośći ktora ma z Oycem opowiádał, kámionowáć chćieli, y dla tego bluźnierca go zwáli: nigdyby byli od rybakow tey náuki nie przyięli, zwłaßczá gdy krzyż vprzedził.* A niżey: *Zydowie ktorzy śię vstáwnie w zakonie ćwiczyli, á często słyßeli: Słuchay Izráelu, Pan Bog twoy ieden iest: gdyż widzieli iż był (Chrystus) ná krzyżu záwießony y pogrzebiony, á nie widzieli iáko zmartwychwstał: gdyby o nim byli słyßeli iż Bogiem iest, y Oycu rownym: izaliby śię byli temi słowy nie zbrzydzili, y nie odpłoßyli, y przećiw temu nie ßczekáli? Przetoż pomáłu y po wstępie ich náuczáią, y do poięćia śię słábym w ßáfowániu náuki schyláią.* Támże y o ś. Páwle piße / iż nie zárаz bostwo Chrystusowe miedzy pogány stáwił. *Páweł,* práwi/ *kazac w Athenách, Chrystusá po prostu człowiekiem zowie, nic mu więcey nie przyczytáiąc. A to z słußney przyczyny.* ktora tá iest: Pogáństwo wiele bogow czynionych miáło: gdyby im byli Apostołowie nieostrożnie y zárаz o trzech w bostwie persónach powiádáli: rozumieć z prostoty mogli: iż im trzech bogow przynoßąc tym stáre ich błędy o wielośći bogow vmocniáć chćieli. Przetoż Pogánom wßędźie iednego Bogá Apostołowie zálecáią / á o iednym bostwie Chrystusá z Oycem y Duchem ś. nie zárаz táiemnice otwarzáią. Zadnego tedy podobieństwá nie máß / áby w tych słowiech: *Vczynił vkrzyżowánego JESVSA P. Bog, Pánem y Chrystusem.* o iákim bostwie/ ábo o dwu bogách/ iáko Ariani mowią/ ś. Piotr náuczał. y owßem wymysł to iest ich/ y obłudny á fałßywy wykład/ y mądrośći Apostolskiey przygáná. Homil: 1. in acta Ap. Ioan: 10.

Przywodzą y one słowá Páńskie: *Ten iest żywot wieczny, áby poználi ćiebie sámego Bogá prawdźiwego, y ktoregoś posłał JESVSA Chrystusá.* y ono z Apostolá: *Nam ieden iest Bog Oćiec, y ieden Pan JESVS Chrystus.* Mniemáią áby śię temi słowy/ sam Bog prawdźiwy/ ábo ieden Bog Oćiec/ inne persony z bostwá odrzucáły. Nie ták iest: ále śię wyrzucáią obcy Pogáńscy bogowie/ ktorych mieli wiele y fałßywych. V nas w Ewángeliey y z obiáwioney Chrystusowey náuki/ ktora iest nieomylna/ ieden Bog iest prawdźiwy/ y iedno bostwo: ále we trzech persónach/ iáko śię wyż- 3. Ioan: 17. 1. Cor: 8. *Ieden Bog we trzech persónach.*

 ßey po-

Matt: 28. ßey pokazáło: *Chrzćićie w imię Oycá, y Syná, y Duchá ś.* A ná chrzćie
Luc: 3. Chrystusowym/ Oćiec w głosie/ Syn w ćiele/ Duch ś. w gołe-
1. Ioan: 5. bicy. y iáśnie mowi Ewángelistá: *Trzey sa iedno.* y sam Chrystus:
Ioan: 10. *Oćiec y ia iednosmy.* Gdy tedy mowi pismo: *Sam ieden Bog, y sam Oćiec.* zámyka w sobie tegoż iednego bostwá persony/ á odmiáta wielość y fałßywość bogow pogáńskich. A gdy mowi Apostoł: *Nam ieden Bog iest Oćiec.* nie odmiáta Słowá y Mądrośći y Duchá iego/ z ktorym iest od wieku/ y nigdy bez Mądrośći ábo Słowá/ y bez Duchá ś. nie był. Zowie też pismo Syná/ iednym Bogiem: á iednák Oycá nie odstępuie. iáko iest v Báru-
Baruch 3. chá/ o czym wyżßey. Ták Ariany burzyli stárzy świeći Oyco-
W Rozd. 4. wie. *Nazianzenus 4. de Theologia. Athanasius serm: 4. con: Arianos. Basilius 4. con: Eunomium. Chrysost: Hom: 22. in Matthæum,* y ini. przy tych mądry stoi/ iáko miedźiány mur/ á od Arianow zdawná potępionych vćieka.

4. A ná onym sie słowie Apostolskim obrażáią/ iż Páná Chry-
Colos: 1. stusá Páweł ś. názwał/ *Pierworodnym wßytkiego stworzenia,* chcąc
Pierworodny. go z stworzenim mießáć/ iákoby napierwey stworzony był przed wßytkim/ iáko Arius bluźnił. Ale pierworodnym sie dla tego zowie/ iż on przed wßytkim stworzeniem/ przedwiecznie z Oycá vrodzony iest/ á przed nim żadnego rodzonego nie máß.
Ioan: 1. A iż przezeń/ iáko Jan ś. mowi/ wßystko stworzone iest co iest/ y on iest przyczyna wßytkiego. iáko sie też támże zowie pierworodny z vmárłych: iż iest przyczyna zmartwychwstánia/ y napierwßy iest ktory sie iuż do śmierći iáko ini wskrzeßeni nie wraca: ták tu sie zowie pierworodny wßystkiego stworzenia/ iż przezeń wßystko stworzone iest. iáko támże Apostoł wylicza: Anyoły/ Throny/ etc. Nie iżby on stworzonym być miał. iáko sie wyżßey pokazáło/ y Jan ś. ná głowie Ewángeliey swoiey wyznał. y nie mowi tu Apostoł *pierwostworzony,* ále *pierworodny* przed wßystkim stworzeniem y przedwiecznie.

5. Co też Apostoł piße: *Jeden iest Bog, ieden pośrzednik Bogá y*
1. Tim: 2. *ludzi, człowiek Chrystus* JESVS: bostwu Chrystusowemu ktore
Ieden Bog ieden pośrzednik. iest iedno z Oycem nie vwłoczy/ á prawdźiwe iego człowieczeństwo przyznawa/ wedle ktorego pośrzednikiem iest. *It: Głowá Chry-*

wá Chrystusowá Bog. Jt: Chrystus Boży iest. y ine podobne słowá w pismie ś. do sámego się człowieczeństwá obrácáią / á bostwu w ktorym złączone iest / nie wwłoczą. P. M. Fol: 139. 1. Cor: 11.

Ná ono też co Pan mowi: *Nie może Syn z śiebie nic czynić, ieno co vyrzy Oycá czyniącego.* iuż się im odpowiedźiáło: iż iedno iest / bostwo y moc y dźielność Syná z Oycem. Co Oćiec czyni / to y Syn / iáko tám dołożył tákże czyni. Jáko Oćiec wskrzeszá vmárłe / ták y Syn kogo chce ożywia. Czym się rowność ich w bostwie vmocnia. 6. Ioan: 5. W Rozd: 5.

Mowią: iż o dniu sądnym niewie: y dla tego Bogiem iednym z Oycem nie iest. Nie widzą iż to Pan mowi z strony sámego człowieczeństwá / y sámey nátury ludzkiey. iáko *Cyrillus lib: 9. Thesauri, cap: 4.* y *Ambrosius in caput 17. Lucæ,* y ini rozumieią. Jest mądrośćią Oycowską / on świát z Oycem stworzył: á końcáby iego wiedźieć nie miał? To niepodobno. Rzekł też to Pan / iż Syn o dniu onym niewie / z strony Apostołow / chcąc ich pytánia niepotrzebnego zbywáć / á przed nimi zátáić. Niewie wam / ále sobie wie. Niewie áby powiedźiał: ále wie iż milczeć potrzebá. Ták *Nazian: orat: 4. Theolog. Basilius cont: Eunom: 4. Athan: August.* y ini. 7. Marc: 13. *O sądnym dniu wie Syn.*

Ná one słowá: *Wszytko mi iest podáne od Oycá. Jt: Co mi Oćiec dał, náde wszytko iest. Jt: Daná mi iest moc wszytká ná niebie y ná ziemi. Jt: Będzie Syn poddány Oycu. Jt: Oćiec iáko mi roskazał ták czynię. Jt: Nie przyszedłem czynić woley moiey. Jt: Oćiec iest nád mię więtszy. Jt: Wstępuię do Bogá mego y do Bogá wászego.* y ine tákie mieysca / do człowieczey nátury się śćiągáią / á bostwu Páńskiemu nic nie wwłoczą. Wedle człowieczeństwá Pan Chrystus bierze moc od Bogá / y wszytko co się ná tę niską y niewolniczą náturę z bostwá wylało. y wedle niey iest sługą y niewolnikiem / y ná krzyżu zábitym. etc. Lecz ná drugą iego náturę pátrzyć potrzebá / w ktorey rowny iest Bogu Oycu we wszystkim w iedności Duchá ś. iáko iest wyższey. 8. Matt: vlt. 1. Cor: 15. Ioan: 14. Ioan: 6. Ioan: 14. Ioan: 20. *To wszytko wedle ludzkiey nátury.*

Przywodzą y ono słowo Páńskie ná zelżywość bostwá iego / ktore rzekł do Janá y Jakobá: *Nie moiá rzecz dáć wam, ieno tym ktorym iest zgotowano od Oycá.* y to Pan z strony człowieczeństwá 9. Matt: 20.

mowi: z ktorego powinni krwią / o przełożeńſtwo proſili. A Pan ie odpráwuie/mowiąc: Nie ſłuſzno ieſt wam czći prágnącym/ y dla powinowáctwá vrzędy dáwáć / ktore Bog rozdáie wedle ſwego poſtánowienia. Ták *S. Auguſt: lib: 1. de Trinitate cap: 12.* y *Cyrillus 10. Theſau: cap: 5.* Jne wykręty ich czás tylo tráçą/ á ſámy ſię obaláią.

ROZDZIAL CZTERNASTY.

Jáko Ariani z rozumkow niektorych zmyślnych boſtwo Chryſtuſowe zelżyć chcą.

I. P. M. Fol: 81. *Wyznánie nie rozumienie w wierze.* Mowią: Iż to co ſię nie rozumie y wymowić nie może/ podáwáć ſię zá náukę nie ma/y miáłoby ſię to zániechác/ czego rozum nie poymie/ á ięzyk nie wymowi. Zwłaſzczá z ſtrony przedwiecznego rodzenia Chryſtuſowego. Chcą rozumem ſwoim Boſka mądrość y moc y táiemnice Troyce przenawyżſzey mierzyć/ y dowćipem ſwym obiąć / á wiárę ktora ieſt o niewidomych y niepoiętych Boſkich táiemnicách zgubić: y vſtá zámykáć / ábyſmy tákiego kazánia zániechali/ ktoremu iż go nie zrozumieią / wierzyć nie winni. Winnichmy nie tylo wierzyć rzeczy rozumem niepoię-

2. Cor: 4. te/ ále y wyznáwáć / iáko Dawid mowi / y Apoſtoł ſłowá iego

Rom: 10. przywodźi: *Uwierzyłem, y dla tego mowię.*(ábo wyznáwáć mam.)

Rom: 10. *Sercem wierzymy do vſpráwiedliwienia: á vſty wyznawamy do zbáwie-*

Rom: 11. *nia.* My z Apoſtołem wołamy: *O wyſokośći bogactw mądrośći y wiádomośći Bożey, iáko ſą niepoięte ſądy iego y niewybádáne drogi iego?*

Poniżyć rozum pod poſłuſzeńſtwo wiáry A oni ie zrozumieć chcą. My mowim z tymże Apoſtołem: *Rozum ma ſię poniżyć pod poſłuſzeńſtwo wiáry:* á oni wiárę pod hárdy rozum ſwoy podbiiáią. O nędznicy/ iáko ná nie ś. *Baſilius* wo-

2. Cor: 10. łał: Nátury iedney mrowki y pſzczołki ſwym rozumkiem nie

Con: Eunomium. poymiećie: á nieogárnioną mądrość Boſką y ſpráwy zákryte iego poiąć chcećie? Nie kazano mi rozumieć/ále mi kazano wierzyć. wiem iż trzey ſą/ á trzey iedno/ bom ſię ták ochrzćił / y ták piſmo ś. vkázuie. ále iáko ſą: doſyć mam ná wierze. wiem iż Chryſtus ieſt od wieku Synem Bożym: ále iáki to rodzay iego/pytáć mi nie potrzebá. ná wierze przeſtáie. ꝛc.

2. Pytáią ći ludźie/iáko ſię Syn Boży przedwiecznie rodźi: ieſli

ieśli záwżdy było/ ábo śię poczęło/ ieśli teraz śię iuż skończyło / ábo ießcze trwa to P. M.
rodzenie? A my z Prorokiem mowim: *Rodzay iego* (to iest Chry- Fol: 81.
stusow/ o ktorego tám mowe mowi) *kto wypowie?* Dosyć nam sły- *Iákie rodze*
ßeć obiáwienie z pismá ś. iż śię Syn od Oycá wiecznie rodźi/ *nie przed-*
á nie pytáć śię iáko śię rodźi. Niech oni powiedzą iáko śię z má- *wieczne.*
tki bez męża vrodźił / y iáko tego rozumem doyść mogą: á my Isa: 53.
im też powiemy / iáko śię przedwiecznie z Oycá bez mátki ro-
dźi. A ieśli doczesnego rodzenia nie rozumieią: á iáko wieczne
dumką swoią obiąć chcą? izali Bog ktory mowi: *Z żywotá przed iu-* Psal: 109.
trzenką vrodziłem ćię. y drugi raz: *Syn moy iesteś, dziśiem ćię vrodził.* Psal: 2.
y indźiey/ *to Syn moy namilßy:* godny wiáry nie iest? Izali Anyoł Matt: 3.
nas/ przy doczesnym rodzeniu przy tey Bogárodźicy ktora go
powiłá/ nie náuczył/ ná czym fundámenty wiáry náßey zákłá-
dáć mamy? Ná tym: *Nie máß v Bogá nic niepodobnego.* Gdy mo-
wi o Synie swym: *Przed stworzeniem świátá:* wierzyć mam iż ten
Syn iest: bo Bog sámá prawdá. ále iákie iest to rodzenie Sy-
ná: pytáć mi śię prozno / bo tego miáłki rozumek moy nie obey-
muie. Dosyć ná tym mam/ iż wiem iż Pan Bog nie kłáma/ á iż
nic v niego niepodobnego nie máß.

Jednák ná vpor ich y niewierność to mowim / z náßemi
świętemi Doktormi. Rodzenie to nigdy śię nie poczęło/ ále zá-
wżdy było/ iáko iásność przy słońcu záwżdy trwa/ á nigdy nie
vstáie. P. Bog wiecznie trwa /y záwżdy to iest/ co Oćiec rzekł:
Jam ćiebie dziś vrodził. iż záwżdy y wiecznie rodzony y doskoná-
le vrodzony iest. Ták *Nazianzenus orat: 3. de Theolog. Basilius 4.
in Eunomium. August: in Psal: 2. Greg: lib: 29. Moral: cap: 1.*

Z drugim rozumkiem biią ná bostwo Páná náßego / mo- 3.
wiąc: Chrystus od Oycá bierze moc y władzą: toć podleyßy ten co bierze/ á
doskonálßy co dáie. Bo iáko Pan mowi/ ßcześliwiey iest dáwáć niżli bráć. Acto: 20.
Ná co mowim: Z strony niżßey y człowieczey nátury / to ták *Iáko Syn*
iest. mnieyßy iest / iáko sam Pan mowi / wedle stworzoney ná- *od Oycá*
tury/ niżli Oćiec. A ieśli o wiecznym brániu rodzenia od Oycá *przedwie-*
mowim: tedy ták náuczamy: Ten więtßy iest co dáie/ niżli ten *cznie bio-*
co bierze: gdźie czego spolnego z sobą nie máią/ w czym są sobie *rąc rodze-*
rowni. A iż Syn z Oycem spolne bostwo ma: rodzenie ktore *nie mniey-*
ßy nie iest.

Syn

Syn z tegoż Bostwá przedwiecznie bierze / mnieyszym go y nieszcześliwszym nie czyni. bo to ma wszytko biorący/co y dáiący. iáko y v ludźi syn tymże iest człowiekiē á nie mnieyszym nátura iáko y oćiec. A rodzenie ono/nie ták sie bräniem iáko rodzeniem y wyniknieniem zwáć ma / w ktorym żadney niedoskonáłośći nie mász/zá rownośćią tegoż Bostwá.

4. *Iáki pośrzednik Chrystus.*

Mowią ieszcze: pośrzednikiem iest miedzy Bogiem y ludźmi: á ták nie iest Bogiem. A świeći im odpowiádáią: Wedle człowieczeństwá pośrzednikiem iest / nie wedle Bostwá. Wszákżeby iego pośrzednictwo ważne nie było: by sie Bostwem nie zálecáło / y vdawáło / y ceny á powagi z niego y z persony Boskiey z człowieczeństwem złączoney nie miáło. Pośrzednik práwy z oboią strona ma co spolnego: z Bogiem rozgniewánym ma Bostwo/ z człowiekiem przewinionym ma człowieczeństwo. Ták *Athanasius lib: de suscepta humanitate. Irenæus lib: 3. cap: 19.* y ini. Ná drugie árgumenćiki ich wyższey sie dal odpor.

5. *Bogiem się Chrystus zowie.* Ioan: 14. P. M. Fol: 255. Ioan: 10. Ioan: 19.

Mowią ieszcze: W piśmie sie Chrystus nigdźiej Bogiem nie zowie. oto zowie. *Wierzyćie w Bogá, y w mię wierzćie.* v nagłupszy stad zámknie: iż Chrystus tym słowem mowi: Jam tez Bogiem. Zydowie mu mowią: Czynisz sie Bogiem. á on mowi: ták iest/ iestem Synem Bożym. á nie przy sie áby Bogiem nie był. y przy śmierći mowią zábiiáiąc go: *vmrzeć ma, bo się Synem Bożym czyni.* Nie tákim iáko oni / co tez mowili / Oycá mamy Bogá: ále Syn z rodzáiu Boskiego / y z nátury Bog. A przytym wyznániu trwa Chrystus áż do śmierći / y testáment nam tákiego o sobie rozumienia zostáwił. A by dobrze sam sie Bogiem nie zwal / wszák sie y zbáwićielem sam nigdźiej nie zowie: izali dla tego zbáwićielem nie iest? Prorocy/ Ewángelistowie/ y Apostołowie ták go zowią / iáko iest wyższey. Jzali ná ich wyznániu przestáwáć nie mamy?

6. *O personie y substánciey w piśmie S.*

A tym vporu swego wspieráią: Iż w piśmie nie náyduie sie wyráźnie/ substantia y personá y consubstantialitas. ná to sie iuż powiedźiáło/ iż to prozna wymowká. Jesli sie rzecz náyduie: o słowo y syllá- by madry v spokoyny wádźić sie nie ma. Spytam ia tez P. M.
W Rozd: 1. gdźie w piśmie naydźie: pierwszym wzgledem Oćiec iest Bogiem / wtorym wzgle-

rym wzgle-

tym wzgledem Chrystus iest Bogiem? á gdźież to w piśmie? Gdźie *Glozy Ari-*
naydźie w piśmie po Láćinie ábo po Grecku *przekształtowánie?* *áńskie.*
Gdźie naydźie w piśmie / *modo primario modo secundario.* Czym
P.M. błedy swe vmocnić chce? Nie ná wyznánie prawdy / ále
ná podpor fałszu swego glozy czynią / ktore się w piśmie nie
náyduią. A gdźie one słowá Ariáńskie w piśmie: *erat quando*
non erat? It. ex non entibus? &c. Item. Eterousion? &c. Ná fałsz
wolno Arianom glozowáć / á Katholikom wykłádáć szczerą
prawdę nie wolno? A do tego / iáko iest wyższey: wyznáć inác-
zey nie możem / iáko są trzey á iáko iedno y ieden: gdy nas po-
gánin y niewierny pyta? muśim wyłożyć/ iż y iestestwem y bo-
stwem iedno są/ á personámi trzey.

Mowią / iż zá Apostołow nie było słow / o personie áni o substánciey/ 7.
áni o náturze. A skąd to wiedzą iż nie było? Izali wszytko pisano *Zá Aposto-*
co Apostołowie mowili? Znáć iż było. Bo rychło po nich ábo *łow co by-*
y zá nich/ Ebionity / Cherintyany/ Sámosáteny/ Ariany/ tá- *ło.*
kiemi słowy przekonáć było potrzebá. Jeszcze przed Niceńskim
Concilium słowá tego consubstantialis kośćioł vżywał/ *Dio-*
nysius Alexandrinus, y *Dionysius Romanus,* y ini/ dáley niż sto lat/
przed Niceńskimi Oycy / tym słowem gromili heretyki. iáko
świádczy *Eusebius Cæsariensis* v Theodoretá *lib: 1. cap: 12.*

Ná kilu mieyscu w piśmie swoim P.M. wychwala Kredo 8.
Apostolskie / ktore z mlekiem práwie od mátek bierzem / y przy O Kredźie
nim się y wiáre swoie oświadcza. Ale z iáką to szczerośćią czy- *Apostol-*
ni / z tego się pokázuie / iż z niego pomoc bráć chce ná zelżenie *skim.*
bostwá Páná nászego IESV CHRISTA. co mu nie poydźie. bo Fol: 8. 10.
nie ná to / to wierne Kredo od śś. Apostołow vczynione iest. 98.
Naprzod gdy tego Kredá w piśmie wyráźnie nie masz / czemuż *Kredá nie*
ie przyimuie/ ten ktory zá sámym tylo wyráźnym pismem idźie? *masz wyrá-*
kto mu to powiedźiał/ y skąd ma ten dowod/ iż to iest Apostol- *źnie w pi-*
skie y od sámych Apostołow złożone wyznánie? izali o tym w *śmie.*
piśmie ś. náleść iedne literkę może? y skąd się niestátek ich / y *Czemuż ie*
prawdá nászá pokázuie. Niestátek ich sromotny iest: iż ná iedne *przyimuią?*
kośćielne trádicye ábo podánia bez pismá / ktore po sobie wszy- *Niestátek*
tkiego Chrześćiáńskiego kośćiołá świádectwo máią / przyimu- *heretycki.*

Chrzest dziatek. ia: á drugich nie przyimuia. Chrzest dziatek od Apostołow z trádiciey podány/ktory ma po sobie wszytkiego swiátá Chrześciáńskiego pochwałe/ czemu odmiátáia/ á dziateczki ná duszy zábiiáia? Wielki niestátek ich/iż mowia: nie nie przyimuiemy czego w pismie nie mász. Otoż Kredá tego nie mász/ czemuż ie przyimuiesz? A Kátholicka prawdá y przez vstá nieprzyiaciol swoich wylata:iż nie wszytko iest ná pismie wyrázono/to co wszytek kościoł ś. Kátholicki bez pismá wierzy/ y wyznawa: pewnie to od Apostołow ss. ná sercu nastepnikow ich y dzieci ich duchownych pisano/y zá napewnieysza prawde ták iákoby w pismie ś. byłá/przyznáwáć sie ma. W tym Kredzie iest kościoł Kátholicki: czemuż o nim wiedzieć niechca/y nie vkázuie gdzie iest?

Fol: 8. Z tego Kredá bierze pomoc P. M. ná zdeptánie práwego bostwá Chrystusá Páná nászego/gdy ták pisze: Kredo Apostolskie Bogá Oycá wszechmogacym niebá y ziemie stworzycielem wyznawa/ á Synowi Bożemu áni Duchowi ś. stworzenia niebá y ziemie nie przypisuie. Przypisuie y bárzo przypisuie / iedno slepotá Ariáńska oczy ná to záwiera. Bo gdy mowim: *Wierzym w Jesv Christa*, práwym go Bogiem być wyznawamy. Bo nie godzi sie w żadne stworzenie áni w Anyołá/áni w naświetsza mátke Boża / wierzyć: iedno w sámego Bogá/ w ktorym wszytko serce y nádzieie násze / iáko w ostátnim końcu nászym pokládamy. Jnáczey bylibysmy bálwochwálcy w stworzenie wierzac. Jesli tedy w Chrystusá iáko w Bogá wierzym: tymże iest Bogiem co y Oćiec. bo do wielu sie bogow nie znamy. y iesli ich iest wiele: dyabli sa nie bogowie / iáko pismo mowi: *wszyscy bogowie pogáńscy dyabli.* A iesli Chrystus tymże iest iednym Bogiem co y Oćiec: toć niebo y ziemie stworzył/iáko y Duch ś. co sie iuż dosyć szeroko wywiodło.

Stworzenie świátá spolne iest Synowi y Duchowi S.

Do tego nie widzi P. M. iż my w tym Kredzie/pierwey wyznawamy bostwo Chrystusowe/ gdy mowim: *Wierzym w Syná iego iedynego.* Bo Syn też ma náture co y Oćiec/y rodzonym iest Chrystus Synem Bożym / á nie czynionym áni sposobionym: á sam ieden tákim. o czym dosyć było wyższey dowodow. A iesli teyże nátury iest Syn co y Oćiec: toć tákże wszechmogacym iest Bo-

Syn rodzony.

iest Bogiem / niebá y ziemie stworzyćielem. Wyznawszy ták bostwo Páná nászego: dopiero iego człowieczeństwo wyznawamy: *Ktory się począł Duchem ś.* dáiac znáć iż od wieku był Synem Bożym / á zá czásem ostąpił z niebá / y wćielił sie w żywoćie bogárodzice przeczystey. Obáczże P.M. iákie to Kredo / á iż tey zelżywośći / ktora Synowi Bożemu Ariani czynia / tobie ich náśládowcy / nie pomoga.

A iż w tym Kredźie nie mász Troyce / persony / iestestwá: glebokiey około tych táiemnic bostkich / iáko y sam wyznawa / prostym náuki nie potrzebá. iáko sie iuż rzekło. y Apostołowie nie záwżdy y nie káżdemu Troyce ś. zákrytośći wykłádáli. y Apostoł w Athenách kazac / Chrystusá mężem tylo zowie / prostoćie Pogáńskiey dogadzáiac. Jednym mleko / drugim chleb / iáko mowi Apostoł / wedle wzrostu. A iednák w tym prostym Kredá tego wyznániu / wszytko iest záwinione / y Troycá / y personá / y iestestwo / iáko sie pokazáło wyższey. Trzy sa persony / Oćiec / Syn y Duch S. á ieden Bog w tym Kredźie. y nie mowim: Wierzym w bogi po Ariáńsku / ále wierzym w Bogá po Kátholicku. Acto: 17.

ROZDZIAL PIETNASTY.

Duch S. iest trzećia w bostwie personá rozdzielna, tymże iednym Bogiem z Oycem y z Synem.

Mowi P. M. iż Duch nie iest Bogiem áni żadna osoba / ále moc Bogá nawyższego świeta y osobliwa. Z Żydámi ná to zgodni Ariani / iż Duchá ś. dárem Bożym tylo á nie persona być zmyśláia. Ná co dáiac im odpor z obiáwioney náuki y pismá ś. nátchnieniem tegoż Duchá ś. ktory w Prorokách mowi / y náucza nas prawdy / pokaże. Naprzod iż Duch S. iest w bostwie persona rozdźielna od Oycá / y Syná / tymże iednym BOgiem z obiemá. Ná opisániu persony / ktora on osoba zowie / omylił sie bárzo P. M. iáko wyższey przestrzeżony iest. y Philozophi / y Theologowie / Greccy y Láćińscy / persone ábo *hypostasim*, ták opisuia: *iż iest rzecz w sobie stoiaca, rozumna y dzielna.* Jákoż Duch S. nie ma być táka persona / o ktorym iáśnie y gęsto pismo S.

Fol: 109. & 255.

Duch S. iest personá w bostwie. Fol: 95. Persony opisánie.

 mowi:

Duchá S. mowi: iż czyni/mądrość y prawdę mowi/sądźi/náucza/ ćieszy/
czynienia y Kośćioł ś. rządźi / y vrzędniki iego dáie / dáry boskie ná ludźie
spráwy. wylewa/o czym pismá ś. pełno. Gdy dáry boskie wylicza Apo-
1. Cor: 12. stoł/mowi: *To wszytko czyni y spráwuie ieden y tenże Duch ś. Jt: Co*
1. Cor: 2. *iest Bożego, nikt niewie iedno Duch Boży.* otoż iego mądrość y prze-
Acto: 15. nagłębsza wiádomość. *Jtem. Zdáło się ták Duchowi ś. y nam.* otoż
Acto: 13. wyroki iego. *Jt: Rzekł Duch ś.* otoż mowá. *Jt: Náuczy was wszy-*
Ioan: 16. *stkiey prawdy. Jt: Przyszłe rzeczy wam opowie. Jt: Káráć świát z grze-*
Ioan: 14. Acto: 13. *chu będzie. Jt: Rzekł Duch ś. oddzielćie mi Száwłá y Bárnábę, ná dzie-*
ło ná ktore ie biorę. otoż wysyłánie ná robotę około dusz ludzkich.
Acto: 20. *Jt: Duch ś. postánowił was Biskupámi rządźić Kośćioł Boży.* otoż on sprá-
wcą kośćiołá Bożego. Jákoż to nie iest persona Duch ś. ktory
Bluźnier- tákie boskie dźielnośći ma? Jzali to nie bluźnierstwo ták trzy-
stwo ná máć o tym ktory wszytki dáry niebieskie dáie/ktory sam bostwo
Duchá S. rozumem swoim obeymuie/ktory ták wiele czyni y rządźi? Czy
pismu ś. nie wierzymy? czy nas tákie świádectwá omylić mogą?
Orat: 4. de Jesli Duch ś. iest dárem/mowi ś. *Názian.* nic on nie czyni áni
Theol. spráwuie: ále onym czynią y spráwuią. Lecz pismo mowi: Jż
Dar nic Duch ś. sam mowi/náucza/rządźi/dáie/ćieszy/karze: iákoż per-
nie czyni, sona nie iest? Ná to trudno co powiedźieć. vstá się temi świá-
ále dárem dectwy Arianom zámykáią.
czynią. A iż iest insza y rozdźielna persona od Oycá y Syná/nie O-
Insza y ro- ćiec/áni Syn: one słowá iásnie vkázuią: *Chrzćićie w imię Oycá, y*
zdźielna *Syná, y Duchá ś.* y one: *Trzey są ktorzy świádectwo dáią ná niebie.* y one
iest perso- Páńskie słowá: *Ja prośić Oycá będę, y inszego poćieszyćielá da wam Du-*
ná Duch ś. 1. Ioan: 5. *chá prawdy.* Jnszy Oćiec ktorego proszą. Jnszy Syn ktory we-
Ioan: 14. dle człowieczeństwá prośi. Jnszy ten o ktorego prośi.
Práwym A iż Duch ś. práwym Bogiem iest/dowiodło się w kazániu
Bogiem iest przenawyższey Troyce w pierwszym záwstydzeniu. To się ie-
Duch S. szcze przydáć może: Jesli Bogiem práwym Duch ś. nie iest: iá-
Matt: 28. koż chrzćić y odrádzáć dusze ludzkie / y z nich czynić syny Boże/
tąż mocą ktorą Oćiec y Syn może? *Chrzcićie w imię Oycá, y Syná,*
Ioan: 3. *y Duchá ś.* y ono: *Kto się nie odrodzi z wody y z Duchá S. nie może*
wniść do krolestwá Bożego. Jesli Bogiem nie iest: iákoż więtszy
iest niżli Chrystus wedle człowieczeństwá? sámi Ariani to

przyzná-

przyznawáia: iż nie máß nic wyzßego nád Chryſtuſá/ieno ſam
Bog. A Duch ś. wyzßy ieſt nizli Chryſtus człowiek: Bo go on Iſa: 61.
ſam pomáßcza y poſyła. on go ná pußcza prowádźi/ przez iego Matt: 3.
moc cudá czyni. Bluźnierſtwá nań ciezße nizli ná Syná/ile ná Matt: 12.
człowieká: Jákoż tedy Bogiem práwym być nie ma? Jeſli Bo-
giem nie ieſt: iákoż weń wierzym/y w Kredźie Apoſtolſkim oſo-
bliwie/wyznawßy Oycá/wyznawßy Syná/mowim: *Wierzym
w Duchá S.* Wiárá w ſtworzenie nie idźie/byłoby báłwochwál-
ſtwo. á ießcze wietße/gdyby Duch ś. dárem tylo Bożym był/
iáko śmie twierdźić P. M. á nie Bogiem ſámym. Tobyſmy w Fol: 255.
rzecz ſtworzona y niema/ ktora perſony nie ma/ y ſámá w ſobie *Nie niema*
nie ſtoi/y bezrozumna ieſt/wierzyli? Vchoway Boże ták ſpro- *áni niero-*
ſnego báłwochwálſtwá. Jeſli Duch ś. niemym dárem ieſt/nie *zumna ieſt*
perſona áni Bogiem: á iákoż wćielenie Syná Bożego ſpráwił/ *rzecz Duch S.*
wedle słow Anyelſkich: *Duch ś. przyidzie ná ćię, y moc nawyzßego zá-* Luc: 1.
ſtoni ćię? Nie mowi: moc Boża przyidźie ná ćie/ ále Duch S.
z moca Boſka. Jnßy to ktory czyni iáko perſoná/ á inßa moc
iego przez ktora czyni. moc nie ieſt perſoná/ále od perſony wy-
chodźi. y przeto ſie tu myli P. M. ktory w dumie ſwoiey/ ábo
chcac/ábo niewiedzac/te rożność pomießał.

Bogiem ieſt práwym Duch ś. Bo mu Dawid ſtworzenie *Bogiem*
niebá y źiemie przyczyta/mowiac: *Słowem Páńſkim niebá ſię vmo-* *práwym*
cniły, y Duchem iego wßytká moc ich (ſtánęłá.) A przy ſtworzeniu *Duch S.*
świátá on ſie nád wodámi przenośi / y wody ná rodzay płodne Pſal: 32.
czyni. Bogiem ieſt: bo wßytek świát nápełnia / y wßytko zá-
trzymawa. iáko Mędrzec mowi: *Duch Páńſki nápełnił okrag zie-* Sap: 1.
mie y wßytko zátrzymawa. Bogiem ieſt práwym: bo grzechy od-
pußcza y vſpráwiedliwia/iáko mowi Apoſtol: *Vſpráwiedliwie-* 1. Cor: 6.
ni ieſteśćie w imię Páná náßego Jesvsa, *y Duchá Bogá náßego.* Bo-
giem ieſt: bo Prorokom rzeczy przyßłe y dálekie oznaymiał y 2. Petr: 1.
przez nie mowił. Bogiem ieſt: bo miłość Boſka w ſercá ludz- Rom: 5.
kie wlewa / y dáry Boże rozdáie y pozdźiela ie komu chce. Toć 1. Cor: 12.
nie dárem ieſt/ ále Pánem dárow wßytkich duchownych y nie-
bieſkich. Długoby y ine piſmá ś. przywodźić / ktoremi ſie Bo-
ſtwo iego/y dźielnośći Bogu ſámemu właſne opiſuia. Jákoby

 ſie do

ſie do dwu perſon w boſtwie y do Oycá y do Syná z moca ſwo-tá przykłádał: *Wimię Oycá, y Syná, y Duchá S.* by nie był tymże Bogiem: z Oycem by go y Synem nie rownano. Co ſie o boſtwie Oycá y Syná mowiło / y wywiodło / to wßytko Duchowi S. ſłuży.

Opuſzczam one wielka tey prawdy podpore / Kośćielne wßytkiego świátá Chrześćiáńſkiego y Doktorow świetych y ſtárowiecznych náuki y świádectwá. ktoremi głośno / iáſno / czeſto / boſtwo Duchá ś. ſławia / y pokłon mu Boſki oddáia. Wielki mu pokłon wßyſcy oddáiem / gdy ſie w imie iego chrzćimy y odradzamy. Kto Duchá ś. z ſtworzeniem mießa / y ſtworzeniem go czyni / mowi ieden świety / *niezbożny ieſt y bez Bogá, y gorßy nizli niewierny, y coś inego nizli Chrześćiánin.* y drugi mowi: *Chwalmy Bogá Oycá, Bogá Syná, Bogá Duchá S. trzy włáſności (ábo perſony) á iedno boſtwo nierozdźielne we czći, w króleſtwie, y ieſteſtwie. kto ináczey rozumie, niech ná wſchodzaca iutrzenkę, iż ták z piſmem mowię, nie pátrzy, y niebieſkiey iáſności chwały nie ogląda.* Tego przeklectwá niechay vchodza Ariani / poki czás máia / á zwłaßczá on ßláchćic / ktory ſie z Duchá ś. náśmiewa.

Niezbożny Duchá S. nieprzyiaciel.
Atha: epi: ad Serap.
Nazian: orat: 5. de Theologia

ROZDZIAŁ SZESNASTY.

O czterech dołách w ktore Ariani wpádli, pſuiac wyznánie Troyce przenawyżßey y boſtwo Páná JESVSOWE.

Poty z ſámeg piſmá ś. o boſtwo Chryſtuſá Páná náßego záćiagiſmy czynili / y woyneſmy z temi Ariany ſtaczáli / ná ktorey záwżdy Chryſtus wygrawa / y o boſtwo ſwoie czyni / áby wßyſcy / iáko ſam mowi / ták Syná czćili / iáko czcza Oycá / áby od wßytkiego ſtworzenia widomego miał táki pokłon iáko y Oćiec. Ci ludźie nieżyczliwi boſtwu iego / piſmem ſie zwierzchu pokrywáia / y wilcy te owcza ſkore ná ſie kłádá / mowiac: Przy piſmie ſtoim / ſámym ſie piſmem y ſámi ſadzim / żadnych wykłádow Oycow świetych ſtárowiecznych / żadnych Koncyliy Biſkupow świátá wßytkiego nie przypuśćim / przy ſwoich tylo wykłádách y glozách zoſtáiem. A ono y z tych wywodow / ktore ſie tu przećiw im z ßczerego y

Hárdość heretycka

iáſne-

kástnego pismá ś. y prostych słow Duchá ś. w tákiey liczbie po-
łożyły/ y z ich głoz y plotek: świetno bárzo znáć/ iż pismá nie ro- *Pismá S.*
zumieią / y kluczy do iego táiemnic nie máią / y prawdy w nim *nie rozu-*
náleść nie vmieią/ á zaráze tylo swoie z niego/ y iády swoie/ iáko *mieią.*
páiący z kwiećia wonnego/ zbieráią. Ná pohánbienie tey hár-
dości ich o rozumieniu pismá ś. pátrzmy iákie karánie od Páná
Bogá/ y iáką ślepotę oczu swoich ći Ariani dźiśieyszy odnieśli:
gdy z tego pismá / cztery błędy sromotne wywlekli / y w cztery
głębokie doły y przepáśći wpádli. náuczaiąc/ y twierdząc to/ co
wszytkiemu pismu iest przećiwnego / y czym się iáko *anathema*, *Z pismá*
wszystkie kárty iego brzydzą: áby dwá być bogowie mieli: áby *nie rozu-*
Bog czyniony práwym Bogiem był: áby dárowny y nic od śie- *miánego*
bie sámeg nie máiący/ szczere bostwo miał: áby mu cześć/ ktorą *błędy czte-*
sámemu Bogu służy/ oddáwáć miano. O Boże/ iákie to fałsze y *ry.*
obrzydliwośći/ ktorych oni/ iáko mowią/ z szczerego pismá ś. do-
stáli/ y przy ktorych mocno stoią. Pocznimy od pierwszeg dołu.

Doł pierwszy y przepáść: iż Ariani dwu bogow máią.

Znáią się do tego: iż Chrystusá zá czynionego Bogá wy- *Dwá bogo*
znawáią/ y ták dwu bogow máią / iednego wiecznego bez Sy- *wie.*
ná y Duchá ś. Zydowskiego y Tureckiego/ á drugiego przed lat
tyśiącem sześć set vczynionego/ gdy się z Máryey/ iáko mowią/
vrodźił. Słowá są P. M. Gdy Chrystus wszytkim y żywotem wiecznym Fol: 18. 19.
włada y szafuie podług woley swey/ iáko X. Skárgá w słowiech swoich/ znáć da-
wa/ iákoż Bogiem nie iest? á Bogiem od Oycá vczynionym? y niżey toż po-
wtarza / á mowi: iż ták w piśmie náyduie. A pismo ś. wszytko stá-
rego y nowego testámentu / o iednym nam Bogu opowiáda.
Sam o sobie mowi Pan Bog: *Pátrzćie żem ia sam á nád mię inego* Bog ieden.
nie mász. Jt: Przedemną nie vczynił się Bog, y po mnie nie będzie. A ći Deut: 32.
ludźie oto czynionego Bogá kłádą/ ktory nigdy práwy nie był/ Isa: 43.
áni będźie. Mowi v Proroká: *Iam pierwszy y ostátni, okrom mnie* Isa: 43.
nie mász Bogá: á kto mnie podobnym iest? Jt: Ia Pan, á inego nie mász, Isa: 43.
y nie mász inego okrom mnie Bogá. To sam P. Bog o sobie sámym
dáie wiádomość. Prorocy iego toż mowią: Moyzesz/ *Pan iest* Deut: 4.
Bogiem, y nie mász inego nád iednego. y niżey: *Pan on iest Bogiem wzgo-*
rę y ná

Pſal: 82. rę y ná niebie y ná dole ná ziemi, y nie máß inego. *Jt: Słuchay Izráelu,*
Pſal: 85. *P. Bog náß, Bog ieden ieſt.* Toż mowi pſálm: y Sálomon. Toż mo-
2. Reg: 4. wi ſam P. IESVS Syn Boży: *Aby ználi ćiebie ſámego Bogá. Jt: Słu-*
Sap: 12. *chay Izráelu, Pan Bog twoy, Bog ieden ieſt.* y Apoſtoł: *Vnas ieden Bog.*
Ioan: 17. Marc: 12. *Jt: Bog ieden ieſt.* Gdy tedy Bog ieden ieſt w piſmie ś. vkázá-
1. Cor: 8. Galat: 3. ny/ iákoż oni drugiego Bogá wtrácáią? á co ßkárádźiey / czy-
1. Tim.: 2. nionego y młodego vkázuią?

Boſtwo iedno numero, nierozdźielne nie vdźielne. A gdy iednego Bogá wyznawamy/ w tym ſię mocno czuiem: iż ieden ieſt y iedno boſtwo iego *numero non ſpecie*, iż ieſt *vnitas indiuidua non ſpecifica.* Jedno iego nierozdźielne boſtwo/ y iedná náturá Boſka. Nie ták iáko człowieczeńſtwo y náturá człowiecza / ktora ſię vdźiela / y Piotrowi / y Páwłowi / y Jędrzeiowi / ktora z Oycá biorą iednáko / y nie będą temi co oćiec. ßálałby ktoby mowił: iam ſam człowiek: gdyż ieſt ludźi ták wiele. Ale gdyby słońce mowiło: Jam ſámo słońce ieſt / á nád mię inego nie máß: rozumnieby mowiło. Toż mowim o Pánu Bogu/ iż ſam ieden ieſt/ y nieudźielney ieſt nátury/ iáko
Sap: 14. Mędrzec mowi/ y nie máß nádeń inego.

Kátholicki Chryſtus tenże Bog co y Oćiec. Skąd obaczy káżdy / gdy my ſwego Chryſtuſá zá Bogá prawdźiwego wyznawamy/ tákże y Duchá ś. trzech bogow áni trzech nátur Boſkich nie kłádźiem: ále iedno nierozdźielne boſtwo we trzech perſonách wyſławiamy/ y iednego ſámego Bogá iáko iedno słońce / nieudźielnego y nieroſtroionego pochwalamy. *Ariáńſki Chryſtus inßy bog niż oćiec.* Lecz Ariáńſki Chryſtus/ iny Bog ieſt czyniony y młodßy / niżli Abráhám/ y Moyzeß/ y Prorocy: ktory ſwego nic nie ma/ wßytko dárowne ma/ iáko oni náuczáią. o czym niżey.

Sámárytani y Bogu y bogom ſłużyli. Mowią oni iż iednego Bogá wyznawáią: á czemuż ná iednym nie przeſtáią? czemuż czynionego Bogá przyimuią? czemu w czynionego Bogá wierzą? y ſą prawi Sámárytani/ ktorzy y P. Bogu ſłużyli/ y bogom ſwoim ktorych ſobie náczynili.

4. Reg: 17. Dwá bogowie tedy v nich być muſzą/ rozni nie perſoną/ ále náturą. ieden wieczny/ drugi od czáſu. ieden nieczyniony/ drugi czyniony. czym ſię piſmo ś. brzydźi / ktore iednego Bogá vkázuie/ á wiele bogow mieć nie dopußcza:
Pſal: 80. *Nie będźieß miał młodego bogá, áni ſię cudzemu kłániáć będźieß.* *Bog młody Ariáńſki.* Prawie młody bog/ kto-
remu

remu ſie látá liczą. My Chrześćiánie liczym látá Chryſtuſowe / ále tylo człowieczey nátury iego. Boſka lat nie ma. Acz tenże ieſt Syn Boży / ktory ſie wćielił w perſonie Bog. Przeklinamy fałß Neſtorá/ktory ſynoſtwo dźielił/ á inßego z oycá á inßego z mátki ſyná wyznawał.

Neſtor przeklęty.

Lecz ći nowi Ariani/bogá máią młodego/inße⁰ ktory nie ſtworzył niebá y źiemie. Przetoż pogáńſkiey przymowki o wieloboſtwo vyść nie mogą / iáko y ſtárzy ich oycowie Ariani / te háńbe od wiernych mieli/y zwano ie Porphiriani. Bo onegᷓ wieku Porphiriᵘ ná obrone wiele bogow kśiegi piſał. Tákiemi brzydźi ſie s. piſmo y mowi: *Omnes Dij gentiũ dæmonia. Bogowie pogáńſcy dyabli ſą wßyſcy. Dominus autem cœlos fecit. Ofiáry czynić tylo ſámemu Bogu będźieß.* Od czynionych bogow vchoway nas Boże. *Bogowie ktorzy nie ſtworzyli ziemie y niebá, niechzgina,* mowi Prorok. Toć wielkie ſkaránie Boże/ zá to iż Troycą przenawyżßą Bogá iednego odſtąpili / iż perſon w boſtwie iednym wyznáć niechćieli: w pogáńſkie wieloboſtwo wpádli / y porzućiwßy prawdę / kłamſtwo náleźli. Jákoż z tego dołu wyleźiećie / ieſli ſie iednemu Bogu w Troycy nie pokłonićie?

Wieloboſtwo Ariáńſkie. Porphiriani Ariani. Atha: ſer: 3. cont: Aria. Pſal: 95. Exo: 22. Ierem: 10.

A gdyby ſie ták bronili: My czynionego bogá od ludźi nie chwalim/ ále Bogá od bogá czynionego. wßák y Kátholicy/o Chryſtuſie ták wyznawáią / iż ieſt Bog z Bogá / świátłość z świátłośći / Bog prawdźiwy z Bogá prawdźiwego. Ná to ták odpieramy. Wielka ieſt rozność rodzenia od czynienia/ wieczności od doczesności/dwu ábo trzech/ od iednego. Náß Chryſtus rodzony z iſtnośći Oycowſkiey / á przed wieki y bez czáſu/á ieden z Oycem Bog. A Chryſtus Ariáńſki/bog czyniony/młody/y nie dawny/inßy od bogá tego ktory ſam ieden ieſt/ ktory źiemie y niebo ſtworzył. czyniony bog / záwżdy ſtworzeniem bedźie / á zátym nieprawdźiwy bog. Bo prawdźiwy początku nie ma.

Rożność rodzenia od czynienia. Czyniony Bog, nie ieſt prawy Bog.

Czynionemu nie może Bog prawy iſtnośći boſtwá ſwego vdźielić: bo nierozdźielna áni vdźielna ieſt náturá Boſka. A gdyby byłá rozdźielna: toby było bogow wiele/ y páńſtwo rozerwá-

Nierozdzielna nátura Boſka ani vdzielna.

zerwáne. czego y rozum y piſmo ś. broni. A ieſliby wßytko cá-
le boſtwo ſwoie w drugiego wylal: toby tymże iednym Bo-
giem byl. Jáko my o Synu iego y Duchu ś. wyznawamy: iż
rodzeniem y pochodzeniem wßytko boſtwo ſwoie / ná nie wle-
wa. y przeto ieden ieſt we trzech perſonách / Bog blogoſláwio-
ny ná wieki. Amen.

ROZDZIAL SIEDMNASTY.

Drugi doł y przepáść: iż czynionego Bogá prawdziwym Bogiem Ariani zowią.

Fol: 22. Lowá ſą P. M. Chryſtuſá páná Bogiem / á Bogiem náßym pe-
wnie nie falßywym / ále prawdziwym wyznawamy z wielką pociechą
y vkontentowániem ſercá náßego. ále nie inego / ieno tego ktory ſie z
Duchá ś. poczal / y z Máryey pánny národzil. Gdzie tu rozum
wáß? powiedaćie iż czynionym Bogiem ieſt w ten czás gdy ſie
z Pánny vrodzil: á prawdziwym go Bogiem wyznawaćie: kto-
ryż Bog czyniony prawdziwy ieſt? izali to prawdziwy Bog
ktory boſkiey nátury nie ma? Nátura boſka ieſt / záwżdy być á
początku nie mieć. Vrzedniki świeckie y krole / piſmo bogámi
zowie / ktorzy czynieni y ſtworzeni ſą: izali prawdziwemi bogá-
mi ſą? Pogánie náczynili ſobie bogow złotych / y śrebrnych / y
drzewiánych: izali bogowie prawdziwi ſą? co ſie kiedy pocznie /
to nie Bog. co vczynione ieſt / to ſtworzenie ieſt: á iákoż Bo-
giem prawdziwym być ma? Dyabel ſie czyni Bogiem / izali
prawdziwym? Nero y Káligulá y Ceſárze niektorzy bogámi
ſie czynili: izali prawdziwemi bogámi byli? nie byli. dla tego /
iż czynieni y ſtworzeni ſą czáſow y dniow ſwoich / á pierwey ich
nie było. w Bogu żadnego niedoſtátku nie máß. A to wielki
ieſt / nie być / y zá czáſu ſie począć. wielki niedoſtátek y falß w
boſtwie: wyżßego mieć y ſtárßego nád ſobą ſtworzyćielá ábo
czynićielá / y Bogu to nie przyſtoi. Jeſli czyniony Bog: pew-
nie falßywy. y ieſli ſie zá Bogá bedąc ſtworzeniem vdáie / zdrá-
dzą y ßálbierz ieſt. Nie dármo ś. *Baſilius* o Ariánách nápiſal:
iż dya-

Czyniony Bog nie ieſt prawdziwy Bog.

Pſal: 82. Ioan: 10.

Co ſie kiedy pocznie to nie Bog.

Dyabel ſie Bogiem czyni.

Niedoſtátku w Bogu niemáß.

iż dyabłowi ſię kłániáią/á nie Synowi Bożemu. Otoż Aryáńſki Chryſtus/otoż doł y przepáść w ktorą wpádli. iáko z niey wyleść? Tym Pan Bog wzgárdę prawdy Chrześćiáńſkiey pokarał/iż w tákie głupſtwo iáko w piekło wpádli. Jáko vydą oney ná Pogány od Apoſtolá przymowki: *Służyliśćie bogom ktorzy z nátury bogámi nie ſą.* Galat: 4.

ROZDZIAŁ OSMNASTY.

O trzećim dole y przepáśći: iż dárowny Bog, práwym Bogiem ieſt.

SLowá ſą P. M. O ſtworzonym Bogu niewiemy: ále że Pan Jezus Názáráńſki / dla dárowánia od Oycá Boſkiey mocy/ y Boſkiego pánowánia/y Boſkiey czći/Bogiem ieſt/ iáwnie wyznawamy. A iáko tá moc/ y pánowánie/ y cześć/ Boſka ſtworzona/właſnie mowiąc/ nie ieſt/ ále vżyczona y dárowána: ták Pan Jezus iáko vczynionym Bogiem názwány być może/ ták ſtworzonym żadną miárą / właſnie mowiąc / być nie może. Fol:4.&12.

Rozność miedzy czynieniem y ſtworzeniem / táka tylo náleść ſię może/iáka ſam P. M. nápiſał: iż ſtworzenie ieſt z niſzczegoż/ á czynienie z iákiey máteriey/iáko z wody wino/ácz w piſmie ś. drugdy ſię zá iedno bierze: *Swiát przezeń vczyniony, to ieſt z niſzczegoż ſtworzony ieſt*, mowi Jan ś. Czynienie śćiąga ſię ſzerzey/niżli ſtworzenie/ y w ſobie ſtworzenie/y łáſkę/y dáry przyrodzone / y nád przyrodzenie dáne/zámyka. Choć czyniony/choć ſtworzony ich Bog: przedśię iáko ſię wywiodło wyżſzey/práwym Bogiem dla tego nie ieſt/iż czyniony ieſt. *Czynienie y ſtworzenie czym rożne.*

Ażeby dáry Boże y moc Boża dána / y boſkie pánowánie docześne/Bogiem kogo czyniło: to ſzczera omyłká. Dáry Boże y moc Bożą miał Moyżeſz/ y boſkie nád ludźmi pánowánie: y Dawid/y Sálomon / y ini Prorocy / mocy Bożey pełni byli/ choć ieden mniey/drugi wiecey: ále ich dáry Boże bogámi práwemi nie czyniły. W niebie święći Boży vwielbieni / wſzytkę moc y roſkázowánie máią/y przewyſokie dáry Boże máią: toby dla tego Aryáńſkimi bogámi być mieli? O Moyżeſzu rzeczono/ iż był Bogiem Pháráonowym: izáli prawdźiwym Bogiem? Exod: 7. *Dáry Boże nie czynią Bogiem.*

podobieństwo Boże ná sobie miał / iáko y świetcy pánowie máia / ále bostwá nie miał / áni bogiem práwym był. Dáry Boże nie czynia Bogiem. Do tego dáry ktore Bog stworzeniu dáie / stworzone sa / istnościa Boża nie sa / ktorey stworzenie nie obeymuie. W sámym tylo Bogu moc y páństwo / y wszytko iest niestworzone: ále w Anyołách y ludźiách stworzone iest y dárowne wszytko to co máia / odiać y odmienić sie może / iáko doczesne. W żywocie po śmierći / tám iuż wieczność / ktora iednák reka sie boża zátrzymawa / y z niey záwisłá / y bez niey by vpádłá.

Wiecznośc stworzenia w ręku Bożych wiśi.

Ná tych sie tedy dwu rzeczách bárzo myla y prawdy chybiáia / y w doł głebokiego fałszu wpadáia: mniemáiac / áby dáry Boże czyniły kogo práwym Bogiem / ábo żeby te dáry ná stworzeniu ták były / iáko w Bogu sa. Bo w Bogu sa sámym Bogiem / á w stworzeniu przypadkiem ábo przysáda. Skadźeśćie tego rozumu dostáli? z ktoregośćie pismá te fałszywa y szkáráda o czynionym á záraz prawdźiwym Bogu náuke wyieli? Niechcemy tákiego Bogá / ktory iest sam z siebie vbogi / nic swego nie ma / z dáru żyw / z dáru rostázuie / z dáru moc ma / y vtráćić ia może / y ná tego sie ogladáć musi / ktory mu ia dał. To Pan Bog / ktory sam z siebie wszytko ma / niedostátku żadnego nie ma / ná nikogoż sie nie oglada / od nikogoż dependencieynie ma / y od nikogoż nic nie bierze. *Quis prior dedit illi? aut quis consiliarius eius fuit?* Idźćież z tákim Bogiem / á dáley go nam nie vdaycie. Táki iákim go opisuiećie / stworzeniem iest Bożym / nie Bogiem. Prawdźiwy nász Chrystus: ma żywot sam w sobie iáko Bog práwy / nic dárownego z strony bostwá nie ma / ále z nátury y rodzáiu wszytko ma co Bog ma. y przeto iest iednym prawdźiwym Bogiem z Oycem y z Duchem S. błogosłáwiony ná wieki. Amen.

Bog Ariáński z siebie nic niema.

Bog sam od siebie wszytko ma.

Rom: 11.

ROZDZIAL DZIEWIETNASTY.

Czwarty doł w ktory Ariani wpádli: iż Boską cześć stworzeniu oddáia, y szczere bátwochwálstwo stroia.

Cożto

Coż to zá náuká ſámá ſobie przećiwna? Chryſtuſá ſtwo-
rzeniem ßczerym/ iáko ſie z mátki przeczyſtey národził/
y czynionym Bogiem/ ktorego przed tym nie było wy-
znawáią: á cześć mu práwego wiecznego Bogá oddáią? Mo- Fol: 17. & 90.
wi P.M. Swiádczy piſmo że mu wßytek ſąd dał Oćiec/ áby wßyſcy czćili Sy-
ná/ iáko czczą Oycá. y gdy Apoſtoł mowi że mu ieſt dáne imię nád wßytko imię/
áby ná imię iego wßytkie koláno vpadáło/ niebieſkie/ ziemſkie/ y podziemne/ y
wßelki ięzyk wyznawał: iż ieſt Pánem Jezus Chryſtus ku chwale Bogá Oycá:
Izali iáwnie ſtąd nie widzim' że go czćić Boſką czćią iáko Bogá Oycá iego po-
winniſmy/ y vſty y rzeczą ſámą to wyświádczáć: iż ieſt Pánem y Bogiem náßym?
To P. M. Twierdzą/ iż czynionemu Bogu/ cześć Boſką odda- Látria ábo
wáć ſie ma/ á ſtworzenie ßczere w ſámey náturze ludzkiey/ kto- Boſką cześć
re ſie z Máryey/ iáko oni mowią/ zá czáſem vrodziło/ iáko prá- ſtworzeniu
wy Bog/ rowną cześć z Bogiem Oycem odnośić mą. To báł- oddáwáć báłwo-
wochwálſtwo obrzydłe/ o ktorym mowi Apoſtoł: *Chwałę nieſká-* chwálſtwo
zitelnego Bogá, obroćili ná podobieńſtwo obrázu człowieká ſkázitelne- ieſt.
go. Tym ſie wßytko piſmo brzydźi. y roſkázuie: *Pánu Bogu twe-* Obrzydłe
mu kłániáć ſię, (to ieſt Boſką cześć oddáwáć) *y onemu ſámemu ſłu-* báłwo-
żyć będzieß. Tym słowem Pan Jezus czártá/ ktory ſie v niego chwálſtwo.
czći ſámemu Bogu włáſney domagał/ ſrodze zgromił/ y ode- Rom: 1.
gnał: *Precz ßátánie, bo piſmo mowi, Pánu Bogu twemu kłániáć ſię y* Matt: 4.
iemu ſámemu ſłużyć będzieß. Anyoł boiąc ſie áby mu Jan S. iá-
kiey czći Boſkiey nie oddawał/ záwołał nań: *Nie kłániay mi ſię,* Anyoł czći
ſługám Boży iáko y ty. Bogu ſię kłániay. Toż y Piotr ś. vczynił/ boiąc Boſkiey nie
ſie áby czći Bogu włáſney ná ſie nie brał/ rzekł do Korneliußá przyimuie.
do nog iego vpadáiącego: *Wſtań, iam też człowiekiem.* Boiąc ſie Apoc: 19. Acto: 10.
áby mu czći Boſkiey nie oddawał. Apoſtoł Páweł ś. z Bárná- Acto: 14.
bą/ gdy widźieli/ iż lud ie zá bogi mieć chce/ á cześć im Bogu ſá- Krzywdá
memu włáſną/ to ieſt ofiárę gotuią: gniewáiąc ſie o to/ y ſuknie Boſka,
ná ſobie drapáli. Bo krzywdę wielką Bogu czyni/ kto mu cześć cześć mu
iego włáſną bierze/ ábo ią dźieli/ y ná ſtworzenie kłáść chce. iego kráść.
Jáko boſtwo nie dźielne ieſt áni ſie rozdwoić może: ták y cześć
Boſka nikomu ſie vdźieláć nie może. *Gloriam meam alteri non* Iſa: 42.
dabo. Chwały y czći moiey nikomu nie dam. O to Márdocheuß Amá- Heſter 13.
ná ſie ſrogiego nie boiał/ mowiąc: *Bałem ſię ábych czći Bogá mego*

 ná czło-

ná człowieká nie kładł, á nikomu ſię nie kłániał (czći Boſka) *ieno Bogu memu.* O to trzey oni dworzánie w Bábilonie / woleli w ogniu zginąć. O to meczennicy ták wiele okrućieńſtwá y śmierći podieli / áby czći Bożey y ofiar Bogu ſámemu włáſnych / Ceſárzom / ludziom / y bogom ich fałſzywym y czynionym nie oddawáli / á ſámemu ią Bogu záchowáli. Jákoż wy ſtworzonemu ábo czynionemu / y iednego boſtwá z iednym nawyżſzym Bogiem nie máiącemu / cześć Boſką / ktorą *latria* zowiem / ſámemu BOgu włáſną / dáwáć / y báłwochwálſtwo ták iáwne ná ſię bráć śmiećie?

Dan: 3.

Meczennicy o co ćierpieli.

Latria.

Obáczćie ślepotę ſwoię: czynionym Bogiem / y inſzym á nie tymże co Oćiec / Chryſtuſá wyznawaćie: á cześć mu rowną z Oycem / ktorego zá ſámego Bogá znáć chcećie / oddáwáć śmiećie? ſtworzenie z ſtworzyćielem mieſzaćie / kmiećiá w krolewſki ſzárłat y purpurę vbieraćie / fałſzywemu oddáiećie to / co ſámemu prawdziwemu Krolowi właſno ieſt. Mowićie / iż Chryſtuſowi piſmo ś. cześć táką dáie / y z Apoſtolá y z Obiáwienia ś. Jáná pokázuiećie. wielka prawdá / z ktorey my Kátholicy táką czynim conſequentią: Chryſtuſowi ſię káżde koláno vniża / ná niebie / ná źiemi y pod źiemią / y ieſt (nie ták iáko wy tłumáczyćie) ku chwale Bogá Oycá ále / w chwale Bogá Oycá / w teyże czći z nim / y to ma co o práwym Bogu Izáiaſz nápiſał; *Mnie ſię koláno wſzelkie vkłoni.* tedyć zátym idzie: iż Chryſtus będąc iedney czći z Bogiem: ieſt práwym / y tymże iednym BOgiem z Oycem. Nád to nic prawdziwſzego być nie może. Tey conſequentiey y czárt nie vtrzyma / áby ták nie západálá.

Slepotá Ariáńſka.

Kátholicka conſequentia.

Iſa: 45.

Lecz wáſzá árgumentácya krzywa ieſt / y głupia / nierozumna y fałſzywa. Mowićie: Czyniony Bog ieſt Chryſtus / y inſzy niżli Oćiec / ktory ieſt ſámym nieſtworzonym Bogiem / á przeto dáymy mu cześć ktorą Oycu y Bogu ſámemu prawdziwemu właſna ieſt. To dźiećinne głupſtwo / w ktorym ná laſce / iáko ná żywym koniu / iezdzą. To ślepy rozum. Jeſli nie tymże Bogiem ieſt: czemu też Boſką cześć ma mieć? Jeſli czyniony y od czáſu: co ma mieć z nieczynionym y wiecznym zá rowność?

Lepiey vczynićie / á nápráwićie rozum ſwoy / gdy z námi pokleknie-

klekniećie y pokornie záwołaćie: Tobie Chryste IEZV z BOgiem Oycem y Duchem ś. wieczna y rowna cześć. Boś iest w Troycy Bogiem iednym. do dwu bogow sie áni do trzech nie znamy: iedno twoie bostwo/iedná moc/iedná chwałá. Chwałá Oycu/y Synu/y Duchowi ś. *Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.* Tey pieśni z kośćiołá Bożego nie wyrzućićie/ktora po wszem świećie y po wszystkich Chrześćiáńskich kośćiołách / głosámi sie wielkimi rozlega: po káżdym Psálmie/przy káżdey modlitwie. Przeklety / kto wiele bogow ma. Przeklety ktory obcym/młodym/ stworzonym y vczynionym bogom służy / á cześć im Boską oddáie. krádnie ią práwemu/á dáie fałszywemu/y szczere báłwochwálstwo wnośi: y miásto Bogá práwego / swemu sie nieprzyiaćielowi kłánia. Wyznayćie / iż Syn z Oycem iednym BOgiem iest: á z námi dopiero rowna mu cześć y ieden pokłon oddayćie. Ale gdy go zá inszego czynionego maćie/iáko mu rowna cześć z Oycem przyznáwáć/iáko báłwochwálstwá Pogáńskiego vchodźić możećie?

Pokłon Troycey przenayświętszey.

Pieśń kośćielna.

Mowićie: y wy Kátholicy cześć świetym dáiećie. Dáiem / ále nie Boską. Nie látria / ále dulia: nie Boską / ále ktora stworzeniu służy. y obrázom sie kłániamy: ále obrázow zá bogi nie mamy. czćimy ie dla osob ktore znácza/á nie im/áni fárbie/ ále tym ktore znácza/cześć nie iednáka áni rowna dáiem. Ináczey czćim obraz Chrystusow/á ináczey świetych obraz. A żadnemu czći Boskiey nie dáiem. ná głowe korone / ná pálec pierśćień/ ná grzbiet suknia / boty ná nogi kłádźiem. Pokarał was Pan Bog zá one potwarz/ktoraśćie ná nas bez wstydu kłádli: iákobysmy Kátholicy obrázom y świetym Bożym/cześć Boską dawáli/ábo ie zá bogi mieli. Oto Pan Bog ta was ślepota zá te potwarz záráźić dopuśćił: iż wy stworzeniu cześć Boską dáiećie / y tym sámym stworzenie zá Bogá máiac / brzydkiemi báłwochwálcy zostáiećie. Vchoway nas Boże tey Pogáńskiey ślepoty / á was od niey mocna reka swoia wyrwi/ Boże w Troycy iedyny.

AMEN.

Swiete y obrazy iáko czcza Kátholicy.

Pokaránie zá potwarz.

WTORA

WTORA CZESC.

O trybunale Kośćiołá Kátholickiego Apoſtolſkiego, o Concyliách y Biſkupách, o Doktorách, ſtárowieczności y ſucceſſiey.

ROZDZIAL PIERWSZY.

Jáko ſię hæretycy ſadu boia.

GDY ná Ariany / iáko y ná ine heretyki / Lutry y Kálwiny / przy piſmie świetym wywieramy Kośćiołá ś. Kátholickiego o Troycy przenawyżßey rozumienie / ná Koncyliách / v Biſkupow y Doktorow / w ſtárowieczności y ſucceſſyey nieprzerywáney zoſtáwione y podáne: záraz bledniеia / y nábrawßy ſie ſtráchu / o ſwey prawdźie zwatpia. Poki moga piſmo ś. przed proſtemi nieumieietnymi gmátwáia / y iáko wieprze / o ktorych Pan mowi / po nim depca / y ono błotem ſwoich wymyslnych wykłádow máża: poty mowia: Wygráliſmy. przy piſmie ſtoim / rußyć ſie nie damy / przeſwárzyć nas nikt nie może. *Labia noſtra à nobis ſunt: Quis noſter Dominus eſt?* náß iezyk nas oſadźi / ſadźić ſie nikomu nie damy: boſmy bez páná / bez rzadu / bez poſłußeńſtwá / ſámo nas piſmo / to ieſt / głowki náße y rozumki oſadza. Ale gdy im woytá y ſedźiego vkaża: koláná ſie im chwieia / y od boiáźni mdleia. Gdy im nie wierza / á báczny y cordatus ktory ich ſłucha / odzywa ſie do kośćiołá / do vrzedow / do Páſterzow y Doktorow / do ſług y poſłáńcow Bożych: inákßy ſa / tráca ſerce / vćiekáia / ſadźić ſie nie dopußcza. A zwłaßcza gdy im mowi: Wy ták piſmo rozumiećie: podźmy też do tych ktorym Pan Bog náuke y wykład piſmá świetego poruczył. Do ktorych rzekł: *Náucza ćię wedle zakonu Páńſkiego, y zá ich wyrokiem poydźieß.* y ktore v proroká obiecał: *Dam wam páſterze wedle ſercá mego, y karmić was beda vmieiętnośćia y náuka.* Słuchaymy

Doktorowie y Concylia ſtráßliwe Arianom.
Matt: 7.

Pſal: 11.

Sedźia ná nie ſtráßliwy.

Deut: 17.
Ierem: 3.

chaymy Páná IESVSA, á tám ſie pytaymy/ gdźie on nas odeſłał. do kośćiołá/do ſtárſzych/ do káthedry náuki y do Apoſtołow. Słuchaymy Apoſtołá ktory nam vkázuie kośćioł/iáko ſiłar y podporę prawdy. ktory nam vkázuie Biſkupy rządźićiele kośćiołá Bożeg/vkázuie Doktory/Páſterze/Proroki/ktore Pan Bog w Kośćiele ſwym ná iedność wiáry poſtáwił. y mowi: *Izali wſzyſcy Apoſtołámi? izali wſzyſcy Prorokámi, izali wſzyſcy Doktorámi?* Podźmy do ſtárożytnośći kośćielney / do Apoſtolſkich y po nich idących wiekow / do narodow gdźie ſzczepiona ieſt od nich wiárá / do ſtolic y káthedr namieſtnikow Apoſtolſkich. Pytaymy ſię co oni też mowią / pytaymy / á iáko te á te piſmá wykłádáią/ obáczmy. Matt: 18. Matt: 23. Matt: 28. 1. Tim: 3. Acto: 20. Ephes: 4. 1. Cor, 12.

To tu záwrzeſzczeli Ariani/y z nimi P. M. mowiąc: Nie poydźiem / ſądźić ſię nie dámy / niech nas piſmo ſądźi: to ieſt / niech ſię ſámi ſwym rozumieniem piſmá ſądźim. Toć wielki vpor y niewſtyd/ ktorego rozum ſam nie przypuśći. Zábiwſzy / mowi mężoboycá gdy go imáią: Nie poydę do vrzędu / nie znam nikogoż zá ſwego ſędźiego / ſam ſię ſądźić będę. Ariani w tákim niewſtydźie y vporze leżą. Rádząc o ſobie / przydáią ná obronę ſwoie one oſtátniego niewſtydu słowá: Papież Antychryſt/ Biſkupi ſtudziy iego/ Koncylia niepewne/ Doktorowie pochlebcámi / kośćioł zginął / y przez lat go ośmſet nie było. y ták ſędźie ſwoie porządne/ winni y obwinieni potwarzáiąc: chcą Bożey ſtolice y ſądu kośćielnego vchodźić. *Wielki nierozum ſwemu rozumowi vfáć.*

Ale kto ich vſłucha? kto poimánego mężoboycę tym od ſądu wyzwoli / iż ſędźiemu łáie / y onego potwarza? A my im mowim/ y dowodźim/ iż kośćioł Boży nie może być bez trybunału y mocy ſądowey: iż ſámo bez ięzyká ludzkiego piſmo ś. ſędźim być y ſwarow vſpokoić nie może: iż Biſkupi y Doktorowie w kośćiele Bożym poſtáwieni ſą: iż kácerſtwá záwżdy ſądzone być muſzą / y poſtáwione ſą vrzędy w domu y kroleſtwie Bożym/ ná ſąd o náuce/ y ná potępienie kácerſkich fałſzywych záwodow / ná rząd wiernych / y ná pokoy y zgodę iednego domu Bożego: iż wilki vkázowáć páſterze ſą powinni: iż kośćiołá inego prawdźiwego nie máſz / iedno ten ktory Piotrowi ś. y iego namieſtnikom poruczony ieſt/od ſámego Bogá y nawyżſzego *Vrzędy ná ſąd o náuce poſtáwił P. Bog.* Matt: 16. Ioan: 21.

ſzego páſterzá Jesv Christa wſzytkich wiernych. Nákoniec vkázuiem / iż źle á z iádu ná ſedźie ſwoie / ći przewinieni y pozwáni Ariani ná Papieżá y ś. Biſkupy y Doktory powſtáia/ y one ſromotnym łáiániem potwarzáia. Zá czym ſie pokázáć może / iż Ariani Troyce ś. y Boſtwo Chryſtuſá Páná náſzego bluźniacy : nie tylo piſmá ś. po ſobie y prawdy nie máia / iáko ſie w pierwſzey cześći pokazáło : ále od rozumu przyrodzonego odſtepuia/vporem y hárdośćia nieznośna/ y Beliálſkim nieposłuſzeńſtwem/wſzytki ſedźie y trybunały kośćielne odmiátáiac. Czym ſámym ſámi ſie potepiáia / y dawno y záwżdy przekonánemi ſa heretykámi/imieniá Chrześćiáńſkiego niegodni.

ROZDZIAL WTORY.

Jeden być muśi trybunał ná ſad o ſporách w wierze, bez ktorego iedność wiáry y náuki Chrześćiáńſkiey ſtánac nie może.

Jeden trybunał kośćielny w ktorym ſie śiedm dowodow zámykáia.

SJedm trybunałow ná potepienie náuki Ariáńſkiey poſtáwiłem w pierwſzym záwſtydzeniu / pátrzac ná rozmáite przepárćia ich : to z piſmá ś. to z Koncyliy/to z Doktorow. &c. Jednák ieden ieſt trybunał kośćielny / ktory Chryſtus w vrzedźie nawyżſzey Apoſtolſkiey kátedry poſtáwił/ktory ſie przednie ná piſmie ś. y obiáwioney z niebá prawdźie oſadza. do ktorego ſie ſchodza Koncylia / Doktorowie/ Meczennicy / cudá świetych / y wſzytkich wiekow y ſtanow Chrześćiáńſkich po wſzem świećie rozgłoſzone świádectwá. Te ſie do kupy trybunału iednego kośćielnego śćiagáia/ktorym ſie wiárá náſzá ś. Kátholicka vmacnia/á złe ſie falſzywe náuki ſadza y tepia. Przetoż tu krotſza droga/o iednym w ktorym ſie ony śiedm zámykáia/mowie. Co nie idźie z odmiány y nieſtátku/ iż z śiedmi czyni ſie ieden : ále z łácnieyſzey y krotſzey odpráwy. Nic ſie nie wymiáta / y żadney ſprzećiwności nie máſz : porzadek ſie tylo mieni. Ciż świádkowie: ále ináczey poſtáwieni. Tyż wſce : ále ſkupione do iednego połku / ktorym zwyćieſtwo nád falſzem heretyckim wykrzyka.

Muśi być iáki trybunał w kośćiele Chryſtuſowym / ktoryby wſzy-

by wßytkie roznice y wątpienia/y swary około wyznánia y ár-
tykułow wiáry ś. vmarzał/ á iedność święta y iedno rozumie-
nie/mocą y powagą swoią nieomylną/zátrzymawał. Bo bez *Zleby był*
tákiego vrzędu/ źleby był opátrzony kościoł Boży / y obmyślá- *opátrzony*
nie Boskie o wiernych przygánęby miáło/ y zbáwieniu ludzkie- *kościoł Bo-*
mu byłáby wielka ßkodá. Pan Bog mądry iest budownik do- *ży, bez try-*
mu y kościołá swego / y mądry zákonodawcá: vmiał w nim/ *bunału.*
miedzy czeladką swoią pokoy vfundowáć. Postáwił/iáko sam *Vrzędnik*
mowi/mądrego y wiernego vrzędniká nád czeladką swoią/áby *nád cze-*
im obroki rozdawał / y zgodę y pokoy miedzy nimi zátrzymał/ *ladką Bo-*
bez ktorego dom by wßytek spustoßał. Lepieyby świeckie kro- *żą.* Luc: 12.
lestwá y Rzeczpospolitą opátrzył Pan Bog / á niżli dom swoy *Swieckie*
do zbáwienia ludzkie°. w ktorych zwierzchność/z rozumu przy- *krolestwá*
rodzonego idącą/osádził: áby w pokoiu domowym y sąsiedz- *rząd y są-*
kim/káżdy się przy swym zostawał / á wnętrznych rosterkow y *dzie máią.*
zwády/ktore wßytkich gubią/nie było. Więtßą pewnie mądro- *Lepiey ko-*
ścią swoią P. Bog kościoł swoy / w ktorym nie cielesne świe- *ściol swoy*
ckie/ále dußne wieczne dobrá rozdáie / opátrzyć raczył/ y mo- *opátrzył P.*
cnieyßy w nim pokoy ná iedność wiáry záłożył / przez vrząd *Iezus.*
swoy y trybunał do tego sposobny.

Człowiek w rzeczách duchownych głupi iest / iáko mowi 1. Cor: 2.
Apostoł / y omylić się prędko może / y prawdy poznáć nie vmie. *Człowiek*
spuścić się ná pewnego wodzá y mistrzá/ktore° P. Bog podał/y *głupi w du*
zá iego náuką iść/ ktora od Bogá iest obiáwiona / y ná ktorey *chowień-*
się omylić nie może/musi. Rzeczy też wiáry náßey wysokie są y *stwie.*
niewidome/y rozumem niepoięte: sámą się powagą mistrzow *Wysokość*
od Bogá posłánych wspieráią / y ná ich náuce / wierząc iż od *táiemnic*
Bogá iest / przestáią. y pełnią roskazáne posłußeństwo / ktore *wiáry ná-*
wiárá wyciąga / rozumow swoich odstępuiąc. Iáko Apostoł *ßey.* 2. Cor: 10.
mowi: *Posłußniście byli z sercá tey náuce w ktorąście się wdáli.* y o Rom: 6.
inych mowi: *Nie wßyscy posłußni są Ewángeliey.* Gdźie dáie znáć Rom: 10.
o vrzędnikách Bożych ná náukę prawdy / ktorym wßyscy iáko *Posłußeń-*
pewnym y od Bogá dánym/ posłußni być máią/y przy pokoiu *stwo pismo*
y iedności wiáry zostáwáć. A nádę wßytko tákiego vrzędu ná- *záleca.*
potrzebniey ná fałßywe proroki y heretyki / ná ktore gdy áná-

 theme ko-

themę kościoł kłádźie: wßytkim ſię ich ſtrzedz / wilki one vkázuiąc/káże/y pokoy zbáwienny/y iedność wiáry trzyma/rożnice wßytkie y herezye ſwoim rozſądkiem morząc.

Prawdá Boża y zakon przez ludźie dány. Rom: 10. *P. Bog do miſtrzow odſyła.* Acto: 9. Acto: 8. Acto: 10.

Prawdá Boża y náuká niebieſka nie ziáwia ſię bez poſługi ludzkiey. Dał Pan Bog zakon ſwoy y piſmo ná tablicách: ále przez Moyzeßá / ktory go im wykłádał. Dał Chryſtus zakon ſwoy: ále przez Apoſtoły / z ktorych y náſtępnikow ich kazánia/vroſłá y wßczepiłá ſię w ludźiech wiárá/ktora ieſt z ſłuchánia. y winien ich był z roſkazánia Boſkiego świát ſłucháć/y náuce ich wierzyć. Pan Bog ſam przez ſię poſpolićie nikogoż nie náucza/łáſkę do wiáry bránia wewnątrz dáie: ále do miſtrzow odſyła. Jáko y Páwłá S. odeſłał do Ananiaßá / y Rzezáńcá *Candaces* do Philippá/y Korneliußá żołnierzá do Piotrá ś.

1. Ioan: 2. *Duch S. náucza ále nie bez ludźi.* Auguſt: in Ioan: epiſt: tract: 3.

Mowi Jan ś. *Nie potrzebá áby was kto náuczał, ále ſámo pomáſczenie,* to ieſt Duch ś. *náucza was o wßytkim.* Ná co ieden ś. Doktor mowi: *Ieſli ták ieſt ś. Ianie: á czemuż ſam ten liſt piſzeſz? Ieſli ſam Duch Boży y pomáſczenie wßytkie náucza: dla czegoż ty náuczaſz?* Te tedy słowá ieg ták rozumieć: iż P. Bog łáſkę dáie z niebá do rußenia ſercá ná wiárę/ y ſam ten pierwßy miſtrzowſki vrząd w ſercu odpráwuie: ále do ludźi y ſług ſwoich odſyła/y przez głos ludzki/y náukę/ktora piſmá y słowá Bożego odſtąpić nigdy nie mogą/ wiárá ſię rodźi/gdy iey poſłáńcy Boży náuczáią. ktorym wßyſcy wierzyć y poſłußeńſtwo im oddáwáć winni ſą. To zá fundáment/ y zá rzecz oſądzoną máiąc: iż tácy poſłáńcy Boży z prawdą w piſmie S. obiáwioną idą / y záwieść nikogoż y nic przećiw piſmu náucząć y przynośić nie mogą. Boby ſam Pan Bog/co ieſt niepodobno/nas záwodźił: gdyby nam fałßerzá poſyłał y ſłucháć go kazał. Przetoż owych ieſt nagłupßa hárdość/ktorzy mowią: Słucháć poſłáńcá Bożego będę: ieſli obaczę y oſądzę/iż nic przećiw piſmu ś. nie wnośi. Toć ślepy widzącego prowádźić/y vczeń miſtrzá ſwego náuczáć/y dźiećiná mámkę ſwoię karmić/y poddány vrzędniká ſwego ſądźić/ y owcá páſterſki rozum bráć będźie. y ták nogi po głowie iezdźić máią / y rząd ſię wßytek obáli/y rozum ſię w beſtyálſtwo obroći.

RO-

ROZDZIAL TRZECI.

Tym trybunałem y ſtolicą miſtrzowſką prawdy Bożey, piſmo ś. ſamo nieme, bez języká ludzkiego być nie może.

NA toby żadnych dowodow nie potrzebá / by ſię tylo rozumu ſámego przyrodzonego ći ludźie porádźili. Piſmo ś. ktore Duch Boży podał / y táiemnice niebieſkie nim pokrył / ieſt wſzelkiey czći godne / y ná nim y prawdźiwym iego rozumieniu / z ſercá przeſtáiem: ále przedſię piſmo ieſt ná kártách y czernidle: zmázáć ie káżdy / pofálſzowáć / y ſpalić / á co więtſzego / źle wywroćić ſwoim rozumieniem może. ſámo o ſię nie mowi / iż krzywdę mam od wykretarzow: áni mowi: ten mię dobrze zrozumiał / á ten źle y fałſzywie: iákoż táka rzecz ſądźić kogo ma? odchodzą od rozumu / ktorzy do tákiego ſędźiego o roſpráwę y wyrok prawdy idą. *S. piſmo ná kártách zfałſzowáć ſię może.*

A iż to piſmo ś. zákryte ieſt w ſwey wymowie / y głębokie y trudne do rozumienia: niewiem iáko ſię im káżdy ſądźić ma / ktorego nie káżdy rozumie. Prawdá iż ſą w nim drugie rzeczy łácne / y do obyczáiow / y iney wiádomośći potrzebne: ále do Boſkich y niebieſkich táiemnic / y wiáry o P. Bogu / y ſądách iego / y o poznániu ſpraw y mądrośći iego / ma wielkie zátrudnienie. Może w nim / iáko rzekł ieden świety / y báránek brodźić / y wielbłąd vtonąć. wodá do kolan y do páſá y do ſzyie / á potym ná vtonienie niezbrodzona / iáko ieſt v Proroká. Zydom ná to piſmo záſłonę położono: A coż Arianom / ktorzy dobrowolnie po vznániu prawdy Bogá w Troycy iedynego / do ślepoty Zydowſkiey idą / y Bogá ſię Chrześćiáńſkiego w Troycy zárzekáią / y onego bluźnią? Ciemnieyſza ná nie do piſmá y ná oczy ich / zá tákie odſtępſtwo ich y Apoſtázyą / záſłoná. Kśięgi te záwinione ſą / nie káżdy ich odwiia / zápieczętowáne ſą / nie káżdemu ie otworzą. Potrzebá nabożnie y dobrym ſercem / áby otworzono / kołátáć. Mogą Ariani / gdy mowią / *Czytay ná tych kśięgách*, ſłuſznie odpowiedźieć; *Nie mogę. bo zápieczętowáne.* Potrzebáby ie pierwey połknąć / iáko drugiemu kazano. Vwinione ſą / nie káżdemu ie odwijáią. Piotr ś. wołáiąc ná heretyki / mowi: *Liſty Páwłá*
2. Petr: 3. Trudne piſmo S. Ezech: 47. 2. Cor: 3. Arianom więcey niż Zydom záſłonione piſmo S. Ezech: 2. Zápieczętowáne kśięgi. Iſa: 29. Iſa: vt ſup. 2. Petr: 3.

Páwłá s. máią niektore rzeczy do rozumienia trudne, y niestátkowie, nieukowie, krzywią ie ábo fałszuią, iáko y ine pismá, ná zgubę swoię. Kto Aryanom otworzył rozum/ iáko Chrystus Apostołom swoim otworzał/ áby pismo ś. rozumieli? kto im ná to Duchá ś. dał? kto im kluczy do táiemnic krolestwá Bożego zwierzył? kto im do zámknionych obrokow/ áby ie czeladce Bożey rozdawáli / moc podał? niech pokażą. Te trudność w piśmie ś. wszyscy Doktorowie święci znáią / y z wielką ostrożnością y pokorą rozumow swoich / o nim mowią. Sámi Aryani y ini heretycy do głębokości sie ich pusczáiąc/ sromotniey toną. bo bez łodki/ bez wiosłá / bez práwá y wiáry do niego sie ćisną. W łodce kościelney y w domu Bożym nie są/ á obrokámi iego y skárby száfowáć máią? Pierwey sie do Chrześciáństwá y domu Bożego wroćić: coż iego potraw y przywileiow záżywáć możećie.

Luc: 24. Matt: 16. Isa: 22. Luc: 11. Luc: 12.

Sądźcieś sie pismem / iáko prostak Státutem / ktorego y czytáć nievmie. Ná słábość rozumu ludzkiego do pismá y rzeczy w nim Boskich niewidomych / y głębokich / dał p. Bog lekárstwo / tłumácze y wykłádácze porządne w kościele y domu swoim / iáko sie niżey przypomni: áby nikt sam sie sobie podobáiąc / rozumkowi swemu nie dufał: á pomniał co rzekł Pan: *Ziemskich y widomych rzeczy nierozumiemy, á niebieskie iáko zrozumiemy?* Niewieś co sie w twoim ćiele ktore záwżdy z sobą nośiś dźieie: á to co z niebá idźie/ zrozumieć chceś? Te trudność pismá ś. zna ś. Augustyn/ *de vtilitate creden: ad Honoratum.* Zna ś. Ambrozy/ *cap: 44.* Zna ś. Jeronym/ *ad Paulinum. Irenæus lib: 3. cap: 47. Chrysostomus Homil: 4. in Ioannem.* y ini. Sámi Aryani z swemi vczniámi / y z inemi heretyki / nád te wszytkie mędrszy/ trudnośći w nim nie widzą. Bo nie widzą.

Ioan: 3.

Pismem S. heretycy zgody nie dostáią.

Gdyby pismo ś. sędźim sporow o wierze było: wnetby sie heretycy zgodźili. káżdy pismo po sobie ćiągnie/ y mowi: Sądźmy sie pismem. káżdy mowi/ iż po mnie iest. á zgodá gdźie? To znáć/ iż pismá zá sędźie° nie maćie. Aryani/ wołaycie ná Kálwinisty/ owo pismo zá námi/ iż Chrystus nie iest iednym Bogiem z Oycem: coż wam powiedzą? Nie tak iest/ my pismo mamy/ iż iest prawym Bogiem. otoż wász sędźia. Ty Aryáninie Páwle ábo pie.

Pismo nie iest sędźim

ábo Pietrze błądźiß: nie mowi ták ten ſędźia. Ty Kálwinie prawdę przynośiß: nie mowi ták piſmo ś. Jdźtáż bez wyroku do domu/ obádwá ſwarom nigdy końcá nie mieytá/ zwády te y ßárpániny ná grzbiećie wáßym. Dwie niewieśćie ſie ſwárzą. 3. Reg: 3. iedná mowi: To dźiećie moie: á druga mowi: kłámaß: nie twoie ieſt/ ále moie. A długoż ſię ſwárzyć miáły? Przynieś im piſmo/ ábo práwo/ ábo Státut: á one czytáć nievmieią. y choćby vmiáły: nie nayda tego w piſmie/ iż to tey á tey dźiećie. Coż im piſmo zá wyrok da? Sálomoná potrzebá/ głoſu ſądzącego/ práwá mowiącego y żywego/ iáko Pogáńſki Mędrzec rzekł/ y wyroku z vſt ſędźiego potrzebá. To twoie: to nie twoie. Twoiá prawdá/ á tego nieprawdá. Tu koniec y pokoy.

Swarom koniec, ſędzia z mową y wyrokiem.

A ná to vpor ich ślepotą wielką zárážony ieſt: iż rozeznáć nie mogą/ iáko rozna rzecz ieſt/ Státut á ſędźia. Státut nie ieſt ſędźią/ á ſędźia nie ieſt ſtátutem/ iedno wedle ſtátutu y práwá ſądźić ma. Jáko ieſt w piſmie: *Poydzieß do kápłaná y do ſędziego, y powiedzą ć ſądową prawdę, y vczyniß to coć powiedzą ſtárßy mieyſcá, ktore obrał Pan Bog, y náuczą ćię wedle práwá iego.* Deut: 17. Otoż inßy ieſt ſędźia: á inße práwo/ ábo ſtátut/ wedle ktorego ſądźić ma ſędźia.

Rożne rzeczy, y Státut y ſędzia.

Kápłáńſki ſąd.

Rzeczeß: ále ſędźia ten źle mię y nie wedle Státutu ſądźić może. Náto źiemſkie ſądy lekárſtwá nie máią. lepiey iednemu krzywdę ćierpieć/ nizli wßytkim bez ſędźiego być. Sąd Boży po śmierci wßytko porowna. ále ſąd kośćielny ten ma przywiley od Bogá: iż ſędźia nigdy iego zbłądźić nie może/ o wierze y ártykułách wiáry nigdy ſie nie omyli/ máiąc przytomność Boſką y Duchá ś. rządzenie/ co ſię niżey pokaże.

Przywiley kośćielnego ſędziego.

Gdy tedy piſmo ś. ieſt iáko Státut piſány: iákoż ſędźim być ma? izali do ſtátutu ſędźiego nie potrzebá? Rzeczeß/ potrzebá/ ále tylo w świeckich rzeczách. A my mowim: izáli lepiey P. Bog opátrzył świecki ſtan nizli duchowny? Izali w káżdey Rzeczyp: lekárſtwo ieſt ná ſwary/ á w domu Bożym y w kośćiele iego/ do záchowánia iednośći wiáry y pokoiu/ być nie ma? Izali ßkodliwßa nie ieſt dußom fałßywa náuká: á nizli świeckim rzeczom ßkodá? Złodźiey mię okrádnie/ poydę z nim do woytá: heretyk mię záwieść chce y do piekłá prowádźi/ y

Matt: 16. Luc: 12.

Sąd duchowny potrzebnieyßy.

dźi/y prawdę mi kradnie: á ia do sędźiego z nim / ieśli prawdę mowi/iść nie mam? Prowádzę go do pismá ś. á pismo milczy/ y on ie iáko chce po sobie náciąga. muszę do trybunału ktory nie milczy á mowi: muszę do prawdy żywey / ktora mię náuczy y przestrzeże.

Trybunał tedy w kośćiele Bożym nie iest sámo pismo: iáko státut/nie iest sámym sędźią. Státut státutem/áby prostował spráwiedliwość: á sędźia/sędźim: áby wedle onego prostowánia sądźił/ y státut wykłádał / y wyrokiem swoim koniec swarom czynił.

ROZDZIAL CZWARTY.

Tym sędzią Piotrá ś. Chrystus sám vczynił, y swoy mu trybunat zlećił.

ABy kośćioł Boży/ y w nim lud wierny/ w iedney prawdźiwey nieomylney náuce / y we wnętrznym domowym pokoiu/bez swarow y roznic zostawał: postáwił Pan IESVS iednego nawyższego mistrzá prawdy/ iednego gospodarzá nád czeládźią swoią: iednego sędźiego ná wszytki powstáiące miedzy bráćią spory. Spytasz/ kogo? Piotrá opokę/ fundáment kośćiołá swego/ kluczniká niebá / napierwszego Apostołá. A to gdźie? Gdy mu po zmartwychwstániu zlećił wszytki owce swoie / á pásterzem go nawyższym wiernych dusz swoich vczynił. Pytał go naprzod po trzykroć ieśli go miłuie nád ine/ktorzy tám byli y to słyszeli/towárzysze swoie Apostoły? y gdy odpowiedźiał: iż ćię Pánie miłuię: zlećił mu nád ine więtszy vrząd / y przełożeństwo / áby wszytkim kośćiołem iego rządźił/náuczał/spráwował/ nie tylo młodsze báránki/ ále y stársze mátki ich/ wszytki w obec/ ktorzy weń wierzą/ y w iego śię owczárni y domu iego zámknęli. Y wźiął vrząd y ná sáme Apostoły towárzysze swoie / ktorzy też są owcámi Chrystusowemi/ y nád inemi wszytkimi/ktorzy śię do Chrystusá odzywáią.

Ioan: 21.
Luc: 12.
Piotr spráwcá y głowá kośćielna.
Ioan: 20.

A to był Piotrowi Pan IESVS obiecał / gdy go Synem Bożym y Bogiem prawdźiwym z obiáwienia Oycá niebieskiego wyznał/mowiąc: *Tyś opoká, tyś kámień, ná tobie zbuduię kośćioł moy.*

ściol moy. Jam budownik/iam fundáment kośćiołá mego przedni/y niewidomy: ále ty po mnie y ná imie moie/y odemnie/y z mocy moiey/y widomie/ bedźieß fundámentem kośćiołá mego. Coż to być fundámentem y opoką? pewnie być stárßym y przełożonym/wspieráć wßytkiego budowánia w wierze/ y w rządźie/y w náuce kośćiołá Chrystusowego. Co y drugim słowem dał znáć: gdy mu klucze do niebá obiecał. klucze stárßemu y pánu miástá oddáią/ dla mocy y zwierzchnośći/áby otwarzał/y zámykał: to iest áby wßytkim władnał/ w tym co służy do krolestwá niebieskiego dostąpienia.

Przedni fundáment Chrystus.

Co to być fundámentem.

Matt: 16.

A ná drugim mieyscu tákaż Piotrowi ś. obietnice y słowo swe Pan IESVS spuśćił. Gdy słyßeli Apostołowie/ iż Pan o śmierći im swoiey y o zdraycy swym opowiáda: pytáli sie o stárßym kogoby słucháć/ y pod czyią spráwą być po nim mieli. Pan im o sposobie rządzenia w kośćiele swym powiedźiawßy/ áby stárßy y vrzednik domu iego/ná wzor y przykład iego/wßytkim z pokory y miłośći służył/á świeckiego sie w hárdośći roskázowánia strzegł: obroćił sie záraz do Piotrá: y przełożeństwo mu nád bráćią náznáczył/mowiąc: *Ty potwierdzay bráćią twoię.* to iest miey o nich stáránie/ ty sie iemi opiekay/ ty ich náuczay. y dał mu wielki nád ine przywiley. *Jam,* prawi/ *zá tobą prośił, áby wiárá twoiá nie vstawáłá.* y nigdy w nim y w iego potomkách ostábieć nie mogłá/ áni może/ná pośilek y vmocnienie bráćiey/ zá táką modlitwą/ y dárem/y przywileiem/sámemu nád ine dány.

Stárßy kośćielni.

Luc: 22.

Mielić rowną Apostolską moc ini towárzyße Piotrowi w poselstwie ná wßytek świát/ y odpußczániu grzechow/ y w inych posługách kośćielnych od sámego Chrystusá dáną: ále ná rząd/ ná fundáment y głowę/y przełożeństwo/ y podporę/ y náukę wßytkiego kośćiołá: sam tylo Piotr wybrány iest nád ine. y z strony tey/iż wßyscy Apostołowie owcámi Chrystusowemi byli: Piotrowi iáko stárßemu swemu y pásterzowi podlegáli. Pokázuie sie y z dźieiow Apostolskich wßedźie zwierzchność y rządzenie świetego Piotrá. O czym dłużey tu mowić rzecz przedsiewźieta nie dopuśći. dosyć iż pierwey Ariany znáć iednego prawdźiwego BOgá w Troycy náuczym.

Piotr w rządzeniu nád ine Apostoły.

N Z inemi

Z inemi sektarzmi było dosyć tych potarczek / z scześliwym prawdy zwycięstwem. Mnie z Ariany o Bostwo Chrystusowe y Troycą przenawyższą woyná. Oto im śedźiego ná wykłády pismá ś. y prawdy sámey podpore / y potepienia fałszu vkázuiemy z słow sámego Chrystusá. ná ktore gdy oni swoie wykłády y páiecze árgumenćiki / chcąc szczerą y iásną prawdę zátłumić wiją: my im wykłády poważnieysze stáwim Oycow ś. y Doktorow kośćielnych: ktorzy te słowá Páńskie o Pietrze ś. y zwierzchności iego / ták iáko sie rzekło rozumieią: iż Piotr ś. opoká iest y fundáment kośćiołá Bożego / y ná nim zbudowány stoi / y iego sie rządzenim wspiera. ták náuczáli / ták nápisáli świeći kośćielni pásterze y stroże prawdy / ktorych wielka iest liczbá. Ná záwstydzenie Arianow przypomnie niektore.

Doktorowie ś. o zwierzchności Piotrá S.

Clemens epist: 1. ad Jacobum. Cyprianus epist: ad Quintum de baptismo hæreticorum. Origenes Homil: 5. in Exo. Tertullianus de præscript: hæret. Hippolytus mar: de consummatione mundi. Ambrosius serm: 47. de fide Petri. Nazianzenus de moderatione in disputando habenda. Hieronymus in Matt. 16. Basilius in concione de pœn: numero 28. Hilarius con: 16. in Matthæum. Chrysost: homil: 17. ex variis Matthæi locis. y ini. ktorych ieszczeby kilādźiesiąt wyliczył. S. Augustyn dáie wolne rozumienie czytelnikowi / ábo Chrystusá ábo Piotrá S. opoka zwáć / *lib: Reg: 1. cap: 21.* ále ná wielu inych mieyscách zgołá opoka y fundámentem kośćiołá Bożego y nawyższym pásterzem trzody Páńskiey / Piotrá ś. zowie. iáko *serm: 15. de sanctis. Et in Psal: 69. Et tract: 11. in Joannem.* Náto te wielkie świádki miánuiem / áby nam heretycy swoiemi wykłády słow Páńskich z strony S. Piotrá nie wykrecáli / á tym lepszym stárszym y poważnieyszym wykłádáczom vstepowáli / y iáko proch od wiátru sie rozwiewáli.

Iedynowładztwo nalepszy rząd.

Naprzewyborny rząd iest / gdy ieden władnie / y táki iest w niebie. táka Monárchia w kośćiele swym Chrystus postáwił / y po sobie Piotrá miánował / ledwie nie ták wyráźnemi słowy: chce áby Piotr po mnie nawyższą zwierzchność miał w kośćiele moim. Coż ták iásnych słow iego wynika. Z rożnych ludźi kośćioł iest. swarliwiszy / y niespokoyni / y pyszni: potrzebá vrzedu ná

Niespokoymy hárdzi

du ná pokoy / bez ktorego wßytki nawietße kroleſtwá w niezgodźie giną. á pokoy ſie nalepiey funduie gdy ieden władnie/ táki ktory nigdy w rzadźie y náuce około wiáry y obyczáiow potknąć ſie y omylić nie może. ktorego wiárá nie vſtáie/y to ma z niebieſkiey łáſki y przywileiu. Czego świetcy Monárchowie nie máią. o czym tu nie czás mowić. Sámiż ſektarze niezgodámi pomießáni/wyznáwáć muſzą: iż zgody nigdy ná iedne wiárę miedzy nimi nie będźie/poki ſię pod ſąd iednego z ſtrony religiey nie podádzą. á Cypryan ś. męczennik mowi: *Nie z inąd heretyctwá ſię rodzą y odſczepieńſtwá pochodzą, ieno ſtąd: iż kápłaná Bożego nie ſłucháią, á o iednym do czáſu kápłanie, y o iednym ſędzim ná mieyſcu Chryſtuſowym nie myślą.*

vrzędu potrzebuią.
Lib:1.ep:3.
Skąd ſię herezye rodzą.

ROZDZIAŁ PIATY.

Iż przywileie Piotrowi ś. nádáne, ná iego ſię też náſtępniki ściągáią.

Jáſny y łácny bárzo do tego dowod z ſłow Chryſtuſowych. Bo gdy mowi *ná tobie zbuduię Kośćioł moy*, káżdy baczy/iż kośćioł Chryſtuſow nie docześny / nie do żywotá Piotrá ś. ále ná wieki trwa. A ieſli do końcá świátá trwa: ná fundámenćie tákim/iákim był ś. Piotr/trwáć muśi/y bez niego ſtáć nie może. Muśi tedy záwżdy Piotr być: to ieſt náſtępnik Piotrow/ ná ktorymby kośćioł polegał. Owce też Chryſtuſowe záwżdy áż do końcá świátá będą: tedyć bez Piotrá y páſterzá być nie mogą. Zwłaſzczá gdy Pan przydáie: *Páś owce moie.* Chryſtuſowe owce záwżdy ſą y ná wieki będą y páſterzá tákże wiecznego mieć muſzą. Piotr nie wieczny w oſobie/muśi być w vrzędźie wieczny: áby owce Chryſtuſowe bez páſterzá wilkom podáne nie były. Aby pod iednym/iáko mowi ś. Hieronym/iáko pod głową iedną członki ſie nie tárgáły/ y ſchizmy nie było. áby po iedney káthedrze/iáko mowi S. Cypryan / ieden ſię kośćioł pokázował. áby pod iednym / iáko mowi Optatus / iedność byłá od wßytkich záchowána.

Piotr záwżdy być muśi.
Ioan: 21.
Owce Chryſtuſowe wiecznie trwáią.
Lib: 1. con: Iouinianũ.
Cypria: de Eccleſiæ vnitate.
Opta: li: 2. cont: Parmenionẽ.

Obmyslánie Chryſtuſowe o dobrym wiernych ſwoich nie docześne ieſt: ále poki ich ſtáie / poty pokoy ich y dobre w do-

 mu ſwo-

mu swoim pomieszkánie miłościwy gospodarz y oćiec / opátruie. Stáry zakon miał swego vstáwicznego sędźiego káplaná nawyższego / ktory niezgody wszytkie kośćielne swoim wyrokiem vspakaiał: á nowy tego ták potrzebnego porządku mieć nie ma? ktory iż iest po wszytkim świećie / á nie w iednym krolestwie rozśiany: tym większey pomocy ná rozerwánia y herezye / y schizmy potrzebuie. Ná co pewnieyszego lekárstwá nie máß: iáko iedynowładztwo / gdy wszyscy iednego słucháią / á z iedney káthedry Piotrowey / ktora się nigdy z przywileiu od Chrystusá dánego mylić nie może / wyrokow o prawdźie zbáwienney czekáć są powinni. zwłaszczá gdy rozne náuki y herezye powstáią.

Deut: 17.

Trudnoż tych trzech słow mądrośći y mocy P. y Bogá nászego z mieyscá ruszyć / trudno ie wykręćić: *Tyś opoká ná ktorey stoi kośćioł. Ty potwierdzay bráćią. Ty páś owce moie.* trudno ie od nastepnikow Piotrowych oderwáć / trudno ták potrzebny vrząd Piotrow z kośćiołá Bożeo wyrzućić / bez ktorego / gryząc się / wszyscybyśmy się / iáko mowi Apostoł / spolnie wygryźli / y wiárę ś. y iedność vtráćili. Jne słowá Páńskie do Piotrá / iáko do szczegulney osoby iego służą: ále te trzy / do vrzędu iego / ktory wiecznie trwa. Vmocnienie oney wiáry w kśiążećiu Apostolskim wychwaloney wieczne iest. iáko to trwa co Piotr o Chrystusie wierzył: ták to trwa / co w nim Chrystus vstáwił / mowi Leo ś. To iest fundáment wiáry y náuki: potwierdzánie bráćiey / y pásterstwo owiec Chrystusowych. ten wieczny iest / y z Piotrem vmrzeć nie mogł / y w iego nastepnikách zostáie.

Trudno trzech słow Páńskich z mieyscá ruszyć.

Galat: 5.

Serm: 2. in anniu: assumpt: suæ.

ROZDZIAL SZOSTY.

Jż Biskup sam Rzymski następnik iest ś. Piotrá, y ná iego vrząd y práwá wchodźi.

Dowod tey prawdy / iż sam Biskup Rzymski to ma od Chrystusá do rządu kośćielnego co Piotr ś. miał / iásny iest. Bo z dźieiow wszytkiego świátá y kośćielnych historiy y z Doktorow / y z pisárzow / y z Koncyliy / przez látá ták dłu-

Pismo S. do śmierći Piotrá S. nie sászło.

ták długie od Apostołow áż do dni nászych / vkázáć się może. Pełne tego pism y kárty: iż do Biskupá Rzymskiego/że wszego świátá/ o náukę w wierze/ gdy co było wątpliwego / przybiegano/y wiádomość bráno. Bo tá stolicá sámá/ od wszelkiego błędu heretyckiego záwżdy czysta zostawáłá / y sámá powstáiace heretyki potępiáłá/ y do iey kościelnych sądow/áppellácye przynoszono / y wszytkie Koncylia przednieysze y powszechne/ Biskup Rzymski skłádał/y one w prawdźie postánowioney potwierdzał. y wszytkie go Koncylia y Doktorowie / namiestnikiem Piotrá ś. zową/ y stolicę Rzymską/stolicą Piotrá ś. názywáią / y Apostolską miánuią. O czym nászego wieku pisánia iest wiele/y wywodow wiernych y mądrych bez liczby: nie tylo Belarminus mąż wszytkiemu świátu w náuce y żywoćie świádomy / ktorego przećiwnik nie dobrze wspomina: ále y inych wiele prawdę tę vmacniáią. y przywodzą stáre Doktory/ y pisárze / y Koncylia. Miánuię tu niektore *Irenæus lib: 3. cap: 3. Epiphanius hæres: 27. August: epist: 165. Optatus lib: 2. contra Parmen.* ktorzy successory ś. Piotrá/áż do swoich czásow biskupy Rzymskie wymieniáią. *Eulogius apud D. Gregorium epist: 37. lib: 6. Registri. Petrus Chrysologus epist: ad Eutichetē. Leo serm: 2. de Anniuersario. Tertullianus lib: de præscript: hæret. Hieronymus ad Damasum. Eusebius lib: 3. hist: cap: 4. Sozomenus lib: 4. hist: cap: 14. Theodoretus epist: ad Leonem. Cyprianus lib: 4. epist: 2. Vincent: Lirinen: lib: 2. aduersus hæres. Cyrillus Alexandrinus ad Celestinum Papam epist: 18. & 10. & 11. Chrysostomus epist: ad Innocentium. Basilius epist: 52. ad Athanasium.* Koncylia generálne/mnieyszych nie wspomináiąc/ Niceńskie pierwsze/ y wtore Sárdiceńskie/ Cárogrodzkie pierwsze/ wtore/trzecie/ czwarte Kálcedońskie / Láteráńskie / y ine wszytkie tę moc y przywileie Piotrá ś. Rzymskim Biskupom/ iáko własnym nástępnikom Piotrá ś. przyznawáią.

Z dzieiow kościelnych nagrodá.

Biskupá Rzymskiego powagá.

Belarminus.

Vkázuiem tedy wszytkim około wiáry spornikom y sektarzom/ á zwłaszczá wam Arianom/ktorzy sámo pismo nieme/ zá sędźiego w rożnicách wiáry bierzećie / á sądowi żadnemu mowiącemu podlegáć niechcećie: iż przy piśmie ś. y przy práwie pisánym muśi być sędźia mowiący y prawdę rozeznawáiący/ y wyroki

Potrzebny vrząd Piotrá.

 wyroki

wyroki czyniący / y falſze potępiáiący: ták iáko y rozum przyrodzony/ y piſáne v Moyzeßá / y w Ewángeliey práwo / y ſtánowienie Bogá y zakonodawce náßego IESV CHRISTA wyciąga. Piotr ieſt fundáment Kośćiołá / ná fundámenćie przednim ktory ieſt Chryſtus/ vſtálony w náuce y wierze/ y w prawdziwym piſmá ś. rozumieniu / ktory vſtąpić y zábłądźić nie może: bo iego wiárá nie vſtáie. Piotr potwierdza wßytkie bráćia. Piotr nawyżßy páſterz y ſpráwcá y ſędźia wßytkich. Páśie wßytek kośćioł owiec Chryſtuſowych. Bez tákiego Piotrá kośćioł być w ſwey wiecznośći nie może / áni iedná wiárá / áni dom Boży ná źiemi ieden / áni iedność od Chryſtuſá roſkazána / áni iedno ćiáło ſtać bez tákiey iedney głowy widomey nie może. Przez ktorą Chryſtus/niewidomy pokoy náß/y iedność wiáry y rządy náße zbáwienne/obmyśla y wykonywa.

Ten Piotr ná ſtolicy Rzymſkiey mowi/ y Ariany y heretyki ine ſądźi: iż piſmo ś. źle rozumieią: iż ſie wßytkim Koncyliom Oycow śś. Doktorom przeſławnym ſprzećiwiáią: iż wßytkiego świátá Chrześćiáńſtwo / ktorym wiárá o Troycy przenawyżßey y z piſmá ś. y od Apoſtołow podána ieſt/ gubią.

ROZDZIAŁ SIODMY.

Jáko Conciliy y zborow Oycow świętych nie wſtydzą ſię Ariani.

Concilia do ſądu o wierze y náuce.

En ſędźia Piotr Rzymſki ma ſwoie rády/ bez ktorych poſpolićie o wielkich y należytych roznicách wiáry ś. wyroku nie czyni. kupi do śiebie wßytkiego świátá Biſkupy / y Doktory / y z nimi ſam przez ſie ábo przez poſły ſwoie/ to co ieſt wedle prawdy / y wedle piſmá ś. y wedle rozumienia ſpolnego y zgodnego/ poſtánawia/ zá rządzeniem y nátchnieniem Duchá ś. im od Chryſtuſá w tákiey potrzebie do náuki obiecánego. y mowią w ſwoich dekretách y ná trybunale tym czći godnym: *Ták ſię zdáło Duchowi S. y nam.* ták á ták wierzyć káżdy powinien. To nieomylna prawdá / to ßczere rozumienie piſmá ś. To wola y náuká Boża/ták wierzymy/ták wyznawamy/ y ná przećiwne y nieposłußne ánáthemę kłádźiemy.

Ioan: 14.
Acto: 15.

Gdyż

Gdyż tedy żadnego przez tyśiac y pieć ſet ábo ßeść ſet lat
nie było/áni Generálnego / áni Prowincyálſkiego Koncylium
Biſkupow y Doktorow wßytkiego świátá Chrześćiáńſkiego/
ná ktorymby Boſtwo Chryſtuſowe y wiárá o Troycy przenaj-
wyżßey wyznána/y przećiwna Ariáńſka niewierność/ Troyca
prześwieta bluźniaca/ potepiona nie byłá: iákoż ſie nie wſty-
dza tákich ſedźiow Ariani? iáko vſtá ſwoie ná tákie wßytkiego
poważenia godne Oyce/ták ſtáre/ták świete/ták vczone/otwo-
rzyć śmieia? kiedyż y iáko / gdy tákie ſedźie y świádki odmiátá-
ia / á do piſmá ſie / to ieſt do ſwoich ſłow y wykłádow odzywá-
ia: koniec ſwarom / y pokoy y iedność wiáry powſtánie? kto-
ryż bedźie filar y podporá prawdy? izali nie kośćioł/iáko Apo-
ſtoł mowi / y ſtárßy á vrzednicy kośćielni / ták zwłaßczá przy
Pietrze ktoremu bráćia potwierdzáć Chryſtus roſkazał/ w Du-
chu ś. ſkupieni/ y ták zgodna náuka y wiára ſpoieni? Coż ieſt/
iáko Pan Chryſtus mowi / kośćiołá nie ſłucháć? Coż ieſt być
ſine iugo, ſwowolnym/nieposłußnym/ hárdym/ ſobie dufáia-
cym/y głupim/ y do piekłá ſie ćiſnacym/y ſynem Beliálá / ieſli
to nie ieſt z czym ći opłákáni Ariani ida? Nád tákim vporem y
obrzydłym głupſtwem/kto ſie nie zdumieie? kto nie zápłácze?

Wßytkie Concilia wßego świátá Ariany potepiáia.

Koniec ſwarom Concilia.

1. Tim: 3.
Luc: 22.
Matt: 18.
Iudic: 19.

Synowie Beliálá, nieposłußni, bez vrzedu y ſedziego.

Tych poważnych wyrokow Conciliy y Zborow świátá
wßytkiego Chrześćiáńſkiego chcac vchodźić / P. M. nie śmie te-
go mowić/ áby przećiw iemu y náuce iego błedney nie były: ále
powage ich poniżáć y zelżyć vśiluie / chcac iurisdikciey tákich
ſedźiow zbywáć / iáko poſpolićie obwinieni y przekonáni czy-
nia. Nágromádźił wiele Konciliy z ich Kanony / y pomießał
Generálne wßytkiego świátá z Prowincyálſkiemi: wielkie/kto-
re świeci ták czcza iáko Ewángelia / z málemi: przyiete y po-
chwalone z nieprzyietemi: Kátholickie z heretyckiemi: práwo-
wierne z odßczepieńſkimi: fałßywe z prawdźiwemi. Te ktore
o ſámey wierze ſtánowia: z temi ktore tylo obyczáie nápráwu-
ia. y wßytkie pod iedne modłe puśćił / y pogmátwał. Nie ták
ma być. *Jeſli,* iáko ieſt v Proroká/ *oddzieliß droge od taniego, vſtá-
mi memi, mowi Pan, będzieß.* To ieſt/prawdá ſie w nich naydźie.
Tanie ma być Koncylium śiodme Cárogrodzkie/ bo obrázo-
borſkie:

Iáko lża Concilia Ariani.
Fol: 141. &c.

Gregorius magnus.

Pomießał Concilia P. M.
Iere: 15.

Concilium ktodmie Cá rogrodzkie fałſzywe y heretickie. borſkie: y ná nim Ceſarz heretyk wyroki ſwego kácerſtwá czynił. Tanie Bázyleyſkie/ bo nie potwierdzone/ y w odſzczepieńſtwie czynione.

Wſzytkich Concilij zgodá ná Ariany. Przygánia Koncyliom/ iż ſą niezgodne. Lecz w tym niech ſie z ſwoią prawdą poſtáwi P. M. niech dowiedźie/ ieſli ſie te wſzytkie Koncylia ktore pomienił/ ná to nie zgodźiły: iż Ariani ſą niezbożni/ y iáko bluźniercy Troyce przenawyżſzey/ y boſtwá Syná Bożego/ potępieni być máią. o toć to idźie. Niech wyſtąpi z ktorym Koncilium Kátholickim y z wielkim y z máłym/ ktoreby iego náuki tákiey Ariáńſkiey broniło? niech vkáże z tych wſzytkich ktore ſie pomieniły iedno ſłowo po ſobie/ ktorymby ták Boſtwo Páná náſzego zelżone było/ iáko ie oni lżą y nie czczą? Widźiſz iáka tu zgodá/ y iáki zewſząd pogrom ná iego Pogáńſkie błędy. wſzyſcy ná nie wołáią *anathema, anathema.*

Odmienność Conciliy z ſtrony obyczáiow. Przygánia y w tym Koncyliom/ iż około kárnośći obyczáiow y porządkow kośćielnych odmienne ſą/ y exekuciey z nich nie máſz. A iemu co do tego? Niech domu ſwego káżdy pilnuie. Opátrzny y mądry wie/ iż rządy y kárnośći ludzkich obyczáiow/ bárzo ſą trudne/ y goſpodarz nigdy ſwey czeladki ták vkáráć nie może/ żeby ſie záwżdy mogło nád nimi wykonáć co on káże/ ꝛc. Dłużey nie máſz ſie czym báwić/ á w inſzą máteryą wdáwáć ſie nie potrzebá. Niech ſie pierwey znáć práwego Bogá Chrześćiáńſkiego náucza. To teraz do rzeczy ſłuży: gdy ſie pokázuie/ iż wſzytkie Koncylia Ariany y błędy ich tępią.

Názyánz: o Concyliách P. M. Fol: 153.

Heretyckie zborzyſzczá nieſzczęśliwe.

Kátholickie ſzczęśliwe.

Co Názyánzenus mowi/ iż żadnego Koncylium poćieſznego y ſzczęśliwego nie widźiał: To o heretyckich zborzyſzczách mowi/ ktore zá iego wieku Ceſarz Conſtantius Ariánin/ bárzo części zgromadzał/ ták iż mu o to y Pogáńſcy Philozophowie przygániáli. Ná tych żaden koniec ſzczęśliwy nie był. Bo chcąc ſie vgádzáć/ z więtſzą ſie niezgodą roziezdżáli/ y więcey herezij przyczyniáli. Izali nie ſzczęśliwy koniec Niceńſkiego Koncylium/ ná ktorym Ariany/ ták iáko P. M. Troyce ś. bluźniące/ potępiono? Izali nie ſzczęśliwy był koniec Cárogrodzkiego pierwſzego/ ná ktorym Mácedoniuſzá/ ktory Duchá ś. boſtwo háńbił/ przeklęto? Izali nie błogoſłáwim Oycow Epheſkich/ ktorzy Ne-

rzy Nestorá osádźili? Izali nie dźiękuiem śś. Oycom Kálcedońskim / ktorzy Eutychesá pogromili? co sie y o inszych prawdźiwie mowi / iż sie szcześliwie kończyły / y wielki sie z ich wyrokow pokoy kośćiołowi wracał / y herezye szyie łamáć / choć nie záraz / muśiáły. czego y zá nászego wieku z Koncylium Trydentskiego / z pomocy Bożey / czekamy.

ROZDZIAL OSMY.

Jáko bez wstydu Doktorámi świętemi Ariani pogárdzáią.

W Kośćiele Bożym / mowi Apostoł / dał Pan Chrystus Doktory ná to: *ábyśmy się wszyscy schodzili do iednośći wiáry, y znáiomośći Syná Bożego, ábyśmy iuż nie byli dziecinámi chwieiącemi się, áby nas nie obchodziły wiátry náuk, w złośći ludzi, w chytrośći y zdrádzie błędow.* Mocne dźiáłá ná fałszywą náukę / święći Doktorowie kośćielni: ktorzy są iáko oczy w ćiele ludzkim / vkázuiąc gdźie doł / gdźie drogá bespieczna. o ktorych rzekł Pan: *Wyśćie świátłośćią świátá.* Ná co sie oni zgadzáią / tám błędu obáwiáć sie nie potrzebá. y kośćioł ś. ktory błądźić nie może / ná nich przestáie. y o mądrym nápisano: *iż się prorokámi báwi, y o mądrośći się stárych dowiáduie, y powieśći mężow wziętych záchowywa.* Bo oni / iáko ieden mowi / co zástáli w kośćiele Bożym / to trzymáią / y to czego sie od oycow náuczyli / to też synom podáią. My pismá ich nád pismo święte nię przenośim: ále iż pismo ś. lepiey y głębiey rozumieli / y ono prawdźiwiey wyłożyli niżli dźisieyszy sektarze: to mocno y stale twierdźim. Gdyby co przećiw pismu ś. mowili / á ktoby im wierzył? ále o wykład pismá spor mamy. Ariani mowią / ná przykład dáiąc: ták sie to pismo rozumie: *Oćiec więtszy iest nád mię,* mowi Pan IESVS, y dla tego nie iest rowny Oycu / áni tym Bogiem ktorym on. A Doktorowie święći w toż pismo pátrząc náuczáią: iż to Pan Chrystus wedle człowieczeństwá swego mowi: w ktorym záwżdy mnieyszym iest: á iż wedle bostwá rownym iest Oycu / iáko indźiey mowi: *Ja y Oćiec iedno iesteśmy.* komuż tu więcey wierzyć / około pismá tego: ieśli Arianom / czyli świętym stárym Doktorom?

Ephes: 4.
1. Cor: 12.
Mocne dźiáłá ná fałsze heretyckie Doktorowie.
Matt: 5.
Eccl: 39.
O wykład pismá spor nie o pismo.
Komuż więcey wierzyć?

rom? od rozumu odstępuie/ kto P. M. z Augustynem ś. rowna/ y iego náukę nád tego ś. przekłáda. w głowę záßedł/ kto Socinowi y Gothowi wietßy dowcip y dar Duchá ś. do rozumienia pisma przyczyta/niżli ś. Hieronymowi/Ambrożemu/Chryzostomowi/Bázylemu/y inym wßytkim stárym świetym. ktorych náuká świátu wßytkie° sławna/y od tyle set lat przyiemna zostáie. kto rozum ma máło co wietßy niżli páchole w pietnaście lat/osadźi: iż bespiecznie y iest pußczáć sie zá wykłádem pismá ś. stárych y záwźietych Doktorow świetych/ niżli zá temi młodemi/ y trocha liter nádetemi/ y w niemmieietności hárdemi/ktorych sie vpor nád sedźie wßego świátá podnosi.

W głowe záßedł kto więcey wie rzy wykłádom P. M. niźli Doktorow ś.

Hieronym S. ná stáre przed sobą Doktory (choć go wßystek świát Rátholicki zá wielkiego Doktorá miał) ogladáiac sie: pismo ono z Medrcá przywodźi: *Słowá mądrych są iáko bodźce y iáko gozdźie głęboko wbite, ktore zá rádą mistrzow dáne są od Pásterzá iednego. nád to, synu moy, o więcey się nie pytay.* Trudno świetym Doktorom náßym przygánić: bo sie zákolćß/y zránißtrudno świetych ich słow ruszyć: bo są iáko gozdźie głęboko y mocną reką wbite: zebámi ich Ariánin nie wyrwie. Wielcy są mistrzowie ná pismo ś. wielkie rády ná trudności w nim. A ieden ie pásterz Duch ś. spráwuie: gdy w stronách rozmáitych y od siebie dálekich/ y w roznych wiekách / ná to co rozumieią w pismie ś. nie zmawiáią sie: á iednák wßyscy / iáko Bożym Duchem iednoż mowią / pißą / y iednáko Ariany y náukę ich potępiáią. Jáko sie w pierwßym záwstydzeniu ßerzey powiedźiáło.

In Ecclesiasten 12.

Gozdźie mocno wbite, pismá świętych Doktorow

Ieden pásterz Doktorow S.

Coż ná to P. M.? Naprzod dáć sie ná te sedźie Doktory śś. niechce: y z mistrzámi swemi/wyznawa swoie od nich potepienie. A słußnie/y ináczey nie może. Przegrałby/y iuż dawno iego oycowie Ariani przegráli. Przymowił mi/iákobych w pisániu moim słow z Apostolskie o Doktorách do Ephezow odmienił. Nie odmieniłem/álem opuścił/czego mi było do rzeczy nie potrzebá. Czemuż nie powiedźiał com odmienił? y com przećiw rozumieniu Apostolskich słow przydał? Jam nie heretyk/ o ktorych to prawdźiwie twierdźim/y co w ich pismách czytamy: iż pismo ś. fálßuią y krzywią: iż nie tylo wierße y rozdźiały/ále

Fol. 155. &c.

Nie dáią się ná Doktory Ariani.

Nie odmienił ále opuścił.

ły/ále y kśięgi pismá ś. oomiátáią. Co y sam P. M. czyni/y wiele kśiąg pismá ś. odrzuca. o czym inßy czás iest mowienia.

A iż my śie Kátholicy zgodą śś. Doktorow chlubimy/ y prawdy świetey wiáry náßey wspieramy: pokázáć chce P. M. iż śie Doktorowie o wyznániu Troyce przenawyżßey nie zgadząią. y słowá niektore z nich łápa źle rozumiáne/ á od ich myśli y náuki dálekie: ineiáwne/ iásne/gęste/tychże pisárzow o wyznániu Troyce y bostwá Páná náßego/opuśćiwßy. Ná co mu ábo iego mistrzom odpowiedźiano/ y teraz świeżo *Belárminus* te ich potwarzy mocnie rozbił. do ktorych ia P.M. odsyłam. Bo dáie znáć/iż śie w czytániu Belárminá zákochał. Ja mam ná tym dosyć: iż od śś. Doktorow kośćielnych po wßytki wieki vćieka/y rozsadku śie ich boi/y zwyćięstwo to nam przyznawa/ iáko y mistrzowie iego. Przed Niceńskim Koncilium pierwßym/ *Clemens Romanus, Jgnacius, Dionysius Areop. Marcialis, Justus, Athenagoras, Jrenæus, Clemens Alex. Origenes, Gregorius Thaumaturgus, Dionysius Alex. Dionysius Romanus, Tertullianus, Cyprianus;* Troyce przenawyżßą wyznawáią/y iedne Boska substáncią ábo iestestwo we trzech kłádą: iáko támże v Belárminá P. M. náyduie. y przeto omylnie mowi/ gdy wyznániu Troyce prześwietey początek/od Koncilium Niceńskie/y Athánázyußá dáie. To ßczery fałß/y dla tego słowá niektorych tu położyć muße.

Fol:156.&c. Niezgody Doktorom przycsyta.

Belarminus dał odpor ná ich potwarzy.

Doktorowie przed Niceńskim Concilium Troyce S. wyznawáią.

Fol: 256.

W pierwßym stu lat żyli sławni świeći Doktorowie kośćielni. Clemens Rzymski vczeń ś. Piotrá/ Ignácius vczeń ś. Janá Ewángelisty/Dionysius Areop. vczeń ś. Páwłá/ Márcialis vczeń ś. Piotrá. Słuchaymy iáko ći o Bogu w Troycy iedynym/y o bostwie Páná I E S V S O W Y M/ dáleko przed Koncilium Niceńskim/pißą.

Dokterowie w pierwßym stu lat.

Clemens Romanus lib: 8. const: Apost: cap: 18. Tibi omnis gloria & honor & adoratio, Patri & Filio & Spiritui sancto, & nunc, & semper, & in omnia sæcula sæculorum. Tobie wßelka chwałá y cześć, y pokłon Oycu y Synowi y Duchowi ś. y ninie, y záwżdy, y ná wßytki wieki wiekow. o tákim wyznániu tego Klemensá wspomina ś. *Basilius lib: de Spiritu sancto cap: 29.*

Klemens Rzymski.

Ignácius zás ták mowi: iákoby własnie te nowe Ariany

Ignacius. potępiał / epiſt: ad Antiochenos: Abiicite omnem gentilem & Iudaicū errorem, vt neque multitudinē introducatis Deorum, neque prætextu vnius Dei, negetis Chriſtū. Moyſes enim Dei famulus fidelis, dicens:
Gene: 19. Dominus Deus tuus Deus vnus eſt, & vnū & ſolū prædicās Deū, continuò cōfeſſus eſt & Dominū noſtrū dicens: Dominus pluit ſuper Sodomā & Gomorrham, à Domino ignē & ſulphur. Odmiátayćie, práwi / wſzelki błąd Pogáńſki y Zydowſki, ábyśćie wiele bogow nie wprowadzáli, áni dla iednego Bogá Chryſtuſá ſię przeli. Bo Moyżeſz mowiąc, Pan Bog twoy Bog ieden ieſt, y iednego Bogá wyznawáiąc, záraz też y Páná náſzego wyznał mowiąc: Pan puśćił deſzcz ná Sodomę y Gomorrhę od Páná ogień y śiárkę. Dáiąc znáć / iż tymże Bogiem ieſt Chryſtus Pan od Páná / Bog od Bogá / w iedności iednego boſtwá. Tego mieyſcá z Moyżeſzá / ini tegoż wieku święći ná dowod boſtwá Chryſtuſowego vżywáli / ná ktore Smálcius / niegodny áby proch ſtopy ich cáłowáł / żeby otwárzá. y támże mowi tenże ś. Ignácius te ſłowá: Omnis qui annūciat vnū ſolum Deum, & tollit Chriſti diuinitatē, is eſt diabolus, inimicus omnis iuſtitiæ. Wſzelki ktory iednego ſámego Bogá opowiáda, á boſtwo Chryſtuſowe odmiáta, ten dyabłem ieſt, y káżdey ſpráwiedliwośći nieprzyiaćielem. y w liśćie do Philádelfow ták mowi: Si quis dicat vnū Deum eſſe & confiteatur Chriſtum IESVM, ſed eundē nudū hominem putet: ſerpens eſt, fraudem & errorē prædicans in exitiū hominum. Kto, práwi / mowi, iż Bog ieſt ieden, á Chryſtuſá wyznawa, ále iáko proſtego człowieká: wężem ieſt, zdrádę y błąd ná vpadek ludzki przynoſząc. Widźiſz iáko ten ś. Ignácius / bluźnierce boſtwá Chryſtuſoweg / dyabłem y wężem zowie zdrádliwym y błędliwym ná ſkáże ludzką. Jeſzcze támże mowi z dyabłem ſię ſwárząc / ktory mowi do Páná: Si filius Dei es, ignorantiæ argumētum eſt. ſi enim reuera cognouiſſes, ſciuiſſes, quòd ex æquo poteſt rerū conditor vniuerſarum & facere quod non eſt, & mutare quod eſt. Mowiłeś czárćie, ieſliś ieſt Synem Bożym: to znáć iżeś niewiedźiał. Bo gdybyś prawdźiwie wiedźiał: poznałby był, iż tworcá wſzytkich rzeczy, (to ieſt Syn
Matt: 4. Boży Chryſtus) iednákoż może, y to vczynić czego nie máſz, y to co ieſt w inſze obroćić. Widźiſz Aryáninie / iż tu Chryſtuſá Syná Bożego twórcą wſzytkich rzeczy zowie. y iáko Bogu moc te przyznawa: iż może y to ſtworzyć czego nie máſz / y to co ieſt / w inſzą náture obroćić. Dio-

Pan od Páná Bog od Bogá.

Smalcius Miniſter Rákowſki.

Dyabłem ieſt kto boſtwá Páná Chryſtuſowego nie zna.

Chryſtus twórca wſzytkiego

Dionysius Areopagita, lib: de diuinis nominibus cap: 1. Jn omni, inquit, tractatione summam diuinitatem sanctè celebrari videmus. vt singularem quidem atque vnicam propter simplicitatem & vnitatem, illam impartibilem. vt trinitatē verò, propter superessentialis fœcunditatis in tribus suppositis expreßionem. Ná Polskie ták: *W káždey mowie ábo náuce nawyższe bostwo świętoblíwie wystáwione widzim. poiedynkowe stąd: iż iedná w nim nieskłádáność, y iedność nierozdzielna. A w Troycy stąd: iż to bostwo dla nieogárnioney płodnośći we trzech się persónách wyraża.* To Apostolski vczeń. Pátrz Arianie / iż iedno Bostwo w Troycy miánuie / y słowo ma Troyca y persone / ktora się *hypostasis* po Grecku / á persóná po Łáćinie zowie. Dionysius Areopagita. Słowo Troycy v Dyonys. Troycy S. słowo ma, vczeń Apostolá Páwlá.

Martialis vczeń ś. Piotrá *epist: 1. ad Burdegalenses. Nihil, inquit, discretum in diuinitate Trinitatis sentiatis.* y támże: *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, in personis diuinis tria diuisa: in diuinitate autem vnus Deus indiuiduus est. Nie rozumieyćie nic rozdzielnego w bostwie Troycey, Oćiec, Syn y Duch ś. w persónách Boskich trzey są rozdzielni: ále w bostwie ieden Bog nierozdzielny.* otoż y ten tego słowá Troyce y słowá persony vżywa. Rozumieyże / iż ći vczniowie Apostolscy od sámych Apostołow te wiáre y tákie słowá wźieli. vkażćież wy Ariani swoiey náuki tego wieku skoro po Apostolech Doktory. Tu niemy káżdy Ariánin. Martialis. Słowo Troycy y persony v vczniá Piotrá S.

W drugie sto lat po Chrystusie żył Justinus y Klemens Alexándriyski. Justinus ták pisze *lib: de vera & recta fide. Vnus verè est Deus omnium, qui in Patre & Filio & Spiritu sancto cognoscitur. Quoniam enim ex sua natura & essentia Pater Filium generauit, & ex eadē proceßit profectusq́; est Spiritus: iure ac merito, ea quæ vnius eiusdemq́; essentiæ sunt, vnius etiam atque eiusdem habentur diuinitatis.* Ná Polskie ták. *Jeden prawdziwie Bog wszytkich iest, ktorego w Oycu y w Synie y Duchu ś. znamy. Bo z swoiey nátury y istnośći Oćiec Syná vrodził, y z teyże wyszedł Duch: słusznie y práwnie ći co są istnośći iedney, iednego też bostwá rozumiáni być máią.* Widźisz iż tu miánuie iedne istność / á trzech w bostwie. To co vrwał z słow ś. Justyná P. M. y iáko ie nicuie: ná to Belárminus odpowiedźiał / iáko y ná ine obrywki ich z Doktorow. wszák to ma w oczách niech się sroma á vstá zámknie. Toż się mowi o Jrenęem / y Drugie sto lat po Chrystusie. Iustinus. Iedná istność y bostwo trzech Fol: 156. Belarminus odpráwił P. M.

 Klemen-

Klemensie Alexándryey. Niech tám czyta/á odpráwe bierze.

Trzećie ſto lat. W trzećie ſto lat żył y piſał *Origenes*, y *Gregorius Thaumaturgus*, y *Dionyſius Alex.* y *Dionyſius* Rzymſki / *Tertullianus* y *Cyprianus*. ktorzy przed Niceńſkim Koncilium iáſnie y gęſto Troyce przenawyżſzą y boſtwo Chryſtuſowe wyznawáią. Odſyłam tám P. M. y z iego Miniſtrem. Niech pátrzą / á nie mowią: iż wiárá o Troycy ś. y boſtwie prawdziwym Páná náſzego/ ná Niceńſkim ſię Koncilium y od Athánázyuſzá poczęłá. O Origenie to tylo powiem/co mowi do Arian Athánáſius: gdy ſłowá iego przywiodł o wieczności Syná Bożego: rzekł śmiele: *Oto my pokázuiem, iż tá wiárá* (o Troycy y boſtwie Syná Bożego) *od oycow do oycow iáko przez ręce podána ieſt. A wy* (*Aryani*) *iáko Zydowie y uczniowie Káiphaſſá, ktore oyce y ſtárſze ſwey náuki vkażećie?* y ſtąd ieſt wielka pewność/iż przed Athánázym nie mieli co po ſobie Ariani wyrwáć z Origeneſá: á iáko Ruſinus mowi: po Koncilium Niceńſkim Ariani piſmá iego pofałſzowáli.

In epiſt: de Decretis Nic: Con.

Ariani nie máią ſtárych Oycow.

Doktorowie po Concilium Niceńſkim. Po Niceńſkim Koncilium/ *Athanaſius*, *Baſilius*, *Nazianzenus*, *Niſſenus*, *Cyrillus*, *Hilarius*, *Ambroſius*, *Cyrillus Alex.* *Chryſoſtomus*, *Hieronymus*, *Auguſtinus*, *Leo*, *Fulgentius*, *Vigilius*, *Boëtius*, *Gregorius* wielki/ *Iſidorus*, *Beda*, *Damaſcenus*, *Anſelmus*, *Richardus*, *Victorinus*, *Bernardus*, *Thomas de Aquino*, *Bonauentura*, y ini świeći Prorocy y kápłani Boży/wielce mędrzy/vczeni/Duchá ś. pełni/obrońce y chwalce Troyce przenawyżſzey/ Ariáńſkie bluźnierſtwá ſłowy y piſmy Duchá ś. podánemi/y z ſłowá Bożego wybránemi/zgodnie y cudownie ſtárli/ſkruſzyli/ zdeptáli/ y do piekłá iáko náukę dyabelſką Ariáńſką potępili. Nie rádzę P. M. do nich ſię pokázowáć/ áni ſię ná ich rozſądek y trybunał dáwáć. Niech pátrzy v Belárminá ná ſłowá Doktorow/y w nich ſię obeyrzy/á rádzi o duſzy ſwey/ á prawdę świętych náuczyćielow przyimuie.

Wielcy prorocy y kápłani Boży.

Przymowká ná Doktory. Cyprianus. Mowi záś P. M. iż my ſámi niektorych Doktorow vpádek y vnieśienie odkrywamy. Y kłádźie ná przykład Cypryaná ś. około chrztu. Ná co niech wie: iż święći vpádáć mogli/ále heretyckiego vporu nie mieli. dáli ſię náuczyć / y przemoc / á kośćiołowi y wyrokom iego ná prawdę/rádzi vſtępowáli. Iáko

ten ś. Cypryanus y ini. Przywodźi też P. M. słowá Belárminá/ ktorym niektorym Doktorom przymowki dáie. okrom Origenesá/ ktorego pismá Ariani sfałszowáli/ nie máß przymowek ná żadnego o rzeczy do wiáry należące. Nie wielka przymowká/ iż Augustyn po Zydowsku nieumiał / iż Hieronym ś. miedzy biskupstwem y kápłáństwem roznośći z niektorey strony / nie kładł. y oná nie wielka o Chiliástách: bo ná on czás nie było w tym kácerskiey zmázy / poki kośćioł ná to swego rozumienia nie wydał. Ná ono co Belárminowi wyrzuca / zádáiac mu z Athánázem y inemi Doktorámi niezgode: iż ták rzekł: *Ociec iest zrzodło y początek inych person, y tym sposobem ma nieiáka więtßość.* Ná to ták odpowiádam: Mowia toż niektorzy Greccy Doktorowie: ále sie z Athánázem y inemi zgadzáia. iż z strony nátury Boskiey y iestestwá / nie máß nic we trzech personách áni wietßego áni pierwßego: ále ma te prerogátywe Oćiec / iż zrzodłem iest drugich dwu person/ y z niego wynikáia. Co sie zowie nie prosta / ále nieiáka *maioritas ordinis non naturæ*, ktora żadney nierownośći w bostwie y iestestwie y w náturze nie czyni. Oycowskiey to persony własnosć iest / iż od niego ine persony pochodza/ y tym rozny iest w personie od Syná y Duchá ś. Czym sie wiárá o iednym Bogu w trzech personách nie nárußa. Nákoniec nie mogąc niezgody miedzy Doktory świetymi dowieść: miedzy Papieżmi iey ßuka. Oto/ práwi / ieden papież drugiego papieżá stánowienia psował. Ale w czym? izali około wiáry? Nie. ále około rzadow y obyczáiow / iáko sam wyznawa. około tych/ iáko ludzki niestátek przynosi/ mußa być odmiány/ ktore nic wierze świetey nie ßkodza.

Belárminowi przymawia.

Fol: 160.

Oćiec zrzodło person.

Papieżow niezgodá iáka.

Fol: 160.

Dáley nie máß ná co odporu dáwáć / z strony śś. Doktorow. Ná to sie tylo powiedźieć może / co o Doktorách śś. ná końcu mowi/ iż ie poty przyimuie / poki sie z pismem ś. zgadzáia / do ktorego sie też oni sámi odsyláia. Wiemy iż święci Doktorowie ná fundámenćie pismá ś. mocno náuke swoie osadzáia / y rozumienie w nim y świátłość prawdy nieomylna máia. Ale po tym heretyki poznawamy: iż ich rozumieniu pismá ś. podlegáć niechca / á sámi sie w hárdośći swey ich sedźiámi czynia.

Heretyki po czym znáć.

Sędziámi się Doktorow czynia.

nia. A

nia. A co naſproſniey / ſámi ſie nikomu ſadźić nie dádza / y tá ieſt ſámego luciperá hárdość. Támże P. M. zelżywośći Papieżow drugich złych ſzerzac / ſam dwoiáki nierozum pokázuie: iż mniema áby wſzyſcy ná vrzedách świetemi być mieli: á złość ich prawdźie y wierze ſzkodźić miáłá.

Zelżywośći Papieżow ſzerzy.

To nákoniec z ſtrony śś. Doktorow vważyć ſie może. Gdyby Ariani po ſobie ſtáre Doktory mieli: iákoby nas wyznawcow Troyce przenawyżſzey/pohánbiáli? Szukał Arius tákich/ mowi ś. Athánázyus/ ktorzyby przed nim to wierzyli czego on náuczał: ále dopytáć ſie y náleść tákich nie mogł. Gdy z ktorego Doktorá iákie po ſobie ſłowo choć watpliwe/ záłápić moga: toć ná nas náćieráia/iáko ſie wyżſzey námieniło. A my gdy kupa y hurmem Doktory wſzytkiego Chrześćiáńſtwá ná nie wywieramy: znáć ich powagi czći godney niechca. fałſz im y nieumieietność piſmá ś. zádáia/wſtydźić ſie wielkich y poważnych oſob nie vmieia/ rozſadkowi ich nie vſtepuia / ſámi ie ſadza/á ſámi głow ſwoich pod żaden ſad nie ſchyla. O rozumie gdźieś od nich vćiekł? O hárde ciemnośći / iákośćie te nurki ponurzyli?

Słowá watpliwe łápáia, á my ná nie kupa ś. Dokt.

ROZDZIAL DZIEWIATY.

Jáko Ariani od trybunału kośćielnego vćiekáia, á ná ſędziego ſprawiedliwego porzadnie od Bogá dánego, miotáć ſię potwarzámi zelżywemi nie wſtydza.

POkazáło ſie z dáru Duchá ś. iż przećiw Bogu Chrześćiáńſkiemu w Troycy iedynemu / y przećiw boſtwu prawdźiwemu Páná náſzego/piſmá ś. Ariani nie máia / y owſzem kácerſtwo ich piſmu ſie wſzytkiemu y obiáwieniu Boſkiemu w nim ſprzećiwi. A iż ná ſwoich wywrotách piſmá ś. y krzywych wykłádách vpornie ſtoia: pozwáliſmy ſie do ſedźiego ktoryby mowa żywa/y ſwoim wyrokiem oſadźił: ktory wykład piſmá prawdźiwſzy: náſzli Kátholicki / czyli ich Ariáńſki. y vkazáliſmy/iż piſmo ſámo ś. ácz powagi nawyżſzey godne ieſt/ále iż ná kártách ieſt y czernidle/ iezyká y mowy nie ma/

ktora-

ktoraby rzekło/ P. M. źle pismo rozumie. á X. Piotr dobrze: muśi być żywy y wyroki czyniący sędźia / ábo po Pietrze ábo po Jároßu: żeby swarom koniec był / á pokoy cáły miedzy bráćią zostawał. y puśćiliśmy śię z nimi do sędźiego / ktorego sam Chrystus w kośćiele swoim wiecznym / wiecznego postáwił: áby páśł/ rządźił/ spráwowáł owce iego. ktorego wiárá nie vstáie / ná ktorego náuce iáko dom ná mocnym fundámenćie/ wßyscy wierni stánąć máią / y nikt śię ná niey y rozsądku iego z strony wiáry omylić nie może. Puśćiliśmy śię y do rádnych iego wßytkiego świátá Biskupow / Koncilij / y Doktorow/ ktorych słowá prawdy/ iáko goźdźie głęboko mocną ręką wbite / rußyć śię nie mogą / y nád ktore więcey śię pytáć nie potrzebá / iáko Mędrzec vpomniał. ktorzy o Troycy przenawyżßey y Bostwie Chrystusowym / zgodną y prawdy Duchá ś. pełną / y od wßytkiego świátá pochwaloną náukę przynoßą / y one od Oycow z pismá ś. wźięta/ synom podáli. Ioan: 21. Luc: 22. Matt: 16. Eccl: 18.

A náßy ábo nie náßy Ariani co ná to? Przelękli śię. od sędźiego vćiekáiąc/trybunału mieć inego nád pismo niechcą/ potwarzy sromotne ná tego ktory ie sądźić ma/ kłádą. Y stoiąc w vporze swoim/ináczey nie mogą. káżdy obwiniony/ ábo meżoboycá/ábo cudzołożnik/rad bárzo od práwá y sędźiego vćieka/ ábo sam śię sądźić chce / ábo sędźiego potwarza / áby wyroku iego vßedł. *Obwiniony rad od sędziego vćieka.*

Te trzy ßtuki/dobrze wypráwuią Ariani/y mowią: wyżßy trybunał/pismo ś. á niżßi Papież/y Koncilia/y Biskupi/ y Doktorowie: od wyżßego do niżßego trybunału nie áppeluią. Ná co im odpowiádamy: My pismo ś. w wielkiey powadze mamy: ále zá sędźiego mieć ie / ná swary miedzy bráćią powstáiące/głupia rzecz y pomyślić. Rozum żaden tego nie pokázuie/ áby Státut sam pisány bez żywego y mowiącego sędźiego / skończyć miał niepokoie y swary miedzy rozumni. To nic inego nie iest/iedno wymowká/ odwłoká/ y zbywánie sądu. Ráczey iáśniey mowćie: sámi śie sądźić chcemy / rozumienia náßego o pismie nikt sądźić nie będźie. *Labia nostra à nobis sunt: Quis noster Dominus est?* iáko śię wyżßey powiedźiáło: Páná nie mamy/sędźiego *Przećiw rozumowi mowią áby Státut pisány sędzią być miał.* Psal.

 dźiego

dźiego nie mamy. To z iáką pokorą y z iákim baczenim mowićie/ y pogánin nagłupſzy oſadźi. Jákoż do pokoiu przyydźiem/ do zgody y iednośći od Chryſtuſá roſkazáney? Jákoż ſie kto ſam ſądźić ma? zginie ſpráwiedliwość. wydźieracz/ złodźiey/ łupieżcá/ meżoboycá/ oſadźi ſie záwżdy/ iż nie winien. wilk poiadwſzy owce y roſproſzywſzy/ oſadźi ſie ſam/ iż nie winien. Ráczey ſie Bogá záprzyćie/ iż go nie máſz/ ieſli ſpráwiedliwośći y ſądow nie máſz. Ráczey mowćie: czyń káżdy co chce/ á ná ſąd ſie Boży y ludzki nie oglą day. Brodź we krwi y máietności ludzkiey/ á o to ſie nikogoż nie boy. zábiiay duſze fałſzywą náuką/ á ſądź ſie ſam/ iż prawdę rozśiewaſz/ á ludźiom ſzkody nie czyniſz.

Do zgody ktora drogá. *Złodziey ſie ſam oſądzi iż nie winien.* *Bogá ſię przy, kto ſąd znoſi.*

Oſtátnia wymowká ich: iż ten ſędźia ktorego nam/ práwi/ vkázuiećie/ nie ieſt z vrzędu Bożego dány/ y nie znamy go zá tákiego/ áby námieſtnikiem był Chryſtuſowym/ y Piotrá ś. naſtępnikiem. Owſzem Papież ten do ktorego nas ćiągniećie ieſt Antychryſtem/ y kośćioł iego/ y Biſkupi wſzyſcy/ y Koncilia/ y Doktorowie kośćiołá Rzymſkiego/ ſą ſłudzy Antychryſtá. A dowodźi tego P. M. z piſmá y świádectwá niektorych piſárzow. Ná co ſie niżey powie. Tu tylo tákie pytánie odpráwie: ná ktore odpowiedźi proſzę.

Oſtátnia ich wymowká o trybunale.

Jeſli ſtolicá Rzymſka/ ſtolicá Piotrá ś. ná tym trybunale z Biſkupámi wſzytkiego świátá y z Doktormi nie ieſt: vkażćież mi inſzy trybunał/ ktoryby ſwáry o wierze vſpakaiał/ y ſądem ſwoim koniec im żywym głoſem czynił? ktoryby mowił: Pan Jároſz dobrze/ á X. Piotr nie dobrze/ piſmá ś. rozumie. To fałſzerz piſmá ś. á to wierny náuczyćiel. vkażćieſz wżdy ná kogo ſie daćie/ y gdźie ieſt oná Káthedrá Piotrá ś. y oná zwierzchność ktora owce Chryſtuſowe z iego poruczenia páśie/ rządźi/ náucza/ y ſądźi/ rozeznawáiąc co fałſz co prawdá? vkażćie nam v kogo y gdźie ieſt on Chryſtuſow przywiley: potwierdzay bráćią: bądź im fundámentem/ y zátrzymániem wiáry. Twoiá wiárá nie vſtánie? powiedzćie nam gdźie ieſt ten trybunał ták ſtáry/ ták pewny/ y beſpieczney prawdy? boć go nam bárzo pilno/ áby ſie kośćioł ś. nie rozrywał/ áby ſie iedność wiáry wroćiłá/

Pytamy ich komu ſię ſądzić dádzą. *Gdźież ieſt ná zgodę Chrześćiáńſkiey wiáry trybunał.*

ćiłá/áby błędy y duszne rozboystwo vstáło/áby pokoy dom ś. Bo=
zy opánował/áby herezye przepádły/ áby fałszywi prorocy prá-
wdą śię oświećili / áby wilcy mocy ná stábe bydlatká nie mieli.
Dla Bogá pilno tego/vkażćie/gdźie prawdá mieszka/gdźie sprá-
wiedliwość przebywa/ gdźie posłuszeństwo y pokorá wszytkie
swáry kończy? Jesli ktora z onych wschodnych Apostolow
káthedr / ábo Alexándrya / ábo Antyochia/ ábo Jeruzálem zá
sadową obierzećie: ná trzy śię doły swe obeyrzyćie. Piotrá tám
nie naydźiećie / spustoszenie ogladaćie / á ná swoie potępienie
tráfićie. Bo y tám Arianámi śię brzydzą. Ztámtąd Arius wy-
szedł / tám śię był rostrzewił / tám śię w Turki obrocił y zginał/
y dwánaśćie set lat y dáley o nim nie słyszeli / wszytkie ostátki
wschodnego Chrześćiáństwá. Izali do Turkow poydźiećie/á
Máchmetowi ten trybunał przyznaćie? Gdźież go szukáć? w
Genewie. y támby Ariany popalono. wiec w Angliey? Y stám-
tądby ie wyświecono. To w Niemcech te Káthedre sądową
vkażećie? wątpię. Bo y tám Ariáństwem śię brzydzą / y tám
sromotnego potępienia nie vydźiećie. Wszyscy Kálwińscy y
Luterscy vczniowie háńbią bluźnierce Troyce ś. y przetoż wiem
iż im stolice tey sądowey nie przyznaćie. vkażćież ią wżdy
gdźie/ábyśmy w pokoiu y w iedney wierze ś. przebywáli / y iey
rozumow nászych posłuszeństwo y pokorę poddáństwá oddáli.
O błędnicy/o vporze bez wszelkiego wstydu/iáko śię nie baczysz?
Márcholtowe drzewá/ kiedyż tego sędźiego obierzećie?

Pátryárchie niech obierzą.

Komu śię widy sądźić dopuszczą.

Podobno Rákowskiey stolicy ten dáćie przywiley. Niewiem
co tám zá Pátryárchá śiedźi. Niewiem co tám zá Biskupi. Nie-
wiem co tám zá Doktorowie. To wiem iż tám posłuszeństwá
w wierze nie mász/co dźień ią odmieniaćie/káżdemu wolno wie
rzyć y náuczáć co chce. Jáko was on regestr P. Máciejowskie-
go wydáie: o ktorym śię iuż pisáło. Co mi zá káthedrá prawdy
y sądow Bożych Rákow? Co zá biskup y doktor Smálcius? co
zá ś. Hieronym/P. Hieronym? Co zá pásterz owiec Chrystuso-
wych / on szláchćic / ktory od potwarzy niewstydliwie pisánie
swoie/ná nas sługi Boże/ záczał?

Regestr Máciejowskiego.

Nie dopytamy śię v was tákiego sędźiego / ná ktoregoby-
 śćie roz-

ście rozſadek ſwoie rozumki dáć mogli. Nie máſz tákiego ſedziego ná świecie. y Piotrá ś. by z niebá przyſzedł/ porzucilibyście. á mowicie: mamy Apoſtolſka náukę/tey nie odſtapim. Piſána náukę y Turcy/Ewángeliey ś. mieć moga/ ále prawdy iey bez poſtáńcow Bożych/ mieć nie moga.

Iáko ich doſzłá náuká Apoſtolſka. Vkażcieſz wżdy/ iáko was náuká Apoſtolſka doſzłá? przez ktore poſtáńce y biſkupy? Gdźieście y kiedy Apoſtolá ktorego widźieli/ y iego ſłucháli? od kogo prawdá iego y kazánie do was przyſzło? przez iáka ſucceſſya/ przez ktore káthedry kápłanow od Apoſtołow idacych? przez ktora ſtárożytność? w Polſzczeście ſie vrodźili/ gdźie o Ariáńſkiey káthedrze przez śiedm ſet lat nie ſłyſzano. *Polſká o Arianách nie ſłyſzáłá.* Gdźie wáſz Ariáńſki biſkup śiedźiał przed kiládźieśiat lat? vkażcie iedne bożniczkę náuki wáſzey/ iuż nie przed kilka ſet/ále przed 60. lat ſtoiaca. Jedne chálupkę/iednego nalizſzego Polaká ktory ták wierzył/y ták Chryſtuſá y Troycę ś. bluźnił iáko wy/ vkażcie? Przeto áni od Apoſtołow idźiećie/áni rodzáiu duchownego z nich maćie/y náuki ich żadnego podobieńſtwá v was nie máſz. Stoyćieſz w tym vporze/iż ſie ſámi ſadźić maćie/á nikt wáſzym ſedźia być nie ma. Jáko wy oſadźićie y iáki po ſobie wyrok daćie: ták ma być/ wſzyſcy ná tym przeſtáć máia. iákobyście rzekli: odpuśćcie nam/náruſzona głowę mamy. Ták mowćie: á rychley was zrozumiemy/ iżeśćie w záchwyceniu.

ROZDZIAŁ DZIESIATY.

Iáko Papież ś. Biſkup Rzymu, y kośćioł ktory ſpráwuie nie ieſt Antychryſtē.

Oſtátnie ich ieſt zbywánie y vchodzenie trybunału Boſkiego ná ziemi: potwarzánie przewielebney ſtolice Piotrá ś. ſtolice Rzymſkiey/y oycow świetych Chryſtuſowych namieſtnikow ná niey śiedzacych. Sedźiowie ſa duſze zárażáiacey náuki Papieżerá iáko im heretycy ſprzyiáć máia? łayćie im/ kładźcie wſzytkie grzechy ná nie/ bo ſie tym ſadu ich vchronić ſpodźiewaćie. Ale winnego nie ſłucháia/go y ſedźiemu do ktorego wiedźion bywa/ łáie. wioda go/ á on przed ſie łáie. Wołaia Ariani: Papieżowie Antychryſtámi ſa. Czemuż to mowićie?

wićie? áby nas nie sądźili / y błędow á fałßow nåßych w wierze nie potępiáli.

Dowod ná Papieże. 2. Teſſ: 2. P. M. Fol: 195.

Jákoż tego dowodzą iż Papieżowie ſą Antychryſtámi. Z ßczerego / práwi / y wyráźnego piſmá z liſtu ś. Páwłá do Theſſálonikow. Coż tám mowi? *Nie boyćie ſię áby iuż náſtáwał dzień Páńſki.* (to ieſt ſądny dźień) *Niech was nikt nie zwodzi. Bo pierwey przyidzie odſtępſtwo, y ziáwić ſię ma człowiek grzechu ſyn zguby, ktory ſię ſprzećiwi, y podnośi ſię nád wßytko co zowie ſię Bogiem, ábo co chwalą zá Bogá. áby siedział w kośćiele Bożym, vkázuiąc ſię iákoby był Bogiem.* y niżey: *Przyśćie iego w mocy ßátáńſkiey, w znákách y cudách fałßywych, y we wßyſtkiey złośći ná oßukánie.* Z tych słow P. M. dowodźi: iż Papieżowie ſą Antychryſtámi. Z iáką to prawdą z tych słow tego popiera / obáczmy.

Dowody błażeńſkie ná Papieże.

1. Nie miánuie Páweł ś. Papieżá.

Naprzod Apoſtoł / áni tu Papieżá / áni Rzymſkiego ktorego Biſkupá nie miánuie / áni Antychryſtá. Skądże to maćie / iż tu o Papieżách mowi? z domyſłu. Aleśćie tákie práwo poſtáwili: áby nic ſię nie przyimowáło / czego wyráźnie w piſmie nie máß. y przeto ſubſtánciey / perſony / *conſubſtantialem* nie przypußczaćie / iż wyráźnie tych słow w piſmie nie czytaćie. Szukayćieß tu Papieżá / ßukayćie Rzymſkiego kośćiołá w tym piſmie / á ſwym ſię ſtánowieniem potępćie. To iedná.

2. O iedney oſobie Apoſtoł mowi.

Druga. O iedney oſobie tu Apoſtoł mowi / tákiey á tákiey: á Papieżow iuż ieſt kilá ſet / ktore wy Antychryſtámi czynićie. To wáßá prawdá / y wykład słow Apoſtolſkich. izali to nie ßczere fałßowánie?

3. Rom: 1. Rzymſki kośćioł Apoſtoł wychwala.

Po trzećie. Apoſtoł Rzymſki kośćioł / iáko święty y niepokálány wysławia: *iż wiárá iego y Ewángelia po wßem świećie ſłynie:* á iákoż w tym kośćiele Antychryſtá tenże ś. Páweł náyduie? Bo między Pogány / ktorych było ießcze w Rzymie pełno / ßukáć go podobno nie bedźiećie. A ieſli go tám naydźiećie / Papieżeśćie y kośćioł ich oczyśćili.

4. Zá Bogá ſię Papież nie ma.

Po czwarte. Tu mowi Apoſtoł / iż ten ieden ſyn zguby / zá Bogá ſię bedźie vdawał / y wynośił. Powiedzćieß ktory Papież zá Bogá ſię kazał mieć / y Bogiem ſię czynił? Tu ſię kłamſtwo wydáie. Mowi P. M. iż nád krole y pány świeckie wynoßą ſię Papiezo-

Moc nád krolmi Papieſka iáka

pieżowie/y tym ſie Bogámi czynia. To prożna mowá. Bo ſie wiele Monárchow świeckich/nád wßytkie krole wynośiło: á tym Antychryſtámi nie byli. A też ſámi krolowie pobożni y wierni Chryſtuſowi ſie kłániáiac/iego nawyzßego vrzednika Papieżá/ iáko ſwego páſterzá/ y iáko owce Chryſtuſowe iemu poruczone/ czcza y wynoßa: á zá Bogá go nie máia / áni ſie on tym czyni/ ále ſie ſługámi ſług Bożych piße.

Cześć od krolow iáka.

Do tey czći Krolow Papieże Pánow Chrześćiáńſkich nie przymußáli/áni mogli. Bo moca y pánowániem świeckim rowni im nigdy nie byli. ſámi z nabożeńſtwá przed Chryſtuſem Bogiem ſwoim/ w oſobie Piotrá ś. korony ná ziemi ſkłádáli/ y od niego ie zás bráli. W tey czći wiecey mieli y máia Papieżowie wſtydu/niżli chluby: ále dla Chryſtuſá y czći iego zákázowáć tego Pánom nie mogli. Wiecey podobno P. M. w tobie pychy náleść ſie może/gdy ſie tobie twoi poddáni kłániáia: á niżli w Papieżách/gdy krolowie do ich nog vpadáia. Ktorym mowia: Chryſtuſá we mnie czćiß krolu/miey zá te pokore od niego zapłáte. By krolowie od Papieżá krzywde mieli: dawnoby Papieſtwo moca ſwoia w niwecz obroćili. Ale nie ſa ták głupi iáko heretycy. Wiedza iż ſtolicá Piotrá ś. zbáwienna ieſt y wieczna.

Papieſka hárdość iáka.

Krolowie nie máia od Papieżá krzywdy.

5. Nád to/ gdy P. Jároß grzechy niektorych Papieżow wylicza: tym zámyka/iż ſa Antychryſtámi. Wielki bárzo dowod. Wyliczáia ſie y wypiſuia grzechy krolow y pánow/y Ceſárzow wielkich/ſtokroć wietße; to iuż beda Antychryſtámi? Ná ktorymże ſtanie grzechow nie máß? Izali wßyſcy Papieże mogli być bez przygány? Izali dwánaśćie Apoſtołow bez Iudaßá? W wierze y náuce ſa bez grzechu / y żaden ſie z nich kácerſtwem nie pomázał/y nigdy ſtolice ś. Piotrá wiárá nie vſtáie: Ale w obyczáiách/nie ſa bez grzechu/iáko ini wßyſcy ludźie. Acz wiecey z łáſki Bożey było świetych y przechwálebnych Oycow ná tey ſtolicy śiedzacych. Pan Moſkorz: czterech ábo pieći wyſtepnych wylicza: y to zá onych czáſow/gdy Krolikowie y Komeſowie Rzymſcy y Włoſcy/zniewoliwßy Rzym y duchowieńſtwo/ná Papieſtwo/ſwoie powinne/niegodne/młode/y roſpuſtne wtrącáli. á my tyle ſet świetych y dobrych Papieżow vkázuiem.

Grzechy ſtárßych, prawdynie pſuia.

Kilu złych Papieżow vkázuia, á my dobrych kilá ſet.

zniem. Niech czyta Rocznedziecie Kościelne: dowie się prawdy, ná złe pátrzy/ á dobre mija. Wszedszy do pálacu/ nie obraca oczu ná komory/ y ściány/ y stoły ozdobne: ále ná kuchnią y pomyie. W domu wielkim / mowi Apostoł / nie tylo są naczynia śrebrne y złote: ále drzewiáne y gliniáne. Nie pátrz tylo ná gliné P. M. ále y ná złoto y ná śrebro. Nietylo pátrz ná Benediktá/ ále ná święte męczenniki/ y ine bogonośne Oyce. Wiele ich wyliczyć możem/ ludzi ktorych świát godzien nie był/ iáko Apostoł mowi. Doskonáli/ cudowni/ ányelskiego żywotá. Słuchay co mowi do tákich heretykow wielki Doktor: *Stolicá Kośćiołá Rzymskiego, coć winná? ná ktorey śiedział Piotr, y teraz śiedzi Anastásius,* (á my mowmy Páweł piąty) *z ktorym się my w iedności Kátholickiey wiążem, y od ktorey wy szaleństwem niepoczćiwym oddzieleni iesteśćie. Czemu stolicę Apostolską zowiesz stolicą zárázliwośći?* (pátrz ná heretycką stárą náturę przećiw Papieżom.) *Iesli dla ludzi o ktorych rozumiesz iż zakonu vczą, á zakonu nie pełnią: Izali P. Jesus Chrystus, dla Pháryzeuszow, o ktorych rzekł: mowią á nie czynią: krzywdę iáką kátheďrze ich vczynił? izali oney Moyzeszowey stolice nie zálecał? Byśćie to myślili* (słuchay P. M.) *dla ludzi ktorych sławę psuiećie, nie bluznilibyśćie stolice Apostolskiey, z ktorą społeczności nie maćie.*

Ná złe pátrzy dobre mija.

2. Tim: 2.

Hebr: 11.

Aug: lib: 2. contra lit: Petil: cap: 51.

Náturá heretycka Papieżom łáiáć.

Matt: 23.

Iż święći Papieżowie / y Kośćioł Piotrá ś. ma dostátki ktoremi Cesárze y Krolowie y Pánowie Chrystusá vczćili: dla tego mowi P. M. są Antychrystámi/ á nie náśláduią vbostwá Chrystusowego / y iego pokory. Ták wszyscy bogáći będą Antychrystámi. Piękny dowod. Ale niech się náuczy P. M. iż to doskonáłość świętych: bogátemi być/ á bogáctwámi gárdźić/ á w duchu przy nawiętszych dostátkách vbostwo miłowáć/ iáko Pan mowi. Acz żaden Papież nie iest bogátym/ áni się tym czyni. Bo swego nic nie ma. z Papiestwá wszytko kośćielne są ś. Piotrá dochody. Száfárzámi są y dozorcy/ bogáctwámi gárdzący. Niewiem by się bárziey P. Járosz nie kochał w swoich zbiorách/ niźli ktory Papież w dochodách kośćielnych/ ktore nie iego są/ ále Piotrá ś. oyczyzną ie káżdy Papież zowie. Chrystus kośćiołowi tych dostátkow mieć nie zákazał. y owszem ie v Izáiaszá obiecał/ iż w dom iego krolowie bogáctwá swoie przynośić mieli. Ná coż ich Papieżowie

6. *Dostátki Papieżow, nie czynią Antychrystámi.*

Matt.: 6.

Papież nic swego nie ma.

Isa: 60.

piezowie vżywáia? Ná obrone wiáry świetey/ ná rozmnożenie chwały Chryſtuſowey. Stárych nie wſpomináiac: náſzego wieku Papiezowie temi doſtátkámi kościelnemi wierze ś. przećiw Pogánom/ y w Indiách pomoc dáia/ y tám kápłany/ ſzpitale/ *ſeminaria*, klaſztory funduia. y w Litwie v nas y w Inflantách pieniadze ſie ich ná pomoc duſz ludzkich ſypia. Byś w Rzymie przeczytał ná *Capitolium*, iáko wiele GRZEGORZ XIII. iáłmużny po wſzem świećie rozśiał: wſtydźiłby ſie tákich słow ſwoich. Byś wiedźiał co PIVS piaty ná woyne Turecka włożył. Byś wiedźiał co SIXTVS piaty Stephánowi Krolowi náſzemu ofiárował: podobnoby dźiekował Pánu Bogu zá tákie kościelne doſtátki. Nie záwżdy Chryſtus vbogi. teraz w chwale Oycá ſwego bogáto kroluie. y tu ná źiemi iemu ſie wſzytko dáie/ gdy ſie kośćiołowi dáie. kto tego źle záżywa: ná ſwoie duſze nie łáſkaw. A kośćioł/ y Chryſtus dla ktorego kośćiołowi dáia/ co winien?

Papiezowie náſzego wieku ná co bogáci.

PIVS piaty.

SIXTVS co dawał Stephánowi náſzemu K. P.

7\. Mowia ieſzcze Ariani: iż dla tego Papież ieſt Antychryſtem/ iż cudá fałſzywe czyni/ iáko y Antychryſt. A iákoż tego dowodźi Pan Moſt? Oto/ prawi/ w Czeſtochowey y w Compoſtelli/ papież fałſzywe cudá czyni. A dla Bogá/ ktoryż kiedy Papież w Czeſtochowey záśiadał? O Compoſtellim też nie ſłychał/ áni czytał. Coż to zá dowod? z dźiećmi igraćie/ á z siebie ſie śmiać dopuſzczaćie.

O cudá fałſzywe śmiechu godny dowod.

8\. Piſmo ś. świádczy/ iż Antychryſt nie ma przyść áż ná końcu świátá. Czego y Apoſtoł dotknał. A Papieże ſie od Chryſtuſá poczeli/ y ida porzadkiem áż do końcá świátá/ y od Antychryſtá zábijáni y meczeni beda. Gdźież tu wáſzá prawdá?

Antychryſt ná końcu świátá.

9\. Piſmo ś. mowi: iż tylo pułczwártá látá Antychryſt pánowáć y wiáre ś. Kátholicka pſowáć/ y Kátholiki mordowáć beďźie: á Papiezowie pułtorá tyśiacá lat y dáley ná ſtolicy Piotrá ś. siedza. Coż to zá plotki wáſze? iáko ſie ich nie wſtydźićie?

Pułczwártalátá Antychryſt. Daniel.

10\. Nákoniec co mowia heretycy/ iż w kośćiele Bożym záśiadł Papież/ y przeto ieſt Antychryſtem. Bo ták o Antychryśćie nápiſał Apoſtoł. Lecz niech obacza/ iż nie mowi Apoſtoł *in Eccleſia*, ále *in Templo*. Bo *Eccleſia* ieſt z duſz wiernych budowána/ á *Templum* z kámieni. Zbuduie ſobie Antychryſt *Templum* ábo bożnice w Jeruzálem. y

W kośćiele Bożym záśiadł. In templo.

lem. y pierwey zwoływáiąc do siebie Zydy / názowie *templum* kościołem Bożym: á potym się sam postáwi w nim Bogiem. Ták to święci rozumieią y wykłádáią. Wyliczyłbym ich wiele/ by wam co pomogło. *Rozumienie Doktorow o Antychryście.*

Tu wam pierzcháć Ariani. ſtąd gęſta ná was ſtrzelbá oycow świętych. Vćiekaycie á mowćie: nie znamy ich/ ná ich rozumieniu nie przeſtáiem. Náße rozumienie przyimuyćie / myśmy vczeńßy/ poważnieyßy/ lepßy. My te ſtáre ſądzim / á nas nikt nie ſądzi. W czym Papieżowi przyganiáią iż go nikt nie ſądzi: to sámi ſobie przywłaßczáią/ iż ſądowi żadnemu nie podlegli. Lecz Papież/ y nawyżßa ſtolicá iego/ ma ten od Chryſtuſá przywiley / iż około wiáry błądźić nie może / dla áſsiſtenciey Duchá ś. A P. M. z ſwemi Ariany ſłábiuchna głową/ ktora pokuſy hárdego czártá wnetże oßalić mogą. *Sámi się ſądzić nie dáią.*

Ná bluźnienie Papieſkiey ſtolice P. Jároß przywodźi zá świádki wielkie męże: Awentiná/ Mántuaná/ Nichemiußá iákiegoś y Mnáchá/ ludźie ćiemne/ świátu nieznáiome/ ßyderze/ poety/ ſchiſmátyki. A lepieyby był vczynił przywodząc Luterany y Kálwiniſty. y każe ich nam ſłucháć/ y onym wierzyć. A my ná wyſtawienie ſtolice Rzymſkiey/ przywodźim Ireneuße/ Epiphániuße/ Cypryany/ Auguſtiny/ Chryzoſtomy/ Bázyliuße/ Athánázyuße/ Tertulliany/ Grzegorze/ ꝛc. Y wielkie powßechne *Concilia*, ktore Papieſka Rzymſka ſtolicę Piotrá ś. káthedrą byc znáiąc/ y iey ſąd wßytek o náuce y heretyckim fałßu polecáią. y nie każą ich nam ſłucháć. O przykra hárdośći/ y nieznośne głupſtwo. Pátrzyćie co mowi o Boſkich rzeczách oracz y kmieć/ y zbieg/ y nieprzyiaćiel/ ßyderz y poetá: á nie ſłucháćie co mowią święći wybráni Boży / ktorym cáłowáć nog niegodni ſą. *Swiádkowie ná Papieże iácy v Arianow. Swiádkowie po Papieżách.*

Zámykáiąc te o Antychryśćie ſpráwe: czytelniká z ſercá vpominam/ y do pilnego vważenia przywodzę. Jáko Rzymſka Káthedrá ś. Piotrá Antychryſtem być może: z ktorey wßytek świát tą Ewángelią oświecony / y Chryſtus/ iáko mowi Apoſtoł/ wſławiony ieſt: ktora dla Chryſtuſá przez trzy ſtá lat hoyniey niżli *Zámknienie o ſtolicy Rzymſkiey. I. Sławi ią Apoſtoł. Rom: I. 2. Rozlała.*

krew dla Chrystusá. niey niżli ine po wßem świećie kośćioły / krew swoie rozlewáłá. ktora naprzod śiećią swoią wielkie one ryby do Chrystusá zágarnełá:
3. Wielkie ryby poimáłá. Konstántyná y ine Cesárze y krole. Do ktorey ze wßytkiego świátá Chrześćiáństwo o rozsądek wiáry y prawdy przybiegáło. ktora záwżdy wßytkie heretyki potepiáłá / y wilki vkázowáłá. ktora wßytek świát wiáry práwowierney náucząiąc / nád cztermi Pátryárchy rząd miáłá.
4. O wierze sąd czyniłá. Z ktorey ták śię wiele ludźi Chrystusowi rozmnożyło / iáko piasek morski y gwiazdy niebieskie. ktora y do Polski / y Litwy / y korony tey / do oycow nászych Chrystusá wprowádziłá.
5. Heretyki potępiáłá. Bez ktorey ći ludźie nie mogli y o piśmie ś. wiedźieć. ktora osobliwie wßytkę Europę y krolestwá ná niey / świátłośćią Ewángeliey oświećiłá.
6. Rząd iey nád Pátryárchámi. w ktorey śię ták wiele świętych cudownych poświećiło / y do wieczney oyczyzny przeniosło. ktora iáko okręt pewny do brzegu bespiecznego duße przywodźi. ktora od Piotrá ś. począwßy / nigdy nieprzerwány nástepnikow porządek zátrzymáłá.
7. Rozmnożenie wiáry. ktora ták dawno stoiąc / wiátry wßytkie y powodźi / náiázdy Pogáńskie / heretyckie / odßczepieńskie / wytrwáłá. ktorey grzechy złych Papieżow nie zátopiły / dla obietnice ktorą iey / iáko Dawidowi / Chrystus spuśćił.
8. Do Polski weśćie iey Z ktorey ták wiele zakonow y śś. Pátryárchow wyßło. w ktorey szkołá iest cnot wßytkich Chrześćiáńskich. ktora sámá iedność Chrześćiáńską zátrzymawa / przy ktorey iáko przy głowie członki śię wßytkie spáiáią.
9. Pismo przyniosłá.

Tego wßytkiego dowodźim nie płonnemi słowy: ále sámorzecznemi árgumenty / z pismá ś. z Doktorow / y kośćielnych
10. Europę oświećiłá. y krolestw wßytkich historiy y dźieiow: gdyby śię o tym máterya záczełá. Przegraża śię Pan Iároß: ále niech iedno do tey
11. Swięte poczyniłá. woyny da mi ießcze przyczynę: naydźiem nań wßytkie práwdy / pomocy / z pismá / z Koncyliy / z Doktorow / z historiy. Naydźiem nań nie iednego Belárminá: ále dźiesiąći y dáley iemu
12. Okrętem pewnym do brzegu. rownych: ktorzy ná obronę stolice świętey y przekonánie heretykow / mocne y hoyne zbroie nam zgotowáli. Dozna Pan Iároß / iáko śię iego árgumencikow przelekniem / á iż z kápłany y mistrzámi zakonu Bożego / świecki żołnierz spráwę ma.

Niech iednego męczennika zá dni nászych ogromnych słow posłucha / á moc ich P. M. vczuie. *Powiedz mi, kiedy Rzym ták sławna wiárę w Chrystusá vtrácił? kiedy tám vstáłá? ktorego czásu, zá ktorego Papieżá? iákim obyczáiem? iáką mocą? Jáko tám cudza (Antychrystowá náuká) wszczepiona, miásto y świát wszytek záráźiłá? kto w ten czás płákał y nárzekał? Co zá zamieszki około tego były? Zaden ná świećie człowiek nie obaczył: gdy Rzym nowe Sákrámenty, nowe ofiáry, nową náukę kował. Y tákli żadnego historyka Láćińskiego y Greckiego bliskiego y dálekiego nie było: ktoryby ták wielkiey rzeczy y należytey w powieśći swoie wrzućił?*

Campian martyr.

ROZDZIAL IEDENNASTY.

Zámknienie tego pisánia Ministrem Rákowskim, y Szláchćicem bez imienia.

Ná skończeniu pismá tego y odpráwie Páná Mośkorzowskiego / ábo ráczey po przekonániu y potępieniu fałszow / ktoremi po Ariáńsku Troycą przenawyższą Bogá iednego Chrześćiáńskiego / y bostwo Páná nászego *Jesv* Chrystá / sromotnie zelżył: nie godźiło się zápomnieć inych dwu pomocnikow iego: ktorzy ná mię y ná prawdę Bożą pismem się swym oburzyli. Jeden iest Minister Rákowski Smalcius z Gotty / ktory się jeszcze záráźáć dusz ludzkich nie douczył. Może zá swym mistrzem Pánem Mośkorzowskim księgi Socyná nośić. Odpisał mu zá mię wielebny X. Jákub Ostrowski / Doktor w piśmie ś. Kánonik Krákowski / człowiek cnot wielkich kápłáńskich / y náuki Bożey pełen / y rozumu ostrego. vyrzy tám swoie głupstwá y fałsze bluźnierskie iáko w źwierćiedle / áza się ich záwstydźi / y k sobie przyidźie. Drugi iest Szláchćic polski imieniá zátáionego / nocny mąż / w ciemności się kocha / nocne też y písáne słowá y pismo iego. chcąc Bogá Chrześćiáńskiego w Troycy iedynego / y máiestat bostwá Synáiego y Duchá ś. zelżyć y poniżyć: od sług iego / to iest / od Jezuitow począł / y one sromotnemi potwarzámi ná pierwszey kárćie pohánbił. N-

Smalcius Minister.

X. Ostrowski.

Matt: 10. ſpełniło ſie słowo Páńſkie: *Jeſli goſpodarzá Beelzebubem názwáli: á coż ſługi y czeladź iego?* Jeſli Bogu w Troycy iedynemu nie przepuśćił / á nań ſie iádowićie tárgnął: á iáko Jezuitom przepuśćić miał? Smiał ná ludźie zakonne Societatis IESV, świátu wßytkiemu znáiome / ták nieprawdźiwe / y lotrom / zdraycom / rozboynikom / krwierozlewcom / y bezecnym właſne vczynki y złoczyńſtwá / kláść y piſáć / wßytkiego ſie świátá oczu / ktore ná nas pátrzą / nie wſtydząc.

Ná co mu odpowiedáć niechcemy. Naprzod / ábychmy roſkazánie Páńſkie ku nieprzyiaćiołom wypełnili / á złym złego nie płáćili. Do tego ná to mowić nie potrzebá / czego nie dowodźi / tylo słowy á iádem ſwoim ná Jezuity / ſługi Troyce przenawyżßey / nieugáßonym. Bogá ſie w Troyce záprzawßy / nie dźiw / iż ná obrońce náuki o nim / táki gniew y złorzeczeńſtwo wypuśćił. Nie boim ſie tego / áby mu kto wierzyć miał / gdyż dowodu żadnego nie ma: á świát wßytek Chrześćiáńſki y Kátholicki ná Jezuity y ná ich ſpráwy pátrzy / y fałße iego potępia. Vkázuie do Fránciey y Angliey: ále niech ſie prawdy dowiádowáć náuczy / ieſli domák ieſt / niech probe zakonu Societatis IESV Polſka przeczyta. A nie chodząc do Fránciey y Angliey / oto ma Polſkie domowe Jezuity: niech ná nie dowodźi / ieſli práwy Szláchćić / niech ſobie ßláchetnie poczyna / á tegż co mowi / áby kłamcą nie zoſtał / popiera. Obiecuiem mu doſtáć. Dowodź Pánie Szláchćicze / gdźie Jezuitowie krolá zábili: ktorym krolom nieprzyiaćiele ſą? co zá woyny miedzy Chrześćiány wzniećili? Pytay y Zygmuntá trzećiego Krolá ſwego / y Páná wßytkich nas Miło: iáko mu ſie záchowuią / co zá nieżyczliwośći ich doznawa? Czytay kśięgi oſob Societatis IESV, chceßli y regułyć náße vkażem / iáko vrzędy od Bogá dáne czćić y onym

Sleidanus in hiſt. Surius in hiſt. Genebrard. in Chronolog.

poſłußeńſtwo oddáwáć wedle Apoſtolá náuczamy / iáko ſedicye y rebellie gánimy. Nie ták iáko Muncerus oćiec wáß Nowochrzczeńcow / ktory poddáne ná pány poburzył. Nie ták iáko Zwingiel Szwáycárſki Miniſter / ktory ná Kátholicką krew vcznie ſwoie heretyki przywiodł / y ſam w tey bitwie zginął. Nie

nął. Nie ták iáko proteſtáńci ná Ceſárzá porządnie od Bogá dá-
nego. Nie ták iáko Niderláńci heretycy ná páná ſwego przyro-
dzonego. Nie ták iáko Fráncuſcy heretycy z krolmi ſwemi bi-
twy zwodząc / y rebellie podnoſząc. Nie ták iáko wáſzy brá-
trzykowie ktorzy piſzą/ iż vrzędow niepotrzebá/ á doſyć ná kro-
lu vkrzyżowánym w ćierznie przeſtáwáć.

Nie wnośi Societas IESV niepokoiow / ktora idźie z E-
wángelią y z pokoiem/ z cnym żywotem / z náukámi/ z dobrym
młodźi wychowániem / z obroną wiáry ś. Kátholickiey / z po-
ſtráchem ná fałſze heretyckie/ y z nabożeńſtwem y wiárą Apo-
ſtolſką ſtárożytną/ powſzechną / po wſzem świećie od wiekow
ſłynącą. Ty Pánie Szláchćicze/ z twemi towárzyſzmi wnośiſz
do ſwey pátriey y mátki miłey / herezye potępione/ ktore rodzą
roſterki y niepokoie y rozerwánie miłośći ſąśiedzkiey/ krzywdy/
złupienia kośćiołow y świętokradztwá / nieſpráwiedliwośći/
y praw Boſkich y ludzkich potłumienie. idźie z Ariány nie tylo
obłudne nabożeńſtwo: ále pogáńſtwo / wieloboſtwo / y odſtą-
pienie iedne° Bogá Chrześćiáńſkiego w Troycy. To z Jezui-
támi nie idźie: ále z nimi prawdá / wiárá powſzechna / y cnoty
pobożnośći Apoſtolſkiey / wſzytkie oświecáiące / á ćiemnośći
nowych y fałſzywych náuk odganiáiące.

Powiáda/ iż Jezuity dla práktyk nie z iednego páńſtwá wy-
gnano. Wygnáli ie heretycy/ tám gdźie też ná ſwoie pány y v-
rzędy powſtáli. Nie dla práktyk świeckich/ ále dla prawdy Ká-
tholickiey/ dla Chryſtuſá zá ktorym krzyż ſwoy nioſą. Wygna-
no ie z Fránciey: ále ie ze czćią wyſoką przywrocono/ y więtſze-
mi fundácyámi vmocniono. vmiey ſię prawdy dopytáć / ieſliś
domak / áby ſię ſromotą kłamſtwá nieſzláchetnego nie mázał.
Z Weneciey ſámi wyſzli / nie wyganiano ich / y owſzem tám ie
naprzod ze czćią wielką vważono. Wyſzli dla poſłuſzeńſtwá y
kárnośći kośćielney / y dla nawyzſzego Chryſtuſowego namie-
ſtniká/ y wſzytkiego co mieli/ rádzi zárazod bieżeli.

Piiány twoy y ćiemny rozum y tego nie vważył: iż dla ie- Gene: 44.
dnego winnego/ niewinnym źle ſię dźiać nie ma. Jozef mowił: Dla iedne-

go niewinni ćierpieć nie maią. *Jednego winnego wezmę, á was niewinne wypuszczę.* A ty śie Bogá nie boiąc/ ná niewinne dobyłeś mieczá ięzyká twego. Jeslim ia winny / á záwstydźiłem ná Bogá Chrześćiáńskiego bluźnierstwo twoie: dosyć iż mnie nie cżćisz: á ini Jezuitowie coć winni? ktorych táka iest po wszem świećie liczbá/ y w oczách wszystkich stanow niewinność ich / y dobre záchowánie kwitnie. Miedzy nimi ieśliś mie złego vpátrzył: czemu ná ine dobre y niewinne tákie potwarzy kłádźiesz? y one ná sławie zábijász. Nácne ludźie/ pobożne/ vczone/ doskonáłośći Ewángeliey náśláduiące/ y wszem pożyteczne/ wszytki zbrodnie kłádźiesz? y ná tákie/ ieśli to do rzeczy / ktorzy przesławnym szlácheckim rodzáiem / ábo tobie rowni są/ ábo ćie przechodzą. y śmiałeś śie ná nie puśćić/ y táką ie zdrádźiecką y łotrowską sromotą zelżyć?

Y ná tym śie piiány nocny rozum iego nie przestrzegł: iż Jezuitom ták złorzecząc/ y ták sromotnie grzechy ná nie kłádąc Duchowieństwu wszystkiemu y Krolom y Pánom Chrześćiáńskim przymowkę dał: iákoby rozsądku nie mieli/ y głupi byli/ y zdrádźiec nie ználi: gdy wszyscy ábo przy sobie Jezuity máią/ ábo im fundácie dáią/ ábo w duchownych potrzebách posługi ich vżywáią. ktore łácnoby wygubić mogli/ gdyby tákich łotrowskich zbrodniow w nich doznawáli. Mniema/ iż wszyscy krolowie Kátholiccy/ y Biskupi y duchowieństwo od rozumu odeszło/ á żaden śie nie czuie. á on sam mozg stráćił/ y niewie co mowi. Ják śie prędko dowiem kto iest: poślę mu kśiąszkę wspomniáną/ názwáną *Proba Societatis* Jesv, ięzykiem nászym. tám śie náuczy co to *Societas* Jesv, y zakon ten / iáko ogniem przećiwnośći wyprobowány iest y doświádczony / ktoregom ia niegodźien. Wiem co śie w nim dźieie. P. Bog z osobney łáski ná mie weyrzał/ gdy mie do niego powoláć raczył.

Probá Societatis IESV.

Nápisał Animádwersye ná mie ten Pan Szláchćic/ w ktorych summował ko co pisze P. M. nie mász mu ná co odpowiádáć: gdyż śie P. M. odpowiedźiáło. okrom tego/ iż iad máiąc w sobie weżá Ariáńskie° nád ine wietszy: śmieley bluźni/ y wszytkie wiáry Chrześćiáńskiey ártykuły pohánbia. Námieszał iáko y P. M. inych spo-

nych ſporow o wierze / z inemi heretyki ſpolnych / przytym ie-
dnym o Troycy przenawyzßey nie ſtoiąc. ná ktore wdáwáć ſię
z nimi nieſłußno ieſt áni pożyteczno. Bo pierwey ich wierzyć
w iednego Bogá náuczyć potrzebá / pierwey ie Káthechumeny
poczynić mamy: toż ie do kośćiołá ś. y wiádomośći táiemnic
iego wprowádzimy. Pierwey tego wężá Ariáńſkiego exorcy-
zowáć y wyklináć z nich / y wiáry w iednego Bogá náuczáć ich
Ariany pierwey Exorcyzowáć.
chcemy: toż im náßych náuk Kátholickich powierzym. Z ine-
mi heretyki / ktorzy ná fundámenćie Bogá Chrześćiáńſkiego
w Troycy iedynego / iákokolwiek ſtoią / y chrzeſt ś. ná ſobie máią:
wdawamy ſię rádzi w ine Kátholickie około wiáry vtarczki:
ále z temi niechrzczeńcy pogáńſkiey niewiernośći / ſtrzeżem ſię o
czym inßym mowić / iedno o wierze w Bogá iednego Chrze-
śćiáńſkiego / áby iey pierwey náwykli / y chrzeſt ś. w imię
Troycy przenawyzßey ná ſię podnieśli / y Chrześći-
ánmi zoſtáli. Co im day Boże w Troycy iedy-
ny. Przez *JESVSA CHRISTVSA*
Páná náßego. *AMEN.*

18

38

Questioner fol 67

